

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

15-31 'Ιουλίου 1908

ΕΤΟΣ Η' ΤΕΥΧΟΣ 187-188

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ Συναπτεθανούμενοι.
Π. ΚΟΝΤΟΥ 'Η θήρα ἐν Ἑλλάδι.
W. HUYSCHE 'Η ιστορία τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου.
Ι. ΒΕΛΗΣΙΩΤΗ Τὰ τετράστιχα τοῦ Ὁμήρου Καγιάμ.
ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ Τετράστιχα, μετάφρ. Ι. Βελησιώτη.
G. D'ANNUNZIO 'Η «Τζοκόντα», ἀπόσπασμα, μετάφρ. Ν. Ποριώτη.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ Ὁ κακὸς δρόμος, διήγημα, συνέχεια.
ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ Νικόλαος Κονεμένος.
ΝΑΠΟΛ. Α. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗ Παραφροσύνη.
ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ Εἰς ἐαυτὸν, ἀποσπάσματα.
CAMILLE BELLAIGUE Εἰδώλια μουσικῶν, Ἀμβρόσιος Θωμᾶς.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι ὑπὸ Π. Νβ.
Δημήτριος Βικέλας.
Θέατρον ὑπὸ Γ. Ξενοπούλου.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ Κατάλογος τῶν
χειρογράφων κωδίκων τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς
ἐταιρείας Ἀθηνῶν, Ν. Βέη.—Τὸ Ὁμήρειον τῆς Σμύρνης.
—Ὁ κ. Κωνστ. Παρθένης εἰς τὸ Παρίσι.—Τὸ μελόδραμα ἐν Ἀθήναις τὸ 1840.—
Ἀπὸ τὰ διάφορα περιοδικά. — Προτομή τοῦ Σολωμοῦ. — Νέαι
ἐκδόσεις.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἡ Σπασμένη Στάμνα, ὑπὸ Greuze, ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — Ἡ Ἀφροδίτη τῆς
Μήλου. — 6 εἰκόνες συμπληρώσεων τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. — Ἡ «Τζοκόντα»,
3 εἰκόνες. — Τὸ «Χελιδόνι». — Μαρίκα Κοτοπούλη. — Σαγιώρ, Μποτσάντο. — Οἶκος
τυφλῶν, 2 εἰκόνες. — Τὸ Ὁμήρειον τῆς Σμύρνης, 2 εἰκόνες.

Ἀθῆναι, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35

Τεῦχος διπλοῦν δραχμ. 2,40

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Αι έγγραφα αρχίζουν κατά μήνα.
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25
δι' έξ μην. > 13
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25
δι' έξ μην. > 13

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΑΘΗΝΑΙ. 35 Όδός 'Αριστοτέλους.
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

εκδίδονται την 15 και 30 εκάστου μηνός.
Έναστον έτος αποτελείται από δύο τόμους από 15 'Οκτωβρίου και από 15 'Απριλίου.
Τα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται.
Έν τεύχος αποστέλλεται δωρεάν ως δείγμα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 4 κατά διμηνίαν, προπληρωτέα. Η 1η δόσις Δρ.—Φρ. 5.
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΜΗΝΙΑΙΟΙ (διά την Ελλάδα μόνον) Δρ. 2 κατά μήνα, προπληρωτέα. Η 1η δόσις Δρ. 3.
— Πάσα αίτησις προς έγγραφην συνοδεύεται απαραίτητως υπό του αντιτίμου εις τραπεζ. ή ταχ. επίταγην.

Προς τόν κ. **ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ**
Διευθυντήν των «Παναθηναίων» ΑΘΗΝΑΣ

Όλα τὰ τεύχη των προηγουμένων ετών πωλούνται υπερτιμημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ των «Παναθηναίων» εις όλην την Ρωσίαν ό κ. 'Αναστάσιος Μάλτος.
'Οδός rue Rouschkin No 66.

Ι. Ι. ΜΙΝΕΤΤΑΣ.— ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. ΔΙΕΥΘ. ΜΙΝΕΤΤΑΣ

Τò παρὰ τò Χρηματιστήριον τραπεζιτικόν γραφείον **Ι. Ι. Μινέττα** προμηθεύει οιονδήποτε ποσόν όμολογιών των κάτωθι 'Ελληνικών 'Εθνικών Δανείων εις τὰς τρεχούσας τιμάς των Χρηματιστηρίων 'Αθηνών, Λονδίνου και Παρισίων τὰς όποίας θεωρεῖ ως τὰς ασφαλεστάτας, συμφερωτέρας και εύκολότερον διαπραγματευσίμους.

Δάνειον των 120 εκατομ. του 1881 αποδίδ.	τόκον 4 1/2 %
135 (Μονοπωλείων) του 1887	4 1/2 %
125 (Πάγιον) 1889	4 1/2 %
76,350,000 (Ηνοποιημένον) 1898	5 %
11,750,000 (Σιδ. Π. Κ. Μεταγ.) 1900	5 %

'Αναλαμβάνει επίσης την προμήθειαν και των εξής άρίστων 'Ελληνικών αξιών:

Όμολογία Λαχειοφόροι της 'Εθνικής Τραπεζης δίδουσαι τόκον 2 3/4 %	
Μετοχαι 'Εθνικής Τραπεζης	5 1/4 %
Τραπεζης 'Αθηνών	7 %
Τραπεζης Κρήτης	4 1/2 %
Τραπεζης Ανατολής	6 1/2 %
Σιδηροδρόμου 'Αθηνών — Πειραιώς	6 1/4 %
Θεσσαλίας	6 1/4 %
Εταιρία Διαχειρίσεως Δημοσίων Προσόδων	4 1/2 %
Σιδηροδρ. Πειραιώς — 'Αθηνών — Πελοποννήσου	5 %

Και προσφέρει την εκτέλεσιν πάσης Τραπεζιτικής και Χρηματιστικής εργασίας δεχόμενον έντολὰς εκ τε των επαρχιών και του εξωτερικού.

ΣΗΜ. Υπολογιζομένων των τόκων προς τὰς τρεχούσας τιμάς και τὰ μερίσματα του τελευταίου έτους.

ΜΕΓΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

“ΑΙ ΘΕΡΜΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ,” ΛΟΥΤΡΑ ΑΙΔΗΨΟΥ

“Εναρξίς 1 Μαΐου—15 Σεπτεμβρίου

Τò Μεγαλύτερον, ώραιότερον και πλουσιώτερον ξενοδοχείον των ελληνικών λουτρών. Λουτρά έντός του ξενοδοχείου. Μαγειρική άρίστη. Υψηλεσία τελεία. Δωμάτια μετά και άνευ τροφής. Έστιατόριον πρώτης τάξεως με τιμάς λογικάς.

ΤΙΜΑΙ ΔΩΜΑΤΙΩΝ | “Άνευ τροφής από δραχμάς 4
Μετά τροφής pension από δραχμάς 10
Διευθυντής: **ΟΣΚΑΡ ΔΑΡΙΓΚ**

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΥΠΟΚΑΜΙΣΩΝ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΝ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΔΡΥΘΗ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗΜΑ ΣΙΔΗΡΩΤΗΡΙΟΥ ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ

33 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 33

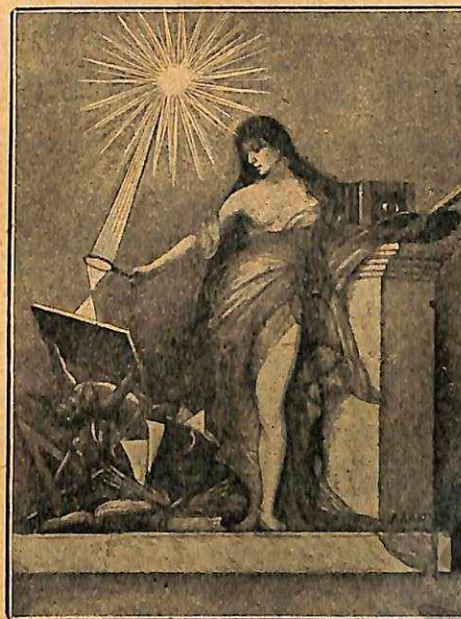
ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 10. Παρά τη πλατεία Συντάγματος

ΤΑ ΜΕΤΑΞΩΤΑ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΡΑΣΤΑΜΑΤΗ

ΗΕΙΩΘΗΣΑΝ 10 ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΙΜΗΘΗΣΑΝ ΔΙΑ ΧΡΥΣΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΩΝ ΤΙΜΗΣ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Τὰ περίφημα ταῦτα μεταξωτά της κ. **Σπάρτης Καρασταμάτη**, τὰ ύμνηθέντα εις όλας τὰς γλώσσας και διαδοθέντα εις όλον τόν κόσμον κατέστησαν περιώνυμα διά την απαράμιλλον στερεότητά των και την εκ καθαράς και φυσικής μετάξης λεπτεπίλεπτον τέχνην των.

11 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 11

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ, ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ & ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΑΡ. ΛΑΪΟΥ

Αριστούχου του Πολυτεχνείου 'Αθηνών

Αριστούχου της Ακαδημίας Μονάχου

ΑΘΗΝΑΙ.— ΟΔΟΣ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ 1.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΗΛΙΑ Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

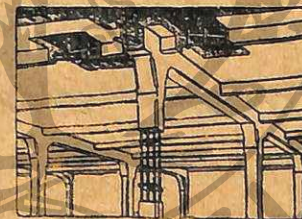
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΕΦΥΡΟΠΟΙΩΝ

5 — ΟΔΟΣ ΖΩΓΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ — 5

Μελέται και εκτελέσεις μηχανικών και οικοδομικών έργων.— Έφαρμογή συστήματος Hennebique.

Κατασκευή γεφυρών, αφλέκτων οικιών, δαπέδων, στηλών κ.τ.λ. διά σκυροκονιάματος σιδηροπαγοῦς (béton armé) συστήματος Hennebique.

ΜΕΓΑ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΝ ΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1900

— Αντιπροσωπεία έν Ελλάδι του έν Παρισίοις οίκου Hennebique. —

RICHARD JOHNSON CLAPHAM & MORRIS L^D

24-26 LEVER STREET

MANCHESTER

Ἐμποροὶ καὶ Προμηθευταὶ εἰς τὰ ἑξῆς εἶδη:

Γαλβανισμέναι λαμαρτῖναι ἴσαι καὶ αὐλακωταί.
Λαμαρτῖναι μαῦραι.
Τενεκέδες διάφοροι.
" γαλλικοί.
Μόλυβδος εἰς φύλλα καὶ χελώνας.
Κασσίτερος.
Χαλκὸς εἰς φύλλα καὶ κύκλους.
Σωλῆνες διὰ κλίνας.
Σιδηροσωλῆνες διὰ φωταέριον καὶ ὕδωρ.
Σωλῆνες ἐκχαλκοῦ, ὀρειχάλκου καὶ μολύβδου.

Σύρματα σιδηρᾶ, γαλβανισμένα καὶ μὴ.
" χάλκινα, ὀρειχάλ. καὶ κασσιτερωμένα.
Συρματοφράκται γαλβανισμένοι.
Σουηδικὸς Σίδηρος.
Ἄγκυραι καὶ Ἄλυστοι.
Κλῖναι διάφοροι.
Χημικὰ προϊόντα.
Χρώματα διάφορα.
Ἐλαία "
Γλυκερίνη.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

HOBBS, MART & C^O L^D

ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΑ [C] [C] [C]

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ [C] [C] [C] [C] [C] [C]

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ [C] [C]

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ
ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

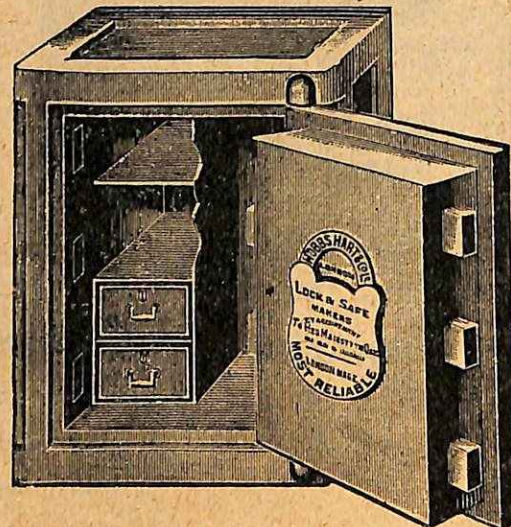
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ

ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Arlington Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΞΥΛΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΚΑΙ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΛ. ΚΑΖΑΝΗ

ΜΕΓΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, ΧΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΕΙΟΝ

Α. Φ Ω Κ Α

Φαρμακοποιὸς Ἀπὸ τῆς τάξεως τῆς ἀνωτάτης Φαρμακευτικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων.

Ἀκριβεστάτη ἐκτέλεσις ὅλων τῶν συνταγῶν ὑπὸ προσωπικοῦ ἀπαρτιζομένου ὑπὸ ἐπιστημόνων φαρμακοποιῶν. — Γαλλικαὶ καὶ Ἀγγλικάι εἰδικότητες (Spécialités). — Πρόσφατα μεταλλικὰ ὕδατα. — Ἀπολυμάνσεις καὶ ἀποστειρώσεις διὰ τελειοτάτων συσκευῶν καὶ κλιβάνων. — Τεχνητὸς ὀρρός.

Ὅλα τὰ εἶδη τῶν χημικῶν ἀναλύσεων. — Ἀναλύσεις ὑδάτων μετὰ μικροβιολογικῆς ἐρεῦνης. — Μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον τέλειον.

ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Ὅλα τὰ φαρμακευτικὰ εἶδη εἰς τιμὰς ἀκαταγωνίστους.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΑΠΟΛΛΩΝ"

ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΩΔΕΙΟΝ ΛΟΤΤΝΕΡ

ΦΩΤΙΣΜΟΣ

ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ

ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ

διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος

Ὁ Φωτισμὸς διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος στοιχίζει τὴν σαρας φορὰς εὐθηνότερα ἀπὸ τὸν φωτισμὸν διὰ τοῦ πετρελαίου, δὲν ἀλλοιώνει τὸν ἀέρα, οὔτε παράγει καπνὸν ἢ ὀσμὴν. — Κίνδυνος κανεῖς. — Καθαριότης τελεία.

Μηχανήματα μαγειρείου Rechauds καὶ λουτρῶν. — Σίδερα διὰ σιδέρωμα.

Θερμάστραι διὰ δωμάτια παντὸς μεγέθους.

Κινητῆρες δυνάμεις $1\frac{1}{2}$ ἕως 30 ἵππων, τῶν καλυτέρων μηχανουργείων τοῦ ἐξωτερικοῦ Otto Deutz, Christoph etc.

ΑΘΗΝΑΙ. — Ὁδὸς Φειδίου 3. — ΑΘΗΝΑΙ

Ἐν τῷ Ὁδεῖῳ τούτῳ διδάσκουσιν οἱ ἑξῆς δεδοκιμασμένοι καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι:

Ἡ Κ^α Λίνα φὸν Λόττνερ, Διευθύντρια, κλειδοκώμβalon.

Ὁ Κ^{ος} Κάρολος Μπέμμερ, Βιολοντζέλον, χορῶδια καὶ musique d'ensemble.

Ὁ Κ^{ος} Τῶνν Σούλτσε, Βιολίον.

Ἡ Κ^α Νίνα Φωκᾶ, Μονωδία.

Ἡ Δ^{ις} Σ. φὸν Χαίρσελμαν, Κλειδοκώμβalon.

Ὁ Κ^{ος} Νικ. Δέλλιος, Θεωρία τῆς Μουσικῆς.

Ἡ Κ^α Ε. Κισσίσογλου, Κλειδοκώμβalon.

Ἐκτενέστεραι πληροφορίες, ὁ κανονισμὸς τοῦ Ὁδεῖου ὡς καὶ τὸ καταστατικὸν τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ἀπόλλων» στέλλονται ταχυδρομικῶς τῷ αἰτούντι.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣΗΣ ΤΩ 1886

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧ. 5.000.000

Τμήμα Τραπεζικόν. — Συνάλλαγμα. — Έκδοσις επιταγών (chèque). — Πιστωτικά έπιστολάι. — Εισπράξεις. — Δάνεια επί ενεχύρω Χρεωγράφων. — Προεξοφλήσεις. — Καταθέσεις. — Φύλαξις τίτλων καί τιμαλφών.

Τμήμα Ταμιευτηρίου. — Ταμιευτήριον 4 % . — Μηνιαία καταθέσεις ανατοκιστικά.

Τμήμα Χρηματιστηρίου. — Αγοραπωλησία χρεωγράφων. — Χρηματιστικά έντολάι.

Τμήμα Έμπορίον. Προμήθειαι έμπορευμάτων. — Αντιπροσωπείαι οίκων. — Πληροφορία έμπορικαί. — Δέματα κατειργασμένα βυρσοδευρείου Μοσχάτου.

Γενικόν Πρακτορείον εν Έλλάδι του Γαλλικού «Phenix» ασφαλείας κατά του πυρός καί τής ζωής.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 1/2 %	απόδοσις εις πρώτην ζήτησιν.	4 1/2 %	απόδοσις μετά εν έτος.
4 %	» μετά τρεις μήνας.	5 %	» μετά δύο έτη.
4 1/4 %	» μετά έξι μήνας.	5 1/2 %	» μετά τρία έτη καί πλέον.

Διά καταθέσεις εις χρυσόν κατά 1/2 % δλιγώτερον.

Τα κομψότερα **Σανάκια** από τα εκλεκτότερα Άγγλικά καί Γαλλικά ύφασματα εις το μέγα έμποροπραπτικόν κατάστημα:

ΣΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Όδός Σταδίου 12. (Έναντι Βουλής).

ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΟΣ ΑΛΗΘΕΙΑ

έκφεύγονσα μετά θαυμασμού
εκ του στόματος ολοκλήρον τής μεγίστης πελατείας
του Έποδηματοποιείου

Ζ. ΣΚΑΡΔΙΑΚΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΡΟΑΣΤΕΙΟΥ ΑΡ. 10

Ότι οδδέποτε άπενεμήθη δικαιότερον βραβείον από το **Χρυσούν Βραβείον** τής τελευταίας Διεθνούς Έκθέσεως, δοθέν εις το Κατάστημα **ΣΚΑΡΔΙΑΚΟΥ**.

ΔΙΟΤΙ

τά ύποδήματά του, γόβες, σκαρπίνια, μπότες καί ή έν γένει εργασία του φέρει

Σφραγίδα τής Τελειότητος

υπό έποψιν κομψότητος καί στερεότητος.

ΛΑΡΥΓΓΟ-ΩΤΟΛΟΓΟΣ

ΙΑΤΡΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πλατεία Αγίου Γεωργίου 4.

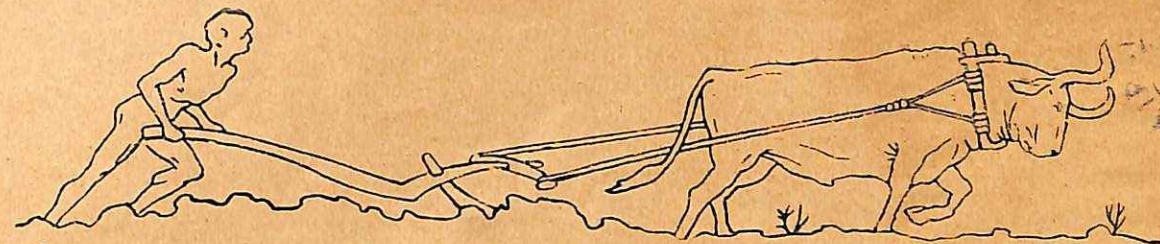
Άκριβώς έμπροσθεν του Συλλόγου Παρνασσού καί τής εκκλησίας Αγ. Γεωργίου (Καρύτση)

Ώραι επισκέψεως 10—12 π. μ. 3—5 μ. μ.

Η ΣΠΑΣΠΕΝΗ ΣΤΑΜΝΑ — ΛΟΥΒΡ — ΥΠΟ GREUZE

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Η' 15-31
ΙΟΥΛΙΟΥ 1908

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ — ΣΥΝΑΠΟΘΑΝΟΥΜΕΝΟΙ

Μ' αρέσει να θυμώμαι κάποτε την παράξενη και τραγική αυτή ιστορία. Ήμουν στο σιδηροδρομικό σταθμό και περίμενα την αμαξοστοιχία, για να γυρίσω στον τόπο μου. Όλο εκείνο το απόγεμα, έβρεχε, έβρεχε αδιάκοπα, μιά βροχή στρωτή με μεγάλες σταλαγματιές, από έναν ουρανό μολυβένιο απ' άκρη σ' άκρη, που δεν μπορούσε να καταλάβη κανένας αν ήταν γεμάτος από σύννεφα, ή αν ένα μεγάλο χέρι είχε περάσει μιά θεώρατη βούρτσα απάνω στο γαλάζιο του χρώμα και τον είχε μουντζουρώσει πέρα ως πέρα ως την τελευταία γωνιά και ως την πιο μικρή χαραμάδα.

Με τις πρώτες σταλαγματιές της βροχής είχα μπει σ' ένα μαγαζί και αγόρασα ένα ζευγάρι καλότες. Και ήμουν τώρα ευχαριστημένος, καθώς περπατούσα απάνω στο λιθόστρωτο του σταθμού και γύριζα συχνά μ' ευχαρίστησι και κύτταζα τα πόδια μου, στεγνά και γυαλιστερά με κάπιο έγωισμό μπροστά στους άλλους, που τρύπωναν βιαστικά μέσα στο σταθμό με τις λάσπες ως τον ασφράγαλο, με τα υποδήματα μουσκεμένα και παραμορφωμένα και τα πόδια παγωμένα, που ανατρίχιαζα να τους βλέπω να τα χτυπούν απάνω στο λιθόστρωτο να τα ξεστάνουν.

Η ώρα περνούσε. Είχαν περάσει δέκα λεπτά από το δρομολόγιο και η αμαξοστοιχία δεν έρχότανε. Όλοι βγάζανε με ανυπομονησία τα ώρολόγια τους, τάβαν κοντά στο αυτί τους, τα κύτταζαν προσεκτικά κ' ύστερα σήκωναν τα μάτια τους και κύτταζαν τώρολόγι του σταθμού. Μερικοί που πήγαιναν λίγα λεπτά μπροστά ή πίσω, διώρθωναν την ώρα τους με τώρολόγι του τοίχου, σαν να ήθελαν κάτι να κάμουν, χωρίς να καταλαβαίνουν κ' οι ίδιοι. Όσο το γύρισμα της μικρής ροδίτσας τους έδινε φαίνεται την ικανοποίησι, που δίνει πάντα κάποια ενέργεια, κ' ή πιο τιποτένια, στην ώρα της απελπισίας. Η αμαξοστοιχία όμως δεν έφτανε. Πέρασε κ' ένα τέ-

ταρτο, κ' άλλο. Οι υπάλληλοι δεν λέγανε τίποτε ή μάλλον λέγανε πάντοτε την ίδια φράσι, ενοχλημένοι από τας έρωτήσεις του κόσμου.

— Κάποια καθυστέρησι, απ' τη βροχή.

Σαν νάλεγαν με το βαρετό και περιφρονητικό ύφος τους.

— Τί μ'ας μέλει εμάς; Αργήση ξαργήση ή αμαξοστοιχία, εμείς δεν θα πάμε στο σπίτι μας πριν από τα μεσάνυχτα.

Η ανυπομονησία του κόσμου, που ή ακατάπαυστη βροχή τον έκανε νευρικότερο, είχε κορυφωθεί. Ένας υπάλληλος πήγε δύο - τρεις φορές στο τηλέφωνο, μα τίποτε. Η συγκοινωνία είχε διακοπεί και καμιά συνεννόησι δεν ήταν δυνατή. Μέσα στη νευρικότητα του κόσμου έξαφνα μιά φωνή, βαρεία και αξιωματική, σά φωνή ανακουφίσεως ακούσθηκε.

— Δεν υπάρχει αναχώρησις, κύριοι. Η γραμμή χάλασε. Ως αύριο το πρωί δεν έχει αναχωρήσι.

Ο βιαστικός υπάλληλος έβούλησε ένα κομπι και τα μισά ήλεκτρονά του σταθμού σβύσανε. Ο κόσμος στάθηκε μιά στιγμή αναποφάσιτος και ύστερα ένας ένας άρχισαν να φεύγουν. Από τρεις κύριοι, μακρυνοί μου γνωστοί, και μία κυρία μ' ένα κοριτσάκι δεν αποφάσιζαν να φύγουν. Ήσαν οι άνθρωποι που πάντα περιμένουν κάποια διόρθωσι σε κάθε κακό και πάντα ελπίζουν, με μιά δειλή δυσκολία να πάρουν μίαν απόφασι. Και ώσαν να μάντεψε ο ένας τη σκέψι του άλλου, ευχαριστημένος καθένας που εύρισκε έναν όμοιον του, είχανε πλησίαση και γνωρισθή και μιλούσαν φιλικά με σοβαρές χειρονομίες. Τί θα πη! Πέντε άνθρωποι μαζί μπορούν να πάρουν μίαν απόφασι, να νικήσουν ένα εμπόδιο. Η επιμονή τους άρχισε να μου γεννά κάποια εμπιστοσύνη κ' έλπισια κ' εγώ. Με δέχθηκαν με φιλία και τιμή, όπως δέχονται πάντα τους όμορφους σ' ένα κύκλο ανθρώπων, που μία κοινή ιδέα κ' ένας κοινός πόθος τους ενώνει.

Ήτανε ένας δικηγόρος νεόπανδρος, ένας άσχημότερος άνθρωπος, που είχε πάρει μιὰ ωραιότατη γυναίκα. Από την εποχή του γάμου του θυμούνται πως είχε προσέξει σ' αυτόν και πως είχε ανακαλύψει την άσχημίά του. Προτίτερα τον έβλεπα στον δρόμο, μὰ δὲν είχε προσέξει ποτέ ἂν ἦτανε ὡμορφος ἢ ἄσχημος. Ήτανε ἔπειτα ένας νέος, μικρόσωμος μὲ δειλὰ κινήματα, που τον έβλεπα συχνὰ νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸ δρόμο μου, περπατώντας πάντα τοῖχο-τοῖχο, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο. Περνοῦσε πάντα τις ἴδιες ὥρες, μὲ τὸ ἴδιο βῆμα καὶ μὲ τὰ ἴδια ρούχα. Καὶ θυμούνται πως πάντα μου ἔκανε μελαγχολία αὐτὸ τὸ παιδί, μὲ φαινότανε πως πάντα πήγαινε σ' ἓνα δρόμο, που δὲν θὰ ξαναγυρίσει. Καὶ ἤμουν εὐχαριστημένος νὰ τὸν ξαναβλέπω καθεμερὰ νὰ ξαναρχίζει τὸν ἴδιο δρόμο. Ἡ κυρία μὲ τὸ κοριτσάκι μου ἦτον ἐντελῶς ἄγνωστη. Ἐπειτα ἦτον ένας ψηλόχλωμος νέος, ὀλίγο καμπουριασμένος. Θυμούνται πως τὸν εἶχα ἰδεῖ κάποιο καλοκαίρι σὲ μιὰ ἔσοχῃ. Καὶ μου εἶχε κάμει ἐντύπωση, πὺν Ἰούλιο μῆνα, φοροῦσε ἓνα μακρὸ παλτὸ μὲ τοὺς γιακάδες ἀνασηκωμένους. Δὲν θυμούνται ποτὲ ἄνθρωπος μ' ἐπανωφόρι νὰ μου γέννησε τόση μελαγχολία. Εἶχα ἰδῆ πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ τουρτουρίζουν στὸ κρῦο χωρὶς ἐπανωφόρι, μελανιασμένους ἀπὸ τὸ κρῦο, μὰ καθὼς τουρτουρίζαν στὸ κρῦο, τὰ μάτια τους λάμπανε ζωηρά καὶ εἶχαν μιὰ εὐθυμία καὶ μιὰ εἰρωνία στὸ πρόσωπο γιὰ τὴν ἴδια τὴν τύχη τους, πὺν δὲ μ' ἄφινε νὰ λυπηθῶ. Ὁ νέος αὐτὸς μὲ τὸ ἐπανωφόρι σκόρπιζε μιὰ ἀνεξήγητη μελαγχολία τριγύρω του στὴν ἔσοχῃ. Κάποιος μου εἶπε πως ἦτον στηθικός.

— Δὲν εἶνε δυνατόν, φώναξε μὲ μιὰ χειρονομία δικαστική, ὁ δικηγόρος. Τί διάβολο! Μιὰ μικρὴ βλάβη πὺν θὰ διορθωθῇ. Νὰ περιμένωμε λίγο νὰ πάμε στὰ σπῖτια μας. Πὺν θὰ πάμε νὰ κοιμηθοῦμε; Στὸ ξενοδοχεῖο;

Ἡ λέξις «ξενοδοχεῖο» τάραξε, καθὼς φαίνεται, μ' ἓναν ἰδιαίτερο τρόπο, τὸν στηθικὸ νέον. Εἶχα παρατηρήσει τώρα πως φοροῦσε δύο ἐπανωφόρια τὸ ἓνα ἀπάνω ἀπὸ τὸ ἄλλο, μ' ἓνα μανδύλι μεταξὺ τριγύρω στὸν ψηλὸ, ἀδύνατο λαϊμό του. Μὲ ὅλα τὰ ἐπανωφόρια ἢ ἀδυναμία του ἦτανε τρομακτική.

— Ξενοδοχεῖο! εἶπε μὲ μιὰ βραχνή φωνή. Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε. Καλλίτερα νὰ κοιμηθῶ ἐδῶ στὸ σταθμὸ, παρὰ νὰ πάω σὲ ξενοδοχεῖο. Ποιὸς ἔχει ἐμπιστοσύνη νὰ κοιμηθῇ σ' ἓνα κρεβάτι πὺν κοιμήθηκαν λογῆς-λογῆς ἄνθρωποι μὲ ὅλες τῆς ἀρρώστειες τοῦ κόσμου. Νὰ φορτωθῇ κανένας μιὰν ἀρρώστεια στὰ καλά καθούμενα.

Ὅλοι γύρισαν καὶ τὸν κύτταξαν. Τὰ λόγια του εἶχανε κάμει μιὰ τραγικὴ αἰσθησι, μὲ τὴν ἀλήθεια τους.

Ἡ κυρία μὲ τὸ κοριτσάκι δὲ μιλοῦσε. Περιμένε νὰ ὑποταχθῇ μὲ μιὰ ἐγκαρτέρησι γυναικεία

στὴν ἀπόφασιν τῶν ἄλλων. Ὁ ἄλλος ὁ μικρόσωμος νέος δὲν εἶχε βγάλει λόγον αὐτός. Ἐβγάξε μόνον συχνὰ τῶρολόγι του καὶ τὸ κύτταξε μὲ στενοχωρία.

Ὁ ὑπάλληλος πέρασε κοντὰ μας εὐθυμος. — Κύριοι θὰ σβύσωμε τὰ φῶτα. Σᾶς εἶπα πως δὲν ἔχει ἀναχώρησι.

Κυτταχθήκαμε ὅλοι καὶ τραβήξαμε πρὸς τὴ θύρα.

Ὁ δικηγόρος, μὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀπόφασιν, σὰν ἔμπνευσι, εἶπε.

— Νὰ πάρωμε ἓνα ἀμάξι, κύριοι. Σὲ μιὰμιση ὥρα θὰ εἴμεθα στὰ σπῖτια μας. Ἐγὼ δὲν ἐννοῶ νὰ κοιμηθῶ στὸ δρόμο.

«Σὲ μιὰμιση ὥρα θὰ εἴμαστε στὰ σπῖτια μας». Τὸ σπῖτι μιλοῦσε σὲ καθένα γιὰ ἓνα ξεχωριστὸ θέλητρο πὺν σὲ κάθε πρόσωπο φανερώθηκε μ' ἓνα ξεχωριστὸ τρόπο. Στὸ πρόσωπο τοῦ δικηγόρου κάτι τι ζωγραφίζοτανε σὰ λαιμαργία. Ἡ πρότασίς του ἦτανε τὸ τελευταῖο καταφύγιον. Ἐπειτα ὅλοι μαζί, οἱ τελευταῖοι τοῦ σταθμοῦ, μὲ τὴ ντροπὴ μιᾶς προσδοκίας ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ, διωγμένοι ἀπ' τὸν ὑπάλληλον καὶ τὸ σβύσιμο τῶν φῶτων, αἰσθανόμεστε κάποια ἀνάγκη ἐκδικήσεως γιὰ τὸν σιδηρόδρομον, θριάμβου γιὰ τὸ ἐμπόδιον. Καὶ βγήκαμε μὲ ἀπόφασιν ἀπὸ τὴ θύρα τοῦ σταθμοῦ. Ἡ βροχὴ εἶχε λιγοστεύσει, κάποια σύννεφα πὺν φεύγανε βιαστικά ξεσκέπαζαν πὺν καὶ πὺν δύο ἄστρα. Ἡ κυρία μὲ τὸ κοριτσάκι μόνον μᾶς ἀποχαιρέτισε κ' ἔφυγε. Θὰ πηγαινε σὲ κάποιο συγγενικὸ σπῖτι.

Ἐξω ἀπ' τὸν σταθμὸ δύο-τρία ἀμάξια περιμέναν, ἄλλα περνοῦσαν βιαστικά. Οἱ ἀμαξιάδες δὲν ἀπάντησαν στὴν πρότασί μας, κάνανε πως δὲν μᾶς ἄκουσαν. Ἐνας μᾶς γύρηνε ὑπέρρογκα ποσὰ κ' ὕστερα μᾶς ἔβρισε καὶ τραβήξε τὸ δρόμον του. Ήτανε ὅλοι νευρικοὶ κ' ἐξαγριωμένοι, μέσα στοὺς γυαλιστεροὺς μουςαμάδες τους.

Ἀνοίξαμε τὶς ὀμβρέλες μας καὶ, τσαλαβουτώντας στὶς λάσπες, ἀνεβήκαμε τὴ λεωφόρον. Ἐγὼ πατοῦσα ἐλεύθερα μέσα στὰ νερά, κυττάζοντας μὲ κάποια ἱκανοποίησι τὶς καινούριες καλὸσες μου. Σταματήσαμε μερικὸς ἀμαξιάδες ἀκόμη στὸ δρόμον. Ὅλοι ἦτανε νευρικοὶ κ' ἐξαγριωμένοι, μᾶς μιλοῦσαν μὲ ὑπερηφάνεια καὶ περιφρόνησι ἀπ' τὸ ψιλό τους σκαμνί. Σὲ μιὰ μικρὴ πλατεῖα, ένας γηραλέος ἀμαξῆς μᾶς μίλησε πρῶτος μ' εὐγένεια καὶ καλοσύνη.

— Θέλουν τίποτα οἱ κύριοι;

Τοῦ κάνανε τὴν πρότασί μας. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε πάρει εἶδησι τὸ σταμάτημα τοῦ σιδηροδρόμου καὶ φάνηκε συγκαταβατικὸς. Ἡ βροχὴ εἶχε παύσει λιγάκι, καὶ ἀνάρητες, χονδρὲς σταλαγματιὲς χτυποῦσαν μόνον ἀπάνω στὶς ὀμβρέλες μας. Μπήκαμε στὸ ἀμάξι βιαστικά, ὁ ένας πίσω

ἀπ' τὸν ἄλλον. Ἐνας στεναγμὸς ἀνακουφίσεως βγήκε ἀπ' τὰ στήθη ὄλων, ἀπάνω στὰ μαλακὰ μαξιλάρια καὶ τὰ πόδια ὄλων ζητοῦσαν νὰ χωθοῦν βαθύτερα μέσα στὴ μαλακὴ προβιά τοῦ ἀμαξιοῦ. Τὸ ἀμάξι κύλισε βιαστικά τὸν κατήφορον.

Ὁ δικηγόρος ἔβγαλε ἓνα χονδρὸ ποῦρο ἀπ' τὴν τσέπη του, τυλιγμένο σὲ χρυσόχαρτο, τὸ ξετύλιξε, ἔκοψε τὴν ἄκρη του μὲ μιὰ μηχανοῦλα, ἀναψε ἓνα σπῖρτο ἀπὸ μιὰ ἀσημένια, κομψὴ θηκίσσα, τριγύρισε τὸ σιγάρο του μὲ τὰ παχουλὰ του δάκτυλα τριγύρω ἀπ' τὴ φωτιά, πέταξε ἓνα συννεφάκι θριαμβευτικὸ ἀπὸ τὰ χεῖλη του καὶ ξαπλώθηκε στὸ βάθος τοῦ ἀμαξιοῦ.

— Διαβολόκαιρος! εἶπε.

Ήτανε ἡ ζωγραφιὰ τῆς εὐτυχίας ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τὴ στιγμὴ αὐτή, καθὼς εἶχε καρφωμένα τὰ μάτια του ἀπάνω στὴ φωτιά τοῦ σιγάρου του. Χωρὶς ἄλλο ἢ λάμψις τοῦ σιγάρου του τοῦ μιλοῦσε γιὰ εὐθυμία καὶ ὥραια πράγματα. Ὁ μικροκαμωμένος νέος, μὲ τὰ μεγάλα ἀπὸ ταρταρούγα ματογιάλια, καθισμένος ἀντικρὺ του τὸν κύτταξε μὲ μιὰ ἔκφρασι θαυμασμοῦ, ἀμίλητος πάντα μ' ἓνα χαμόγελο εὐχαριστήσεως, σὰν νὰ ἔκλεπτε λιγάκι ἀπ' τὴν ξένη εὐχαρίστησι. Κανένας δὲν μιλοῦσε. Ἀκουγότανε μόνον τὸ τρῆξιμο τοῦ καμτοικιοῦ, τὸ βουβὸ κύλισμα τῶν τροχῶν ἀπάνω στὴ λάσπη καὶ ὁ μονότονος ἦχος τῆς βροχῆς πὺν εἶχε ξαναρχίσει, δυνατότερη. Ἐγὼ ζητοῦσα νὰ μαντεῦσω μὲ μιὰ περιέργεια ἀνόητη, ἀνάμεσα στοὺς ἀγνώστους ἀνθρώπους, πὺν οὔτε μιλοῦσαν οὔτε εἶχαν ἀποκοιμηθῇ. Ἐνας βήχας, ξερὸς, σπασμωδικὸς μου τάραξε ἔξαφνα τοὺς συλλογισμούς μου. Ὁ ψηλὸς νέος, μὲ τὰ δύο ἐπανωφόρια καὶ τὸ μεταξὺ μαντύλι στὸ λαϊμό, ἔβηκε σπαρακτικὰ καὶ βαστοῦσε τὰ πλευρά του, σὰν νὰ τὸν πονοῦσε κάτι ἀπὸ τὸ τράνταγμα. Οἱ ἄλλοι κουνήθηκαν στὶς θέσεις τους, ἐνοχλημένοι ἀπὸ τὸ βάσανο τοῦ πτωχοῦ νέου. Ὁ δικηγόρος τὸν κύτταξε μὲ μιὰ λοξὴ ματιά, ἄγρια. Κάτι θέλησε νὰ πῇ.

— Διαβολόκαιρος! εἶπε μὲ μιὰ βαθεῖα ἀγανάκτησι.

Ἡ βρισιὰ του φαινότανε σὰν νὰ ἔπερτε περισσότερο στὸν ἄνθρωπον, παρὰ στὸν καιρὸ.

Τότε ὁ μικρόσωμος νέος, πὺν δὲν εἶχε μιλήσει ὡς τώρα, εἶπε μὲ μιὰ συμπάθεια, χυμμένη στὸν χαμηλὸ τόνον μιᾶς γυναικείας φωνῆς.

— Κρυώσατε, κύριε Ἡλία...

Ὁ κύριος Ἡλία, βήχοντας ὀλοένα, ἔγνεψε μὲ ἀγωνία, ἀνάμεσα στὸν βῆχα του. Δὲν εὗρισκε στιγμὴ νὰ μιλήσῃ.

Τὸ πρόσωπο τοῦ νέου ἀντικρὺ του εἶχε πάρει ἓνα σπασμὸ πόνου, ἀπαράλλαχτο μὲ τοῦ ἀνθρώπου πὺν ἔβηκε, καὶ τὰ μάγουλά του ἀνασηκωμένα ἀγγίζαν τὶς ταρταρούγες τῶν γυαλιῶν του. Ήτανε ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους πὺν σὰν καθρέφτες ἀντανάκων πάντα τὴ ξένη εὐτυχία καὶ τὴ ξένη δυστυχία καὶ ζοῦν μὲ τὴν ξένη ζωὴ πὺν τοὺς

τριγυρίζει. Ὅταν ἔπαυσε νὰ βήχῃ ὁ κύριος Ἡλία, καὶ τὰ μάτια τοῦ νέου πέσανε ἀπάνω στὸ παχὺ πρόσωπο καὶ τὸ χονδρὸ ποῦρο τοῦ δικηγόρου, ξαναβῆκε πάλι τὸ προσητερινὸ χαμόγελο τῆς εὐτυχίας. Ὅλα αὐτὰ μου κάμναν μιὰ εὐθυμὴ ἐντύπωση μέσα στὸ στενὸ ἐκεῖνο ἀμάξι, πὺν τῶδερεν ἢ βροχὴ μέσα στὸ σκότος.

Ἐξαφνα τὸ ἀμάξι σταμάτησε. Ὁ ἀμαξῆς κατέβηκε ἀπ' τὸ σκαμνί του.

— Τί διάβολο ἔπαυες; φώναξε ὁ δικηγόρος ἀνοίγοντας τὸ παράθυρον καὶ πετώντας τὸ σιγάρο του ἔξω.

— Τί νὰ πάθω; εἶπε ὁ ἀμαξῆς, βλαστημῶντας. Μοῦσπασε τὸ λουρί...

Ὁ κύριος Ἡλία, μ' ἓνα ξαφνικὸ θυμὸ πρόβαλε τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ παράθυρον.

— Παληάνθρωπε, τί παίρνεις ἀνθρώπους μέσα, σὰν ἔχεις σάπια λουριά; φώναξε βραχνά.

Ὁ ἀμαξῆς βλαστήμησε, κουνώντας τὸ κεφάλι του.

— Δὲν φταῖς ἐσύ, φταίω ἐγὼ πὺν σᾶς πῆρα μὲ τέτοιο καιρὸ.

— Διαβολόκαιρος! ἀναστέναξε πάλι ὁ δικηγόρος.

Ὁ μικρὸς νέος, μὲ τὶς ταρταρούγες, ἔβγαλε τῶρολόγι του.

— Θὰ ξεμπερδέψουμε ἐπὶ τέλους; ξαναεἶπε γλυκύτερα τώρα ὁ κύριος Ἡλία.

Αὐτὸ τὸ σταμάτημα μέσα στὸ σκοτάδι καὶ τὴ βροχὴ, εἶχε μιὰ ἀγριάδα παραξενή. Εἶχα ἀρχίσει νὰναθεματίζω τὴν ὥρα πὺν καταπίσθηκα αὐτὸ τὸ ταξίδι. Δὲν ξέρω γιατί, μὰ φαίνεται πως ὁ βήχας τοῦ στηθικοῦ αὐτοῦ, μὲ τὰ δύο ἐπανωφόρια, καὶ τὸ σιγάρο τοῦ δικηγόρου καὶ ἀκόμα ἡ σιωπὴ τοῦ νέου μὲ τὶς ταρταρούγες καὶ τὸ ἡλίδιο πρόσωπο, πὺν ἄλλαξε ἔκφρασι χωρὶς λόγο καὶ εἶχε κάτι τι γρουσουζικο ἀπάνω του, μὲ εἶχαν πειράξει τὰ νεῦρα. Ἀναψα ἓνα σιγαρέτο καὶ πέταξα τὸν καπνὸ ἀπάνω στὰ μοῦτρα τοῦ στηθικοῦ, κ' ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί.

— Μὲ συγχωρεῖτε. Μήπως σᾶς πειράζει ὁ καπνός; τοῦ εἶπα.

— Δὲν πειράζει, εἶπ' ἐκεῖνος μέσα ἀπ' τὰ δόντια του.

Τὴν ἴδια στιγμὴ μου ἦλθε ἡ διάθεσις νὰ κλωτῶσω τὸν δικηγόρον, κάνοντας πως διορθῶν τὸ πόδι μου καὶ νὰ πετάξω τ' ἀποσίγαρό μου ἀπάνω στὰ γυαλιὰ μὲ τὶς ταρταρούγες τοῦ ἄλλου, κάνοντας τάχα πως ἤθελα νὰ τὸ πετάξω ἀπὸ τὸ παράθυρον.

Μὰ καὶ οἱ ἄλλοι μου φάνηκε πως εἶχαν τὶς ἴδιες διαθέσεις μ' ἐμένα. Εἴμαστε ὅλοι νευρικοὶ καὶ εἶμαι βέβαιοι πως ὁ ένας ἐνοχλοῦσε τὸν ἄλλον.

Ὡς τόσο ὁ ἀμαξῆς μᾶτισε τὸ λουρί του, βλα-

στήμησε πάλι, γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεό, ἀνέβηκε στὸ σκαμνὶ του καὶ ἄρχισε νὰ χτυπᾷ τ'ἀλογά του μὲ θυμὸ.

Γιὰ ἓνα τέταρτο τρέχαμε δαιμονισμένα. Τὸ ἀμάξι σκαμπανέβαζε μέσα στοὺς λάκκους τοῦ δρόμου κ' ὁ ἓνας χτυποῦσε ἀπάνω στὸν ἄλλον. Τὸ κτύπημα αὐτὸ μᾶς εἶχε κάμει πειδ νευρικοὺς καὶ μεγάλωνε τὴν ἔχθρα, μιὰ ἀνεξήγητη ἔχθρα ἀναμεταξύ μας. Ἐμένα τοῦλάχιστον μοῦ ἦσαν τόσο ἀντιπαθητικὴ οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄνθρωποι, πὺν κάθε κίνημά τους καὶ κάθε λόγος τους μοῦ ἔφερε μιὰ βροσιὰ στὸ στόμα πὺν τὴν συγκατοῦσα μὲ κόπο. Σὲ λίγο ὁ δρόμος τοῦ ἀμαξιοῦ ἄρχισε νὰ λιγοστεύῃ. Οἱ ρόδες κυλοῦσαν μαλακά, χωρὶς τραντάγματα, σὰν νὰ ἦσαν τυλιγμένες μὲ καουτσούκ. Ἀκούγαμε τὰ πόδια τῶν ἀλόγων πὺν τσαλαβουτοῦσαν στὰ νερά. Ὁ ἀμαξῆς, λιγοστεύοντας ἀκόμα τὸ δρόμο του, γύρισε κ' ἄνοιξε τὸ πισινὸ του τζάμι.

— Ἐχει πολλὰ νερά ἀπὸ δῶ. Δὲν θὰ μπορέσωμε νὰ προχωρήσωμε, εἶπε μὲ θυμὸ.

Μιὰ ἀγανάκτησις ἀναψε μέσα στὸ ἀμάξι. Ὁ δικηγόρος ἔβγαλε τὸ κεφάλι ἀπ' τὸ παράθυρο.

— Τὸν κακὸ σου τὸν καιρὸ. Νὰ τραβήξῃς μπροστά. Δὲν εἶνε ζάχαρι τ'ἀλογά σου νὰ λυώσουνε.

— Ἐχει νερά σοῦ λέω, ξαναεἶπε ὁ ἀμαξῆς. Θὰ μποῦν τὰ νερά νὰ μοῦ χαλάσουν τ' ἀμάξι.

Βγάλαμε ὅλοι τὰ κεφάλια ἀπ' τὰ παράθυρα. Τὸ νερὸ γυάλιζε ὀλοτρόγυρα μέσα στὸ σκοτάδι, ψηλὸ, ὡς τὶς σκάλες τοῦ ἀμαξιοῦ. Κυλοῦσε μὲ μιὰ βουβὴ ὀρμή, σὰν ποτάμι καὶ ἄφριζε ἀπάνω στὶς ρόδες. Παραπέρα δὲν μᾶς ἄφινε τὸ σκοτάδι νὰ ἴδωμε. Ὁ κάμπος ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ δένδρα, ἦσαν ὅλα ἓνα πράγμα μαῦρο πηχτὸ καὶ κρύο. Ἡ ὕγρασία περνοῦσε τὰ κόκαλα.

— Δὲν εἶνε τίποτε, ξαναεἶπε ὁ δικηγόρος, ἀπ' τὸ μπροστινὸ παράθυρο. Τὰ νερά ἔχουν κάνει ρεῦμα, ἐδῶ στὰ χαμηλά. Κτύπα νὰ περάσωμε. Παραπέρα θὰ εἶνε στέγνη.

Ὁ ἀμαξῆς βλαστήμησε τὸ Χριστό του καὶ χτύπησε τὰ ζῶα δυνατὰ μὲ τὸ καμτσίκι του. Ὁ κύριος Ἡλίας ξεφυσοῦσε μὲ ἀγωνία. Τὰ μάτια του γυαλίζανε μὲς στὸ σκοτάδι.

Τὸ ἀμάξι κύλισε μὲ δυσκολία ἀπάνω στὴ λάσπη. Κάθε κύλισμα τῶν τροχῶν τῶφανε πὺν ξερβὰ, πῆγαινε σὰ μεθυσιμένο.

— Βρὲ ποῦ τραβᾷς; ξεφώνησε ὁ δικηγόρος. Στὰ χωράφια θὰ μᾶς πᾶς;

— Μεθυσιμένος θὰ εἶνε ὁ παληάνθρωπος! Εἶπε σμίγοντας τὰ χέρια του μ' ἀπελπισία ὁ κύριος Ἡλίας.

Ἐγὼ κύταζα ὅζω ἀπ' τὸ παράθυρο μὰ δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω τίποτε. Τὸ νερὸ κυλοῦσε ὀρμητικὰ ἀνάμεσα στὶς ρόδες, καὶ μιὰ βοὴ ἔφτανε ἀπὸ μακριὰ σὰν νὰ φρυσσοῦσε δυνατὸς βορρῆας μέσα ἀπὸ ἓνα δάσος. Ἀέρα δὲν εἶχε καθόλου.

— Βρὲ ποῦ τραβᾷς, στὸ Θεό σου; Ποῦ τραβᾷς;

— Ἐέρω γὼ ποῦ τραβάω; ξεφώνησε ὀρθίος ἀπάνω στὸ σκαμνὶ του ὁ ἀμαξῆς. Μᾶς σέρνει τὸ ρέμα.

Ἡ φωνὴ του ἔτρεμε.

— Φτοῦ! τὸ Θεό μου μέσα! ξαναεἶπε.

Τὸ ἀμάξι ἄρχισε νὰ γέρνῃ ξερβὰ. Ἐνοιωθα πὺν ἔπεφτε ἀπάνω στὸν πλαῖνό μου. Ἦταν ὁ κοντὸς νέος, μὲ τὶς ταρταροῦγες, ζαρωμένος στὴ γωνιά, σὰν ἀποκοιμισμένος. Ἐπειτα μὲ μιὰς γήραμε περισσότερο, σὰν νὰναποδογύριζε τὸ ἀμάξι. Τίναχθήκαμε ὅλοι ἀπάνω καὶ ξαναπέσαμε ὁ ἓνας ἀπάνω στὸν ἄλλο.

— Θὰ μᾶς σκοτώσῃ ὁ παληάνθρωπος!

Ὁ δικηγόρος πετάχθηκε ἀπ' τὸ μπροστινὸ παράθυρο, ἄρπαξε τὸν ἀμαξῆ ἀπ' τὸ σκάκι καὶ τὸν τράβηξε δυνατὰ. Καθένας ἔκανε ἀπὸ ἓνα κίνημα χωρὶς νὰ ξέρῃ τί κάνει.

— Τί κάνεις, μωρέ, τί κάνεις, στὸ Θεό σου; Ὁ ἀμαξῆς τινάχθηκε ἀπάνω, τράβηξε μὲ βία τὰ ἡνία καὶ σκυμμένος μπροστὰ χτυποῦσε μὲ τὸ ξύλο τοῦ καμτσιοῦ τ'ἀλογά του σὰ λυσσασμένος.

— Ἀτιμα ζωντανά! Μᾶς ρίξατε στὸ χαντάκι. Τὸ ἀμάξι δὲν ἔκανε βῆμα. Εἶχε κολλήσει ἀπάνω στὴ λάσπη γυρμένο μὲ τὸ πλευρό.

Τὸ ξύλο ἔπεφτε ἀπάνω στὰ πλευρά τῶν ἀλόγων ἀλύπητα, τὰ γκέμια τρίζανε στὰ χέρια τοῦ ἀμαξῆ, οἱ βλαστήμιες του σχίζανε τὸν ἄερα.

— Δυστυχία! τί εἶναι αὐτό;

Τὸ ἀμάξι ἔμεινε καρφωμένο στὴ θέσι του, ἀσάλευτο.

Τὸ σκοτάδι γινότανε ὀλοένα πηχτότερο, ἄγριο, ἓνα σκοτάδι πὺν μιλοῦσε μὲ βουητὰ παρᾶξενά ἀνακατωμένα μὲ κάποιους κρότους, φωνές, σφυρίγματα ἀκατανόητα, καὶ περνοῦσε δίπλα μας σὰ ρεῦμα ἀνάερο, ὀρμητικὸ καὶ μᾶς ἔπαιρνε μαζί του σὲ κάποιον ἄβυσσο. Ἐτσι γιὰ μιὰ στιγμὴ μοῦ φάνηκε πὺν ταξίδευα, πὺν κυλοῦσα ὀρμητικὰ μαζί μὲ τὸ σκοτεινὸ ρεῦμα, ζαλισμένος, χωρὶς νὰ ξέρω ποῦ πηγαίνω. Ὑστερα κάτι μὲ ξύπνησε καὶ εἶδα σὰν σηκωμένος ἀπὸ μεθύσι, μὲ μιὰ ἀνατριχίλα ξαφνική, πὺν βρίσκομαι μέσα στὸ γυρμένο ἀμάξι μὲ τρεῖς σκιὲς στριμωγμένες ἢ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη. Ἐνδοῦσα ἓνα κρύο ἄσχημο, σὰν τρομάρα, νὰ μοῦ ζῶνῃ τὰ πόδια μου καὶ νὰνεβαίνῃ ὑποῦλο σιγὰ-σιγὰ πρὸς τὰ γόνατά μου, σὰν νὰ ἤθελε νὰ μὲ ρουφήξῃ ἄλαερό. Φαίνεται πὺν τὸ ἴδιο αἶσθημα εἶχαν κ' οἱ ἄλλοι, γιὰτὶ μιὰ φωνὴ τρομαχτικὴ ἔβγηκε ἀπὸ τρία στόματα.

— Μᾶς πῆραν τὰ νερά. Τὰ νερά μπουνκάρισαν στὸ ἀμάξι.

Ἀνατινάχθηκαν ὅλοι τσαλαβουτώντας μέσα στὸ κρύο νερό, σὰν νὰ πατοῦσαν σὲ ἀναμμένα κάρβουνα. Σ' ἓνα λεπτὸ τὸ νερὸ ἀνέβηκε ἀπειλητικὸ, ψήλωσε, μοῦ ἔξωσε τὶς λαγόνες μὲ μιὰ

κρύα ἀνατριχίλα, ἔμπαινε ὀρμητικὸ ἀπὸ τὸ παράθυρο, μ' ἔσπρωχνε μὲ χίλια χέρια, ἔνοιωθα τὸ κρύο γλύψιμό του, στὴν κοιλιὰ μου, στὸ στομάχι, ψηλότερα, ὀλοένα ψηλότερα, ὀλοένα ἀγριότερα μὲ μιὰ βία ἀχόρταγῃ νὰ μὲ καταπιῇ, νὰ μὲ ρουφήξῃ ἄλαερον. Δὲν ζοῦσα πλέον παρὰ μὲ τὸ ἀπάνω μέρος τοῦ κορμιοῦ μου, μοῦ φαινότανε πὺν κάποιο στόμα θηρίου μὲ εἶχε φάει τὸν μισό, καὶ μ' ἔτρωγε ὀλοένα, ὡς πὺν νὰ καταπιῇ μὲ μιὰ ρουφήξῃ ἄγρια καὶ τὸ κεφάλι μου.

Δὲν ξέρω τώρα ἂν φώναξα, βλαστήμησα, ἔκλαια, τίποτε δὲ θυμᾶμαι. Κάποιες φωνὲς μόνο ἄγριες μοῦ ξανάρχονται στὸ νοῦ μου, βλαστήμιες, ξεφωνητά, κλάματα, πὺν δὲν εἶμαι βέβαιος ἂν ἔβγαιναν ἀπὸ ἀνθρώπινα στήθη. Γιὰτὶ ὅλα τὰ στοιχεῖα τριγύρω τὸ σκοτάδι, τὸ νερὸ, ὁ οὐρανός, τὰ δένδρα ὅλα μαζί βλαστημοῦσαν, ἔκλαιγαν, ξεφώνιζαν, φοβέριζαν, σφύριζαν, βροντοῦσαν. Θυμοῦμαι μόνο πὺν κάποιο χέρι κατέβασε τὸ μπροστινὸ καπάκι τοῦ ἀμαξιοῦ καὶ πὺν χέρια καὶ πόδια ἀνακατεμένα πολέμοῦσαν νὰ σκαρφώσουν ἀπάνω στὸ θρονὶ τοῦ ἀμαξῆ. Τὸ νερὸ εἶχε σκεπάσει ὡς τὰ φανάρια τὸ ἀμάξι. Καθὼς ἔκανα νὰ σκαρφώσω ἔνοιωσα μιὰ κλωτσιὰ στὸ λαιμό μου, ἀπὸ ἓνα πόδι πὺν ἤθελε νὰνεβῇ ψηλότερα, πατώντας ἀπάνω μου. Τινάχθηκα σὰ θηρίο, τὸ πόδι μὲ κλώτσησε πάλι.

— Ποῦ πᾶς, μωρέ; Σ' ἔφαγα.

Ἀρπάξα τὸ ποδάρι μὲ ὅλη μου τὴ δύναμι καὶ τὸ τράβηξα κάτω.

Τὸ πόδι σπάρταξε στὰ χέρια μου.

— Ἀτιμε! Σκάσε.

Τινάχθηκα ἀπάνω, ἄρπάχθηκα ἀπ' τὰ σίδερα τοῦ ἀμαξιοῦ. Χέρια καὶ πόδια ἀνακατωμένα, σὲ μιὰ μάζα ἄγρια, ἀπάνω ἀπ' τὸ νερὸ. Κάτι τι ἔσβυσε τότε σὰ ζωὴ ἀνθρώπου, πένθιμα, τρομαχτικά. Στὸ ξερβὶ φανάρι τοῦ ἀμαξιοῦ, τὸ νερὸ ἀγκάλιασε τὴν ἀδύνατη λάμψη, τὴν κατάπνε, τὴν ἔσπρωξε μαζί του. Ἐνας σύντροφός μας μᾶς ἔφυγε, ὁ πρῶτος. Ἐνοιωσα πὺν τὰ δάκρυα μοῦ ἀνέβαιναν στὰ μάτια. Δὲν μιλοῦσε κανένας. Ὅλοι περίμεναν. Περίμεναν τὸν θάνατο καὶ ἦσαν ὅλοι ἡσυχιοὶ τώρα, ἀναίσθητοι. Ἐνοιωθα κ' ἐγὼ μιὰ γαλήνη τώρα νάπλώνεται καὶ νὰ κυριεύῃ τὴν ψυχὴ μου. Ὁ νοῦς μου εἶχε καθαρῶσει, ἡ καρδιά μου χτυποῦσε κανονικά.

Ποτέ μου δὲν εἶχα αἰσθανθῇ τέτοια γαλήνη μέσα μου, ὅσο τὴ στιγμὴ αὐτὴ προσομένων τὸν θάνατο. Δὲν ἦταν μοναχὰ γαλήνη, ἦταν καὶ ὀρειότερο σὰν ἓνα ἑλαφρὸ μεθύσι, ἀπὸ εὐχάριστο ναρκωτικὸ. Καμιά ἐλπίδα ἀπὸ ἀνθρώπινη ἐνέργεια ἢ φυσικὴ δύναμι δὲν ἔφεγγε ἀπὸ πουθενά. Ἀποπάνω ἓνα σκοτάδι θολό, θαμπὸ καὶ ἀκίνητο, σὰν πεθαμένο. Ἀπὸ κάτω ἓνα ἄλλο σκοτάδι γυαλιστερό, ἀνήσυχο, γεμάτο μιὰ μεγάλη

ζωή, πὺν ἔτρεχε βιαστικά νὰ φθάσῃ κάπου-ποῦ; λαίμαργο νὰ καταπιῇ καὶ νὰ σαρώσῃ ὅλες τὶς μικρὲς καὶ ἀδύνατες ζωὲς μπροστὰ του. Ὁ δρόμος τοῦ μὲ μεθοῦσε, ἤθελα νὰνακατωθῶ μαζί του, μὲ τὸ μεθύσι τῆς γρηγοράδας, νὰ φθάσω μαζί του ἄλαργα, ἄλαργα, ἄλαργα, κάπου-ποῦ; — σὲ μιὰν ἄβυσσο. Ὀλοτρόγυρα μοῦ φαινότανε τώρα σὰν ἓνα πανηγύρι. Σφυρίχτρες, ντέφια, τούμπανα, τρομπαμαρίνες δούλευαν ὅλα μαζί ἀνάμεσα στὰ δυὸ σκοτιάδια, περνοῦσαν, σβύνανε μακριὰ κ' ὀλοένα φθάνανε ἄλλα, ζύγωναν, περνοῦσαν ἀπὸ μπροστὰ μου καὶ χάνονταν πάλι, ἀτελείωτα. Καὶ μέσα στὶς σφυρίχτρες καὶ τὰ τούμπανα ξεχώριζα καλὰ κάποιους ἄλλους ἤχους πὺν μὲ μεθοῦσαν περισσότερο, ἤχους πνιγμένους, κρυφοὺς μέσα στὸ σκοτάδι, ἀπὸ φιλιὰ, χιλιάδες φιλιὰ, πὺν ἐνωμένα ὅλα μαζί ἔκαναν μιὰ μεγάλη συμφωνία ἐρωτικὴ, ἓνα φιλὶ μεγάλο καὶ ἀτελείωτο, πὺν γέμιζε τὴν πλάσι. Ποῦ ἦσαν κρυμμένα ὅλ' αὐτὰ τὰ χεῖλια, χιλιάδες χεῖλια, σώματα ἀγκάλιασμένα, πλεγμένα ἐνωμένα μὲ χέρια, πόδια, μαλλιά, ὅλα τὰ χεῖλια τὰ μεθυσιμένα, τὰ μαλλιά τὰ ξεπλεγμένα, τὰ χέρια τὰ πλεγμένα, ὁ καταρράκτης τῆς ἀφροισμένης σάρκας, τὸ μεγάλο τρελλὸ φιλὶ πὺν ταξίδευε καὶ κυλοῦσε σὰν ποτάμι μὲς τὰ σκοτιάδια; Ἀχ! νὰ μ' ἔπαιρνε μαζί του τὸ μεγάλο ταξιδιάρικο φιλὶ, νὰ μὲ φέρῃ μαζί του, νὰ μὲ συνεπάρῃ κάπου-ποῦ; — σὲ μιὰν ἄβυσσο...

Δὲν ἔνοιωθα πειὰ οὔτε τὸ νερὸ πὺν μ' ἔξωνε, οὔτε τὴν τρομάρα πὺν μ' ἀγκάλιαζε, οὔτε τὸ σκοτάδι πὺν μὲ πλάκωνε. Εἶχα γίνῃ ἓνα μ' ὅλα τὰ στοιχεῖα, ἦμουν δικός τους, ἓνα κομμάτι ἀπ' τὴ φρόνη τους, μιὰ σπῖθα ἀπ' τὴ ζωὴ τους, ἦμουν γεννημένος μαζί μὲ τὸ σκοτάδι μὲ τὸ νερὸ, μὲ τὴν τρομάρα καὶ ἦμουν ὁ ἴδιος σκοτάδι, νερὸ καὶ τρομάρα. Τί εἶχα νὰ φοβηθῶ;

Μέσα στὸ μεθύσι μου ἡ ζωὴ ζητοῦσε νὰ πετάξῃ κοντά μου, καὶ ἔφτανε ὡς τὴν ψυχὴ μου, σὰν μακρινὸ καὶ ξεχωρισμένο καὶ ἀδύνατο. Εἶδα τὸν ἑαυτό μου στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μου. Ἡ μητέρα μου μοῦδινε τὴν ὀμπρέλλα μου.

— Πάρε, παιδί μου, τὴν ὀμπρέλλα σου, τὰ σύννεφα εἶνε μαῦρα στὸν οὐρανὸ. Κύτταξε, παιδί μου, μὴ μοῦ κρυώσῃς.

Ἡ καὶμένη ἢ μητέρα, ἦταν ἡ τελευταία φορὰ πὺν μοῦδινε τὴν ὀμπρέλλα μου.

— Γεῖά σου, μητέρα! Μὴν κλαῖς. Κύττα τὴ χαρὰ μου. Θάνατωθοῦμε γρήγορα, θάνατωθοῦμε ἐκεῖ κάτω, μακριὰ, κάπου-ποῦ; — σὲ μιὰν ἄβυσσο.

Στὸν δρόμο μ' ἀπάντησε ὁ ἐχθρός μου. Ἦταν ἄγριος καὶ κακός. Μ' ἔβρισε μὲ ἄσχημα λόγια. Τὸν ἔβρισα κ' ἐγὼ.

— Ἐννοία σου, θὰ σοῦ τὸ πληρώσω.

Τοῦ εἶπα κ' ἔφυγα. Δὲν εἶχα ὅρεξι γιὰ καυγάδες, ἡ ψυχὴ μου ἦταν θλιμμένη. Ἦταν ἡ τε-

λευταία φοβέρα πού τοῦκανα. "Ας ζήση τώρα ἡσυχος ἀπ' τὴν ἐκδίκησί μου. . .

— Μὰ ὄχι, κακὲ ἀνθρώπε, δὲν θὰ σ' ἀρίσω νὰ χαρῆς. Θά'ντα μωθοῦμε γρήγορα, σὲ περιμένω ἐκεῖ πού πάω μακριὰ κάπου - πού; — σὲ μιὰν ἄβυσσο.

Καὶ καθὼς τραβοῦσα τὸ δρόμο μου, κάτω ἀπ' τὰ μεγάλα σπίτια, μὲ τάνθισμένα περιβόλια, μιὰ λευκὴ σκιά ἦτανε σκυμμένη ἀπάνω στοὺς γαλάζιους μενεξέδες. Ἡ καρδιά μου χτύπησε δυνατά, γιατί ἦτανε ἡ ἀγάπη μου πού μάζευε τὰ δροσερὰ λουλούδια. Καὶ μιλοῦσε στοὺς μενεξέδες γιὰ τὴν ἀγάπη μας. "Ετορξε ἀνάλαφρη σὰν πεταλούδα καὶ τὰ λευκὰ βότσαλα τοῦ κήπου, χαιροῦσαν τὸ πέρασμά της κάτω ἀπὸ τὰ μικρὰ της ποδαράκια. Κάτι τι λαχτάρισε μέσα μου σὰν τὸν ἦχο τῶν λευκῶν βοτσάλων. Ἀπλώσε τὸ μικρό, παχουλὸ της χεράκι ἀνάμεσα ἀπ' τὰ ψηλὰ κάγκελα καὶ μοῦδωκε μιὰ φούχτα μενεξέδες. "Ἦτανε οἱ τελευταῖοι μενεξέδες, πού μοῦδωκε ἡ ἀγάπη μου, ἀπ' τὰ ψηλὰ κάγκελα τοῦ περιβολιοῦ.

— Μὴν κλαῖς, γλυκεῖά μου ἀγάπη, τοὺς ἔχω ἐδῶ τοὺς μενεξέδες σου, τοὺς ἔχω σφιχτὰ ἀπάνω στὴν καρδιά μου. Γιὰ σένα τοὺς ἔχω τοὺς μενεξέδες. Τοὺς παίρνω μαζί μου, στὸν τρελλό μου δρόμο, καὶ σὲ περιμένω, ἀγάπη μου, νὰ στεφανώσω τὰ ξανθὰ σου μαλλιά ἐκεῖ μακριὰ πού πηγαίνω, μακριὰ κάπου-πού; — σὲ μιὰν ἄβυσσο.

Τὶ γλυκὸς πού εἶνε ὁ θάνατος!

"Αἶσθυνα καὶ τὴν ἀγριο καὶ ἄσχημο μὲ ξύπνησε ἀπ' τὸ γλυκὸ ὄνειρο τοῦ θανάτου. Τί ἤθελα νὰ ξυπνήσω μέσα στὴν ἄσχημη ζωὴ; Κοντὰ μου κουβαριασμένοι μὲ κλάματα καὶ βογγητὰ ἦσαν οἱ τέσσερις σύντροφοί μου. Τί ἤθελαν ἀκόμα κοντά μου; "Ἦτανε καιρὸς πειὰ νὰ χωρισθοῦμε.

Κάτι τρομερὸ καὶ ἄγριο εἶδαν τὰ μάτια μου. Ὁ γλωμὸς ἀνθρώπος, μὲ τὰ γυαλιστερὰ μάτια, δὺο μάτια πού λάμπανε ἄγρια στὸ σκοτάδι, σὰ μάτια θηρίου, σὰ νὰ τὸν ἐπίασε ξαφνικὴ μανία, σήκωσε τὴν κοκκαλιάρικη γροθιά του στὸν ἄερα, ἀπάνω ἀπ' τὸν ἄμαξά, πού μὲ δεμένα τὰ χέρια ξεφώνιζε μ' ἓνα σπαραχτικὸ θρήνο, κυττάζοντας τὰ δύο κεφάλια τῶν ἀλόγων, πού ἀνατίναζαν τὶς ἄσπρες χαίτες τοὺς μὲ τρομάρα ὅξω ἀπ' τὸ μαῦρο νερό. Σήκωσε τὴν κοκκαλιάρικη γροθιά ὁ γλωμὸς ἀνθρώπος καὶ τὴν κατέβασε μὲ λύσσα στὸ κεφάλι τοῦ γέρου.

— "Ατιμε! Μᾶς πήρες στὸ λαιμό σου.

"Ἦτανε ἡ ἴδια ἄγρια βραχνὴ φωνὴ πού εἶχ' ἀκούσει ὅταν τὸ ποδάρι μοῦ πατοῦσε τὸ λαιμό.

Καὶ ξανακατέβασε πάλι τὴν κοκκαλιάρικη γροθιά του καὶ τὴν κατάφερε δυνατὰ στὸ κεφάλι τοῦ ἄμαξά, πού ἐκλαιγε μὲ σταυρωμένα χέρια, ἀπάνω ἀπ' τὴν ἀγωνία τῶν ἀλόγων του.

Φαίνεται νὰ πόνεσε δυνατὰ ὁ γέρος. Τινάχθηκε

ὀρμητικὰ ἀπάνω σὰ θηρίο καὶ τὸν ἄρπαξε ἀπ' τὸν λαιμό. Τὰ μάτια του πετοῦσαν ἀστραπές. Τὰ μάτια τοῦ ἄλλονοῦ, γυαλιστερὰ, εἶχον πεταχθῇ ὅξω ἀπ' τὸ κρανίον. Τὸν ἔσφιγγε μὲ λύσσα.

— Χτικιάρη! βογγοῦσε καὶ τὸν ἔσφιγγε μὲ τὰ δύο του χέρια.

"Επέσαμε ἀπάνω τοὺς νὰ τοὺς χωρίσουμε, μέσα στὰ νερά. Ὁ γλωμὸς ἀνθρώπος σπάρραξε, εἶχε ἄρπαχθῇ ἀπ' τὰ μαλλιά τοῦ γέρου καὶ τὰ τραβοῦσε δυνατὰ. Σὲ μιὰ στιγμή πήγαμε νὰ κυλίσουμε ὅλοι κουβάρι μέσα στὸ ρεῦμα. Ὁ γλωμὸς ἀνθρώπος οὐρλιάζε, ἄγρια καὶ βραχνά. Τότε ἓνα γέλιο παρᾶξενο, δυνατὸ, ξεκομμένο, σὰ γέλιο ἀνθρώπου πού τρελλάθηκε, ἀνακατώθηκε μὲ τὰ οὐρλιάσματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴ βοή τοῦ νεροῦ. "Ἦτανε ὁ μικρὸς ἀνθρώπακος μὲ τὶς ταρταροῦγες, πού γελοῦσε σὰν τρελλός.

— Χτικιάρη! οὐρλιάζε ὁ ἀνθρώπος πού ἦταν ἀπὸ πάνω, σ' ἐπνίξα.

Δὲν ξεκολλοῦσε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, σὰν νὰ τοὺς εἶχαν δεμένους μὲ σίδερα.

Τότε τὸ νερὸ ὠρμισμένο, φούσκωσε μὲ λύσσα ὠρμισσε ἀπάνω μας μὲ μιὰ φοβέρα δυνατὴ, μᾶς ἔσπρωξε, σὰν ν' ἀπλώσε δὺο σιδερένια χέρια ἀπάνω μας καὶ χώρισε τοὺς δὺο ἀνθρώπους.

Μᾶς χώρισε ὅλους.

Χαιρέτισα πάλι τὸν ἥλιο. Πάλι τὴ χαιρέτισα τὴ ζωὴ. Πῶς; Οὐτ' ἐγὼ δὲν ξέρω. Ὁ ἥλιος μπῆκε ἀπὸ ἓνα μικρὸ φτωχικὸ παραθυράκι. "Ἦτανε λευκὸς καὶ δροσερὸς καὶ χαρούμενος. Ἡ ζωὴ μπῆκε ἀπὸ μιὰ πόρτα χαμηλὴ, χύθηκε στὸ ταπεινὸ καλύβι μὲ γέλια δροσερὰ σὰν τὸ φῶς. "Ἦτανε μιὰ κοπέλλα ξανθὴ, σὰν ἀδερφή τοῦ ἥλιου. Κι' ἐγὼ ἀνοίγα τὰ μάτια μου, ἀπὸ ἓνα ὑπνο βαθύ, χωρὶς ὄνειρα. Χαιρέτισα τὸν ἥλιο καὶ χαιρέτισα τὴ ζωὴ. Μιὰ εὐτυχία παρᾶξενη πλημμυροῦσε τὰ στήθη μου.

Τί εἶχε γίνει; Σπάζω τὸ κεφάλι μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ. Πῶς εἶχα βρεθῇ καβαλικεμένος ἀπάνω σ' ἓνα ἄλογο, ἀγριεμένο, καβαλάρης παρᾶξενος μέσα στὸ σκοτάδι; Οὐτ' ἐγὼ δὲν ξέρω. Τὸ ἄλογο πάλευε μέσα στὰ φριχτά νερά. "Επειτα σηκώθηκε σοῦζα, στυλῶθηκε στὰ πισινά του πόδια, χλιμίντρισε μέσα στὸ σκοτάδι καὶ χτύπησε πάλι ἄγρια τὸ νερὸ μὲ τὴν κοιλία του. Μὲ εἶχε τινάξει ἄγρια ἀπὸ πάνω του. Τὸ νερὸ μὲ κατὰπτε, ἡ θολοῦρα σκέπασε τὰ μάτια μου. Στὰ χέρια μου κρατοῦσα σφιχτὰ ἀκόμα ἓνα γκέμι.

"Υστερα τινάχθηκε πάλι ἀπάνω ἀπ' τὸ νερό, ἀγκάλιασε τὸ ἄλογο ἀπ' τὸ λαιμό, τύλιξε τὰ δάκτυλά μου στὶς τρίχες τῆς χαίτης του, σφιχτὰ νευρικά. "Αλλά χέρια ἦταν γαντζωμένα ἀπάνω στὶς μακρυὲς τρίχες. Τὸ ἄλογο ἔστεκε τώρα ὑπομονετικὸ, ἀποφασισμένο, περιμένοντας τὸ τέλος του. "Ενοίωσα τὸ κεφάλι του πού ἀκούμπησε παραπονετικὰ στὸ λαιμό μου ἀπάνω, τὸ θερμὸ

του χνῶτο χάιδεψε τὸ μάγουλό μου σὰν ἓνα θάρρεμα ζωῆς. Καὶ τὸ νερὸ μᾶς ἔσπρωχνε, μᾶς ἔσπρωχνε δυνατὰ, ἄφριζε ἀπάνω μας, πηδοῦσε ἀπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας. Μεγάλοι μαῦροι ὄγκοι σὰν βαρέλια θεόρατα, σὰν κορμοὶ δένδρων, περνοῦσαν, δίπλα μας, ξεσκλίδια τῆς ζωῆς πού συνέπαιρνε καὶ ἔσερνε στὸ ξεχείλισμά του καὶ στὸ δρόμο του τὸ ποτάμι τὸ θερμὸ χνῶτο τοῦ ἀλόγου φουσοῦσε στὰ μάγουλά μου σὰν νὰ μὲ φιλοῦσε.

"Υστερα τί ἔγινε; Ποιὸς ξέρει νὰ μοῦ τὸ πῇ; "Ἐνα φῶς μικρό, σὰν ἀστρουλάκι, πού βασιλευε μέσα στὰ νερά, κάτι μᾶς ἔλεγε καὶ μᾶς καλοῦσε. "Εμπρός, φτωχὸ ἄλογάκι. "Εμπρός. "Ενωμένοι στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο. Τὸ νερὸ μᾶς διώχνει πρὸς τὴν ἄβυσσο, θέλει νὰ μᾶς πάρη μαζί του, στὸν τρελλό του δρόμο. "Εμπρός. Ἡ ζωὴ μᾶς φωνάζει. Τὸ χρυσὸ ἄστρο πού βασιλεύει μὲς στὰ νερά μᾶς καλεῖ κοντά του. "Εμπρός, ἡ ζωὴ μᾶς χαιρογεῖ μὲς στὸ σκοτάδι.

Ξημέρωσε. Τὸ καντυλάκι εἶχε σβύσει. Ὁ ἥλιος ἔμπαινε μὲς στὸ καλύβι, ἡ κοπέλλα μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά χαμογελοῦσε.

— Γειά σου, καλὴ μου κοπέλλα. Κάτω ἀπ' τὴν στέγη σου ἀναστηθήκαμε. Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσῃ ἓνα ὠμορφο καὶ ἄξιο παλληκάρι.

Βγήκαμε ὅξω. Τὰ νερά εἶχαν τραβηχθῇ, ἀπ' τὸ δρόμο. Τὰ χωράφια, ὁ κάμπος πέρα, ὡς τὴ θάλασσα, μιὰ λίμνη ἀτάραχη, μεγάλῃ, ρουφούσε τὸ φῶς τοῦ ἥλιου. Σπιτάκια, δένδρα, βράχοι πρόβαλαν σὰ γελαστὰ νησάκια μὲς ἀπ' τὰ νερά της. Ἡ ζωὴ πανηγύριζε σὲ οὐρανὸ καὶ γῆ καὶ θάλασσα. Τὰ σπουργίτια φλυαροῦσαν σὰν μεθυσμένα ἀπ' τὸ φῶς, πετοῦσαν κοπαδιαστὰ

ἀπάνω στὶς ψιλὲς λεῦκες, τινάζοντας τὴ δροσιὰ ἀπ' τὰ ὑγρὰ φύλλα.

Τὰ μάτια μου πέσανε ἀπάνω στὸν πλατὺ δρόμο. Γιατί νὰ πέσουν; "Ἐνα ἄλογο ξαπλωμένο ἀπάνω στὰ νερά, ἀκίνητο καὶ λευκὸ. Τὰ μάτια του γυάλιζαν ἀκόμα, ἀσάλευτα, σὰν νὰ ζητοῦσαν νὰ ρουφήξουν τὸ φῶς πού πλημμυροῦσε γύρω. Ὁ ἥλιος ἔκανε ὠμορφο καὶ τὸν θάνατο ἀκόμα. Δὺο δάκρυα τρέξαν ἀπ' τὰ μάτια μου, τὰ πρώτα δάκρυα.

Νὰ φύγωμε, νὰ φύγωμε. "Ἐνα ἄμαξι πέρασε καὶ μᾶς πήρε. Πάλι οἱ ἴδιοι σύντροφοι. Ὁ δικηγόρος ἀναψε ἓνα σιγάρο καὶ τὸ πέταξε. Εἶχε ξεχάσει πῶς ἦτανε βρεμένο, μουσκεμένο ἀπ' τὸ νερό. Ὁ γλωμὸς νέος εἶχε τὰ μάγουλα κατακόκκινα φωτιά, δὲν μιλοῦσε, τὰ μάτια του λάμπανε. Κάποιοι πυρεττὸς τὸν ἔκαιγε. Ὁ κοντὸς ἀνθρώπος, χωρὶς τὰ ματογυάλια του, γελοῦσε ἀκόμα ἓνα γέλιο τρελλοῦ ἀνθρώπου.

— Θὰ κινώσατε, κύριε Ἡλία, θὰ κινώσατε.

Κ' ἔβγαζε τὸ ρολόγι του, σταματημένο ἀπ' τὴ νύχτα καὶ τὸ κύτταζε. Κάτι βιάζοταν νὰ προφθάσῃ κ' ἦτανε εὐχαριστημένος, πῶς δὲν εἶχε περάσει οὔτε μιὰ ὥρα. Καὶ γελοῦσε.

"Αποχαιρετισθήκαμε μὲς τὴν πόλι, βιαστικά, χωρὶς νὰ σφιξομε τὰ χέρια, σὰν ξένοι. Πῆρα μόνος μου τὸ δρόμο. Τί παρᾶξενη πολιτεία! Σπίτια, δένδρα, δρόμοι εἶχαν μικράνει, στενέψει παρᾶξενα. Τὸ ψηλὸ καμπαναριὸ τῆς ἐκκλησίας μοῦ φάνηκε πῶς εἶχε χαμηλώσει, εἶχε μείνει τὸ μισό. Οἱ ἀνθρώποι, τὰ ζῶα, τὰ μιάζια ὅλα μικρά, σὰν παιγνίδια κουκλίστικα. "Ὅλα μοῦ φαίνονταν μικρά, τιποτένια. Γιατί τάχα;

"Ἴσως γιατί εἶχα ἀντικρύσει τὸν Θάνατο.

[Φεβρουάριος 1905]

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Η ΘΗΡΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τὰ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρα διαιτώμενα ὑπερήφανα καὶ ὠραῖα κυνηγετικὰ ζῶα καὶ πτηνὰ εἶναι ἀναμφισβητήτως ἐκ τῶν χαριεστέρων καὶ ὠραιοτέρων δημιουργημάτων τῆς φιλοκάλου φύσεως καὶ δύνανται ἀσφαλῶς νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἡ κορωνὶς καὶ ὁ μεγαλειότερος ἀδάμιας τοῦ δασικοῦ στέμματος μὲ τὸ ὅποιον ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ παντὸς ἐκόσμησε τὴν Δημιουργίαν καὶ τὰ γραφικὰ βουνὰ καὶ ἀπόκρημνα ὄρη.

Ἡ ζωηρότης, τὸ κάλλος καὶ ἡ χάρις τὴν ὁποῖαν τὰ ὠραῖα ταῦτα ζῶα καὶ πτηνὰ εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση καὶ τὴν ὑπαίθρῳ ἐν γένει χώραν προσδίδουσι, εἶναι πράγματι τοσοῦτον ἀληθὴς

καὶ εὐγενής, ὥστε χρειάζεται νὰ μὴν ἀντελήφθῃ τις ποτὲ ἰδίῳις ὁμᾶσι σκιναῖς ἐκ τοῦ ἐντὸς τῶν δασῶν βίου τῶν ὑπερηφάνων καὶ χαριέντων τούτων ζῴων, ὡς ἐλάφων, δορκάδων, ἀγρίων αἰγῶν, ἀντιλόπων κλπ. καὶ νὰ μὴν ἤκουσε παρὰ κλαυθροῦσαν ἴσως πηγὴν τὴν ἁρμονικὴν μελωδίαν τῶν δασικῶν ἡμῶν ὠδικῶν πτηνῶν, ἢ νὰ εἶναι τις καθ' ὁλοκληρίαν ἀναίσθητος ἀπέναντι τῶν ὠραιότερων τούτων φυσικῶν καλλονῶν διὰ νὰ μὴ τὰς αἰσθανθῇ καὶ τὰς ὁμολογήσῃ.

Τὸ κάλλος ἐν τῇ ὑπαίθρῳ φύσει ἔγκειται καὶ εἰς τὴν ἁρμονίαν τοῦ συνόλου. Εἰς τὸ σύνολον δὲ τῶν δασῶν ὑπὸ αἰσθητικὴν ἐποψὴν ἀνήκου-

σιν αναμφισβητήτως και τὰ ὠραία κυνηγετικά ζῷα και πτηνά, άνευ τῶν ὁποίων οἰαδήποτε δάση παρίστανται εἰς τὰ ὄμματα και τὴν φαντασίαν ἡμῶν ξηρά, άνευ χάριτος και ζῶης και οἰονεὶ νεκρά.

Τοιαῦτα δάση ἐστερημένα τῶν ὠραίων κυνηγετικῶν ζῶων σπανίζουσιν μὲν ἐν τῇ κεντρικῇ και βορειοτέρᾳ Εὐρώπῃ, παρ' ἡμῖν ὅμως ἐν Ἑλλάδι ὡς ἐκ τῆς ἀταξίας ἢ ὁποία ἐπικρατεῖ ἐν τῇ δασικῇ ἡμῶν και λοιπῇ διοικήσει κατέστησαν δυστυχῶς ὁ κανὼν και τὸ σύνηθες φαινόμενον.

Ὅπου μέχρι πρὸ δλίγων δεκαετηρίδων ἔκτεταμένα και σύσκια δάση ἐξετείνοντο και ἔλαφοι και δορκάδες και ἀγριόχοιροι ἐτρέφοντο και συνέπαιζον, σήμερον δὲν ὑπάρχουσι παρὰ ἀραιοὶ θάμνοι και γυμνοὶ βράχοι, οἱ ὁποιοὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων κακῶν τὰ ὁποία συνεπήγαγον, ἀφῆρσαν ἀπὸ τὸν ὠραῖον κόσμον τῶν δασικῶν πτηνῶν και ζῶων τὴν βάσιν τῆς ὑποστάσεώς του και τὸν ἐξεδίωξαν ἐκεῖθεν.

Κατὰ τοὺς πρώτους προϊστορικοὺς χρόνους ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τοὺς ὁποίους πολὺ περισσότερον ἐκτεταμένα δάση ἀνὰ τὴν χώραν ἡμῶν ἐξετείνοντο, ἀναφέρεται ὅτι λέοντες και ἔλαφοι και δορκάδες πολλαχοῦ ἐντὸς αὐτῶν διητῶντο. Οὕτως ὁ Ἡρακλῆς ἐφόρευε λέοντα παρὰ τὸν Κιθαιρῶνα και ἐθήρευεν ἔλαφους παρὰ τὸν Λάδωνα ποταμὸν ἐν Πελοποννήσῳ. Κατὰ δὲ τοὺς μεταγενεστέρους ἱστορικοὺς χρόνους ὁ μὲν Ξενοφῶν ἀναφέρει ὅτι ἐθήρευεν ἐν τῷ ἐν Ἡλείᾳ κτήματί του ἔλαφους μετὰ δορκάδων και ἀγριοχοίρων, ὁ δὲ Πανσανίας μαρτυρεῖ, ὅτι ἐπὶ τοῦ Πάρνηθος ὄρους τινὰς μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, διητῶντο ἄρκτοι.

Πόσον ὅμως σήμερον τὰ πράγματα ἐκτοτε μετεβλήθησαν! Οἱ λέοντες ἀνῆκουσι πλέον εἰς τὴν μυθολογίαν και αἱ ἄρκτοι δὲν ἀπαντῶσι παρὰ μόνον ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἐξηφανίσθησαν τελείως αἱ ἔλαφοι και αἱ δορκάδες και δὲν ἀπέμειναν παρὰ μόνον οἱ λαγωοί, αἱ ἀλώπεκες και ὀλίγα τινὰ μικρὰ πτηνά.

Ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι ἡ εὐγενὴς Ἑλαφος τὴν ὁποίαν ὁ Γερμανὸς Fiedler κατὰ τὸ 1834 εὗρεν ἀκόμῃ καθ' ὁμίλους διατρωμένην και ἐν Πεντέλῃ παρὰ τὸ Πικέρι, περιορίσθη σήμερον ἐντὸς τῶν ἐκτεταμένων δασῶν τῆς Μεγαρίδος, μετὰ τοῦ Κιθαιρῶνος και τῶν Γερανίων ὀρέων. Θὰ ἐξηφανίζετο δὲ ἴσως ταχέως ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τὸ Τατόϊ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου χάρις εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐπιθιμίαν τῆς Α. Μ. τοῦ σελτοῦ ἡμῶν Βασιλέως διεσώθη ἐν Ἀττικῇ και δύναται ἀνενόχλητον νὰ περιφέρεται τὸ ἀρρενωπότερον τοῦτο και εὐγενέστερον τῶν κυνηγετικῶν ἡμῶν ζῶων.

Ἐν τῇ δυτικῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι διατηροῦνται εἰσέτι ἐν Βάλτῳ και Ἀκαρνανίᾳ μεμονωμένα τινὰ λείψανα τοῦ ἄλλου ἐκείνου ἐπίσης ὑπερι-

φάνου εἶδους τῶν ἐλάφων, τὰ κοινῶς ὀνομαζόμενα πλατώνια, ἐν ᾧ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ μὲν τοῦ Πηλίου και τῆς Ὀσσης ἐξέλιπον πλέον αἱ ἔλαφοι, μόνον δὲ ἀνὰ τὰς βορειοτέρας ὀροσειράς τῆς Πίνδου διασώζονται εἰσέτι, παρ' ὅλην τὴν καταδίωξιν, μεμονωμένοι τινὲς ἔλαφοι.

Αἱ δορκάδες μόνον ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ, τῆς Οἴτης και τινῶν ἄλλων κεντρικῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὀρέων διασώζονται, ἀποδεκατίζονται ἀσπλάγχχνως, συνήθως μόνον πρὸς πορισμὸν ὀλίγου κρέατος και ὀλιγοστεύουσιν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἐν ᾧ ἀπὸ ἄλλων ὀρέων ὡς ἀπὸ τοῦ Πηλίου παραδ. χάριν τελείως πλέον ἐξέλιπον.

Μόνοι δὲ οἱ ἀγριόχοιροι χάρις ἴσως εἰς τὴν πολυτοκίαν των κατορθοῦσιν νὰ διατηρῶνται εἰσέτι ἀφθονώτεροι και ἐν Ἀττικῇ και ἄλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καίτοι και οὗτοι σοβαρῶς ἐκτοτε περιορίσθησαν. Οὕτως ἐνῶ εἶναι βεβαιωμένον ὅτι ἐντὸς τῶν ἐκτεταμένων τότε δασῶν τῆς Λαυρεωτικῆς διητῶντο μέχρι τοῦ 1840 τόσον πολυάριθμοι ἀγριόχοιροι ὥστε δασοφύλαξ τις εἰς διάστημα ἐνὸς ἔτους νὰ φρονέσῃ τότε περὶ τοὺς εἴκοσι ἐξ αὐτῶν, σήμερον τὸ μόνον ἐν Λαυρεωτικῇ δυνατόν κυνήγιον εἶναι τὸ τῶν διαβατικῶν τρυγόνων και ὀρνύκων κατὰ τὸν Αὔγουστον και Σεπτέμβριον ἐκάστου ἔτους.

Τὸν κίνδυνον τῆς τελείας ἐξολοθρεύσεως κατόρθωσαν νὰ διαφύγῳσιν ἐπίσης και αἱ ἄγριαι ἐκεῖναι αἶγες, αἱ ἀντιλόπαι, αἱ ὁποῖαι κατέχουσαι τὰς ὑψίστας και κρημνωδεστάτας κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ, τοῦ Κόρακος και τινῶν ἄλλων ὑψηλῶν τῆς Κεντρικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὀρέων ἀπαξιοῦσι νὰ κατέλθωσιν χαμηλότερον, παραμένονσαι ἐκεῖ και ὑπὸ τοὺς δριμυτάτους χειμῶνας και τὴν μάλλον ἀφθονον χιόνα.

Ὅμοιως διετηρήθησαν ἐν Γιούρα τῶν Σποράδων παρὰ τὴν Σκόπελον και ἐν Ἀντιμύλῳ λείψανα τινὰ τῶν ἀγρίων ἐκείνων πρωτογενῶν αἰγῶν ἀπὸ τοῦ γένους τῶν ὁποίων κατὰ τὰς νεωτέρας ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας παρήχθησαν διὰ φυσικῆς ἢ τεχνικῆς ἐπιλογῆς τὰ σημερινὰ ἐν Ἀσίᾳ και Εὐρώπῃ γένη τῶν ἐξημερωθειῶν αἰγῶν.

Γενικῶς δὲ δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι κατεστράφησαν μὲν πολλαχοῦ και σοβαρώτατα περιορίσθησαν τὰ εὐγενέστερα και ὠραιότερα κυνηγετικά ζῷα, ὡς ἔλαφοι, δορκάδες, ἀντιλόπαι, ἀγριόχοιροι κλπ., διασώζονται δὲ σχετικῶς περισσότερον και πολλαπλασιάζονται τὰ ἀρπακτικά σαρκοβόρα, ὡς λύκοι, ἀλώπεκες κλπ., ἐν ᾧ ὡς ἀντικείμενον σοβαρᾶς ὁπωσδήποτε θήρας ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων δὲν ἀπέμειναν παρὰ δειλαιοὶ τινὲς λαγωοὶ και ὀλίγαι πέρδικες μετὰ τῶν ἄλλων ἀποδημητικῶν πτηνῶν ὡς ὀρνύκων, τρυγόνων, μπεκατσῶν κλπ.

Τοῦτο ὅμως εἶναι λίαν λυπηρόν, ὅχι μόνον διότι οὕτω ἀπωλέσθη ὁ ὠραιότερος φυσικὸς και

ζωντανὸς διάκοσμος τῶν δασῶν και τῶν ὀρέων ἡμῶν, ἀλλὰ και διότι συγχρόνως κατὰ πολὺν περιορίσθη και κατέπεσεν ἡ θήρα. Οὕτως ἐπὶ πολλαῖς δεκαετηρίδας ἀπὸ σήμερον κατέστη ἀδύνατος ἡ ἐξάσκησις τῆς εὐγενοῦς λεγομένης θήρας, τῶν ἐλάφων δηλ. δορκάδων κλπ. ἡ ὁποία ἀνέκαθεν και πολὺν δικαίως ἐθεωρήθη ὡς τὸ ἀριστοκρατικώτερον sport, τὸ ὁποῖον πολλαχοῦ ἐν Εὐρώπῃ μόνον οἱ ἱσχυροὶ και μεγάλοι τῆς γῆς, ἰδίᾳ δὲ οἱ βασιλεῖς και αἱ αὐλαὶ αὐτῶν, ἐξήκησαν και ὡς προνόμιον ὑπὲρ αὐτῶν ἐξήτησαν και κατέλαβον.

Ἡ θήρα κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀπετέλει δι' αὐτόν, ἐν τῇ πρωτογενῇ ἐκείνῃ καταστάσει εὐρισκόμενον, σποινδαιοτάτην πηγὴν ἐξοικονομήσεως τῶν πολλαπλῶν βιωτικῶν του ἀναγκῶν, ὅχι μόνον διότι τροφὴν και ἐνδυμασίαν ἀπὸ τοῦ κρέατος και τῶν δερμάτων τῶν διαφόρων ζῶων αὐτὴ παρείχε, ἀλλὰ και διότι ὅπλα και ἀγγεῖα ἀπὸ τῶν ὀστέων και τῶν κεράτων κατεσκευάζοντο.

Σήμερον ὅμως ὁπότε ἡ πρωτογενὴς ἐκείνη κατάστασις ἀνεπιστρεπτὶ παρήλθεν και ἡ κτηνοτροφία, ἡ βιομηχανία και ὁ πολιτισμὸς ἄλλως ἐν γένει τὰς βιωτικὰς ἡμῶν ἀπαιτήσεις ἐξοικονόμησαν και τὰς κοινωνίας διέπλασαν, σήμερον λέγομεν ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς θήρας τελείως μετετοπίσθη.

Ἡ πλουτολογικὴ σημασία τῆς θήρας, ὡς ἐκ τῶν κρεάτων και τῶν δερμάτων τὰ ὁποῖα αὐτὴ εἰς τὸν ἀνθρώπον παρέχει εἶναι πλέον σχετικῶς λίαν μικρά, ἡ ἠθικὴ ὅμως, αἰσθητικὴ, κοινωνικὴ, ὑγιεινὴ και στρατιωτικὴ σημασία τῆς θήρας ἀπέκτησε διὰ τὰς προηγμένας μάλιστα τάξεις πάσης ὁπωσδήποτε πολιτισμένης κοινωνίας σοβαρώτατην σημασίαν και κατέστη ὄντως δυσαναπλήρωτος.

Ὅστις ἐπιδίδεται εἰς τὴν θήραν μόνον και μόνον διὰ νὰ κερδήσῃ ὀλίγα τινὰ χιλιόγραμμα κρέατος, ἢ διὰ νὰ προσπορίσῃ τὸν ἡμερησίον ἄρτον του, δὲν εἶναι βεβαίως ὁ ἀληθὴς και ἄξιος τοῦ ὀνόματος κυνηγός, οὐδὲ ὁ εὐγενὴς τῆς Ἀρτέμιδος λάτρης, διότι ἡ θήρα εἶναι τέχνη εὐγενὴς και ἔργον κατ' ἐξοχὴν ἀνδρικὸν και δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν ὑλικὴν και ταπεινὴν ἀντίληψιν πολλῶν ἐκ τῶν κοινοτέρων ἀνθρώπων.

Ὁ ἀληθὴς κυνηγὸς ἐξέρχεται ἁλοῦς και ἀπεριττος, πολλάκις δὲ και μόνος εἰς θήραν, παραδιδόμενος δὲ εἰς τοὺς κόλπους τῆς παρθένου και ἀπατήτου φύσεως προσπαθεῖ, εἰ δυνατόν διὰ τῆς δυνάμεώς του και τοῦ θάρρους του, διὰ τῆς ἀτοχῆς του και τῆς ἐν καταλλήλῳ στιγμῇ ἐτοιμότητός του νὰ ὑπερνικήσῃ και δαμάσῃ τὰ ὑπερήφανα και ἐν τῷ στοιχείῳ των εὐστροφώτατα κυνηγετικά πτηνὰ και ζῷα, ἐν τούτῳ ἀκριβῶς και ἐν τῇ μετὰ τῆς ἐλευθέρως φύσεως ἀμέσῳ και ἀπολύτῳ ἐπαφῇ εὐρίσκων τὴν τέρψιν ἐκείνην και

τὴν χαράν, ἡ ὁποία πάντοτε διέκρινε τὴν τάξιν τῶν γνησίων κυνηγῶν.

Ἡ ἐξάσκησις ὅμως τῆς θήρας, οὕτως ἐννοουμένης δὲν ἀπαιτεῖ μόνον ἔντασιν τῶν σωματικῶν και πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, σκληρὰ γυμνάσιον τοῦ σώματος και ὑγίαν ἀκαταγώνιστον, προσωπικὸν θάρρος και χρηστὸν ἦθος, ἐγκράτειαν και παρατηρητικότητά, ἀλλὰ και διαπαιδαγωγεῖ ἐπωφελέστατα πρὸς τοῦτο ὡς καθαρῶς ἀνδρική ἐπασχόλησις τοὺς ἐπιδιδόμενους εἰς αὐτὴν ἀφοῦ ἐξυγιαίνει τὸ σῶμα και ἀνδρίζει τὸν χαρακτῆρα, ἐξευγενίζει τὴν καρδίαν και ἀνυψοῖ τὸ πνεῦμα.

Διὰ τὰς συγχρόνους μάλιστα πολιτισμένας κοινωνίας και τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων ἡ ἀπὸ τῆς θήρας εὐεργετικὴ αὐτὴ ἐπίδρασις εἶναι πολὺν μεγαλυτέρα παρ' ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται.

Ἀληθῶς εἰς τὰς συγχρόνους πολιτισμένας κοινωνίας ἡ ὑπερέντασις τῶν πνευματικῶν και ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου παρὰ τὴν πλήρη και τελείαν σχεδὸν παραμέλησιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων, συνεπάγεται τὸν ἐκφυλισμὸν τοῦ σώματος, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον ὅμως παραλλήλως χωρεῖ ὁ ἐκφυλισμὸς τῆς ψυχῆς και τοῦ πνεύματος και ἡ ἠθικὴ καθ' ὅλον κατὰπτωσις. Ἡδη ὁ Ξενοφῶν λέγει: «Τῶν δὲ σωμάτων θηλυνομένων και αἱ ψυχαὶ πολὺ ἀρρωστοτέραι γίνονται».

Ἡ νοημοσύνη, ἡ μνήμη και ἡ ἐπιτηδειότης περὶ τὴν τελεσφόρον ἐξάσκησιν τῶν βιωτικῶν ἐπαγγελμάτων ἀπόλλυνται τελείως ἢ ἐξασθενοῦσι, και κατὰ μυριάδας ἀριθμοῦνται ἐκεῖνοι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁποίων, ὡς ἐκ τῆς στρεβλώσεως τοῦ σώματος και τοῦ μαρασμοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐνθρονίζονται ἀντεστραμμένα και στρεβλαὶ ἀντιλήψεις και ἰδανικά, ἐν ᾧ ἂν ἑτέρον ἐξαλείφεται πάσα εὐγενὴς και ὑψηλότερα ἰδέα.

Ὁ κυνηγὸς ὅμως, ἔφ' ὅσον λογισμένως προβαίνει εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ πάθους του, εὐρίσκει ἐξαιρετὰ ἀντιδραστήρια κατὰ τῶν κοινῶν τούτων συνεπειῶν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

Ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος του ἀναζωογονοῦνται και ἡ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἀρτέμιδος προελθοῦσα σωματικὴ αὐτὴ ἀναγέννησις δρᾷ ἐπωφελέστατα και ἐπὶ τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία οὕτω ἀναγεννᾶται και αὐτὴ και ἀναζωογονεῖται.

Ὁ κόσμος διαφαίνεται τότε ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ μορφὴν, ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι ἡ ζωὴ δὲν εἶναι βίρος ἀλλὰ τὸ λαμπρότερον δῶρον τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι μέγιστον πλεονέκτημα και ὑψίστη ἀρετὴ, αἰσθανόμεθα και σκεπτόμεθα ἐκ νέου φυσικῶς και ἐπιδιδόμεθα εἰς τὰ βιοποριστικὰ ἡμῶν ἐπαγγέλματα μετὰ νέας ἀγάπης και δυνάμεως. Ἡ ἀπογοιμεισις ἐξαφανίζεται πρὸς λογικὴν τινος ἀντιλήψεως τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, και εἰς τὴν θέσιν τῶν στρεβλῶν και διεστραμμένων ἀντιλήψεων αἱ ὁποῖαι διετάρασσον και ἐβασάνιζον

ἡμᾶς, εἰσέρχονται ἀπὸ τῆς φαιδρᾶς φύσεως προ-
ελθοῦσαι αἱ Μοῦσαι καὶ αἱ Χάριτες.

Τῇ ἀληθείᾳ τὸ σῶμα, ἡ καρδία καὶ τὸ πνεῦμα
ἐκάστου ἀνθρώπου πρέπει νὰ ἀναπτύσσονται
ἁρμονικῶς καὶ νὰ προσεγγίζωσιν ὅσον εἶναι δυ-
νατὸν περισσότερον, πρὸς τὸ ἰδεῶδες ἐκεῖνο τέρμα
τῆς ἁρμονικῆς ἀναπτύξεως ὅλων συγχρόνως τῶν
σωματικῶν, πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων
τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον τόσον πολὺ ὄχι μόνον
οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι Ἀγγλοὶ
ἀριστοκράται πάντοτε ὡς ἰδεῶδες τοῦ βίου
ἐθεώρησαν.

Πρὸς τοῦτο ὅμως πλὴν ἄλλων τινῶν μέσων
εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ἐξεέλθωμεν μακρὰν ἀπὸ τῶν
φυλακῶν τῶν μεγαλοπόλεων, ἔξω εἰς τοὺς ἀγροὺς
καὶ τὰ δάση, ἵνα ἐνωτισθῶμεν ἐκεῖ τῆς αἰθερίας
φωνῆς τῆς Μητρὸς Φύσεως, ἡ ὁποία κρατοῦσα
ἡμᾶς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μᾶς ὁδηγεῖ καὶ μᾶς
διδάσκει ταυτοχρόνως.

Αἰσθάνεται τις ἐκεῖ εὐκρινεστέραν τὴν πνοὴν
τῆς παντοδυναμίας, ἡ Φύσις, ὁ μέγας οὗτος παρά-
γων τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Καλοῦ, τῆς Ἀρετῆς
καὶ τῆς Ὑγείας, ἐορτάζει τὴν μεγάλην αὐτοῦ νί-
κην ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ πρὸ τοῦ μεγαλείου
ἐκείνου καὶ τῆς ἐπιβολῆς τὰ πάθη καὶ τὰ μίση
σιγῶσι, ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται ἐγγύτερον πρὸς τὴν
συνείδησίν του, γίνεται ἐναρετώτερος, εὐσεβέστε-
ρος καὶ θρησκευτικώτερος.

Ποσάκις ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἐλάτης καὶ τῆς
ὀξύας μὲ τὴν εὐώδη αὐραν τῆς ἀνοιξέως ἐλα-
φρῶς περιπνεύσαν, ἐπὶ τοῦ ὅπλου στηριζόμενος
ἐφ' ὑψηλὴν κορυφὴν μακρὰν ὑπὲρ πᾶσαν τὴν
πέριξ χώραν περιφέρων τὸ βλέμμα, ἕκαστος ἐξ
ἡμῶν δὲν ἐχάρη ἐνδομύχως καὶ δὲν ἀνεγεννήθη,
δὲν ἐώρτασε τὴν ἡμέραν ἐκείνην βαθέως εὐχα-
ρισστημένος, ὥραϊα ὄνειρα ὀνειροπολῶν καὶ με-
γάλας ἀποφάσεις συλλαμβάνων.

Ἀληθῶς ἐν τῇ ὑγείᾳ καὶ τῇ ἁρμονικῇ ἀνα-
πτύξει τῶν σωματικῶν, πνευματικῶν καὶ ψυχι-
κῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐν τῇ πλήρει
καὶ ὀρθῇ ἀντιλήψει τῆς Φύσεως, ἡ ὁποία μόνη
ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ
γνῶθι σαυτόν, ἐξαλείφονται τὰ τελευταῖα ἔχνη
τῶν πλανῶν καὶ τῶν στρεβλῶν ἰδανικῶν τὰ
ὁποῖα τείνουσι νὰ καταβιβάσωσι καὶ ἀποκτη-
νώσωσι τὸν ἄνθρωπον τῆς συγχρόνου κοινωνίας.
Καὶ ἐν τούτῳ ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ θεμελιώδης
ἠθικὴ ἀντίδρασις, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς λελογισμέ-
νης ἐξασκήσεως τῆς θήρας εἰς τὸν ἄνθρωπον
προέρχεται.

Τὴν ὑπέροχον κοινωνικὴν σπουδαιότητα τῆς
θήρας τελείως ἐξετίμησαν καὶ οἱ ἡμέτεροι πρό-
γονοι.

Οὕτως οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν τὴν
θήραν ὡς τὸ ἄριστον διαπαιδαγωγικὸν μέσον
τῆς νεότητος καὶ ἐφρόντιζον ὅπως οἱ νέοι ἐπι-
μελοῦνται αὐτῆς διότι ὅπως λέγει ὁ Ξενοφῶν

«Ἐώρων γὰρ ὅτι τῶν νεωτέρων μόνη ἡ ἡδονὴ
αὕτη, δηλ. ἡ θήρα, πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖ. Σώφρο-
νιάς τε γὰρ ποιεῖ καὶ δικαίους διὰ τὸ ἐν τῇ ἀλη-
θείᾳ παιδεύεσθαι».

Οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάται ἐπεδίδοντο ὁμοίως μετὰ
ζέσεως εἰς τὴν θήραν καὶ ὠδήγουν τοὺς νέους
αὐτῶν οὐχὶ εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπως τοῦτο σήμερον
συμβαίνει ἀλλ' ἔξω εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν, ἵνα
ἐκεῖ ἀσκούμενοι καὶ κοπιῶντες ἀναπτυχθῶσι,
οὐχὶ διὰ τῆς μαλθακότητος ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν
ὅπλων καὶ τῆς θήρας, εἰς τοὺς ἀηττήτους ἐκεί-
νους ἄνδρας οἱ ὁποῖοι ἔκτοτε κατέστησαν πα-
ροιμῶδεις.

Ἐπίσης εἰς τὰ κοινὰ γεύματα τῶν ἀρχαίων
Μακεδόνων δὲν ἐπετρέπετο νὰ συμφάγη ἐκεῖνος
ὁ ὁποῖος προηγουμένως κυνηγήσας ἐν ἐλευθέρῳ
πεδίῳ δὲν ἐφόνευσε κἄπρον.

Γενικῶς δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι ἡ
θήρα ἐθεωρεῖτο ὡς εὖρημα τῶν δύο μεγάλων
θεῶν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ὑπαίθρου φύσεως, τοῦ
Ἀπόλλωνος δηλ. καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ὁητῶς
ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν ὅτι ὅλοι οἱ μεγάλοι Ἕλλη-
νες μυθολογικοὶ ἥρωες ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως μέχρι
τοῦ Ἰάσονος καὶ ἀπὸ τοῦ Νέστορος μέχρι τοῦ
Ὀδυσσεύς διὰ τῆς θήρας καὶ τῶν κυνηγεσιῶν
ἀνετράφησαν καὶ διεπαιδαγωγήθησαν εἰς τοὺς
μεγάλους ἐκείνους χαρακτῆρας.

Πολὺν δὲ δικαίως καὶ ὁ Ῥωμαῖος Ὁράτιος
λέγει ὅτι, ὅταν ὁ ἐλεύθερος ἀνὴρ ἀποτροπιά-
ζεται τὰς κακονχίας τὰς ὁποίας ἡ θήρα συν-
επάγεται καὶ εὐχερέστερον τοὺς κύβους παίζει
ἢ ἄλλως τὸν χρόνον του σπαταλᾷ, τοῦτο εἶναι
ἀσφαλὲς τεκμήριον ἐθνικῆς καταπτώσεως καὶ
ἐκφυλισμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἐν τῇ βορειοτέρᾳ καὶ μέσῃ
Εὐρώπῃ ὑψηλὴ ὄντως καὶ εὐγενὴς θεωρεῖται
καὶ εἶναι ἡ ἀποστολὴ τῆς θήρας, τὴν ὁποίαν οἱ
μεγάλοι γεωκτῆμονες καὶ οἱ ἀριστοκράται τοῦ
πνεύματος καὶ τοῦ γένους, μάλιστα δὲ οἱ βασι-
λεῖς καὶ οἱ αὐτοκράτορες, τοσοῦτον λατρεύουσι.

Περιβεβλημένοι πάντες τὴν ἀπέριτον ἐκείνην
κυνηγετικὴν στολὴν διασιτῶνται ἐπὶ ἡμέρας ἢ καὶ
ἐβδομάδας ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ ἐντὸς μικρῶν
οἰκίσκων ἢ καὶ μικρῶν κυνηγετικῶν ἀνακτόρων,
τὰ ὁποῖα ἁρμονικώτατα ἐντὸς τῶν δασῶν ἐπὶ
γραφικωτάτων πολλάκις τοποθεσιῶν ἀνεγείρον-
ται καὶ ἐκεῖ ἐπιδίδονται μετὰ ζέσεως εἰς κυ-
νηγεσίας διεξαγομένας κατὰ κανόνας καὶ ἥθη
καὶ ἔθιμα κυνηγετικά, εὐγενῆ καὶ χάριτος πλήρη,
τὰ ὁποῖα ἀπὸ ἑκατονταετηρίδων θεσπισθέντα
τηροῦνται μέχρις κεφαλᾶς παρὰ πάντων ἀπὸ τῶν
πριγκίπων καὶ τῶν βασιλέων μέχρις τοῦ ἀπλου-
στάτου κυνηγοῦ.

Ἀλλ' ἐκεῖ τὰ τῶν θηραμάτων διέπει τάξις
ζηλευτῆ καὶ ἁρμονία ἀνταξία πολιτισμένων λαῶν.
Τὰ θηράματα κατὰ τὰς κυνηγεσίας δὲν φονεύον-
ται οὐδὲ ἐξαφανίζονται μέχρι τοῦ τελευταίου,

Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

τοῦναντίον διατηρεῖται πάντοτε ἀρκετὸς ἀριθμὸς αὐτῶν, μάλιστα δὲ θηλέων.

Κατὰ δὲ τοὺς βαρεῖς χειμῶνας, ὁπότε βαθεῖα χιὼν καλύπτει τὸ ἔδαφος καὶ αἱ τροφαὶ τῶν θηραμάτων ἐν τῷ δάσει σπανίζουσι, προσφέρονται ἐπὶ μῆνας πολλάκις μεγάλα ποσὰ τροφῶν, ὡς καρπῶν, ἀπεξηραμένης γλῶης κλπ. εἰς τὰς ὡς ἐκ τοῦ χειμῶνος ἐξησθηνέμενας ἀλλὰ καὶ μὴ θηρευομένης τότε ἐλάφους ἰδίᾳ καὶ δορκάδας.

Ποῦ δὲ κατόπιν ὧν τούτων παρ' ἡμῖν τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν ἡ θήρα κατέπεσε, πῶς αὕτη ἐννοεῖται καὶ ἐξασκείται, εἶναι ἀληθῶς λίαν λυπηρὸν καὶ δυσάρεστον νὰ περιγράψῃ τις.

Περιεγράψαμεν ἤδη τὴν φροβερὰν κατάπτωσιν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ εἶδους τῶν κυνηγετικῶν ἡμῶν ζώων, μάλιστα τῶν εὐγενεστέρων καὶ θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τούτου. Ἀλλὰ μήπως τὸ ποῖον καὶ ἡ κυνηγετικὴ ἀντίληψις τῶν πλείστων ἐκ τῶν κυνηγῶν ἡμῶν εἶναι ἀνωτέρα;

Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν ἐφωδιασμένος μὲ πεντάδραχμον τινὰ ἄδειαν κυνηγίον κατὰ τοὺς μῆνας κατὰ τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται ἡ θήρα, μὲ ἄδειαν δὲ πρὸς ἐμπλουτισμὸν τοῦ φυσιογραφικοῦ Μουσείου — ὡ μεγάλη θεὰ Ἐπιστήμη καὶ σὺ παρθένος Ἀρτεμις! — καθ' οὗς μῆνας δὲν ἐπιτρέπεται ἡ θήρα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἄνευ οὐδεμιᾶς οἰασθήποτε ἀδείας ἐξέρχεται εἰς θήραν πολλάκις ἐπὶ τῶν ὁδῶν καὶ εἰς τὰ πρόθυρα τῶν πόλεων φρονεῦν ἄδιακρίτως, ὅτι κατὰ τύχην συναντήσῃ, ἀπὸ τῶν μικρῶν ὠδικῶν πτηνῶν μέχρι τῶν κοσσύφων, τρυγόνων καὶ ὀρνύκων, εὐτυχεῖς λογίζομενος ἂν κατόπιν πορευθῶν πολλῶν ὥρων ἢ καὶ ἡμερῶν ὀλοκλήρῳ διὰ μέσου δασῶν ἐκτεταμένων συναντήσῃ ἐπὶ τέλους δέλαιον τινὰ λαγῶν ἢ πανοῦργον ἀλώπεκα πρὸς δοκιμὴν τῆς κυνηγετικῆς του ἐπιδεξιότητος.

Πᾶν ἔδαφος, πᾶσα ἰδιοκτησία εἴτε ἀγρὸς εἴτε δάσος, εἴτε ποταμὸς εἴτε κῆπος θεωρεῖται ὡς ἀπόλυτος κυνηγετικὴ ἰδιοκτησία τῶν νεωτέρων τούτων Ἑλλήνων κυνηγῶν, οἱ ὅποιοι τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἠδυνήθησαν ἀσφαλῶς νὰ κατορθώσωσι, εἶναι ἡ ὀλοσχερῆς σχεδὸν καταστροφὴ τῶν εὐγενῶν θηραματικῶν ἡμῶν ζώων, καὶ ἡ κατάπτωσις τῆς θήρας εἰς τὸ ἐλεεινὸν ἐκεῖνο ἐπίπεδον εἰς τὸ ὁποῖον αὕτη παρ' ἡμῖν κακὴ μοῖρα εὐρίσκεται.

Ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη διὰ τὴν ὁποίαν ἀληθῶς ἡ Ἀρτεμις ἰδιαίτερος θὰ θλίβεται, βλέπουσα τοὺς ἱεροὺς αὐτῆς πατρίους τόπους, ἐνθα ἄλλοτε αὕτη διηπαιδαγώγει λάτρας καὶ ἡρώας

ὡς τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ἰάσονα, καταρुπαινομένους ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἡμιβαρβάρων κυνηγῶν, εἶναι καιρὸς πλεον νὰ λείψῃ.

Δὲν εἶναι ὁ χώρος ἐνταῦθα, ὅπως ἐκτενῶς καὶ ἐν λεπτομερείᾳ διαπραγματευθῶμεν περὶ ὧν τῶν μέτρων τὰ ὁποῖα δεόν νὰ ληφθῶσιν πρὸς βελτίωσιν καταστάσεως τοσοῦτον δυσαρέστον.

Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὰ διάφορα προταθέντα καὶ ὑπὸ τὴν ψῆφον τῆς Βουλῆς ὑποβληθέντα μέτρα παρατηρήσαμεν κεφαλαιωδεστάτην τινὰ ἑλλειψιν, τῆς ὁποίας μὴ αἰρομένης, καθ' ἡμᾶς, οὐδεμίαν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως ταύτης εἶναι δυνατή, σκοποῦμεν ὅπως μὴ ἀφήσωμεν ταύτην ἐνταῦθα ἀπαρατήρητον.

Ἡ σοβαρότερα αἰτία τῆς καταπτώσεως τῶν κυνηγετικῶν ἡμῶν συνθηκῶν, ἔγκειται εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἔδαφους οὐδόλως θεωρεῖται Νόμῳ καὶ ὡς ἰδιοκτήτης τῶν ἐπ' αὐτοῦ θηραμάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀναγκαίως συνεπάγεται τὴν κοινὴν καὶ ἀπεριόριστον ὑπὸ οἴου-δήποτε κυνηγοῦ θήραν ἐπὶ οἰουδήποτε ξένου ἔδαφους.

Ἡ κοινὴ ὅμως καὶ ἀπεριόριστος αὕτη χοῆσις εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία κατέστρεψε παρ' ἡμῖν, ὅπως πάντες οἱ γνωρίζοντες τὰ πράγματα ὁμολογοῦσι, τὴν θήραν καὶ αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη ρίζα τοῦ κακοῦ, ἡ ὁποία πρέπει διὰ Νομοθετικοῦ μέτρου νὰ ἐκλείψῃ, ὅχι τόσον ὅπως ἐπανέξωμεν διὰ τῆς ἐνοικιάσεως τοῦ κυνηγίου τὰ ἀπὸ τῶν κτημάτων εἰσοδήματα τῶν γεωκτημόνων, οἰοιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν οὗτοι, ὡς σιφικιοῦχοι, Κοινοῖτες, Κράτος κλπ., ὅσον διὰ νὰ δημιουργήσωμεν τὴν μόνην ἀσφαλῆ βᾶσιν πρὸς ἐξυγίανσιν καταστάσεως, ἡ ὁποία βεβαίως δὲν τιμᾷ τὸν τόπον.

Δὲν εἶναι μόνον ἀπαξάπαντες οἱ Τευτονογερμανικοὶ λαοὶ ἀπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἀγγλῶν μέχρι τῶν Δανῶν καὶ τῶν Σουηδῶν, οἱ ὅποιοι οὕτω σκοπίμως ὥρισαν τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ ἔδαφους ὡς τὸν ἰδιοκτήτην καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ κυνηγετικῶν ζώων. Αὐτὸς ὁ ἀπὸ μακροῦ θεσπισθεὶς Γαλλικὸς κυνηγετικὸς κώδιξ ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἀρθρῳ οὐδὲν ἕτερον περιέχει παρὰ τὴν διάταξιν, ὅτι εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται ἡ θήρα ἐπὶ ἔδαφους τινὸς ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἰδιοκτήτου ἢ κατόχου τοῦ ἐν λόγῳ ἔδαφους.

Μόνον δὲ οὕτω κεφαλαιωδῶς κανονίζοντες τὰ τῆς θήρας ἡμῶν, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς ἄλλα τινὰ δευτερεύοντα μέτρα, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπαναφέρωμεν ἐν τῇ κλασικῇ ταύτῃ χώρᾳ τὴν ὑπέροχον ἐκείνην λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος ἀπὸ τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἔκτοτε κακὴ μοῖρα ἐξεπέσαμεν.

Π. ΚΟΝΤΟΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

Ἀφότου ἀνεκαλύφθη εἰς τὴν Μῆλον τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης, αἱ περὶ αὐτοῦ συζητήσεις δὲν ἐπαυσαν. Δύο ζητήματα ἰδίως ἀπασχόλησαν πολὺ τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον: Εἰς ποίαν ἐποχὴν ἀνήκει τὸ ἄγαλμα καὶ ποία ἦτο ἡ θέσις τῶν χειρῶν. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον μερικοὶ ἱσχυρίζονται ὅτι τὸ ἔργον εἶνε ἄξιον τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς τοῦ Φειδίου· ἄλλοι μᾶς ἐνθυμίζουν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Ἕλληνες γλύπτει δὲν ἐτολμοῦσαν ἀκόμη νὰ παραστήσουν θεὰν γυμνὴν καὶ ἀνάγουν τὴν Ἀφροδίτην εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν, δηλ. μετὰ τοῦ 300 καὶ 100 π. Χ. Οἱ μᾶλλον εἰδήμονες κατέλιξαν εἰς τὴν τελευταίαν χρονολογίαν, παραδεχόμενοι συγχρόνως τὸ ἐξαιρετικὸν μεγαλεῖον καὶ τὴν ὠραϊότητα τοῦ ἔργου. Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς χρονολογίας ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ σχηματίσῃ γνώμην· τὸ ζήτημα ὅμως τῶν χειρῶν εἶνε δυσκολώτερον. Ὅταν εὐρέθῃ, εἶχε τὸ ἄγαλμα χέρια; Καὶ ἐὰν εἶχε, τί ἔγειναν; Εἶνε παράδοξον πῶς, ὅταν μετεφέρθῃ τὸ ἄγαλμα εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὁ Λουδοβίκος XVIII παρήγγειλε νὰ τὸ τοποθετήσουν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, δὲν ἐπροσπάθησαν τότε νὰ μάθουν ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς εὐρέσεώς του εἰς τὴν Μῆλον καὶ τὴν τύχην τῶν χειρῶν. Ὁ χωρικός, ὁ ὁποῖος τὸ εἶχεν ἀνεκαλύψει, καὶ ὁ κ. Μπρέστ, ὁ Γάλλος πρόξενος τῆς Μήλου ἡμποροῦσαν κάλλιστα νὰ διηγηθῶν ὅλην τὴν ἱστορίαν. Εἶνε ὅμως παράδοξον ὅτι ἕως τὰ 1847 κανεὶς δὲν ἐσκέφθη νὰ ὁμιλήσῃ σοβαρὰ μὲ τὸν κ. Μπρέστ καὶ νὰ γράψῃ, καὶ μόνον κατὰ τὸ 1877 ἀνεκοινώθῃ ἡ μετ' αὐτοῦ συνέντευξις.

Υπάρχει ἓνα φυλλάδιον τοῦ κ. Dussault, τοῦ ἀρχιτέκτονος ὁ ὁποῖος εἶχε συνομιλήσει μὲ τὸν κ. Μπρέστ. Τὸ φυλλάδιον αὐτὸ περιέχει πολὺ ἐνδιαφέρουσαν ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς ἀνακάλυψεως τῆς περιφύμου Ἀφροδίτης. Ὁ κ. Ντυσσὼ ἦτο εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸ 1847, καὶ προσεκλήθη εἰς γεῦμα τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας. «Ἡ θέσις σας θὰ εἶνε πλησίον τοῦ κ. Μπρέστ, ὁ ὁποῖος πρῶτος εἶδε τὴν ὠραίαν Ἀφροδίτην ἐπάνω εἰς τὸ βᾶθρον της» ἔγραφεν ἡ πρόσκλησις. Ὁ κ. Μπρέστ καὶ ὁ κ. Ντυσσὼ ἐσυμφώνησαν νὰ ἰδωθῶν τὴν ἐπαύριον διὰ νὰ ὁμιλήσουν ἰδιαίτερος περὶ τοῦ ἀγάλματος.

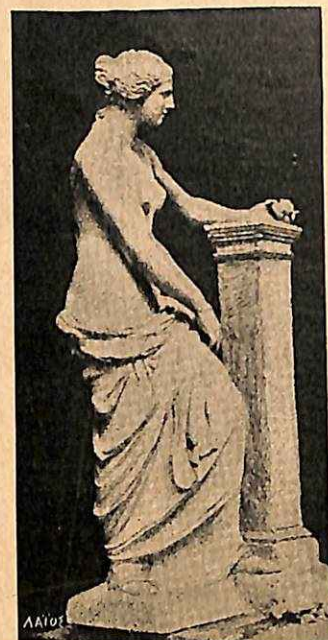
«Μίαν ἡμέραν κατὰ τὸ ἔτος 1820, διηγῆθη ὁ κ. Μπρέστ, ἓνας χωρικός εἰς τὴν Μῆλον, ὀνομαζόμενος Γεῶργος, σιάβοντας τὸ χωράφι του, εἰς τὸν κατήφορον τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως ξεορίζωσε ἓναν βᾶτον, καὶ ἔξαφνα εἶδε ὅτι ἄμμος καὶ πέτρες ἐκύλησαν εἰς τὸ κενὸν ποῦ ἐσχημάτισε ὁ βᾶτος. Ἐκύτταξε μέσα καὶ εἶδε ἓνα ὑπόγειον δωμάτιον κατοικημένον ἀπὸ μεγάλα λευκὰ σῶματα. Τρομαγμένος ἔτρεξε νὰ μὲ εὕρῃ, μοῦ ἀνέ-

φερε τὸ πρᾶγμα, καὶ εἶπε μ' ἓνα σοβαροκομικὸν ὕφος ὅτι «εἶδε ἄσπρα φαντάσματα μέσα σὲ μιὰ σπηλιά». Ἐσκέφθηκα ὅτι κάποια ἀνακάλυψις θὰ ἦτο, ἔτρεξα ἀμέσως μαζί του καὶ εἶδα διάφορα ἀγάλματα μέσα εἰς ὑπόγειον κρύπτην. Ἦτον μικρὸν τετράγωνον οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον διέταξα νὰ ἀνασκάψουν. Ὁ ναὸς ἦ κρύπτη ποῦ ἀπεκαλύψαμεν, στηριζόμενος εἰς τὸν βράχον τῆς ἀκροπόλεως, ἦτο χωμένος εἰς τὸ χῶμα, τὸ ὁποῖον γλιστροῦσε ἀπὸ τὴν πλευράν της, ἀλλ' ἡ ἀψὶς εἰς τὸ τέρμα τοῦ ναοῦ ἐπροφύλαττε τὸ ἀθάνατον ἀριστούργημα τῆς ἐλληνικῆς τέχνης.

«Ὅταν ἡ Ἀφροδίτη ἀνεκαλύφθη, ἦτο στημένη εἰς τετράγωνον ἀπλοῦν πλίνθον, ὕψους ὀγδοῇντα ἑκατοστῶν. Τὰ δύο χέρια ἦσαν πεσμένα κατὰ γῆς εἰς τὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος· τὸ ἓνα, λυγισμένον, ἐκρατοῦσε ἓνα μῆλον, τὸ ὁποῖον εἶχε ἴχνη χρώματος. Ἀργότερα ἐπροσπαθήσαμεν νὰ τὰ προσαρμόσωμεν καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ λυγισμένον ἀριστερὸν χεῖρ ἐκρατοῦσε τὸ μῆλον, τὸ δὲ ἄλλο, ἀλύγιστον, τὸν πέπλον».

Ὁ κ. Μπρέστ ἐξηκολούθησε διηγούμενος πόσον ἀντεστάθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ τῆς Μήλου εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀγάλματος εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν μεταφορὰν τῆς Ἀφροδίτης ἐπὶ τοῦ πλοίου «La Chevrette» ἦτο παρὼν καὶ ὁ Dumont d'Urville, πρῶτος ἀξιωματικὸς τοῦ πλοίου· καὶ ἂν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν τὰς ἀφηγήσεις τῶν ἐκεῖ παρόντων, τὸ μὲν ἀριστερὸν χεῖρ τοῦ ἀγάλματος ἐκρατοῦσε μῆλον, τὸ δὲ δεξιὸν ἀνεσῆκωνε τὸν πέπλον ὅπως λέγει ὁ κ. Μπρέστ. Αἱ ἀφηγήσεις αὗται ἦσαν αἱ ἐξῆς: Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνακάλυψεως τοῦ ἀγάλματος ἐξῆ εἰς τὴν Μῆλον, Ἕλλην καλόγηρος ὁ ὁποῖος κατηγοροῦμενος διὰ διάφορα παραπτώματα, ἠθέλε νὰ κατὰσχῃ τὸ ἄγαλμα διὰ νὰ τὸ χάρισῃ εἰς τὸν διοικητὴν καὶ ἔτσι νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν εὐνοίαν του. Ὁ καλόγηρος ἐπῆγε εἰς τὸν Γεῶργον, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀνακαλύψει τὸ ἄγαλμα, τοῦ ἔδωσε μεγάλο χρηματικὸν ποσόν, καὶ διέταξε νὰ μεταφέρουν τὸ ἄγαλμα εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου ἐλληνικὸν πλοῖον ἦλθε νὰ τὸ παραλάβῃ. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Ἕλληνες νῆπται τὸ ἀπεκόμίζαν, ἔφθασε ὁ γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας. Τὸ Γαλλικὸν πλήρωμα ἀμέσως ἐπέπεσε κατὰ τῶν Ἑλλήνων νηυτῶν, οἱ ὅποιοι ἔσυραν τὴν Ἀφροδίτην μὲ σχοινία. Ἡ μάχη διήρκεσε ἀρκετὴν ὥραν, καὶ ἐπὶ τέλους οἱ Γάλλοι ἐπῆραν τὸ ἄγαλμα. Διαρκούσης τῆς πάλης τὰ χέρια τοῦ ἀγάλματος ἐξηφανίσθησαν.

Ἡ διήγησις τοῦ κ. Μπρέστ διὰ τὰ χέρια τῆς Ἀφροδίτης ἀμφισβητήθη ὑπὸ διαφόρων ἰδίως τοῦ κ. W. J. Stillman, καὶ πολλοὶ ἀρχαιολογοὶ

ΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

καὶ γλύπται ἐξέφεραν διαφόρους γνώμας διὰ τὴν θέσιν τῶν χειρῶν. Ἡ γνώμη τοῦ κ. Stillman ἦτο ὅτι εἶχαν τὴν ἰδίαν διάταξιν τῆς περιφύμου χαλκῆς «Νίκης τῆς Brescia», ὅπου τὸ ἀριστερὸν κρατεῖ ἀσπίδα, τῆς ὁποίας τὸ κάτω μέρος ὑποβαστάζεται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ ἐνῶ μὲ τὸ δεξιὸν «ἡ Νίκη» γράφει ἐπὶ τῆς ἀσπίδος· καὶ συμπεραίνει ὅτι ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου εἶνε πραγματικῶς Νίκη—ἡ πραγματικὴ Νίκη ἡ ὁποία ὑπῆρχε ἄλλοτε εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀπτέρου Νίκης εἰς τὰς Ἀθήνας! Ἄλλοι παραδεχόμενοι τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Μπρέστ, πιστεύουν ὅτι τὸ ἄγαλμα εἶνε πραγματικῶς Ἀφροδίτη, καὶ ὅτι ἡ θέσις τῶν χειρῶν, ὅπως τὴν περιγράφει οὗτος καὶ ἐμμένει εἰς τὴν περιγραφὴν, ἦτο φυσικὴ καὶ κατὰ φύσιν διὰ τὴν παραστήσιν τὴν θεὰν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θριάμβου τῆς ὡς ὠραιότερας. Ὅστις δὲ ποτε ἐξετάσῃ καὶ τώρα τὸ ἄγαλμα μὲ προσοχήν, θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἀριστερὸς βραχίονας ἦτο ἀνασηκωμένος καὶ ὁ

δεξιὸς πρὸς τὰ κάτω. Αὐτὸ ἠκολούθησαν ὅλοι ὅσοι ἐπεχείρησαν νὰ συμπληρώσουν τὸ ἔργον. Ἐκ τῶν συμπληρώσεων αὐτῶν δίδομεν μερικὰς, μία ἐκ τῶν ὁποίων δεικνύει τὴν θεὰν εἰς τὴν θέσιν τῆς Νίκης τῆς Brescia, καὶ ἄλλη τοῦ κ. Tarral συμφωνεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μὲ τὴν γνώμην τοῦ κ. Μπρέστ.

Μαζὶ μὲ τὴν Ἀφροδίτην εὐρέθησαν καὶ δύο «Ερμαῖ», καὶ ὁ κ. Tarral ἐσυμπλήρωσε τὸ ἔργον μὲ ἓνα Ἑρμῆν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι καὶ ἀπίθανον. Αἱ ἄλλαι εἰκόνες δεικνύουν ἄλλας γνώμας. Ἡ ἄνω περιγραφὴ τοῦ πῶς τὸ ἄγαλμα ἀπώλεσε τὰς χεῖρας του, κατεπολεμήθη ἀπὸ ἄλλους αὐτόπτας μάρτυρας. Ποτὲ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εὐρεθῇ ἡ ἀλήθεια. Ἐν τούτοις, μὲ χεῖρας ἢ χωρὶς χεῖρας, τὸ κάλλος τοῦ ἔργου κατακτᾷ τὸν κόσμον, καὶ ἡμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν ἀληθῶς διὰ τὴν Ἀφροδίτην, «ὅτι οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ἡ συνήθεια ἡμποροῦν νὰ μαράνουν τὴν ἐμορφίαν τῆς καὶ νὰ ἐλαττώσουν τὴν γοητείαν τῆς».

[Ἐκ τοῦ ἀγγλ. ὑπὸ Α. Μ.] WENTWORTH HUYSHE

ΤΑ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ ΤΟΥ ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ

Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη μιὰ παράξενη φιλολογικὴ ἀσθένεια διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἀγγλίαν ἢ Ὀμαρτίτις. Ἡ ψύχωσις αὐτὴ κατέκτησε ὅλην τὴν κοινωνίαν τῶν ἐγγραμμάτων καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, ἔχει δὲ ὡς ἀντικείμενον τὰ «Τετράστιχα τοῦ Πέρσου ποιητοῦ Ὀμάρ Καγιάμ» ἔργον τοῦ Ἀγγλοῦ ποιητοῦ Ἐδουάρδου Φιτςγκεράλδ. Ἐκ τῆς Ἀγγλίας ὁ ἐνθουσιασμός μετεδόθη ταχέως εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην, καὶ τὰ τετράστιχα τοῦ Ὀμάρ Καγιάμ (τὰ Ῥουπαγιάν=τετράστιχα) μετεφράσθησαν εἴτε ἐμμέτρως εἴτε εἰς πεζὸν λόγον καὶ ἐξεδόθησαν εἰς πολλὰς ἐκδόσεις ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ ἀλλοῦ. Λέγουν ὅτι ὁ γάλλος συγγραφεὺς Maurice Barrès ἐσυνειθίξε νὰ τοποθετῇ ἐν ἀντίτυπον τῶν τετράστιχων ἐν ἐκάστῳ δωματίῳ τῆς κατοικίας του διὰ νὰ δύναται νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ εἰς οἰανδήποτε ὥραν θελήσῃ...

Καὶ ὅμως οἱ θαυμαστοὶ αὐτοὶ στίχοι ἐν οἷς ὁ αἰώνιος πεσιμισμός τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ ἀγων ἀπὸ τοῦ Ἀσματος τῶν Ἀσμάτων μέχρι τοῦ Schopenhauer, εὗρεν ἴσως τὴν μεγαλοπρεπεστέραν αὐτοῦ ἑκφράσιν, οἱ θαυμαστοὶ αὐτοὶ στίχοι ἔμειναν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἄγνωστοι καὶ ἐντελῶς παρηγκωνισμένοι...

Ὁ Ὀμάρ Καγιάμ ἔζη περὶ τὰ 1100 μ. Χ. εἰς Νεσαπούρ, χωρίον τῆς Περσίας... Περὶ αὐτοῦ

ὀλίγα εἶναι γνωστά. Κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν εἶχε συνδεθῇ διὰ ζωηρᾶς φιλίας μετὰ δύο ἐκ τῶν ὁμηλικίων του. Ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν εἰς ἔγινε βεβύρης καὶ ἀπέθανε βίαιόν θάνατον, ὁ δ' ἕτερος ἀρχηγὸς μεγάλης ληστορικῆς συμμορίας. Ὁ Ὀμάρ ἔμεινε εἰς τὸ χωρίον του καὶ διήλθε τὸν βίον του μελετῶν τὰ περὶ ἑαυτὸν. Τὰς μὲν ἡμέρας του διήρχετο ἐντὸς μεγάλου κήπου, τὰς δὲ νύκτας προσκαλὼν τοὺς φίλους του ἐθαύμαζε μετ' αὐτῶν τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας. Εὐρυμαθὴς εἰς ὅλας τὰς ἐπιστήμας ἀλλὰ καὶ μὴ εὐρὺν δι' αὐτῶν τὴν ἐξήγησιν τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν προβλημάτων, κατήντησε νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν μέθην οὐχὶ ὡς ἄλλοι διὰ νὰ λησμονήσουν ἢ διὰ ν' ἀγνοοῦν, ἀλλὰ ἵνα δι' αὐτῆς ἐμβαθύνῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ περὶ αὐτὸν σύμπαντος. Τὰ τετράστιχα του ἀνερχόμενα εἰς 4 ἕως 5 χιλιάδας, κατὰ τὸν μεσαῖονα ἦσαν φημισμένα εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν, ἔμειναν ὅμως ἄγνωστα εἰς τὴν Δύσιν...

Πρὸ πενήντα περὶ τοῦ ἐτὸς ἐν χειρόγραφον ἀντίγραφον τῶν τετράστιχων τοῦ Ὀμάρ Καγιάμ ἀνευρέθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν τῇ Βοδλειανῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ὁξφόρδης ὑπὸ τοῦ Μ. Cowell, ὅστις καὶ ἀνέφερε τὸ εὑρημα εἰς τὸν φίλον του ποιητὴν Ἐδ. Φιτςγκεράλδ... Ὁ τελευταῖος οὗτος, γνώστης ὢν τῆς περσικῆς, ἀπεφάσισε νὰ καταγίγῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ μετάφρασιν τῶν ἀρί-

σιων ἐξ αὐτῶν. Ἐπὶ τρία ἔτη συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1856/59, ὁ ἐρημίτης ποιητὴς Φιτζκεράλδ, μόνος εἰς τὴν παραθαλάσσιον αὐτοῦ κατοικίαν μὲ μερικά βιβλία καὶ τὸ πιάνο του, καὶ μὲ μόνην συντροφίαν τὴν συνομιλίαν τῶν χωρικῶν φίλων του καὶ πρὸ πάντων ἑνὸς γέροντος ναύτου μεθ' οὗ ἐξήρχετο εἰς ἐκδρομὰς θαλασσινας, εἰργάσθη, καὶ ἐκ τῶν 4 χιλ. τετραστίχων ἐξέλεξε καὶ μετέφρασε περὶ τὰ 120 καὶ ἐξέδωκε αὐτὰ δι' ἐξόδων του εἰς μικρὸν τομίδιον. Ἐκράτησε μερικά ἀντίτυπα δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς φίλους του, τὰ δὲ ὑπόλοιπα τὰ ἐχάρισε εἰς τὸν ἐκδότην του. Τὸ βιβλίον ὅμως ἐπέρασε ἀπαράτητον, καὶ κατήντησε νὰ μὴ εὗρίσκη ἀγοραστὴν εἰς οὐδεμίαν τιμὴν. Διὰ τὴν ἐκποίησιν τὸν σωρὸν τῶν ἀντιτύπων ὁ ἐκδότης, τὰ ἔρριψε εἰς τοὺς καλάθους τῶν βιβλίων τῆς πεντάρας—ὡς λέγουσιν ἐκεῖ εἰς τὰ penny-box.

Ἡμέραν τινὰ διαβαίνων πρὸ τοῦ βιβλιοπωλείου ὁ διάσημος Swinburne, ἔτυχε νὰ εὗρῃ βλέμμα ἐπὶ ἑνὸς ἀντιτύπου τῶν τετραστίχων αὐτῶν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἐδ. Φιτζκεράλδ. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι σήμερον τὰ ἀντίτυπα τῆς πρώτης ἐκείνης ἐκδόσεως τιμῶνται ἐν Λονδίῳ £ 20, εἰς δὲ τὴν Νέαν Ὑόρκην ἐφθάσαν εἰς τὴν τιμὴν τῶν 260 δολλαρίων.

Πῶς ἐξηγεῖται ὁ ἔκτακτος αὐτὸς ἐνθουσιασμός; Ἴσως τὰ τετράστιχα αὐτὰ συνέπεσε νὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν

Εὐρώπην φιλολογικὸν πνεῦμα, ἥτοι νὰ ἐνέχουν πεσσιμισμὸν ἀρρενωπὸν καὶ γενναῖον, ὃχι ἀπαισιοδοξίαν δειλὴν καὶ ἀνανδρον... κάτι τι ὡς τὸν ἡρωικὸν πεσσιμισμὸν τοῦ Nietzsche... Ἐὰν ὁ Schopenhauer ἦτο Πέρσης καὶ ποιητὴς, θὰ ἠδύνατο νὰ γράψῃ τὰ τετράστιχα τοῦ Ὁμῆρ Καγιάμ—λέγει ὁ γάλλος κριτικὸς Aug. Filon... Οἱ στίχοι του εἶναι βλασφημίαι ἴσως ὅμως εἶναι αἱ ὠραιότεραι καὶ μεγαλοπρεπέστεραι ἃς ἠδύνατο ποτὲ νὰ ἐκφέρῃ ἡ ἀνθρωπίνη ἀπογοήτευσις... ».

Τὸ ἀγγλικὸν κείμενον τοῦ Φιτζκεράλδ, θεωρεῖται ὡς ἀριστούργημα εἰς ὅλην τὴν ἀγγλικὴν ποίησιν. ἔχει συντομίαν, δύναμιν καὶ λαμπρὸν μεγαλεῖον εἰς τὰς παρομοιώσεις του. Ἐκ τῶν κάπως ἀσυναρμολογῶν τετραστίχων τοῦ Πέρσου ποιητοῦ ἐξ ὧν ἕκαστον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνεξάρτητον ἐπίγραμμα, ὁ Φιτζκεράλδ ἐξέλεξε τὰ ὠραιότερα καὶ καθὼς λέγει ὁ περὶ αὐτοῦ γράψας ἀρίστην μονογραφίαν ἀγγλὸς A. C. Benson, ... «ἐχάραξε ὡς ἐπὶ τινος ἀορίστου γραμμῆς τὴν ἱστορίαν μᾶς ψυχῆς».

Ὁ Φιτζκεράλδ ἔκαμε τέσσαρας ἐκδόσεις τῶν τετραστίχων του, μὲ τινὰς παραλλαγὰς εἰς ἑκάστην. Ἡ δευτέρα, ἡ τοῦ 1868, θεωρεῖται ὡς ἡ ἀρίστη. Ἐπὶ αὐτῆς εἰργάσθη καὶ ἐγὼ καὶ προσεπάθησα νὰ διατηρήσω εἰς τὴν ἐλληνικὴν μου ταύτην μετάφρασιν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀγγλικοῦ κειμένου...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΕΛΗΣΙΩΤΗΣ

Τ Ε Τ Ρ Α Σ Τ Ι Χ Α

Ἐπάνω! Ζύψα: ἡ ἀγῆ σὴν θολωτὴ τὴ νύχτα
ἓνα λιθάρι ἔρριξε κ' εὐθὺς τ' ἀστέρι διώχνει
γιὰ κύττα: σὴν Ἀνατολὴ μὲ τὸ λαμπρὸ τὸ δίχτυ
ὁ Κυνηγὸς ἐτύλιξε τοῦ Βασιλῆα τὸν Πύργο.

*

Τὸ πρωτοχάραγμα ἄπλωνε στὸν οὐρανὸ ἓνα χέρι
καὶ μιὰ φωνὴ δνειρεύθηκα νὰ κράζῃ σὴν ταβέρνα,
—Σ' κωθῆτε πάνω, βρὲ παιδιὰ γεμῖστε τὸ ποτήρι
γιατὶ τὸ κρασοπότηρο τοῦ βίου θὰ στεγνώσῃ.

*

Μόλις λαλοῦσε ὁ πετεινός, κ' ἔμπροσς εἰς τὴν ταβέρνα
ὅλοι τοὺς κράζανε ὀρθοί... «Ἐμπρὸς τὴ θύρα
[ἀνοῖξε
ὥρες πολλὰς δὲν ἔχομε νὰ μένωμε κοντὰ σας
καὶ μιὰ νὰ βγοῦμε, ξέρετε, δὲν θὰ μᾶς ξαναῖδῃτε!»

Ἀλήθεια, ἐχάθηκε τὸ Ἰράμ μὲ ὅλα του τὰ ὁδοῦ,
ἐχάθηκε καὶ τὸ Γιαμσὴδ τὸ ἐπιτάστροφο ποτήρι.
Ὅμως στὰμπέλι πάντοτε ρουμπίνι ξεφυτρώνει
καὶ ὡς τὴν ὄχθη τοῦ γιалоῦ ὁ κῆπος ξαναθίξει.

*

Καὶ στὸ χωριὸ σου ἂν βροῖσκεσαι, ἢ καὶ σὴν
[Βαβυλῶνα
καὶ τὸ ποτήρι μὲ χαρὰ τὰ δειλάξῃς ἢ μὲ πίκρα,
σταλιά-σταλιά καὶ τὸ κρασί θὰ φεύγῃ τῆς ζωῆς σου,
κ' ἓνα πρὸς ἓνα τῆς ζωῆς θὰ ρεῖναι τὰ φύλλα.

*

Ἐλα νὰ πᾶμε οἱ δυὸ μαζὶ στὸ δροσερὸ λειβάδι
ἐκεῖ πὺν γέρονται τὰ σπαρτά... σὴς ἐρημιᾶς τὸν
[ἄμμο.
Σκλάβος κ' ἀφέντης εἶναι κ' ἐλέξεις λησμονημένες,
εἶναι γιὰ λύπη ὁ βασιλεὺς πὺν κάθεται στὸ θρόνο!

Σαυτὸ τὸ Χάνι τὸ σαθρὸ τὸ κατερειπωμένο,
πὺν ἀνοικοκλεῖ δυὸ θύρες του — τὴ Μέρα καὶ
τὴ Νύχτα —
πόσοι Σουλτάνοι σὴν σειρὰ μὲ ὅλη τους τὴ δόξα
σταμάτησαν γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ ξαναφύγαν πάλι!

*

Ἐσκέφθηκα πολλὰς φορὰς πὺς κόκκινο τὸ ὁδοῦ
ἀνθίζει ἐκεῖ πὺν θάφτηκε τὸ αἷμα ἑνὸς τυράν-
[νου,
καὶ πὺς ὁ κάθε ὑάκινθος πὺν βγαίνει μὲς τὸν
[κῆπο,
βγαίνει ἀπ' τὸ χῶμα τῆς ταφῆς μορφῆς χαρι-
[τωμένης.

*

Τὸ χορταράκι τὸ χλωρὸ πὺν μόλις πρασινίζει
σὰν ἓνα χροῦδι τρυφερὸ στοῦ ποταμοῦ τίς
[ὄχθες,
ἂς μὴ πατοῦμε πάνω του πολλὴ βαρειά... Ποῖος
[ξέρει
ποιά χεῖλη γλυκομίλητα τὸ βγάζουν... πεθαμένα.

*

Γιὰ κείνον πὺν σημερινὲς προβλέπει ἐτοιμασίες,
καὶ γιὰ τὸν ἄλλον πὺν σκοποὺς γι' ἀλάργα σχε-
[διάζει,
ἴδια τοὺς κράζει μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ μαῦρο Πύργο:
«Ἡ ἀμοιβή, μωρὲ παιδιὰ, δὲν βρίσκεται δὴ-
πέρα...»

Μιὰ μέρα ἐκεῖ σὴν ἀγορά, τὴν ὥρα πὺν νυ-
[χτώνει,
δίπλα στὸν πλάστη στάθηκα πὺν ἐπλάθε τὸ
[χῶμα.

Κ' αὐτὸ σιγοφιθύριζε μὲ γλῶσσα πονεμένη
«παρακαλῶ σε, ἀδελφέ, σιγὰ μὴ με πληγώνεις!»

*

Θυμοῦμαι τώρα ἓνα παλῆθ γινωστὸ μου παρα-
[μυθι
πὺν γενεὲς ἐπέρασε στὸ στόμα τῶν ἀνθρώπων:
πὺς μιὰ ἀπαράλλαχτη φουχτιά — ὀλίγο νωπὸ
[χῶμα —
τὴν ἔρριξε κ' ὁ πλάστης μας σ' ἀνθρώπινο κα-
[λοῦπι.

*

Κ' ὅταν στὸ τέλος θὲ νάρθῃ μὲ τὸ βαθὺ πιστό του
νὰ σ' ἀπαντήσῃ ὁ Ἄγγελος στοῦ ποταμοῦ τὴν
[ὄχθη
νὰ σοῦ καλέσῃ τὴ ψυχὴ, προσφέροντας ποτήρι...
πάρε το, πιέτο καὶ αὐτό, μὴ τρέμεις σὰν τὸ
[πίνεις...

*

Κύτταξ' ἐκεῖ! στὸν οὐρανὸ σηκώνεται ἡ σελήνη
καὶ μᾶς ζητᾷ, στὸ θρόισμα τῶν φύλλων τοῦ
[πλατάνου.

Πόσες νυχτιὲς ὥσων αὐτὴ θενάρθη νὰ νυ-
[τάξῃ...

Τὸν ἓνα ἀπὸ τοὺς δύο μας τοῦ κάκου θὰ γρυεῖ...
[Μετάφρασις I. ΒΕΛΗΣΙΩΤΗ] ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ

Η ΤΖΟΚΟΝΤΑ

Ο ἀγαματοποιὸς Λούκιος Σεττάλας ἔχει ἀποτυπώσει τὴν ἀρμονίαν τοῦ ζωντανοῦ χορμοῦ τῆς Τζοκόντας Διάντη σ' ἓνα μαρμάρινον ἀριστοῦργημα. Ἀλλὰ στὴν ψυχὴ του τὴν καλλιτεχνικὴ φλογερὸν πάθος ἔχει ἀνάψει ἡ ἀσύγκριτη ὁμορφιά ἐκείνης τῆς γυναίκας. Μὴ δυνάμενος νὰ ζήσει μαζί της, ἀφοῦ τὸν κρατοῦν δεμένον τὰ στέφανα τοῦ γάμου μὲ τὴ Σουλβία, — τὸ ἀφωσιωμένο γλυκὸ πλάσμα, — ἀλλ' οὔτε μακρὰ τῆς, δοκιμάζει νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸ δίλημμα στρέφοντας χεῖρι φονικὸ κατὰ τῆς ἰδίας του ζωῆς. Ἡ Σουλβία μερόνυχτα ἀγωνίζεται μὲ τὸν χάρο γιὰ νὰ σώσῃ τὸν ἀγαπημένο της σύζυγο· καὶ τώρα ὁ Λούκιος εἶναι πάλι ζωντανός, ἀλλὰ ξαναζωντανεῖ μέσα του ὁ πόθος τῆς τέχνης ἐνσαρκωμένος στὸ πρόσωπο τῆς Τζοκόντας. Σέρνεται μὲ μιὰν ἔλξιν ἀκατανίκητη πρὸς τὸν παλαιὸν του ἔρωτα, καὶ — πρὶν ἀκόμα ἡ Σουλβία τοῦ ἐξέλθῃ ἐργαστήρι του νὰ διώξῃ τὴν ἀντίμαχη, πρὶν ἀνώφελα γιὰ τὴν ἀγάπῃ της θυσιάσῃ καὶ τὰ χεῖρα της τὰ ἴδια γιὰ νὰ σώσῃ τὸ ἔργον ποὺ θέλει νὰ συντρίψῃ ἡ διωγμένη-στὴ μανία της ἐπάνω — ὁ Λούκιος φανερώνῃ στὸν φίλο του, τὸν Κοσμᾶ Δάλβο, τὴν τοικιμιά τῶν αἰσθημάτων, ὅπου θαλασσοδέρνεται ἡ ψυχὴ του, γιὰ νὰ σωθῇ, στὸ τέλος, ὁ τεχνίτης σκλάβος στὴ Μοῖρα του.

Η Α' ΣΚΗΝΗ ΑΠΟ ΤΗΝ Β' ΠΡΑΞΙΝ

Σ' ἓνα δωμάτιο, στὴν κατοικία τοῦ Σεττάλα. Φαίνεται ἀπὸ τὰ παράθυρα ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος ποὺ συχνάλλὰζει ὄψι.

Ὁ ΚΟΣΜΑΣ ΔΑΛΒΟΣ κάθεται δίπλα σ' ἓνα τραπέζι, ὅπου ἀγκουμπᾷ τὸν ἀγκῶνα του στηρίζοντας τὸν κόρφο στὴν παλάμη, βαρὺς καὶ συλλογισμένος. Ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ ΣΕΤΤΑΛΑΣ εἶναι ὀρθός, ἀνήσυχος, συχνομένος· πηγαίνορκεται μὲ βήματα ἀβέβαια στὸ δωμάτιο, ἀπὸ τὴν ἀγωνία ποὺ τότε βαραίνει.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Ναί, θέλω νὰ σοῦ τὸ πῶ... Γιατί πρέπει τάχα νὰ κρύψω τὴν ἀλήθεια; Ἀπὸ σένα! Μοῦ ἦρθε ἓνα γράμμα, τὸ ἀνοίξα, τὸ διάβασα.

ΚΟΣΜΑΣ — Τῆς Τζοκόντας;

ΛΟΥΚΙΟΣ — Δικό της.

ΚΟΣΜΑΣ — Ἐρωτικό;

ΛΟΥΚΙΟΣ — Μοῦ καιγε τὰ δάχτυλα...

ΚΟΣΜΑΣ — Καὶ λοιπόν; [Κομπιάζει. Ἡ συγκίνησις τοῦ παραλλάζει τὴ φωνή]. Τὴν ἀγαπᾷς ἀκόμα;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [μὲ μιὰν ἀνατριχίλα φόβου]. — Ὁχι, ὄχι, ὄχι...

ΚΟΣΜΑΣ, [κνιττάζοντάς τον κατὰ βάθος στὰ μάτια]. — Δὲν τὴν ἀγαπᾷς πιά;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [παρακαλετά]. — Ὁ, μὴ μὲ βασανίζης! Ὑποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ — Μὰ τί λοιπὸν σὲ τρομάζει;

[Διακοπή].

ΛΟΥΚΙΟΣ — Κάθε μέρα, τὴν ὥρα ποὺ ἐγὼ ξέρω, ἐκείνη μὲ περιμένει ἐκεῖ, στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος, μόνη.

[Ἄλλη διακοπή. Οἱ δύο ἄνδρες λὲς καὶ θεωροῦνε μπροστά τους κατὰ ζωντανὸ καὶ δυνατό, μιὰ Θέλησι, ἀναστημένη μ' ἐκεῖνα τὰ σύντομα λόγια].

ΚΟΣΜΑΣ — Σὲ περιμένει! Ποῦ; Στὸ ἐργαστήρι σου; Καὶ πῶς μπορεῖ καὶ μπαίνει ἐκεῖ;

ΛΟΥΚΙΟΣ — Ἐχει ἓνα κλειδί: τὸ κλειδὶ ἐκείνου τοῦ καιροῦ.

ΚΟΣΜΑΣ — Σὲ περιμένει! Πιστεύει, θέλει λοιπὸν νὰ σ' ἔχῃ δικό της ἀκόμα.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Ὅπως τὸ λές.

ΚΟΣΜΑΣ — Καὶ τί θὰ κάνης;

ΛΟΥΚΙΟΣ — Τί θὰ κάνω;

[Διακοπή].

ΚΟΣΜΑΣ — Τρεμοσαλεύεις σὰν τὴ φλόγα.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Ὑποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ — Καίγεις ἀπ' τὸν ἔρωτα.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [μὲ ὀργή]. — Ὁχι.

ΚΟΣΜΑΣ — Ἄκου. Εἶναι τρομερὴ αὐτή. Δὲν πολεμεῖται παρ' ἀπὸ μακρὰ. Γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ σὲ τραβήξω μαζί μου, πέρ' ἀπὸ τὴ θάλασσα ἔσοι προτίμησις ἀπὸ τὴ θάλασσα τὸ θάνατο. Μιὰ ἄλλη (ξέρεις ποιά, καὶ ἡ καρδιά σου σκίζεται) μιὰ ἄλλη σὲ γλύτωσε ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ χάρου. Καὶ σὺ δὲν μπορεῖς πειὰ νὰ ζῆς παρὰ γι' αὐτή.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Εἰν' ἀλήθεια.

ΚΟΣΜΑΣ — Ἀνάγκη νὰ πᾶς ἄλλου, νὰ φύγης.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Γιὰ πάντα;

ΚΟΣΜΑΣ — Γιὰ κάμποσο καιρὸ.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Θὰ μὲ περιμένῃ αὐτή.

ΚΟΣΜΑΣ — Θὰ εἶσαι δυνατώτερος.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Ἡ δύναμή της θὰ μεγαλώσῃ. Θάχῃ βαρύτερα ποτισμένο μὲ τὸν ἑαυτὸ της τὸν τόπο ποὺ τὸν πονῶ ἐγώ, γιὰ τὸ ἔργον ποὺ ἐκεῖ ξετελειώθῃ. Θὰν τὴ βλέπω ἀπὸ μακρὰ σὰν τὴ φυλαχτόρισσα τοῦ ἀγάλματος, ὅπου μεταδόθηκε ἡ ζωηρότερη ἀναλαμπὴ τῆς ψυχῆς μου.

ΚΟΣΜΑΣ — Τὴν ἀγαπᾷς!

ΛΟΥΚΙΟΣ, [ἀτελεισιμένος]. — Ὁχι, δὲν τὴν ἀγαπῶ. Σκέψου ὅμως: αὐτὴ θάναί πάντα ἡ δυνατότερη· ξέρει τί μὲ νικᾷ καὶ τί μὲ δένει· ἔχει ἀρματωθῇ μ' ἓνα μάγεμα, ὅπου δὲ θὰ μὲ πορέσω νὰ τοῦ γλυτώσω τὴν ψυχὴ μου, παρ' ἂν τὴν ξεριζώσω ἀπ' τὴν καρδιά μου μέσα. Πρέπει νὰ δοκιμάσω ἄλλη μιὰ φορὰ;

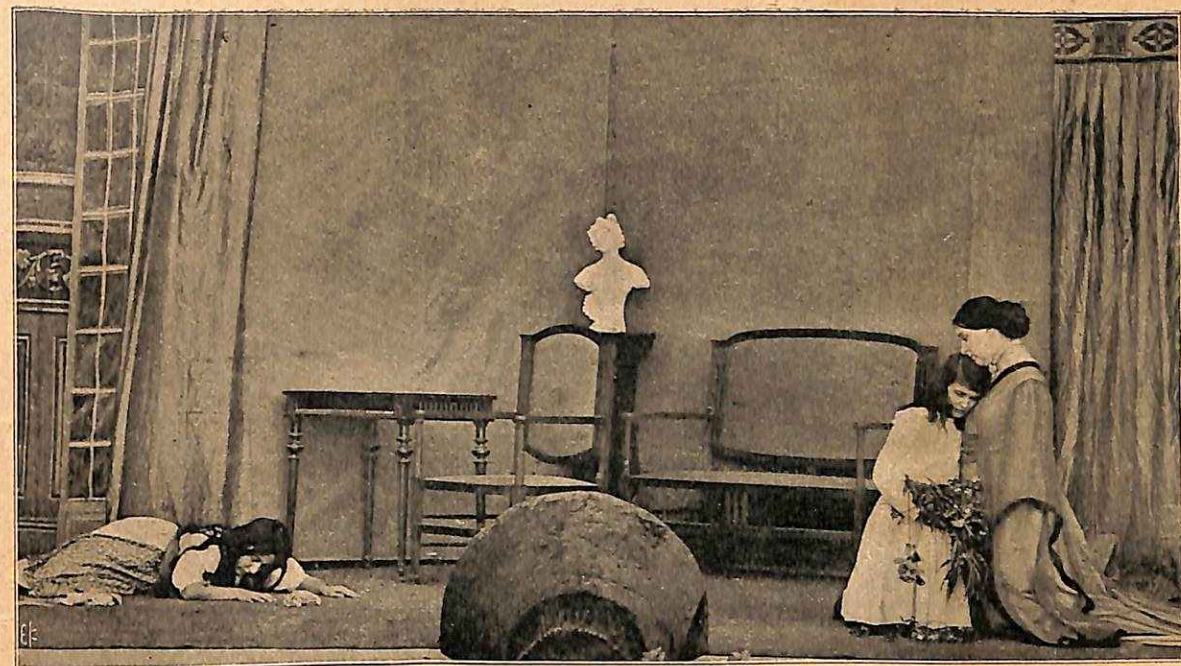
ΚΟΣΜΑΣ — Ἀ, παραλογίζεσαι!

ΛΟΥΚΙΟΣ — Ὁ τόπος ὅπου ἔχω ὀνειρευθῇ, ὅπου ἔχω δουλέψῃ, ὅπου ἔχω κλάψῃ ἀπὸ χαρὰ, ὅπου ἔχω κράξῃ τὴ δόξα, ὅπου ἔχω ἰδῇ τὸ χάρο, εἶναι κατὰκτησις δική της. Τὸ ξέρει αὐτὴ πῶς δὲ θὰ μὲ πορέσω ἐγὼ νὰ μείνω μακρὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπο ἢ νὰ τὸν ἀπαρνηθῶ, πῶς τὸ πολυτιμότερο μέρος τοῦ εἶναι μου εἶν' ἐκεῖ σκορπισμένο· καὶ μὲ περιμένει, βέβαιη.

ΚΟΣΜΑΣ — Μὰ ἔχει λοιπὸν αὐτὴ δικαίωμα ἀπαρβίαστο; Κανένας δὲ θὰ μὲ πορέσῃ νὰ τῆς κλείσῃ ἐκεῖνη τὴ θύρα;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [μὲ συγκίνησι βαθεία]. — Νὰ τὴ διώξουν;

ΚΟΣΜΑΣ — Ὁχι, μὰ μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἓνας

ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΥΒΕΛΗΣ — Ἡ ΤΖΟΚΟΝΤΑ, ΠΡΑΞΙΣ Γ' Φωτογρ. Ξανθοπούλου

ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

τρόπος ὅχι τόσο σκληρός, ὁ ἀπλούστερος: νὰ τῆς ζητηθῇ πίσω ἐκεῖνο τὸ κλειδί, ποὺ αὐτὴ δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα νὰ τὸ κρατῇ.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Καὶ ποῖος νὰ τῆς τὸ ζητήσῃ;

ΚΟΣΜΑΣ — Κάποιος ἀπὸ μᾶς, ἐγὼ ὁ ἴδιος, μ' ὅλο τὸ σέβας, μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ἀνάγκης.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Θὰ τὸ ἀρνήθῃ, θεωρῶντας σε γιὰ ἔξένο.

ΚΟΣΜΑΣ — Ἐσοῦ ὁ ἴδιος, τότε.

ΛΟΥΚΙΟΣ — Ἐγώ; Πηγαίνοντας μπροστά της;

ΚΟΣΜΑΣ — Ὁχι· γράφοντάς της.

[Διακοπή].

ΛΟΥΚΙΟΣ, [μὲ τὸν τόνο τῆς ἀπόλυτης ἀδυναμίας]. — Δὲν μπορῶ. Κιόλα θὰ πῆγαιναν τοῦ καίμου.

ΚΟΣΜΑΣ — Μὰ εἶναι κι' ἄλλος τρόπος: νὰ ἐγκαταλείψῃς ἐκεῖνο τὸ σπίτι, νὰ τὰ δειάσῃς, νὰ μὴν ἀρήσῃς τίποτα μέσα, ὅλα νὰ τὰ πᾶς ἄλλου. Θάπορφυγῃς ἔτσι ὥς καὶ τὸν ἀνιπόφορο καιμὸ τῶν ἀναμνήσεων... Πῶς δὲν τὸ νοιώθεις ὅτι ἡ ἀλλαγὴ εἶν' ἀπαραίτητη, ἂν ἡ ζωὴ σου ξαναγεῖται, γιὰ νὰ μὲ πορῇ τὸ ταῖρι ποὺ ξαναβοηνεῖται, γιὰ νὰ παραστέκεται στὴν ἐργασία σου; Θὰ βαστοῦς ἡ καρδιά σου νὰ καθήσῃ αὐτὴ ἐκεῖ, ὅπου ξαπλώθηκε ἡ ἄλλη; νάχῃ ἀδιάκοπα στὰ μάτια τὸ ὄραμα τῆς φοβερῆς βραδυᾶς;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [χαμογελῶντας, ἀποκαρδιωμένα καὶ πικρά]. — Λοιπὸν ναί, ἔχεις δίκαιον θὰ μετακομίσωμε,

θὰ πᾶμε ἄλλου, θὰ διαλέξωμε ἓνα ὄραϊο μοναχικὸ μέρος, θὰ βγάλωμε τὴ σκόνῃ ἀπ' τὰ παλιὰ τὰ πράγματα, θὰ νοίξωμε ὅλα τὰ παράθυρα, θὰ κάνωμε νὰ μὴν ὁ καθαρός ἀέρας, θάχῃ μιὰ στοίβα πηλόχωμα, ἓναν ὄγκον μάρμαρο, θὰ στήσωμε μνημεῖον στὴν Ἐλευθερίαν.

[Σταματᾷ. Ἡ φωνὴ του γίνεται ἀλλόλοτα ἡσυχῇ].

— Ἐνα πρωτὶ, ἡ Τζοκόντα θὰ χτυπήσῃ στὴν καινούργια τὴν πόρτα· ἐγὼ θὰ τῆς ἀνοίξω αὐτὴ θὰ μὴν μέσῃ· χωρὶς νὰ πορῇσω, ἐγὼ θὰ τῆς πῶ: Καλὸς τὴνε.

[Δὲν συγκρατεῖ πειὰ τὰ πικρόχολα λόγια].

— Ἀ, μὰ φαίνεσαι παιδί! Τὰ πάντα γιὰ σένα περιορίζονται σ' ἓνα κλειδί. Φώναξε λοιπὸν ἓνα σιδερεῶ κι' ἄλλαξε τὴν κλειδωνιά· καὶ μὲ σώσεις.

ΚΟΣΜΑΣ, [μὲ γλυκὸ καὶ λυπημένον τρόπο]. — Μὴ θυμῶνῃς. Στὴν ἀρχὴ νόμιζα πῶς ἔπρεπε μονάχα νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ μιὰν ἐνοχλητικὴ ὁμολογίαν, τώρα, πῶς ἡ συμβουλὴ μου εἴτανε παιδιὰτικὴ.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [παρακαλετά]. — Κοσμᾶ, φίλε μου, προσπάθησε νὰ καταλάβῃς!

ΚΟΣΜΑΣ — Καταλαβαίνω· μὰ ἐσοῦ ἀρνιέσαι.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [ποὺ ἀφήνεται πάλι νὰ τὸν παρασύρῃ τὸ πάθος]. — Δὲν ἀρνιέμαι, δὲν ἀρνιέμαι. Θέλεις νὰ φωνάξω πῶς τὴν ἀγαπᾷ;

[Ζαλίζεται, κυττάζει ολόγυρά του τρομαγμένος. Φέρνει το χέρι στο μέτωπό του, μ' ένα κίνημα πόνου. Χαμηλώνει την φωνή].

— "Επρεπε να μ' αφήσουν να πεθάνω. Σκέψου: αν εγώ, που είμουν μεθυμένος για ζωή, αν εγώ, που είμουν φρενιασμένος για δύναμι και περηφάνεια, αν εγώ θέλησα να πεθάνω, είναι βέβαιο πως είδα την ανάγκη την ακαταγώνιστη. Μη μπορώντας να ζήσω ούτε μαζί της ούτε μακριά της, αποφάσισα να φύγω από τον κόσμο. Σκέψου: εγώ που θαρρούσα τον κόσμο για περιβόλι μου και είχα όλους τους άχόρταγους πόθους για όλα τα ωραία! Είναι βέβαιο λοιπόν πως είδα την ακαταγώνιστην ανάγκη, το σιδερένιο πεπρωμένο. "Επρεπε να μ' αφήσουν να πεθάνω.

ΚΟΣΜΑΣ—Παραγνωρίζεις τώρα την ιερότητα ενός θάυματος, έτσι άπονα.

ΛΟΥΚΙΟΣ—Δεν είμαι άπονος. Για τη φρίκη της απονίας, όπου μ' έσερνε η όρμη του κακού, για να μην κλωτσοπατήσω μιάν άρετη που μου φαινόταν υπεράνθρωπη, γιατί δεν μπορούσα να βαστάξω στη γλύκα μιās φωνούλας άμαθης που ρωτούσε, για να μποδίσω κι απ' τον έαυτό μου το χειρότερο, γι' αυτό το αποφάσισα. Κι από τη φρίκη μ' ξαναρχίσω, θρηνώ, γιατί σήμερα είμαι σάν τον άπελπισμένο που πήρε ναρκωτικό και ξυπνᾷ ύστερα από ύπνον βαθύ και ξαναβρίσκει στο προσκεφάλι του την ίδια άπελπισία.

ΚΟΣΜΑΣ—Την ίδια! Κ' έχω σταυτιά μου ακόμα τα πρώτα σου τα λόγια: «Δεν ξέρω πειά τίποτα· δὲ θυμούνται, δὲ θέλω πειά νὰ θυμηθῶ...» Φαίνονται άνθρωπος που δὲ λησμονήσε, γερμένος προς ἄλλο αγαθό. "Εχω ακόμα σταυτιά μου τον ἦχο τῆς φωνῆς σου, σάν ἐφώναξες τὴ μητέρα τῆς Μλεάτας, που σηκώθηκες μονομιᾶς, ανυπόμονος, σὰ μὲ μιὰ φλόγα που δὲ δέχεται ἀργοπορία. Βλέπω ακόμα τὸ βλέμμα σου ἀπάνω τῆς, ἅμα μῆλκε λαχταρώντας σάν Ἑλπίδα. Καί, βέβαια, ἐκεῖνο τὸ βράδυ θὰ γονάτισες ἐσύ, καὶ αὐτὴ θάκλαψε, κ' οἱ δυὸ μαζί θὰ νοιώσατε τὴν καλωσύνη τῆς ζωῆς.

ΛΟΥΚΙΟΣ—Ναί, ναί, έτσι ἔγεινε: ἡ λατρεία! "Όλη ἡ ψυχὴ μου στρώθηκε στὰ πόδια τῆς, εἶδε καὶ γνώρισε ὅτι εἶναι θεῖκό μέσα τῆς, μ' ἓνα μεθύσι ταπεινώσεως, μὲ μιάν ἀνείπωτη φωτιὰ εὐγνωμοσύνης. Εἶτανε μιὰ γοητεία. Εἶχες κάνει λόγο για τὴν ἐκστασι τοῦ φωτός· ἐγὼ τὴν ἐδοκίμασα σ' ἐκεῖνες τὶς στιγμές. Κάθε κηλίδα φάνηκε σβημένη, κάθε σκιά ἀφανισμένη. Ἡ ζωὴ πήρε νέα φρεγγβολή. Κ' ἐγὼ πίστεψα πὼς εἶμουν για πάντα σωσμένος...

[Κόβει τὴν ὁμιλία του].

ΚΟΣΜΑΣ—Καὶ ὕστερα;

ΛΟΥΚΙΟΣ—"Υστερα εἶδα πὼς εἶταν κατὶ ἄλλο για νὰ γκρεμιστῇ μέσα μου: αὐτὴ ἡ δύναμις που συρρέει στὰ δάχτυλά μου ἀδιάκοπα για νὰ ξαναφτιάγῃ...

Η "ΤΖΟΚΟΝΤΑ", —Η Κ. ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ, ΣΥΛΒΙΑ
Φωτογρ. Ξανθοπούλου

ΚΟΣΜΑΣ—Τί ἐννοεῖς;

ΛΟΥΚΙΟΣ—Ἐννοῶ ὅτι ἴσως θὰ σωζόμουν, ἀν εἶχα λησμονήσει ὡς καὶ τὴν τέχνη. Κάποτε—κάποτε, ἐκεῖ στὸ κρεββάτι μου, κυττάζοντας τὰ χέρια μου τὰδυνατισμένα, μοῦ φαινόταν ἀπίστευτο πὼς θὰ μπορούσαν ακόμα νὰ δημιουργήσουν μοῦ φαινόταν πὼς εἶχανε χαμένο κάθε τους χάρισμα. "Ενοιωθα τὸν ἑαυτό μου ὁλότρελα ἀποξενωμένο ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν κόσμο τῶν μορφῶν, ὅπου εἶχα ζήσει... προτοῦ πεθάνω. "Ελεγα μέσα μου: «Ὁ Λούκιος ὁ Σεττάλας, ὁ ἐρμογλύφος, πέθανε καὶ πάει». Καὶ φανταζόμουν νὰ γείνω κηπουρὸς σ' ἓνα μικρὸ κηπάκι.

[Κάθεται, σάν εἰρηνεμένος, μισοκλείνοντας τὰ βλέφαρα, μὲ ὀχι κουρασμένη, μ' ἓνα εἰρωνικό χαμόγελο που μόλις φαίνεται].

—Νὰ κλαδεύω τὶς τρανταφυλλιές, νὰ τὶς πο-

τίζω, νὰ τὶς καθαρίζω ἀπὸ τὶς κάμπιες, νὰ ὀδηγῶ τὸν κισσὸ στὰ τοιχώματα ἀπάνου, σ' ἓνα κηπάκι γερμένο πρὸς τῆς "Αρνας τὸ ποτάμι καὶ νὰ μὴν πικραίνωμαι πειὰ που ἄφησα στὴν ἄλλη τὴν ὄχθη ἓνα περίλαμπρο περιβόλι κατάφυτο ἀπὸ δάφνες, κυπαρίσσια καὶ μυρτιές, ἀπὸ μάρμαρα καὶ ὄνειρα... Μὲ βλέπεις ἐκεῖ, εὐτυχισμένο, μὲ τὴν ψαλίδα που λαμποκοπᾷ, ντυμένο μὲ ροῦχα παρδαλά.

ΚΟΣΜΑΣ—Δὲ σὲ βλέπω διόλου.

ΛΟΥΚΙΟΣ—Κρίμα, φίλε μου.

ΚΟΣΜΑΣ—Μὰ ποιὸς σοῦ ἀπαγορεύει τὸ μεγάλο τὸ περιβόλι; Ξαναμπαίνεις ἀπ' τὴ δεντροσειρὰ τῶν κυπαρισσιῶν καὶ βρίσκεις στὸ τέρμα τῆς τὸ δαιμόνιό σου τὸ ἐφέστιο.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [που πετιέται ὀρθός, σάν ἄνθρωπος που χάνει ταχτικά τὸ κράτος τοῦ ἑαυτοῦ του].—Τὸ ἐφέστιο! "Α! μοῦ φαίνεται πὼς τυλίγεις τὰ λόγια τὸνα πάνου στᾷλλο, σάν τὸν ἐπίδεσμο στὸ ξαντό, ἀπὸ τὸ φόβο σου μὴ νοιώσης τὴ ζωὴ νὰ σπαρταρᾷ. Ἀκούμπησες ποτέ σου τὸ δάχτυλο σὲ καμιά ἀρτηρία ξεγυμνωμένη, σὲ κανένα γδαρμένο τένοντα;

ΚΟΣΜΑΣ—Λούκιε, θυμώνεις καὶ παραφέρνεις κάθε στιγμή. Εἶναι μέσα σου κατὶ πικρόχολο καὶ στρυφνὸ, ἓνα εἶδος ἐρεθισμού που δὲ σ' ἀφήνει νὰ εἶσαι δίκαιος. Δὲν ἐτέλειωσες ἀκόμα τὴν ἀνάρρωσι, δὲν εἶσαι γιαιτρεμένος ἀκόμα.

Η "ΤΖΟΚΟΝΤΑ", —Ο Κ. Α. ΜΑΡΙΚΟΣ, ΚΟΣΜΑΣ ΔΑΛΒΟΣ
Φωτογρ. Ξανθοπούλου

"Ενα σκόνταμα ἀναπάντεχο ἦρθε νὰ ταράξῃ τὸ ἔργο τὸ γλυκό, που ἡ Φύσις σὲ σένα ἐνεργοῦσε. Οἱ δυνάμεις σου που ξαναζωντανεύανε, ποτιστήκανε μὲ χολή. "Αν ἔπιανε τόπο ἡ συμβουλή μου, θὰ σοῦλεγα νὰ πᾶς για τὴν ὥρα στὴν Μπούκκα τοῦ "Αρνου, ὅπως τὸ εἶχες σχεδιασμένο. "Εκεῖ, ἀνάμεσα στὸ λόγγο καὶ στὴ θάλασσα, θὰ ξαναβρῆς λίγη γαλήνη, για νὰ σκεφθῇς τί πορεία πρέπει νὰκολουθήσης καὶ θὰ ξαναβρῆς καὶ τὴν καλωσύνη που θὰ σοῦ δώσῃ φῶς...

ΛΟΥΚΙΟΣ—Τὴν καλωσύνη! Τὴν καλωσύνη! Πιστεύεις λοιπόν ἐσὺ πὼς τὸ φῶς μέλλει νὰ μοῦρῃ ἀπὸ τὴν καλωσύνη κι' ὄχι ἀπὸ κείνο τὸ βαθὺ τὸ ἔμφυτο που στρέφει καὶ σπρώχνει τὸ πεῦμα τὸ δικό μου πρὸς τὰ ὑπέρηλα ὁράματα τῆς ζωῆς; "Εγὼ εἶμαι γεννημένος για νὰ κάνω ἀγάματα. "Όταν μιὰ μορφὴ οὐσιαστικὴ βγαίῃ ἀπὸ τὰ χέρια μου μὲ τὴ σφραγίδα τῆς ὁμορφιάς, τὸ χρέος που μοῦ ἔταξεν ἡ Φύσις εἶναι για μένα πληρωμένο. Εἶμαι στὸ νόμο μου μέσα, ἔστω κ' ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Καλωσύνης. Δὲν εἶναι τάχα ἀληθινὸ; Τὸ παραδέχεσαι;

ΚΟΣΜΑΣ—Λέγε παρακάτω.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [χαμηλώνοντας τὴ φωνή του].—Ἡ πλάνη τῆς φαντασίας πῆγε καὶ μ' ἔδεσε μ' ἓνα πλάσμα που δὲν εἶτανε για μένα. Εἶναι ψυχὴ ἀτίμητης ἀξίας, ὅπου προστά τῆς γονατίζω καὶ δέομαι μὲ λατρεία. Μὰ ἐγὼ δὲ λαξεύω στὴν πέτρα τὶς ψυχές. Δὲν εἶτανε για μένα προωρισμένη. "Όταν ἡ ἄλλη ξεπρόβαλ' ἐμπρὸς μου, ἔτρεξ' ὁ νοῦς μου σ' ὅλους τοὺς ὄγκους τῶν μαρμαρῶν τοὺς χωμένους στὰ λαγούμια τῶν μακρινῶν βουνῶν, μὲ τὴ θέλῃ νὰ τυπώσω στὸ καθένα κ' ἓνα κίνημα δικό τῆς.

ΚΟΣΜΑΣ—Μὰ ἔχεις πιά ὑπακούσει στὴν προσταγὴ τῆς Φύσεως, πλάθοντας τὸ ἀριστοῦργημα. "Όταν εἶδα τὸ ἀγαθὸ σου, εἶπα πὼς αὐτὸ θὰ εἶταν ὁ ἐλευθερωτὴς σου. "Εχεις ἀθανάτισε σὲ τύπον ἰδανικό καὶ ἀφάρτο ἓνα φθαρτὸ ἀντίτυπο τοῦ εἶδους. Δὲν εἶσαι τάχα εὐχαριστημένος;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [παίροντας φωτιά].—Χίλια ἀγάματα, κι' ὄχι ἓνα! Αὐτὴ εἶναι πάντα ἀλλοιώτικη, σάν τὸ σύννεφο που σοῦ φανερώνεται ἀλλαγμένο ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή, χωρὶς νὰ τὸ βλέπῃς νὰλλάξῃ. Κάθε κίνημα τοῦ κορμοῦ τῆς μιᾶς ὁμονία καταστρέφει καὶ μιάν ἄλλην ὁρατότερη δημιουργεῖ. Τὴν παρακαλεῖς νὰ σταθῇ, νὰ μείνῃ ἀκίνητη καὶ μέσ' ἀπ' ὅλη τὴν ἀκίνησία τῆς περὶ ἓνας χεῖμαρρος σκοτεινῶν δυνάμεων, ὅπως οἱ στοχασμοὶ περνοῦνε μὲς τὰ μάτια. Καταλαβαίνεις; Τὸ καταλαβαίνεις; Ἡ ζωὴ τῶν ματιῶν εἶναι τὸ βλέμμα, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ ἀλάλητο, τὸ ἐκφραστικώτερο ἀπ' ὅλα τὰ λόγια, ἀπ' ὅλους τοὺς ἦχους, τὸ τρισβαδὸ καὶ ὁμιῶς μιᾶς στιγμῆς γέννημα σάν τὴν ἀστραπή, τὸ γοργότερο κι ἀπὸ τὴν ἀστραπή ἀκόμα, τὸ ἀκαταμέτρητο καὶ παντοδύναμο: ἐπὶ τέλους τὸ βλέμμα. Τώρα φαν-

τάσου χυμένη σ' όλο τὸ κορμί ἐκείνης, τὴ ζωὴ τοῦ βλέμματός. Καταλαβαίνεις; "Εν' ἀνοιγόκλεισμα τῶν βλεφάρων σου μεταμορφώνει τάνθρωπινὸ τὸ πρόσωπο καὶ σοῦ ἐκφράζει ἓνα πέλαιος χαρᾶς ἢ λύπης. Τὰ ματόκλαδα τῆς γυναίκας ποὺ ἀγαπᾷς χαμηλώνουν: ὁ ἥσκιος σὲ περικυκλώνει, σὰν ποταμὸς ἓνα νησί· ἀνασηκώνονται: ἡ λάβρα τοῦ καλοκαιριοῦ καίγει τὸν κόσμον. "Εν' ἀνοιγόκλεισμα ἀκόμα: ἡ ψυχὴ σου λυώνει σὰ σταλαγματιὰ νεροῦ· ἄλλο ἓνα: λὲς καὶ εἶσαι ὁ βασιλιάς τῆς Οἰκουμένης. Φαντάσου αὐτὸ τὸ μυστήριο σ' όλο τῆς τὸ κορμί. Φαντάσου σ' όλα τῆς τὰ μέλη, ἀπὸ τὸ μέτωπο ὡς τὴ φτέρνα, αὐτὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τῆς ἀστροποζωῆς! Θὰ μπορέσεις ἐσὺ νὰ σκαλίσης στὴν πέτρα τὸ βλέμμα; Οἱ Ἀρχαῖοι τὰ τυφλώσανε τὰ γάλατα. Τώρα—φαντάσου—όλο τὸ κορμί τῆς εἶναι σὰν τὸ βλέμμα.

[Διακοπή. — Κυττάζεται δλόγωνα περίφορος, τρέμοντας, μὴν τὸν ἀκούσουν. Ζυγώνει μάλιστα περισσότερο στὸν φίλο του ποὺ τὸν ἀκούει μὲ δλοένα μεγαλήτερη συγκίνησι].

— Σοῦ τὸ εἶπα: χίλια ἀγάλατα, κι ὄχι ἓνα. Ἡ ὁμορφιά τῆς ζῇ σ' όλα τὰ μάρμαρα. Αὐτὸ τὸ νοιώσα, μὲ μιὰν ἀγωνία καμωμένη μὲ πίκρα καὶ μὲ πόθο φλογερὸ, μιὰ μέρα στὴν Καρράρα, καθὼς εἶτανε στὸ πλάϊ μου ἐκείνη καὶ κυττάζαμε ποὺ κατεβαῖναν ἀπὸ τὸ κορφοβούνι ἐκεῖνα τὰ μεγάλα τὰ ζεμένα βώδια, ποὺ τραβοῦνε κάτω τὰ κάρρα τῶν μαρμάρων. Στὸν καθένα ἀπὸ κείνους τοὺς ἄμορφους ὄγκους εἶτανε γιὰ μένα κλεισμένη καὶ μιὰν ὄψη τῆς δικῆς τῆς ἐντελείας. Μοῦ φαινόταν πὼς ἐφευγαν ἀπὸ πάνω τῆς πρὸς τὴν πέτρα τὴν ἀπελέκητη χίλιες σπίδες ψυχοδότρες, σὰν ἀπὸ δαυλὸ ποὺ τρέμει. Ἐπρεπε νὰ διαλέξωμε ἓνα κομμάτι. Τὸ θυμοῦμαι: εἶτανε μιὰ μέρα ἀνέφελη. Τὰ μάρμαρα βαλμένα κάτω λάμπανε στὸν ἥλιο σὰν τὰ χιόνια τὰ αἰώνια. Ἀκούγαμε κάπου κάπου τὸ βρόντο ἀπὸ τὶς μίνες ποὺ σπαράζανε τὰ σπλάχνα τοῦ ἀμίλητου βουνοῦ. Δὲ θὰ λησιμονήσω κείνη τὴν ὥρα, κι ἂν πέθαινα ἀκόμα ἄλλη μιὰ φορὰ!... Ἐκείνη μπῆκε μὲς τὸ μᾶζωμα τῶν ἄσπρων κύβων, σταματώντας στὸν καθένα τους μπροστά. Ἐσκίβε, κυττοῦσε προσεχτικὰ τὰ κουκκιά τοῦ μαρμάρου, θαρρεῖς πὼς ἔψαχνε τὶς μέσα φλέβες, ἐκοντοστέκονταν, χαμογελοῦσε, πῆγαινε πάρα-πέρα. Γιὰ τὰ μάτια τὰ δικὰ μου δὲν τὴν ἐσκέπαζε τὸ φόρεμά της. Ἐνα εἶδος θεϊκῆς ὁμογένειας εἶχεν ἡ σάρκα τῆς μὲ τὸ μάρμαρο, ποὺ σκύβοντας τὸ χάιδευε μὲ τὸν ἀνασασμὸ τῆς. Μιὰ θολὴ ἀναπνοὴ θαρρεῖς σ' αὐτή, ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἀσάλευτην ἀσπράδα. Ὁ ἀνεμος, ὁ ἥλιος, ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν βουνῶν, οἱ μακριεὲς σειρὲς τῶν ζεμένων βωδιῶν, καὶ ἡ παλαιὴ καμπύλη τῶν ζυγῶν, κι ὁ τριγμὸς τῶν κάρρων, καὶ τὸ σύννεφο π' ἀνέβαινε ἀπὸ τὸ Τυρρηναῖο, καὶ τὸ πανύψηλο πέταγμα ἐνὸς ἀητοῦ, όλα τὰ φαινόμενα ὑπερύψωναν τὸ

πνεῦμα μου σὲ μιὰ ποίησιν ἀπέραντη, τὸ μεθούσανε μ' ἓνα ὄνειρο ποὺ δὲν εἶχε ποτὲ ἄλλη φορὰ σὲ μένα τὸ ταῖρι του... Ἀχ, Κοσμᾶ, Κοσμᾶ, καὶ τόλμησα νὰ πετάξω μιὰ ζωὴ, ὅπου φέγγει ἡ δόξα μιᾶς τέτοιας ἀναμνήσεως! Ὅταν ἐκείνη ἄπλωσε τὸ χέρι στὸ μάρμαρο ποὺ εἶχε διαλέξει, καὶ γυρνώντας μοῦ εἶπε: «Αὐτό», ὅλο τὸ ὄρος, ἀπ' τὰ ριζὰ ὡς τὶς κορφές, λαχτάρησε τὴν ὁμορφιά.

[Ἐνας σπάνιος ἐνθουσιασμός θερμαίνει τὴ φωνή του καὶ ζωηρεύει κάθε του χειρονομία. Ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἀκούει γοητεύεται, καὶ τὸ ἀποδείχνει].

— Ἀ! καταλαβαίνεις τώρα! Δὲ θὰ μὲ ρωτήσης πειὰ ἂν εἶμαι χορτασμένος. Νοιώθεις τώρα πόσο θὰ εἶναι μανιακὴ ἡ ἀνυπομονησία μου, ὅσο συλλογίζομαι πὼς αὐτὴ τὴ στιγμή ἐκείνη εἶναι ἐκεῖ, μόνη, στὰ πόδια τῆς Σφίγγας, καὶ μὲ περιμένει. Σκέψου: τὸ ἀγαμιά της ὑψώνεται ἀπάνωθ' ἐκεί, ἀσάλευτο, ἀμετάβλητο, ἀνέγγιχτο ἀπὸ κάθε ταπεινὸ καὶ αὐτὴ εἶν' ἐκεῖ ἀγκομαχοῦσα, κ' ἡ ζωὴ τῆς σιγοσταλάζει, καὶ κατὶ δικό της χάνεται ἀδιάκοπα μὲ τὸν καιρὸ. Ἡ ἀργοπορία εἶναι θάνατος... Μὰ ἐσὺ δὲν ξέρεις, δὲν ξέρεις...

[Ἐχει τὸν τόνο τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ξομολογεῖται ἓνα μυστικόν].

ΚΟΣΜΑΣ — Τί πρᾶμα;

ΛΟΥΚΙΟΣ — Δὲν ξέρεις πὼς εἶχα ἀρχίσει πειὰ κι ἄλλο ἀγαλμα...

ΚΟΣΜΑΣ — Κι ἄλλο;

ΛΟΥΚΙΟΣ — Ναί: κ' ἔμεινε μισοτελειωμένο, μισοφτιασμένο στὸν πηλό. Ὁ πηλὸς ξεραίνεται, κι όλα πᾶν χαμένα.

ΚΟΣΜΑΣ — Λοιπὸν;

ΛΟΥΚΙΟΣ — Τὸ θαρροῦσα χαμένο. [Ἐν' ἀκαταγώνιστο χαμόγελο τοῦ λάμπει στὰ μάτια. Ἡ φωνὴ του τρέμει]. Δὲν εἶναι χαμένο: εἶναι ἀκόμα ζωντανό. Τὸ τελευταῖο ἀγγίγμα τοῦ χεριοῦ μου εἶν' ἐκεῖ, ζωντανὸ ἀκόμα! [Κάνει ἀσύνειδα τὴ χειρονομία πὼς πλάθει].

ΚΟΣΜΑΣ — Καὶ πὼς;

ΛΟΥΚΙΟΣ — Γνωρίζεις ἐκείνη τὰ πράγματα τῆς τέχνης, γνωρίζεις μὲ τί τρόπο ὁ πηλὸς κρατιέται μαλακός. Μὲ βοηθοῦσε, ἓναν καιρὸ. Ἐβρεχε ἡ ἴδια τὰ πανιά...

ΚΟΣΜΑΣ — Λοιπὸν εἶχε τὸ νοῦ τῆς νὰ κρατῇ ὑγρὸ τὸν πηλό, ἐνῶ σὺ ψυχομαχοῦσες!

ΛΟΥΚΙΟΣ — Δὲν εἶτανε τάχα κι αὐτὸ ἓνας τρόπος γιὰ νὰ πολεμηθῇ ὁ θάνατος; Δὲν εἶτανε κι αὐτὸ δεῖγμα τῆς πίστεως, θαυμαστό; Αὐτὴ ἔσωζε τὸ ἔργο μου...

ΚΟΣΜΑΣ — Ἐνῶ ἡ ἄλλη ἔσωζε τὴ ζωὴ σου.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [κατσουφιάζοντας, κρατώντας χαμηλὰ τὸ μέτωπο, χωρὶς νὰ κυττάξῃ τὸν φίλο του, μὲ φωνὴ κάπως σκληρή]. — Ποιὸ ἀπὸ τὰ δυὸ ἔχει μεγαλήτερη ἀξία; Ἡ ζωὴ μοῦ εἶναι ἀνυπόφορη, ἂν μοῦ ξαναδόθηκε φορτωμένη μ' ἓνα ἐμπόδιο. Σοῦ τὸ εἶπα: ἔπρεπε νὰ μ' ἀφήσουν νὰ πεθάνω. Ποιὰ ἀπαρησιὰ μπορεῖ νὰ φθάσῃ ἐκείνη ποὺ ἔκαμα ἐγώ; Μονάχα ὁ θάνατος δυνόταν νὰ σταματήσῃ τὴν

ὁρμὴ τοῦ πόθου ποὺ φέρνει ἀκράτητα τὸ εἶναι μου πρὸς τὸ δικό του τὸ ἀγαθόν. Τώρα ξαναζῶ: ξαναβλέπω στὸν ἑαυτό μου τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἴδια τὴ δύναμι. Ποιὸς θὰ μὲ δικάσῃ, ἂν ἐγὼ βαδίζω στὴ μοῖρα μου;

ΚΟΣΜΑΣ, [τρομαγμένος, πιάνοντας τὸν ἀπὸ τὸ χέρι, ὡς γιὰ νὰ τὸν κρατήσῃ]. — Μὰ τί λοιπὸν θὰ κάμῃς; Τὸ ἔχεις ἀποφασίσει;

[Ξαφνισμένος ἀπὸ τὴν ἀναπάντεχη τρομάρρα ποὺ εἶναι στὴ φωνὴ καὶ στὴ χειρονομία τοῦ φίλου του, ὁ Λούκιος ζαλίζεται, κλονίζεται].

ΛΟΥΚΙΟΣ, [χώνοντας στὰ μαλλιά του τὰ θερμασμένα χέρια του]. — Τί θὰ κάμω; Εἶδες ποτέ σου μαρτύριο σκληρότερο; Μ' ἔπιασε ὁ ἱλιγγος, τὸ καταλαβαίνεις; Ὅσο συλλογίζομαι πὼς εἶν' ἐκεῖ, καὶ

μὲ περιμένει, καὶ περνοῦν οἱ ὥρες, κ' ἡ δύναμή μου χάνεται, κ' ἡ φλόγα μου μαραίνεται, ὁ ἱλιγγος μοῦ ἀδράχνει τὴν ψυχὴ, καὶ φοβοῦμαι μήπως παρασιρθῶ, ἴσως ἀπόψε, ἴσως αὔριο. Γνωρίζεις τί εἶναι ὁ ἱλιγγος; Ἀχ, ἂν μπορούσα νὰ ξανάνοιγα τὴν πληγὴ ποὺ μοῦ κλείστηκε!

ΚΟΣΜΑΣ, [ζητώντας νὰ τὸν τραβήξῃ πρὸς τὸ παράθυρο]. — Σύχασε, σύχασε, Λούκιε! Σώπα! Μοῦ φάνηκε πὼς ἀκουσα τὴ φωνή...

ΛΟΥΚΙΟΣ, [ἀνατριχιάζοντας]. — Τῆς Σιλβίας;

[Νεκρικὴ τὸν σκεπάζει χλωμάδα].

ΚΟΣΜΑΣ — Ναί. Σύχασε! Ἐχεις πιρρετό.

[Τοῦ ἐγγίζει τὸ μέτωπο. Ὁ Λούκιος ἀκκουμπᾷ στὸ στήριγμα τοῦ παραθύρου, σὰ νὰ τὸν ἐγκαταλείπουν αἱ δυνάμεις του].

Μετάφρ. Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ

G. D'ANNUNZIO

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ—Ο ΚΑΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

Γ'

Πέρασαν δυὸ-τρία χρόνια. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, εἶχε παντρευθῇ ἡ Ἐλενα μ' ἓνα ράφτη ποὺ ἔπαιζε καὶ βιολί 'ς τὴν ὀρχήστρα τοῦ θεάτρου,—πάντ' ἀπὸ ντόπιους μουσικούς,—καὶ ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος κῆρ-Λάμπρος εἶχε πεθάνῃ ἀπὸ μιὰν ἀγαθὴ ἀρρώστεια σὰν κ' αὐτόν, ποὺ τὸν ἐπῆρε σὲ τρεῖς μέρες χωρὶς πολλὰ βάσανα. Τώρα τὸ μπακάλικο τὸ διατηροῦσε ἡ χήρα Φιορέττα, καὶ εἶχε γιὰ δεξι τῆς χέρι τὸ Γιάννη, τὸν παλὸν ὑπηρέτη, ἓνα ξανθὸ ἄνοστο παιδί, μὲ ἄχρωμα μάτια καὶ μὲ ἄσπρο σχεδὸν ἀπ' τὴν ξανθάδα μουστακίαι, ποὺ τοῦ ἔτρεχαν τὰ σάλια ὅταν ἔβλεπε τὴ Χρυσούλα καὶ ποὺ ἔτρωγε ἀπ' αὐτήν, πότε ζτ' ἀστεῖα καὶ πότε ζτὰ σοβαρά, κατραπακιὲς ἀλύπητες. Ἡ Χρυσούλα ἦταν τώρα δεκαννιά χρονῶν κοπελλάρα, εὐμορφη ὅπως τὴν ξέρουσε κ' ἀκόμη εὐμορφώτερη, μὲ κατὶ ὥριμα στήθια, ποὺ θρασομανοῦσαν, μὲ κατὶ μπράτσα σὰν Κουταλιανοῦ, μὲ παιδιάνιστο πάντα μουντάκι, λαμπρὸ σὰν ἥλιος, μὲ μακριὰ φουστάνια, λυγδωμένα αἰωνίως καὶ ξεχαρβαλωμένα, καί, καθὼς ἔλεγαν καὶ οἱ καλὲς ἀκόμα γλώσσες, μὲ δυὸ-τρεῖς ἀγαπητικούς.

Στὸ ἀντικρινὸ σπιτάκι καμιά σπουδαία ἀλλαγὴ. Ὁ μᾶστρο-Δῆμος ἐξακολουθοῦσε νὰ πῆναι γενναῖα καὶ νὰ τορνεύῃ τὰ κοπανέλια του· ἡ Χρηστὶνα, σκοτεινὴ πάντα καὶ λυπημένη,—ἡ Χρυσούλα φοροῦσε τὰ μαῦρα, κ' αὐτὴ λὲς κ' εἶχε τὸ πένθος,—νὰ φαίνῃ τὰ μπουρδινά της· καὶ ὁ Νιόνιος νὰ λείπῃ πάντα 'ς τὸν Πύργο, ὅπου ἐμά-

θαιναν πὼς «πάει καλά», ἀλλὰ χωρὶς νὰ θυμᾶται οὔτε πατέρα οὔτε ἀδελφὴ. Καὶ ἡ σκυὰ 'ς τὴν αὐλή, ἡ ἴδια, ἐξακολουθοῦσε νὰ σκεπάζῃ μὲ τοὺς βαρεῖς τῆς ἡσκίους τὴ φάντρα καὶ τὸ γαρδέλι, τὸ ἴδιο, νὰ κελαῖδῃ 'ς τὸ μεγάλο κλουβί καὶ τὸ τριζόνι, καίνουρο γιὰ κάθε καλοκαίρι, νὰ τριζῇ 'ς τὸ κλουβάκι κ' ἡ ἔχθρα γιὰ τὴ Χρυσούλα νὰ βόσκη 'ς τὴν καρδιά τῆς Χρηστίνας βουβή. Ἐκράτησε τὸ λόγο τῆς ἡ χλωμὴ πεισματάρρα. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, δὲν τῆς ξανά 'πε ποτὲ πειὰ οὔτε καλημέρα. Ἀκόμα καὶ 'ς τὴ θανὴ τοῦ πατέρα της, δὲν ἐμαλάκωσε γιὰ νὰ πᾶν νὰ συγκλάψῃ. Μὰ καὶ πὼς νὰ πῆγαινε;... Ὁ μᾶστρο-Δῆμος μὲ κανέναν τρόπο δὲν θὰ τῆς ἔδινε τὴν ἄδεια. «Μὲ τέτοιες βρώμες δὲ θέλω σέσες!» τῆς ἔλεγε καὶ τῆς ξανάλεγε. Δὲν ἦταν, βλέπεις, τὰ καμώματά τους τουλάχιστον ἀποσκεπασμένα. Μάννα καὶ κόρη εἶχαν χάσῃ πειὰ κάθε ὑπόληψι 'ς τὴ γειτονειά. Καμιά καλὴ οἰκογένεια δὲν εἶς συναναστρέφονταν, καμιά τίμια γυναῖκα δὲν πατοῦσε 'ς τὸ σπίτι τους· μόνο μερικὲς παστρικάς σὰν καὶ αὐτὲς, καὶ κατὶ ἄλλες, πολὺ ἀγαθὲς καὶ καταδεκτικὲς, ποὺ δὲν εἶχαν κορίτσια γιὰ νὰ φοβηθοῦν...

Καὶ ἡ Χρηστὶνα ἔκανε πὼς δὲν τὴν νοιάζει οὔτε τρίχα ἂν ζοῦν ἢ ἂν πεθαίνουν οἱ ἀντικρινές. Κρυφὰ ὅμως, ὀπίσω ἀπὸ τὴ μισόκλειστη γρύλ्ला της, δὲν ἔκανε νὰ παραμονεύῃ, νὰ κατασκοπεύῃ τὴ Χρυσούλα, μὲ μάτια ποὺ τὰ κρατοῦσε «πάντ' ἀνοιχτά, πάντ' ἀγρυπνα» ἡ ἔχθρα καὶ ἡ ζήλεια. Ἦξευρε ποιὸς ἔβγαινε καὶ ποιὸς ἔμπαινε 'ς τὸ σπίτι τῆς Λάμπραινας, — μὲ ποῖον

* Συνέχεια: ἴδε σελ. 129.

μιλούσε καλόκαρδα ἔς τὸ δρόμο καὶ μὲ ποιὸν ἀγρίευε ἢ Χρυσούλα, — ποῖος διαδέχθηκε ἔς τὴν καρδιά της τὸ Τζωρτζι καὶ ποῖος πάλι διαδέχθηκε τὸ δεύτερον ἀγαπητικό, — ποῖον δεχότανε τὴ νύχτα ἔς τὴν κάμαρά της, καὶ ποῖον ἀκολουθοῦσε ἔς τὸ δρόμο πού ἔβγαине ἔς τὰ ἔρημ' ἀκρογιάλια. Ἐξεψάχνιζε ὅλα τῆς Χρυσούλας τὰ μυστικά καὶ ἤξευρε τὴ ζωὴ της. βῆμα πρὸς βῆμα, καλλίτερα καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια. Καὶ κάθε τόσο ἔλεγε τοῦ γέροντος τοῦ πατέρα της, μὲ μιὰ λύπη ἔς τὸ πρόσωπο, λὲς καὶ τὴν εἶχε πλακώσει ἡ μεγαλή-τερος συμφορὰ:

— Κ' ἐρτοῦνη ἡ Χρυσούλα!... ἀνυπόφερτη εἶνε!... Μὰ δὲν κάνει καὶ κατὰ Θεοῦ, ἢ βλοημένη!... Κρίμα ἔς τὴν κοπέλλα!...

— Καὶ τί σὲ γνοιάζει ἐσένα; ἀπαντοῦσε ὁ γέρος. Δὲν ἀφίνεις τὸν κόσμον νὰ κἀνῃ ὅ,τι θέλει; Ψεῖρα πού δὲ σὲ τρώει, ἄστηνε καὶ ἄς βόσκη!

Πολλὲς φορὲς ἡ Χρηστὶνὰ ἀποροῦσε μέσα της καὶ ἡ ἴδια, γιατί ἀλήθεια νὰ τὴ νοιάζῃ τόσο, μιὰ πού εἶχε κόψη κάθε σέξι μὲ τὴν παραστρατιμένη... Κι' ἀποφάσιζε νὰ μὴν τὴ νοιάσῃ πειὰ «οὔτε γιὰ τίποτα». Μὰ ἐκεῖ πού τῷλεγε ἴσια-ἴσια, ἀκουγε ἄξαρνα τὴ φωνὴ τῆς Χρυσούλας πνιγμένη, ἀκουγε ἀποκάτω καὶ ἕναν ἀνδρῖο ψιθυρο, καὶ πεταγόταν ἀπ' τὸ κρεβάτι καὶ ἔτρεχε ἔς τὸ παράθυρο κρυφά, νὰ ἰδῇ μὲ ποιὸν κουβεντιάζει πάλι ἡ «βρωμοῦσα»...

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἐφθασε ἀπ' τὸ Μοριά καὶ ὁ ἀνθρωπος ἐκεῖνος πού ἦταν προωρισμένος νὰ δώσῃ τὴν περισσότερη τροφὴ ἔς τὴ νοσηρὴ περιέργεια τῆς Χρηστίνας, δίνοντας καὶ τὸ τελειωτικό κτύπημα ἔς τὴν ἐτοιμότητα τῆς Χρυσούλας ὑπόληψι. Τὸν ἔλεγε Ἀλεξόπουλο καὶ ἦταν ἕνας μεσόκοπος σταφιδᾶς, νοικοκύρης, εὐκατάστατος, σοβαρός, μελαχροινός, γενᾶτος, μ' ἕνα μεγάλο λεκὲ μελιντζανὶ ἔς τὸ μάγουλο, ἴσια-ἴσια ἐκεῖ πού ἀρχίζαν τὰ γένεια, μὲ χονδρὴ χρυσὴ καδένα ἔς τὸ στήθος καὶ μ' ἕνα σωρὸ δακτυλίδια ἔς τὰ χέρια. Μὲς τὰ δακτυλίδια αὐτά, ὑπῆρχε καὶ βέρα. Γιατὶ ὁ Ἀλεξόπουλος ἦταν ἔς τὸ χωριὸ του παντρεμένος. Ἡ γυναῖκά του ὅμως δὲν ἔκανε παιδιά. Κ' ἐπειδὴ τὸ φταῖξιμο ἦταν δικό της, καὶ ἐπειδὴ ἦταν ἀπόλυτη ἀνάγκη κληρονόμου καὶ ὁ Ἀλεξόπουλος, φαίνεται, τὴν ἐφοβέριζε μὲ χωρισμό, — τοῦ ἔδωκε τὴν ἄδεια νὰ πάρῃ, ἀπὸ ἄλλον τόπο, μιὰ κοπέλλα μὲ τὸ ἀριστερό του χέρι, καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ ὅσο πού νὰ τοῦ κάμῃ παιδι ἀρσενικό. Ἔτσι ὁ Ἀλεξόπουλος κατέβηκε ἔς τὴ Ζάκυνθο, καὶ ἐπειδὴ εἶχε κάτι φίλους ἀπὸ τὸν Ἄμμο, πού τοὺς γνώρισε ἄλλοτε ἔς τὴν Πάτρα, οἱ πρώτες γειτονιὲς πού ἔμαθαν τὸν ξένο καὶ τὸ σκοπὸ του, ἦταν ἐκεῖνες — ἐκεῖ ὁλόγουρα. Μίλησαν μὲ τρόπο οἱ φίλοι, ἐφλάνθησαν οἱ γυναῖκες, ἐνέργησαν οἱ σοφὲς μεσίτρες, μὰ καμιά τίμια ζακυνθινοπούλα δὲν καταδεχότανε τέτοιο ρεντίκολο γάμο. Ἐκεῖνες πάλι πού δὲν εἶχαν

τιμὴ νὰ χάσουν, ὅπως ἡ Χρυσούλα, δὲν τὶς καταδεχόταν ὁ Ἀλεξόπουλος... Μιὰ Κυριακὴ ὅμως, τὸ ἀπόγευμα, ἐπέρασε ἀπὸ τὸ «καντοῦνι τῆς μπακάλανας», — ἔτσι τῷλεγε καὶ ζώντας ἀκόμη τοῦ κυρ-Λάμπρου, — εἶδε κατὰ τύχῃ τὴ Χρυσούλα στολισμένη ἔς τὴν πόρτα της, τοῦ ἄρεσε πολὺ καὶ τὴν ἐγύρευε. Τοῦ εἶπαν τί καὶ πῶς, μὰ ὁ ἀνθρωπος, θαμβωμένος ἀπὸ τ' ἀφράτα ἐκεῖνα κάλλη καὶ ἀπὸ τὶς ματιὲς πού τοῦ εἶχε ρίξῃ ἡ κοπέλλα, δὲν ἤθελε νὰκούσῃ λόγια.

— Δὲ μὲ νοιάζει, εἶπε. Ὑγεια φτάνει νᾶνε. Τὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, μήπως θὰ τὴ στεφανωθῶ;

— Δὲ μὲ νοιάζει, εἶπε καὶ ἡ Φιορέττα, ὅταν ἄκουσε τί εἶδους γάμο τῆς ἐπρότειναν γιὰ τὴ Χρυσούλα. Πλούσιος φτάνει νᾶνε. Καὶ ἔς τὸ ὕστερο, ἅμα προκίση τὴ θεατέρα μου καλά, δὲν παίρνει μὲ στεφάνι τὸν καλλιτέρό της;

Ἡ Χρυσούλα δὲν εἶπε τίποτε. Ἐγελούσε μόνον, ἐσπαρτάριζε ἀπὸ τὰ γέλια, καὶ ἄφριε νὰ τὴν κάνουν ὅπως θέλουν. Κατάβαθα τῆς ἄρεσε καὶ τῆς ἐρχότανε τὸ σκάνδαλο. Ἡθελε νὰ δαιμονίση τοὺς ἀγαπητικούς της, ἔτσι μισοπαντρευομένη, καὶ νὰ κάμῃ τὶς γυναῖκες τῆς γειτονειᾶς, τὶς στεγνο-παναγιές, νὰ φρυάξουν ἀπὸ τὸ κακό τους. Καὶ πρώτα-πρώτα τὴ Χρηστίναν.

— Ὡ, ἡ Χρηστίναν! Τί ἔβλεπε, τί ἔβλεπε ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες, κρυμμένη ὀπίσω ἀπὸ τὴ γούλια της!... Καὶ τί ἄκουγε, τί ἄκουγε!... Ὅλα τῆς γεννοῦσαν ἔς τὸ φανερό τὴν ἀηδία καὶ τὴν περιφρόνησι. Μὰ καὶ ἡ ζήλεια, ἔς τὰ βιάθη τῆς καρδιάς της, πάντα ζήλεια. Ὅπως νὰ πῆς, γιὰ τὴ Χρυσούλα τύχη ἦταν καὶ αὐτὸς ὁ γάμος ὁ μισός. Μιὰ κοπέλλα, ἔλεγε, πού πῆρε πειὰ τὸν κακὸ δρόμο, τί περισσότερομποροῦσε νὰ ποθήσῃ;... Κακόμοιρη Χρηστίναν! Πού νᾶξερεις πῶς καὶ τὸ περισσότερο γογγύρα θὰ τὰποκοῦσε, χωρὶς νὰ τὸ ποθήσῃ μάλιστα, ἡ φιλενάδα σου, καὶ πῶς αὐτὸ ἐστὶν θὰ τὸ πλήρονες!...

Ὡς τόσο ὁ «γαμπρός» — ἔτσι τὸν ἔλεγε ἔς τὴ γειτονειὰ τὸν Ἀλεξόπουλο γιὰ νὰ γελοῦνε, — κουβαλοῦσε τῆς «νύφης», κουβαλοῦσε... Λουλούδια, γλνκά, στολίδια, φουστάνια... Ἐνα Σάββατο κουβλήθηκε καὶ ὁ ἴδιος, καὶ γιὰ πρώτη φορὰ κοιμήθηκε ἔς τὸ σπῆτι τῆς Φιορέττας, πού χαρούμενο καὶ ἀδιάντροπο ἐδιαπλάτωσε τὰ παράθυρα τῆς φάτσας του, μισόκλειστα, — «λιμπρέττα», — ὥς τὴν ἡμέρα ἐκείνη γιὰ τὸ πένθος... Ἐξημέρονη ἡ Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ εἶχε διαδοθῇ ἔς τὴ γειτονειὰ πῶς ὁ γαμπρός καὶ ἡ νύφη θὰ ἔβγαίναν τὸ ἀπόγευμα γιὰ νὰ πᾶνε ἔς τὸ μεγάλο τριήμερο πανηγύρι, πού γίνεται ἔξω ἔς τὴν ἁγίαν Τριάδα. Πραγματικῶς, τρεῖς ὥρες πρὶν νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, ἐν' ἀμαξί μὲ δυὸ ὥραια ἄλογα καὶ μὲ καθρέφτες ἔς τὰ πορτόνια, ἦλθε καὶ στάθηκε ἀπέξω ἀπὸ τὸ σπῆτι. Χρόνια εἶχε νὰ ἰδῇ ἀμαξί ἐκεῖνο τὸ καντοῦν καὶ στενὸ καθὼς ἦταν, ἐφράχθηκε ἔς τὴ μέση ἀπ' τὸ μεγάλο λαντό, καὶ ἡ

κυκλοφορία ἐσταμάτησε. Οἱ μισοὶ διαβάτες ἐστάθηκαν μπροστὰ ἔς τὰ ἄλογα, καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ ὀπίσω ἀπ' τὴν κουκούλα. Ἐνα παιδάκι ἐδοκίμασε νὰ περάσῃ ἀνάμεσα τοῖχου καὶ τροχῶν, καὶ τὸ ἐτραβήξαν εὐθὺς μὲ φωνὲς τρομάρες. Ἡ ὥρα ἐπερνοῦσε. Κι' ὅλες οἱ γυναῖκες, ἔς τὰ παράθυρα καὶ ἔς τὶς πόρτες, ἀνυπόμονες, ἐπερίμεναν μαζί μὲ τοὺς σταματισμένους ἔς τὸ δρόμο, νὰ κατέβῃ τέλος πάντων ἡ νύφη.

Πρώτη παρουσιάσθηκε ἔς τὸ κατῶφλι της ἡ Φιορέττα, ἡ χήρα, μὲ φόρεμ' ἀπὸ μαῦρο ἀλπακά καὶ μὲ μαῦρο μαντήλι ἔς τὸ κεφάλι, καὶ παχειὰ καθὼς ἦταν, δυσκίνητη καὶ ἀδέξια, ἀνέβηκε μὲ πολλὸν κόπο καὶ ἐθρονιάσθηκε ἔς τὸ ἀμαξί. Ἐπειτα ἡ Ἐλενα, πού εἶχεν ἔλθῃ ἀπὸ τὸ πρῶτ' γιὰ τὴ χαρὰ, πονδραρισμένη, μὲ στακτὶ φόρεμα μισο-πένθιμο καὶ μ' ἀχυρόχρωμο μαντύλι μὲ ἄσπρα κρόσια, — καὶ ἀπὸ πίσω της ἀμέσως ἡ Χρυσούλα. Αὐτὴ, σὰ νύφη, ἐφοροῦσε μουνσελίνα πορτοκαλιὰ καὶ μαντύλι σὰν τῆς ἀδελφῆς της. Γελαστὴ-γελαστὴ καὶ κατακόκκινη, ἐχαιρέτισε πρὶν καθίσῃ δεξιὰ καὶ ἀριστερᾷ, πρὸς τὶς πόρτες καὶ πρὸς τὰ παράθυρα, καὶ μὲ τὰ δυὸ της τὰ χέρια, ἔς ἕνα κίνημα θριάμβου καὶ χαρᾶς πού δὲν ψηφᾷ τίποτα... Ὑστερα, ἀφοῦ τοποθετήθηκαν, μὲ πολλὰ βάσανα, οἱ γυναῖκες, ἀνέβηκε καὶ κάθησε κοντὰ ἔς τὴ Χρυσούλα ὁ Ἀλεξόπουλος, χλωμὸς λιγάκι καὶ εὐχαριστημένος, μ' ἕνα ὕψος φαγὰ χορτασμένου. Τελευταῖος βγήκε ὁ ἄντρας τῆς Ἐλενας, ὁ ράφτης πού ἔπαιξε βιολί, καὶ ἀφοῦ ἐκλείδωσε τὸ σπῆτι, ντροπιασμένος αὐτὸς καὶ σὰ βρεμένη γάτα, ἀνέβηκε μολοντοῦτο — τί νὰ κάμῃ; — καὶ ἐκάθησε κοντὰ ἔς τὸν ἀμαξᾶ.

— Βάρδα μπρός!... μπρός!... μπρός!...

Καὶ σιγά-σιγά, μὲ μεγάλη προφύλαξι, ἐνῶ οἱ μπροστὰ σταματισμένοι χαζοὶ ἔτρεχαν νὰ χωθοῦν σὲ κανένα κούφωμα καὶ νὰ κάμουν τόπο, τὸ ὥραιό ἀμαξί ξεκίνησε, προχώρησε, ἐστρεψε καὶ ἐχάθη.

Τότε μόνον ἡ Χρηστίναν ἀνοιξε ὁλοσδιόλου τὴ γούλια της καὶ ἐπρόβαλε, καὶ ἔσκυψε καλὰ, σὰ νὰ ἤθελε ἀκόμα νὰ ἰδῇ... Τὸ ἀμαξί ἀκούσθηκε νὰ τρέχῃ ἐλεύθερα καὶ γλήγορα, μόλις βρέθηκε σὲ πλατύτερο δρόμο. Σὲ λίγο σβύστηκε καὶ ὁ κρότος του. Καὶ ὅμως ἡ Χρηστίναν ἐξακολουθοῦσε καρφωμένη ἐκεῖ, κυττάζοντας κατὰ τὴ γωνία πού ἔστρεψε, σὰ νὰ ἤθελε ἀκόμα νὰ ἰδῇ... Κ' ἔβλεπε, ναί, ἔβλεπε ὁλοένα μὲ τὴ φαντασία της, σὰν ὀπτασία, τὴ Χρυσούλα, χαρούμενη, πανεύμορφη καὶ καταστόλιστη μὲς τὸ ὥραιό τ' ἀμαξί, κάτω ἀπ' τὴ μεταξωτὴ ὀμβρέλα της πού θὰ τὴν ἀνοιξε βέβαια πάρα πέρα, δίπλα ἔς ἕναν ἄνδρα πού τὴν ἀγαποῦσε καὶ ἐξόδευε γι' αὐτή, νὰ τρέχῃ μαζί μὲ ὅλον τὸν ἄλλο κόσμο τὸν εὐτυχισμένο, τοὺς ἀφεντάδες μὲ τᾶλογά τους, τὶς ἀρχόντισσες καὶ τὶς ἀρχοντοπούλες μὲ τ' ἀμαξία τους, νὰ τρέχῃ καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα τὴν ἐξοχική,

πρὸς τὸ μεγάλο πανηγύρι, πρὸς τὸ ξεφάντωμα καὶ τὴ χαρὰ...

Ποτὲ ἡ ζήλεια δὲν τὴν ἐδάγκασε τόσο δυνατὰ ὅσο τὴ στιγμὴ ἐκείνη. Κι' ἀποτραβήχθηκε ἡ ἄσχημη, ἡ ἔρημη καὶ ἡ τίμια, μὲ τὰ μάτια βουρκαωμένα ἀπ' τὸ παράπονο, καὶ ἔγειρε πάλι τὴ γούλια, καὶ ἔπεσε κατὰ δίπλα ἔς τὸ διβάνι, καὶ ἐκράτησε μὲ τὰ δυὸ της χέρια τὸ κεφάλι.

Τὸ πανηγύρι τῆς ἁγίας Τριάδος... τί ὥραιό! Ἀπὸ μικρὴ τὸ θυμᾶται, πού πῆγαινε κάθε χρόνο μὲ τὸν πατέρα της καὶ μὲ τὸ Νιόνιο, καὶ ἔτρωγαν «παστέλια» καὶ «φριτούρες» σὲ κάτι ὥραια, εὐρύχωρα κιόσκια, πού εἶχαν γιὰ σκεπὴ χρυσο-πράσινες κληματαριές, καὶ γιὰ τοίχους λευκὰ καὶ γαλάζια σεντόνια τεντωμένα, μ' ἕνα γλνκό, μαλακώτατο φῶς ἀπὸ μέσα, καὶ μὲ κάδρα ὁλόγουρα, πού εἰκόνιζαν ὥραια κεφάλια γυναικῶν. Δὲς καὶ τὰ βλέπει ἀκόμα μπροστὰ της. Τὰ περισσότερα ἔμειναν τῆς Χρυσούλας, μὰ τῆς Χρηστίνας κανένα... Ἀχ, ἦταν ἄσχημη αὐτὴ, καὶ καταφρο-νεμένη, καὶ ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἀπὸ τοὺς δικούς της... Ὁ πατέρας της τὴν ἤθελε κλεισμένη, πάντα, νὰ ρέβῃ ἔς τὸν ἀργαλειό. Ὁ ἀδελφός της ἔλειπε ἔς τὰ ξένα καὶ οὔτε τὴ θυμόταν... Ποῖος νὰ γυρίσῃ νὰ τὴν ἰδῇ;... Δὲν ἦταν ζωὴ ἡ δική της, ὅχι... Ἡ Χρυσούλα, καὶ ἄς πῆρε τὸν κακὸ τὸ δρόμο, ἦταν πολὺ, πολὺ πειδὲ εὐτυχισμένη ἀπ' αὐτὴ... Ὅλα σὲ καλὸ τῆς ἔβγαίναν τῆς Χρυσούλας. Μὰ θάνατοι, μ' ἀρρώστειες, μὰ βάσανα, ἐκείνη πάντα μὲ τὸ γέλιο καὶ μὲ τὸ τραγοῦδι ἔς τὸ στόμα. Καὶ τώρα νά, στολισμένη καὶ χαρούμενη σὰ βασιλοπούλα, μὲ τ' ἀμαξί καὶ ἔς τὸ πανηγύρι. Κ' ἡ Χρηστίναν πάλι μονάχη της, ἔρημη καὶ σκότεινη, νὰ περιμένῃ πότε θὰ γυρίσῃ ὁ πατέρας της ἀπὸ τὴν ταβέρνα, ὁ γεροπαρά-ξενος, μισομεθυμένος, γιὰ νὰ φᾶνε οἱ δυὸ τους, σὰν τοὺς κούρκους, τὸ ψητὸ τραγὶ πού περί-σεψε ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ἡ Χρυσούλα ὅμως εἶχε σήμερα καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα ἔς τὸ τράπεζι της. Ὡς καὶ «σαλονικὰ» ἐψώνισε ὁ γαμπρός ἀπὸ τὸ μπακάλικο τοῦ Φόρου, γιὰ νὰ μὴν πάρουν ἀπὸ τῆς Φιορέττας, πού ἦταν παρακατιανὰ. Καὶ νὰ τῆς ἔλειπε μόνον τὸ καλὸ φαί... Μὰ μὴν εἶχε τὰ λούσα της; τὶς «βγασιές» της; τὸ σεργιάνι της; τὶς βῆσιές της; τὴν ἐκκλησίαν της; Ὡς καὶ ἔς τὴν ἐκκλησίαν δὲν ἤθελε νὰ τὴν παίρνῃ ὁ πατέρας της, γιατί δὲν ἀφιδεβόταν¹, ἔλεγε, νὰ τὴν ἀφίνῃ μονάχη της ἔς τὸ γυναικωνίτη. Καὶ ὅμως ἔς τὸ σπῆτι τὴν ἀφίνε καὶ τὴν παράρνε... Ὅτι ἤθελε μποροῦσε νὰ κἀνῃ, ἂν ἤθελε... Μὰ ἔλα, πού γιὰ μιὰ τιμὴ καὶ γιὰ μιὰ ὑπόληψι ὑπόφευρεν καὶ ἐκείνη τόσα μαρτύρια...

Καὶ θυμῆθηκε πάλι τὸν ἀδελφὸ της τὸ Νιόνιο, καὶ τὸν ἐπόθησε ὅπως ποτὲ δὲν τὸν εἶχε ποθήσῃ.

¹ Βγασιὰ, ἡ ἐξοδος.

² Αφιδεβόμηναι, ἐμπιστευομαι.

ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

Ο Κ. ΣΑΓΙΟΥ, ΜΠΡΙΣΑΝΤΟ

Θέατρον «Νέα Σκηνή»

πέντε χρονάκια τώρα πούλειπε 'ς τὰ ξένα... Καί την ἐπῆρε τὸ παράπονο, κ' ἔκλαψε ὥρα πολλή, πεσμένη 'ς τὸ διβάνι, μὲ ἀναφυλλητὸ πού κάπως τὴν ἐξαλάφρωσε. Κ' ἔπειτα, ἐπῆρε μιὰ κόλλα χαρτί ἀπὸ τὸ συρτάρι τοῦ μαστρο-Δήμου, πούχε πάντα γιὰ τὰ σχέδιά του, καὶ μ' ἓνα μολύβι ἀπὸ τὰ σύνεργα, καὶ μὲ τὰ κολυβογράμματα πού ἤξερε, ἔκατσε κ' ἔγραψε τοῦ Νιόνιου... "ὦ, τὸ γράμμα ἐκεῖνο! Μὲ τὸ αἷμα της νὰ τῶγραφε, δὲν θὰ μπορούσε νὰ φανερώσῃ καλλίτερα τῆς καρδιάς της τὸν πόνο! Ἦταν ἡ ψυχὴ της ἡ ἴδια, πού ἐσπαρτάριζε κ' ἐφρούμαζε, πιασμένη θάλλε- γες ἀπ' τὰ τσιγγέλια τῶν θεοχάρων ἐκείνων γραμμάτων, πού μὲ μεγάλες πλατεῖες λέξεις, σὰν ξεσυρμένες φωνές, ἐφώναζαν σπαρακτικὰ 'ς τὸ σκληρὸν ἀδελφὸ: "Ἐλα! λυπήσου με κ' ἔλα νὰ μὲ σώσης!...

Καὶ τὸ γράμμα αὐτὸ ἐθαυματούργησε. Ὁ σκληρὸς ἀδελφὸς ἐμαλάκωσε... Κ' ἔστειλε παρὰ- δες, κ' ἔστειλε βούτυρο καὶ γιαοῦρτι, κ' ἔστειλε κ' ἓνα φουστάνι τῆς ἀδελφῆς του... Κ' ἔγραψε πὼς θάρχόταν, μὰ τὸν ἅγιο Διονύσιο θάρχόταν, χωρὶς ἄλλο, μόλις θὰ βόλευε κάτι δουλειές του... Καὶ νὰ τὸς κηλόα, ὅστερ' ἀπὸ ἓνα μῆνα, ἀπὸ τὸν Πύργο πίσω 'ς τὴν Ζάκυνθο ὁ Νιόνιος, λεβέντης ἴσα μ' ἐκεῖ πάνω, καλοντυμένος, μὲ μαῦρο σκουρὸ μουστακάκι, — πού ἄρχησε, ἀλήθεια, νὰ τοῦ φυ- τρώσῃ, — καὶ μὲ παραδάκια, πού αὐτὰ, φαίνεται, τὰ ἔκαμε κάπως πειδὸ γρήγορα... Ἀνοικτόκαρδο παιδί καὶ ἔξυπνο, τρελλὸ ἀπόξω μὰ καὶ σοβαρὸ ἀπὸ μέσα, μὲ τύχη βοννὸ, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πού ζοῦν 'ς τὸν κόσμον καὶ προδεύουν, μ' ὅλες τους τὶς τρέλλες καὶ τὶς στραβοτιμονιές...

Φαινότανε πολὺ μετανοημένος γιὰ τὰ παιδια- κίσια του καμώματα καὶ προπάντων γιὰ τὴν ἀψηφισιὰ πού ἔδειξε 'ς τοὺς δικούς του, καὶ ὀρκι- ζότανε πὼς πάνε τὼρ' αὐτὰ, ἐτελείωσαν, καὶ πὼς εἶχε σκοπὸ νὰφοσιωθῇ, καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν πατερούλη του, καὶ νὰ παντρεύῃ τὴν ἀδελ- φούλα του, καὶ νὰ ἔρχεται νὰ τοὺς βλέπῃ συ- χνά, ὅσῳ οἱ δουλειές του θὰ τὸν κρατοῦσαν 'ς τὸ Μοριά. Ἐφεξε τὸ σπῖτι τοῦ μαστρο-Δήμου μὲ τὸν ἀνέλιπτο ἐρχομὸ τοῦ ξενητεμένου, καὶ ἡ Χρηστὶνα, τὸ κακόμοιρο τὸ κορίτσι, ξαναβρῆκε τὸ γέλιο πού εἶχε νὰ γελᾷ ἀπ' τὰ μικράτα της. Γελοῦσε ἀκόμα καὶ ὅταν ὁ Νιόνιος τὴν ἐπείραζε ἐκεῖ πού τῆς πονοῦσε, καὶ τῆς ἔλεγε:

— Στάσου, μωρὴ Χρηστὶνα, νὰ σὲ ἰδῶ. Πὼς ἐγίνηκες ἔτσι ἐσύ; Μπᾶ διάολε! Ἐκατσιπόδιασες, καῦμένη, κ' ἔκαμες ἓνα καλάθι μοῦτρα. Μὰ γιὰ νὰ βρεθῇ χριστιανὸς νὰ σὲ πάρῃ ἐσένανε, θὰ μοῦ γυρέψῃ, μωρὲ μάτια μου, μιὰ κολόννα δίστηλα ἴσια μὲ τὸ μπόϊ σου!...

— Μὴ σώσῃ νὰ βρεθῇ! χρεῖα πού ἔχω; ἀπαντοῦσε ἡ Χρηστὶνα.

Κ' ἐγελοῦσε... Τί τὴν ἐγνοιαζε τώρα κι' ἂν δὲν ἦταν ὡμορφῇ, τί κ' ἂν δὲν τὴν ἔπαιρνε κανένας!... Τῆς ἔφθανε πού εἶχε τὸν ἀδελφούλη της, τῆς ἔφθανε πού ξαναῦρῖσκε τὸ χαμένο της στήριγμα, τὴ συντροφιά της, τὴν παρηγορία της. Ἐναν ἀδελφὸ εἶχε κ' ἐκεῖνη 'ς τὸν κόσμον, γιὰ μοναχὴ ἐλπίδα... Κ' ἡ χαρὰ της τώρα πὼς τὸν ἔφερε πίσω, παράξενη, ἀσυνείδητη χαρὰ πλά- σματος πάντα λυπημένου, ἦταν πειδὸ τραγικώτερη κι' ἀπ' τὴν ἴδια της τὴ λύπη.

Ἡ χαρὰ ὅμως τοῦ μαστρο-Δήμου ἦταν ἀστεία.

Ψηλὸς, ξερακιανὸς, κοκκαλιάρης, μ' ἄσπρο μου- στάκι φραγμένο κάτω ἀπὸ μεγάλη μύτη καμ- πούρα, φοροῦσε πάντα καὶ μιὰ σκούφια μαύρη μὲ φούντα, πού τὸν ἔκανε νὰ μοιάζῃ ἀκόμα περισσότερο τοῦ Φασουλῆ. Δὲ μιλοῦσε πολλὰ, λὲς κ' εἶχε πάθῃ ἀφασία, μόν' ἀκουγε τὰ λόγια τῆς κόρης του καὶ τοῦ γιου του σὰ χρησμούς, μὲ μάτια κρασοπατέρα δακρυσιμένα καὶ μ' ἔξα- κολουθητικὸ μακάριο χαμόγελο, ἐπιδοκιμάζον- τας μὲ νευρικὰ κουνήματα τοῦ κεφαλιοῦ, πού ἔκαναν τὴ φούντα τῆς σκούφιας νὰ τρεμουλιάζῃ. Κ' ἐνῶ κουνοῦσε τὸ κεφάλι του ὁ γέρος, ἡ Χρη- στὶνα ἔλεγε 'ς τὸν ἀδελφὸ της:

— Φώτισι Θεοῦ ἦτανε νάρθης, Νιόνιο μου... Ὁ πατέρας ὁ καίμενος ἐγέρασε καὶ δὲ μπορεῖ ἄλλο... Δὲν εἶνε τώρα κ' οἱ δουλειές πού ἤξερες 'ς τὴν Ζάκυνθο... φτώχεια μεγάλη. Ἔτσι τὸν ἔχουμε τὸν τόρνο, γιὰ τὰ μάτια, καὶ γιὰ νὰ λήῃ ὁ καίμενος ὁ γέρος πὼς κάτι κάνει... Ἐγὼ πάλι μὲ τὸν ἀργαλιό μου... τί νὰ καζαντήσω; Οὔλα μᾶς τὰ τρῶνε οἱ ἐμπόροι... Ἐκεῖνοι, μάτια μου, χτίζουνε παλάτια μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ φτωχολογιάς

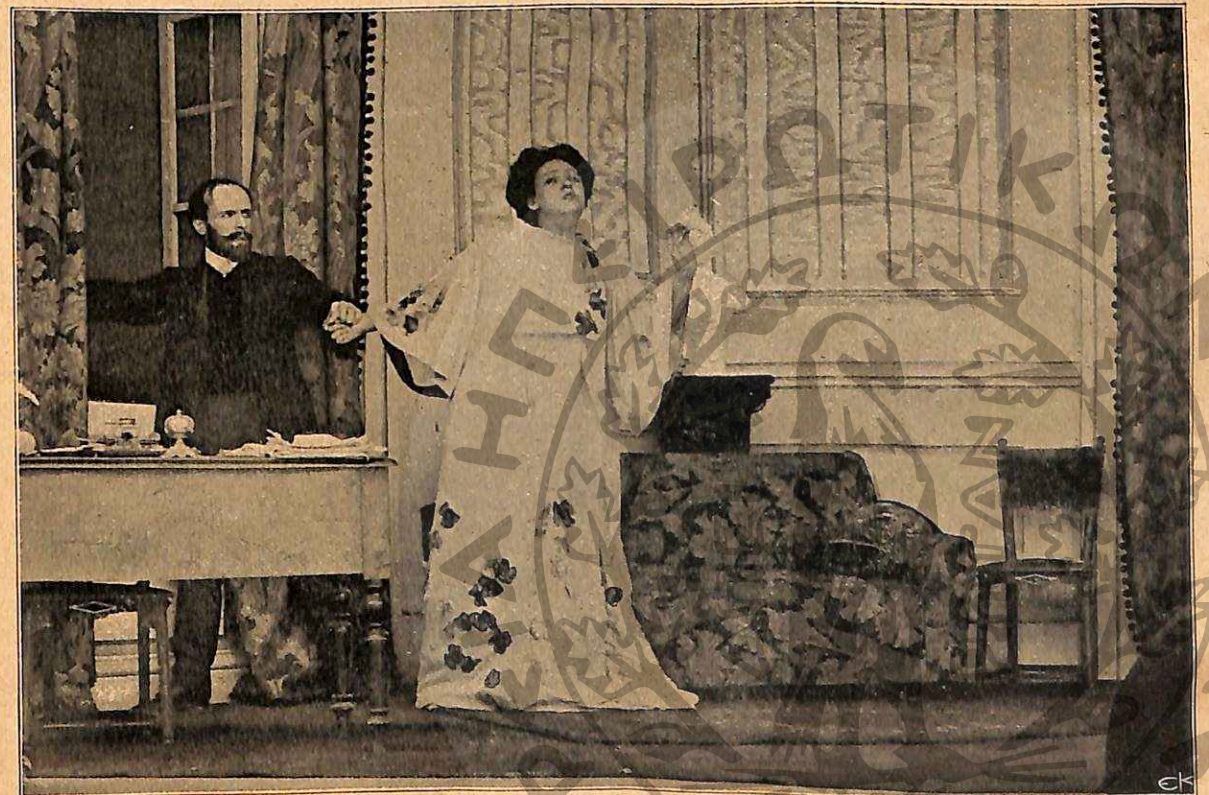
κ' ἐμεῖς δὲν ἔχουμε νὰλλάξουμε κότολο¹... Τί νὰ πρωτοκάμουμε μ' ἓναν ἀργαλιό; Τὸ νοῦμι νὰ πλερώσουμε, ἢ νὰ φᾶμε, ἢ νὰ ντυθοῦμε, ἢ νὰ ποδεθοῦμε;... ὦ, Νιόνιο μου, νᾶξερές τὴ ζωὴ μας τοῦτα τὰ ὕστερα χρόνια!... Ναί, φώτισι Θεοῦ ἦτανε νάρθης, νὰ ἰδοῦμε καὶ μεῖς λίγη βοήθεια, νὰ καταλάβουμε πὼς ζοῦμε σὲ κόσμον καὶ χαιρό- μαστε ζωὴ!

Μὰ μόλις ἐπισοπλάτιζε ὁ γέρος, ἡ Χρηστὶνα ἔχαμήλωνε τὴ φωνὴ κ' ἔλεγε 'ς τὸν ἀδελφὸ της:

— Μεθάει, Νιόνιο μου, μεθάει!... Κάθε βράδυ γένεται *κούρη* 'ς τὴν ταβέρνα!... Ναί, νὰ σὲ χαρῶ, Νιόνιο μου, πολλές φορὲς μοῦ τότε φέρ- νουνε βασταχτό... Καλὰ πού ἦρθες νὰν τότε συμμαζώξῃς, γιατί ἐγὼ δὲ βαστάω ἄλλο... Κ' εἶνε παράξενος, Παναγία μου, τί παράξενος... καὶ μ' ἔχει κλεισμένη, σὰ νὰ ἤμουνα σὲ μονα- στῆρι... Οὔτε 'ς τὴν Ἐκκλησίᾳ δὲ μᾶφνει ὁ βλοημένος νὰ πηγαίνω!...

— Ἐγνοια σου, Χρηστὶνα μου, ἀπαντοῦσε ὁ

¹ Κότολο, φουστάνι.

ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΥΒΕΛΗΣ "ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ"

Ν. 2 Παπαγεωργίου

Κυβέλη Ἀδριανού

ΦΩΤΟΓΡ. ΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

Νιόνιος, μὴ μοῦ πικραίνεσαι, καὶ τώρα ποὺ ἦρθα ἐγώ, ἐφινίρανε¹ οὐλα. Καὶ ἔς τὴν Ἐκκλησίᾳ σου θὰ πηγαίνης, καὶ ἔς τὸν περίστατό σου, καὶ ἔς τὸ Ψήλωμα μὲ μένανε κάθε Κυριακὴ, καὶ μὲ τὴ βάρκα ἔς τὸ Κρουονέρι, καὶ ἔς τὰ πανηγύρια... καὶ λούσα θὰ σοῦ κάνω, καὶ μπάνια θὰ σοῦ κάνω, καὶ ὅ,τι θές. Ἄς τονε τὸ γέρο ἔς τὸν τόρνο του. Καὶ νὰ μεθάῃ θέλει; Ἄς μεθάῃ! Ἐμεῖς δὲ θὰ χαλάσουμε χατήρι κανενός.

Ἀπάνω σὲ τέτοιες καλωσύνες καὶ τρυφερότητες, μιὰ στιγμὴ, ὁ Νιόνιος διαπλάτωσε τὴ γρίλια καὶ σάπασε σαστισμένος. Στ' ἀντικρινὸ παράθυρο ἦτανε προβαλμένη ἡ Χρυσούλα, καὶ ἀδιάφορα τάχα ἔκανε πὼς κυττάζει πέρα, κατὰ τὴν ἄκρη τοῦ καντουνιοῦ, ὅπου γινόταν ἕνας μικροκαυγᾶς.

— Μωρὲ ἡ Χρυσούλα εἶνε τούτη; ρώτησε ὁ Νιόνιος σιγὰ-σιγὰ τὴν ἀδελφή του. Κυρὰ ποὺ γίνηκε!.. Μ' ἀπὸ μικρὴ ἔδειχνε πὼς θὰ γίνῃ πολὺ ὡμορφη... Καὶ δὲν κυττάει ἀπὸ δῶθε νὰν τήνε χαιρετήσω!

Ἡ Χρηστὶνὰ ἐτράβηξε τὸ Νιόνιο ἀπὸ τὴ γιάτκα².

— Ὅχι, ὄχι! τοῦ ἐσφύριξε· κάμε πὼς δὲν τηνε βλέπεις... Εἴμαστε σακαωμένες!

Θέλοντας καὶ μὴ, ὁ Νιόνιος ἀποτραβήχθηκε.

— Μὰ γιατί; ρώτησε. Ἐσεῖς;... πὺν ἀπὸ μικρὲς ἦσατε φιλενάδες;

Ἡ Χρηστὶνὰ ἔσεισε τὸ κεφάλι περίλυπη.

— Δὲν εἶνε γιὰ μένανε ἐφτούνη!.. εἶπε.

Κ' ἐκοντοστάθηκε, σὰ συλλογισμένη. Ἐπειτα ἀμέσως, μὲ ὀρμή, σίμωσε τὸ στόμα της στ' αὐτὸ τοῦ Νιόνιου καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἐπῆρε τὸν κακὸ δρόμο!.. Τώρα εἶνε κακὴ γυναῖκα!

— Μωρὲ τί μοῦ λές! ἔκαμε ὁ Νιόνιος κ' ἐγούρλωσε τὰ μάτια του. Κρῖμα ἔστὴν κοπέλλα! Κρῖμας!

Ἡ Χρηστὶνὰ φοβήθηκε. Κάτι τῆς ἔλεγε μέσα της πὼς ἔπρεπε νὰ φοβηθῇ... Κι' ἀφίνοντας τὴν ντροπὴ ἔστὴν πάντα, τοῦ τὰ εἶπε τοῦ Νιόνιου ὅλα. Τοῦ εἶπε γιὰ τὸν Τζώρτζη, τὸν πρῶτο της, τοῦ εἶπε γιὰ τὸ κοπάδι τῶν διαδόχων του, τοῦ εἶπε καὶ γιὰ τὸν Ἀλεξόπουλο τὸ μοραῖτη, τὸν ὕστερόν της, ποὺ τὸν εἶχε ἕνα μῆνα ἔς τὸ σπῖτι σὰν ἄντρα της ξεστεφάνωτο, —μπομπές καὶ γάνες — καὶ ποὺ τὴν ἄφισε τώρα, δὲν εἶνε πέντε μέρες, κ' ἐφυγε ἔς τὴ δουλειά του καὶ ἔς τὴ γυναῖκα του, μὲ τὴν ὑπόσχεσι νὰ ξαναγυρίσῃ... Τοῦ εἶπε ἀκόμα πὼς δὲ βλέπει ἡ βρώμα τὴν κατάντια της, παρὰ πὼς ἔχει ἀκόμα μούτρα νὰ μιλῇ καὶ γιὰ δαύτον, τὸ Νιόνιο, καὶ νὰ λήῃ «ντροπὲς» τὰ παληὰ του παιδιαροκαμώματα, τὰ ξεχασμένα, λές καὶ δὲν ἦταν ἄνδρας αὐτὸς καὶ δὲν μπορούσε νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Καὶ ἀφοῦ πειὰ τοῦ τὰ εἶπε ὅλα, τὸν ἐξόρμισε:

— Νιόνιο μου, νὰ σὲ χαρῶ... ἔς τὴν ψυχὴ τῆς μάννας μας... νὰ μὴν καταδεχθῇς ποτὲ νὰ τῆς μιλήσης... οὔτε καλημέρα! Ἀκοῦς, Νιόνιο μου;

— Μπα! μπα! μπα! ἐφώναξε ὁ Νιόνιος, ποὺ θὰ καταδεχθῶ ἐγὼ ποτέ... ἦτανε καὶ περιττὸ νὰ μοῦ τὸ πῆς...

— Ἐέρω κ' ἐγώ...

— Μπα! μπα! μπα!

Καὶ τῶρριξε ἔς τὸ ἀστεῖο ὁ Νιόνιος, γιὰ ἦταν πολὺ σοβαρό, καὶ ὅλη τὴν ὥρα πειὰ τῆς ἔλεγε «μπα! μπα! μπα!», κ' ἐγελοῦσε σὰ μεθυσμένος, κ' ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ γρίλια κρυφοκύταζε ὁλοένα τὴν εὐμορφὴ Χρυσούλα, ποὺ δὲν τὸ κουνούσε ἀπὸ τὸ παράθυρο...

Δ

Ὁ Νιόνιος δὲν καταδέχθηκε νὰ μιλήσῃ τῆς Χρυσούλας—μιὰ ποὺ ἦταν μαλωμένα τὰ σπῖτια, —καταδέχθηκε ὅμως ἡ Χρυσούλα νὰ μιλήσῃ τοῦ Νιόνιου.

Καὶ τὴν ἄλλῃ αὐγῇ, τὴν ὥρα ποὺ σηκώθηκε ὁ νέος, ἀργὰ κάπως σὰν ταξειδιώτης μουσαφίρης, —ἐνῶ κάτω ἔς τὰ ἰσόγεια εἶχε ἀρχίσῃ πειὰ ἡ δουλειά, καὶ ἡ μπακάλαῖνα βρισκότανε ἔς τὴ μπάνκα της, βαρέλλα μέσα σὲ βαρέλλες, κ' ὁ μαστρο-Δημῶς ἔστὸν τόρνο του, κ' ἡ Χρηστὶνὰ, πάντα πρωῒνῃ καὶ βιαστικῇ, ἔς τὸν ἀργαλειό της, —ἡ Χρυσούλα, ἀργοξυπνημένη κ' αἰτῇ, μὲ μαυράδια ἔς τὰ μάτια καὶ κοκκινάδια ἔς τὰ μάγουλα, βρέθηκε ἔς τὸ παραθύρι της. Καὶ μόλις εἶδε τὸ Νιόνιο, ὁ κρότος τοῦ ἀργαλειοῦ φαίνεται πὼς τῆς ἔδωκε τὸ θάρρος νὰ τοῦ γελᾷσῃ σὰν καλὴ γειτονοπούλα καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ τὸν καλωσσορίσῃ.

— Καλημέρα, κυρὰ μου, καλῶς σὰς ἦδρα! ἀποκρίθηκε προθυμότατα ὁ νέος, ἀλλὰ σιγὰ κ' αὐτὸς, γιὰτὶ φοβότανε τὴ Χρηστὶνὰ.

— Ἦθελα νὰ σὲ χαιρετήσω κ' ἀπὸ ψές, εἶπε ἡ Χρυσούλα, μὰ ἔκανες πὼς κύτταζες ἀλλοῦ...

— Ἐγὼ ἦ ἐσύ; διαμαρτυρήθηκε ὁ Νιόνιος· μοῦ φαίνεται πὼς ἐσύ...

— Μὰ ξέρω κ' ἐγώ... παραδέχθηκε ἡ Χρυσούλα· ἔλεγα μὴν τῆς κακοφαινότανε τῆς κυρίας Χρηστίνας νὰ σοῦ μιλήσω... γιὰτὶ, ξέρεις, χρόνια τώρα δὲν τᾶχουμε καλά... Τσῆ ἐσκότωσα, βλέπεις, τὴ μάννα καὶ τὸν πατέρα...

— Μπα! καὶ τί ἔχει νὰ κάμῃ; εἶπε ὁ Νιόνιος· μὲ τὴ Χρηστὶνὰ μπορεῖ νὰ μὴ μιλιόσαστε, μὰ ἐμεῖς δὲν ἔχουμε νὰ μοιράσουμε τίποτα. Φίλοι ἦμαστε, καὶ φίλοι θάμαστε πάντα ἔ;

— Λέω κ' ἐγώ...

— Ἀκοῦς ἐκεῖ! Νᾶχω τέτοια ὡμορφὴ γειτονοπούλα, μιὰ κυρὰ, καὶ νὰ μὴ μπορῶ οὔτε νὰν τὴ καλημερίζω;.. Μὰ τέτοιο ἄδικο γιὰ μένανε, δὲν τὸ θέλει, ψυχὴ μοι, οὔτε ὁ ἀφέντης ὁ Θεός!

Ἡ Χρυσούλα ἐγέλασε μὲ νᾶξι, κ' ἐσήκωσε καὶ τὰ δύο της χέρια ψηλά, καὶ τὰ ἔνωσε ὀπίσω ἔς τὸ κεφάλι μὲ σκέρσο. Τότε τὰ πλατεῖα μανίκια τῆς

τριανταφυλλένιας καμιζόλας της ἔπεσαν κάτω, κ' ἐφάνηκαν τὰ χονδρὰ μπράτσα της γυμνά, τὸ ἕνα μάλιστα ὡς τὴ χρυσότριχη τὴν ἀμασγάλη. Ὡς αὕτῃ τὴ στάσι, ἀποτραβηγμένη πρὸς τὰ μέσα, ἐσεῖσθη μὲ τὸ γέλιο κ' ἐλυγίσθη σὰ νὰ χόρευε, κ' ἐπρόβαλλε ξεπεταγμένο προκλητικὰ τὸ ἀφθονοσιτῆθος της, ποὺ ἐτελείονε ἡδονικώτατα ἔς τὸν πλούσιον ἐκεῖνο καὶ κάτασπρο λαιμό, τὸν θανμάσιο, στολισμένο τώρα μὲ τριπλὴ κολλάνα ἀπὸ κοράλια βενέτικα. Ἦτανε δῶρο τοῦ γαμπροῦ, ὅπως καὶ κάτι βίδες μὲ διαμαντάκια, ποὺ ἰοιδοβολοῦσαν στὶς ἀχνοκόκκινες ρῶγες τῶν αὐτιῶν της, ἴδιες φράουλες ξέθωρες.

Κι' ὁ Νιόνιος εἶχε τραβηχθῇ ἀπὸ μέσα, καὶ τὴν ἐκύτταζε μὲ τρυφερά καὶ γλαρωμένα μάτια... Ἦταν οἱ δύο ἔς τὴν ἴδια θέσι ἀκριβῶς, ποὺ εἶδαμε ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια, τὴ σκληρὴ Χρηστὶνὰ καὶ τὴν ἀμαρτωλὴ Χρυσούλα, τὴν ἀλησμόνητὴ ἐκεῖνη αὐγὴ ποὺ βριστήκανε καὶ τὰ χαλάσανε γιὰ πάντα. Τέτοια ὥρα ἦταν ἀπάνω-κάτω, κ' ἔτσι σιγὰ, ἔτσι πνιχτὰ μιλοῦσαν ἀπὸ τάντικρουστὰ παράθυρα οἱ δύο τους, γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἀκοῦνε οὔτε ἀπὸ τὰ σπῖτια οὔτε ἀπὸ τὸ δρόμο... Θᾶλεγες πὼς τούτῃ ἐδῶ ἡ σκιρὴ ἦταν ἡ ἀπόδοσι καὶ ἡ ἐκδίκησι τῆς ἄλλης. Καὶ ὅμως τίποτα δὲν ἔκανε ξεπίτηδες ἡ Χρυσούλα, τίποτα μὲ σκοπὸ καταχθόνιο ἐκδικήσεως. Ἐκεῖ τὴν ἔφεραν ἡ φύσις της, τὸ ψυχόρητό της, τὰ πράγματα τὰ ἴδια. Μίλησε τοῦ Νιόνιου γιὰτὶ ἔτσι τῆς ἄρεσε, —καὶ γιὰτὶ ἔτσι τῆς ἄρεσε, ἄκουσε τὰ κομπλιμέντα του μὲ νᾶξι καὶ μὲ σκέρσο, — καὶ γιὰτὶ ἔτσι τῆς ἄρεσε, τοῦ ξετύλιξε τὰ κάλλι της καὶ τὰ γητέματά της, —καὶ γιὰτὶ ἔτσι τῆς ἄρεσε, τοῦ ἔστειλε ἔς τὸ τέλος μὲ τὰ κρινοδάκτυλά της ἕνα φιλὶ καὶ τοῦ πέταξε ἕνα κλαδὶ γαρουφαλῆς μὲ τρία φλογοκόκκινα λουλούδια... Ὡ, ναί, ἀθῶα καὶ ἀγνὴ καὶ ἀγαθὴ καὶ ἀμόλυντὴ ἀπὸ κάθε κακία, μέσα ἔστὴ διαφθορά της καὶ ἔστὴν ἀτιμία της, ἡ εὐμορφὴ Χρυσούλα. Τέτοια δὲν ἦταν, μ' ὅλη της τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ χρηστότητα, ἡ ἀσχημὴ Χρηστὶνὰ, ὄχι!...

Κ' ἔγινε τίγρις, ἅμα κατάλαβε πὼς ὁ ἀδελφός της ἀθέτησε τὸ λόγο του καὶ καταδέχθηκε — μπα! μπα! μπα! — νὰ μιλήσῃ τῆς Χρυσούλας... Τῆς ἦλθε νὰ πεταχθῇ ὄξω, νὰ τὴν πιάσῃ ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ νὰ τὴν πνίξῃ, ἕνα δειλινὸ ποὺ τὴν εἶδε ἔς τὴν πόρτα της, νὰ κραξῇ τὸ Νιόνιο, τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε γιὰ περίπατο, καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ἕνα χωνὶ ἀπὸ ἄσπρο χαρτί, γεμάτο μπουγαρίνια. Κρατήθηκε ὅμως, καὶ μόνο τὸ βράδι, ὅταν ἐγύρισε ὁ ἀδελφός της, τοῦ κλαύτηκε πικρὰ σὰν προδομένη γυναῖκα. Καὶ ὁ Νιόνιος, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ τάρνηθῇ, γιὰτὶ τοὺς εἶδε μὲ τὰ μάτια της, τὴν ἀποπῆρε:

— Τὸ ξέρεις ποὺ εἶσαι ἀνόητη; τῆς εἶπε. Τί κάνεις ἔτσι; Ἄνδρας εἶμαι ἐγὼ καὶ δὲν ἔχω χρεῖα κανέναν! Ἐσὺ βέβαια, σὰν κοπέλλα ποὺ εἶσαι,

κάνεις πολὺ καλὰ νὰ μὴν τῆς μιλήσῃς. Οὔτε ἐγὼ θὰ σὲ ἄφρινα... Μὰ τί μᾶνακατόνεις καὶ μένανε; Χάνω τίποτα ἐγὼ νᾶχω σὰ νέος φιλία μὲ μία ὡμορφὴ γειτονοπούλα ὅ,τι κ' ἂν εἶνε; Ἄν χάνῃ κανεῖς, χάνει ἐκεῖνη. Καὶ νὰ μοῦ κάμῃς τὴ χάρι, Χρηστὶνὰ, νὰ μὴ μοῦ ματαμιλήσῃς γιὰ δαύτη, γιὰτὶ πάω ἀπὸ κεῖ ποὺ ἦρθα. Ἄ! οὐλα κ' οὐλα!

Γιὰ νὰ μιλῇ ἔτσι ὁ Νιόνιος, θὰ πῇ πὼς ἦταν ἐρωτευμένος μὲ τὴ Χρυσούλα ἔς τὰ γερά. Ναί! ὁ ἔρως του ἦτανε μιὰ λαχτάρα γιὰ τὴν ἀφροάτῃ ἐκεῖνη λευκοροδίνῃ σάρκα, μιὰ φλογερὴ λαχτάρα ποὺ ἀπὸ μέρα σὲ μέρα ἐδέριενε. Γιὰτὶ εὗρισκε δυσκολίες ποὺ δὲν τὶς ἐπερίμενε. Καθὼς τοῦ εἶχαν παραστήσει τὰ πρίγμματα οἱ γειτόνισσες, οἱ φίλοι του, ἡ Χρηστὶνὰ ἡ ἴδια, καὶ καθὼς ἔβλεπε τὴ Χρυσούλα τόσῳ καλοπρόθυμῃ γι' αὐτόν, ἐνόμιζε πὼς σήμερ' αὔριο θὰ τοῦ ἀνοίγε νύχτα τὴν πόρτα της—γιὰτὶ ὄχι καὶ μέρα; — καὶ θὰ τὸν δεχότανε μιὰ χαρὰ ἔς τὴν κάμαρά της. Μὰ ἡ Χρυσούλα οὔτε νὰ τᾶκούσῃ τέτοιο πρᾶγμα. Τῆς τὸ ἐπρότεινε ὁ ἴδιος μὲ ὅλους τοὺς τρόπους, καὶ τοῦ τὸ ἀρνήθηκε μὲ ὅλους τοὺς τρόπους κ' ἐκεῖνη. Ἐβαλε μεσίτρα τὴν καλόβολη γειτόνισσα, τὴ θειὰ-Νικολέττα, καὶ τῆς ἔταξε λαγούς μὲ πετραχήλια. Ὅχι, ἀποκρίθηκε ἔς τὴ γειτόνισσα ἡ Χρυσούλα. Ἐβαλε ἔς τὸ ὕστερο νὰ μεσιτέψῃ καὶ τὴ μάννα της τὴν ἴδια, τὴν ἀδανάτη Φιορέττα, ποὺ τῆς καλᾶρεσαν οἱ παράδες τοῦ Νιόνιου καὶ ποὺ δὲν ἔδειξε καμιὰ δυσκολία νὰ παρακινήσῃ τὴν κόρη της γιὰ νὰ τοῦ τσιμπήσουν μερινούς. Ὅχι, ἀποκρίθηκε καὶ ἔς τὴ μάννα της ἡ Χρυσούλα. Ὅχι καὶ ὅταν μιλοῦσε τάχα τὸ αἰσθημα, εὐγενικό, μὲ ὅλα τὰ προσήματα· ὄχι καὶ ὅταν μιλοῦσε ὁ ταπεινὸς πόθος, κινηκός, χωρὶς πρόσχημα κανένα. Ὅχι, ὄχι! Κι' ὁ Νιόνιος δαιμονιζόταν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνέλπιστὴ ἀντίστασι, τὴν ἀνεξήγητῃ, καὶ μιὰ τοῦ ἐρχότανε νὰ πᾶρῃ τὸ πιστόλι καὶ νὰ τὴ «σιμπαράσῃ»¹ τὴν ἀτιμὴ ἀπὸ τὸ παράθυρο, καὶ μιὰ νὰ τραβήξῃ κατὰ τὸ πέλαγο καὶ νὰ πᾶσῃ νὰ πνιγῇ.

Πολλὲς τρέλλες εἶχε κάμῃ ἔς τὴ ζωὴ του γιὰ γυναῖκες. Τὰ περίφημα παιδιαροκαμώματα του, ποὺ ἡ Χρυσούλα τὰ εἶπε μιὰ φορὰ «μπομπές», τρέλλες γιὰ γυναῖκες ἦταν. Καὶ τώρα νὰ, γιὰ τὴ Χρυσούλα ἦταν ἔτοιμος νὰ κάμῃ τὴ μεγαλύτερη.

Καὶ ὅμως, δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ σκοπὸς τῆς Χρυσούλας! Τίποτα δὲν ἔκανε μὲ σχέδιο καὶ μὲ σκοπὸ ἢ ἀγνὴ αὐτὴ ἀμαρτωλή, τὸ εἶπαμε... Κι' ἂν τώρα δὲν ἦθελε νὰ δεχθῇ μὲ κανέναν τρόπο τὸν Νιόνιο, δὲν ἦταν οὔτε γιὰ νὰ τὸν ἀποτρελλάνῃ, οὔτε γιὰ νὰ τὸν πᾶρῃ, οὔτε, πολὺ ὀλιγώτερο, γιὰ νὰ κάμῃ κακὸ τῆς Χρηστίνας. Ἦταν ἀπλούστατα καὶ εὐλακρινέστατα, γιὰτὶ ἦθελε νὰ μείνῃ πιστὴ ἔς τὸν Ἀλεξόπουλό της. Αὐτός, ἔλεγε, δὲν ἦταν σὰν τοὺς ἄλλους, σὰν τοὺς πρώτους της ἀγαπῇ-

¹ Σιμπαράσω, πυροβολῶ.

¹ Εφινίρανε, ἐτελείωσαν.

² Γιατέκα, τὸ σακκάκι.

τικούς, πού αφήφιστα τους άλλαζε σάν πουνκάμισα. Τὸν Ἀλεξόπουλο τὸν εἶχε σάν ἄνδρα της. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού μπήκε ἔς τὸ σπίτι της καὶ κοιμηθήκανε φανερά ἔς ἀντρογενιάρικο κρεββάτι, τῆς φαινότανε πὼς εἶχε παντρευθῇ ἔς τ' ἀλήθεια. Δὲν ἔλειψε παρὰ ἓνα στεφάνι. Ὅλα τὰλλα ὅμως ἔγιναν σὰ σὲ γάμο ἀληθινό, ἀκόμα καὶ τὰ συχαριάσματα. Παντρεύθηκε πειὰ κι' ἄλλαξε γνώμη καὶ ζωὴ. Ἦταν ἡ πιστὴ γυναῖκα τοῦ Ἀλεξόπουλου, καὶ πιστὰ τὸν ἐπερίμενε νὰ τῆς γυρίσῃ. Χιλιάδες νὰ τῆς ἔδιναν τώρα, βασίλισσα νὰ τὴν ἔκαναν, δὲν θάποφάσιζε ποτὲ νὰ τὸν ἀπατήσῃ μὲ ξένον ἄνδρα. Γιατὶ ἔτσι ἤθελε κ' ἔτσι τῆς ἄρεσε, καὶ γιατί ποθοῦσε νὰ εἶνε πάντα «φάσκελο ἔς τὰ μάτια» τῶν γυναικῶν τῆς γειτονειᾶς, πού τὴν ἐξήλευαν καὶ πού δὲν ἔφταναν οὔτε τὸ νυχάκι της. Αὐτὴ ἦταν ὅλη κι' ὅλη ἡ κακία της... Κ' ἔλεγε πὼς ἦταν ἀποφασισμένη νὰ ζήσῃ τίμια μὲ τὸ μισό της τὸν ἄνδρα ὅσο δὲν θὰ τὴν ἄφινε αὐτός, καὶ πὼς ἀπὸ μέρος της δὲν θὰ τὸν ἄλλαζε ποτέ, παρὰ μόνο γι' ἀγάπη ἄνδρὸς ὁλάκαιρου κι' ἀληθινοῦ πού θὰ τὴν ἔπαιρνε μὲ τὸ στεφάνι. Ἄ, μὲ στεφάνι, μάλιστα. Δὲν τὸ ἔλεγε αὐτὸ γιὰ τὸ Νιόνιο, γιατί δὲν ἤξερε πόσο κι' ὥς πού τὴν ἀγαποῦσε. Μὰ οὔτε ἦταν πάλι καμία μουρλή, γιὰ νὰ διώξῃ τὴν τύχη πού θὰ τῆς ἔστειλε καμιά φορὰ ὁ Θεός, γιὰ τὴν ἀγάπη ἑνὸς μεσόκοπου παντρεμένου...

Ἡ καλὴ γειτόνισσα τοῦ τὰ ἐξήγησε ὅλ' αὐτὰ τοῦ Νιόνιου, καὶ ὁ Νιόνιος, χωρὶς καθόλου νὰ σκεφθῇ, λὲς κ' εἶχε πρὸ καιροῦ καμωμένη τὴν ἀπόφασί του, εἶπε:

— Ἄ, ἔτσι εἶνε;... Τότες τὴν παίρνω μὲ στεφάνι.

— Μὰ τὴν ἔχει ὁ Ἀλεξόπουλος ξεστεφάνωτη...

— Δὲ μὲ γνοιάζει!

— Μὰ πρὶν τὴν εἶχε ὁ Τζώρτζης τοῦ Μενεγῆ, καὶ ὁ Ἀλεβίζος ὁ Μαγκλέουρας, καὶ ὁ Πέτρος τοῦ παπᾶ - Στάθῃ...

— Δὲ μὲ γνοιάζει!

— Μὰ λένε πὼς ἀκόμα καὶ μὲ τὸ δοῦλο τὰ εἶχε, μὲ τὸ παιδί πού ἔχουνε ἔς τὸ μπακάλιο...

— Δὲ μὲ γνοιάζει!

— Μὰ δὲν εἶνε τῇ τάξης σου καὶ τῇ σειρᾶς σου... Ἐχεις ἀνύπαντρη ἀδρεφῇ... στοχάσου!

— Δὲ μὲ γνοιάζει!... Ἔτσι ἦταν τῆς τύχης μου, θεία-Νικολέττα... Τί νὰ σοῦ κάμω, πού δὲν ἔτσακίσθηκα νὰ γυρίσω ἔς τὴ Ζάκυνθο δυὸ μῆνες πρὶν, παρ' ἄφισα νὰ ἔλθῃ μπροστῆτά μου ὁ Ἀλεξόπουλος... Θάμουνα ἐγὼ ἔς τὴ θέσι ἐκεينوῦ... Στεφάνι θέλει τώρα; Στεφάνι, μετὰ χαρᾶς τση! Ἐδῶ εἶμαι!

Ἔτσι ἔλεγε «δὲ μὲ γνοιάζει» κι' ὁ Ἀλεξόπουλος, δυὸ μῆνες πρὶν, ὅπως τώρα ὁ Νιόνιος. Τίποτα δὲν τοὺς ἔγνοιαζε τοὺς ἄνδρες, τρελλοὺς γιὰ τὴ λευκοροδίνῃ ἐκείνῃ σάρκα, ὅταν ἤθελαν νὰ τὴν χαροῦν. Ἦταν ἡ εὐμορφία, πού κατάλυε δυ-

νατὴ κάθε ἐμπόδιο, κ' ἔσπρωχνε ἀμείλικτη σὲ κάθε θυσιά.

Τὴν ἀπάντησι ἔτρεξε νὰ τοῦ τὴ δώσῃ ἡ ἴδια ἡ Χρυσούλα ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἐνῶ ἀκόμα ἡ θεία-Νικολέττα ἦταν μέσα.

— Νιόνιο... μὲ στεφάνι ναί... εἶμαι δική σου ὅ,τι ὦρα θέλεις!...

Ὅ,τι ὦρα... Καὶ τώρα μακάρι! Μὰ πὼς; Πὼς, πού εἶχε τὸ γέρο του καὶ τὴ Χρηστίνα; Πὼς, πού τὰ σπῖτια τους ἦταν τόσο γειτονικά, πού τὰ δὲν μποροῦσες νὰ πῆς ἔς τὸ ἓνα, χωρὶς νὰκουσθῇς ἀπὸ τὸ ἄλλο;... Καὶ νὰ το, τ' ὦρατο σχέδιο τοῦ Νιόνιου ἔφθασε κηόλα ἔς τ' αὐτιά τῆς Χρηστίνης! Τὰ εἶπε ἡ θεία-Νικολέττα, ἡ μεσίτρα; Ἡ ἀπὸ τὴ χαρά, δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὴ γλῶσσα της ἡ Φιορέττα;... Ὡς τόσο ἐβόηξε ἡ γειτονιά πὼς ὁ Νιόνιος τοῦ μαστρο-Δήμου ἐβουρλίστηκε γιὰ τὴ Χρυσούλα τῆς Λάμπραϊνας, καὶ πὼς ἐπειδὴ ἐφτούνη-ἐφτοῦ δὲν τὸν ἤθελε, ὁ νέος τῆς ἔταξε στεφάνι.

Τάκουσε ἡ Χρηστίνα, κι' οὔτε στιγμή δὲν τῆς πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ νὰ μὴν τὸ πιστέψῃ. «Αὐτὴ ἡ κοπέλλα, — συλλογίσθηκε, — γεννήθηκε γιὰ τίς ἁμαρτίες μου καὶ γιὰ τὴ συφορά μου. Ἔτσι θὰ εἶνε! δὲν μπορεῖ νὰ μὴν εἶν' ἔτσι!» Μὰ μ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἀθέλητη ὑποταγὴ σὲ κάποια μοῖρα, δὲν ἐννοοῦσε βέβαια νὰ κλείσῃ τὸ στόμα καὶ νὰ σταυρώσῃ ὁλότελα τὰ χέρια.

— Νιόνιο, εἶπε τοῦ ἀδελφοῦ της ἀνίσως κάμης τέτοια βουρλισία, νὰν τὸ ξέρῃς, ἐγὼ τὴ ζωὴ μου δὲν τὴ θέλω ἄλλο! Θὰ πάω ἔς τὸ πόρτο νὰ πνιγῶ, θὰ πῶ σουλιμὰ νὰ πεθάνω ἢ, ἂ δὲ θάχω τὸ κουράγιο νὰ κάμω τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο, καὶ ζήσω, θὰ πάρω κι' ἐγὼ τὸν κακὸ δρόμο, ὅπως τὸν ἐπῆρε ἡ Χρυσούλα!

Ὁ Νιόνιος ἀγρίεψε καὶ σήκωσε τὸ χέρι του νὰν τὴ βαρέσῃ. Μὰ καθὼς τὴν ἐκύτταξε καὶ τὴν εἶδε μπροστά του ἔτσι ἄσχημη, χλωμὴ καὶ κακορριζωμένη, μὲ τὰ γατίσια τῆς μάτια, καὶ τὸν τετράγωνο κορμὸ της, καὶ τὴν ἄλαμνη χοντροκεφάλῃ της, ἐγέλασε σαρκαστικά, καὶ τὸ χέρι του τὸ σφίγγε μὲν σὲ γρόθο θυμοῦ, ἀνοίχθηκε σιγὰ-σιγὰ σὲ μοῦντζα:

— Νά, ξαφνικὸ νὰ σοῦρῃ! τῆς εἶπε. Γιὰ μεταπὲς το νὰν τὰκούσω!... Μωρὲ μοῦτρα γιὰ κακὸ δρόμο!... Ἔτσι σοῦ φαίνεται, παναπῆ, πὼς ὅποια θέλει, μπαίνει ἔς ὅποιο δρόμο θέλει... Κακομοῖρα μου, κακομοῖρα μου!... καὶ δὲν τὸν παίρνεις νὰ σὲ ἰδῶ; Μοῦτρα!

Ὁ σαρκασμὸς αὐτὸς τοῦ ἀδελφοῦ της, ὑστερνὴ καταδίκη, τὴν ἐτελείωσε. Ἐπεσε ἔς ἓνα κάθισμα σάν τσακισμένη, καὶ δὲ βρῆκε τὴ δύναμι νὰ προσφέρῃ οὔτε λέξι. Σπαραζούνταν ἡ καρδιά της ἡ μαύρη, τὴν ἴδια στιγμή πού ἡ Χρυσούλα ὄνειρευόταν ἓνα στεφάνι κ' ἔπλεε ἔς τὰ κυανὰ τῆς μεγάλῃς χαρᾶς, ἐκεῖ πού τὴν ἔβγαζε ἴσια ὁ κακὸς της ὁ δρόμος—ὁ κατήφορος τοῦ πελάγου,

—σὰ νὰ ἦταν ὁ δρόμος ὁ καλός, ὁ ἀνήφορος πού ὀδηγοῦσε ψηλὰ ἔς τὸ βουνὸ καὶ ἔς τὰ οὐράνια... Κ' ἔβλεπε πάλι τὴ Μοῖρα της τὴν ἄδικη καὶ τὴν παράλογη. Κάθε χαρὰ τῆς Χρυσούλας, ἦταν γι' αὐτὴ λύπη καὶ πόνος· κ' ἡ πειδὶ μεγάλη χαρὰ της—ἡ πειδὶ μεγάλη της λύπη!

Κι' ὁ Νιόνιος ἀκόμα τὴ λυπήθηκε καὶ προσπάθησε νὰ τὴν ἡσυχάσῃ.

— Ἐλα, ἔλα, τῆς εἶπε καλοπιαστά, μὴν ἀκοῦς καὶ μὴν πιστεύῃς τὰ τί λέει ὁ κόσμος. Ἐγὼ δὲν ἐβουρλίστηκα ἀκόμα γιὰ νὰ πάρω γυναῖκα μία Χρυσούλα, καὶ ὅποιος σοῦ τὸ πῆ, αὐτὴ τὴν ἀποκρισι νὰ τοῦ δώσῃς ἀπὸ μέρος μου. Ἀκοῦς;... Ἔλα τώρα, ντύσου νὰ κατεβούμε ἔς τὸν Ἄμμο. Εἶπα τοῦ Σφοντίλῃ νὰ ἐτοιμάσῃ τὴ βάρκα γιὰ νὰ πάμε ἴσιαμε τὸ Ἀργάσι νὰ φάμε σῦκα. Ἐλα, νὰ σὲ χαρῶ, γιατί πόσον καιρὸ θὰ μ' ἔχῃς ἀκόμα κοντά σου;... Οἱ δουλειὲς μὲ τὴ σταφίδα ὅπου κι' ἂν εἶνε ἀρχινᾶνε καὶ πρέπει νὰ γυρίσω ἔς τὸν Πύργο... Τὴν ἄλλη ἐβδομάδα λογαριάζω νὰ φύγω... Καὶ πού εἶσαι; Μὴ μοῦ πικραίνεσαι!... Μόλις τελειώσῃ ἡ σταγκιόν¹, θὰ μὲ ἰδῇς ὀπίσω, γιὰ οὐλο τὸ χεῖμῶνα! Ἐλα γειά σου! κι' ἂν εἶπα κανένα λόγο παραπάνου, συχωρεμένος νάμαι, γιατί εἶπες καὶ σὺ ἓνα λόγο πού δὲν ἔπρεπε νὰ τονε πῆς ποτέ... Ἀς εἶνε! Νερὸ κι' ἄλατι οὐλα!

Ἡ Χρηστίνα τότε ξέσπασε σὲ κλάματα καὶ ἀφοῦ ξέκλαψε καὶ ξεθύμανε, ντύθηκε ἡσυχαῖα καὶ βγήκε μὲ τὸ Νιόνιο. Στὴ βάρκα πού τοὺς πῆγαινε ἔς τ' Ἀργάσι, συλλογίζονταν μὲ πῆσμα: «Ἀς ἤμουν ἐγὼ ἄξια νὰ πάρω τὸν κακὸ δρόμο, κι' ἂς ἔπαιρνες καὶ σὺ τὴ Χρυσούλα» δὲ θὰ μ' ἔγνοιαζε νά!»

Ὡς τόσο, μὲ τὴν πονηριά του ὁ Νιόνιος τὴν ἀποκοίμισε. Ἦλθε κηόλα ἡ μέρα νὰ φύγῃ, νὰ πάῃ ἔς τὴ δουλειά του, κ' ἡ Χρηστίνα ἐνόμιζε πειὰ πὼς τὸ τελευταῖο πού εἶχε ἔς τὸ νοῦ τοῦ ἦταν ἡ Χρυσούλα. Ἐμάζεψε τὰ ρονχαλάκια του, ἔκλεισε τίς βαλζέες του, ἔδειπνε μὲ τοὺς δικούς του, κ' ἐξαπλώθηκε νὰ λαγοκοιμηθῇ ἔς τὸ διβάνι, ὡς πού θάρχότανε νὰ τοῦ κουρταλήσῃ ὁ Σφοντίλης. Τὸ βαπόρι θὰ ἔφθανε ἔς τὴ μία ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ἀπὸ Κεφαλλονιά, καὶ θάφευγε ἀμέσως γιὰ Γλαρέντζα. Ἡ Χρηστίνα ἤθελε νὰ τὸν ξεπροβοδίσῃ ὡς τὴ σκάλα τοῦλάχιστο· μὰ δὲν ἦταν εὐκόλο: πὼς θὰ γύριζε μοναχὴ της τέτοια ὦρα; Ὁ γέρος, ἀνήμπορος, εἶχε πέσῃ κηόλα ἔς τὸ κρεββάτι. Ἔτσι ἡ Χρηστίνα περιορίστηκε νὰποχαίρετῃ τὸν ἀδελφὸ της κάτω ἔς τὴν πόρτα, τὴν

ὦρα πού πρωτοσφύριζε τὸ βαπόρι, βραχνὰ καὶ ἄγρια μέσα ἔς τὴν ἡσυχὴ νύχτα, κ' ἦλθε ὁ Σφοντίλης τρεχάτος κ' ἐφορτώθηκε τίς βαλζέες... Μ' ὅλη της τὴ συγκίνησι, ἡ Χρηστίνα εἶχε καὶ τὸ νοῦ της νὰ ἰδῇ ἂν θὰ προβάλλῃ ἡ Χρυσούλα... Τίποτα! Πόρτα καὶ παράθυρα τοῦ τιμημένου Λαμπρέικου κατάκλειστα καὶ σκοτεινά... ἡσυχία κι' ἀπόξω κι' ἀπομέσα... Καὶ μοναχὸς τοῦ ὁ Νιόνιος, μὲ τὸ τελευταῖο φιλὶ τῆς ἀδελφῆς του ἔς τὸ στόμα, ξεκίνησε βιαστικὸς ὀπίσω ἀπὸ τὸ βαρκάρι, κρατῶντας τὸ παλτό του καὶ τὴν ὀμπρέλλα του δεμένα μαζί μὲ δύο μπαστούνια.

— Στὸ καλὸ, Νιόνιο μου!... Στὸ καλὸ, ψυχὴ μου!... καὶ καλὲς ἀντάμωσες ὀγλήγορα!...

— Ἐχε γειά! ἔχε γειά, Χρηστίνα!

Κ' ἔτρεξε ὁ Νιόνιος, ἔτρεξε λὲς καὶ τὸν κυνηγοῦσαν ἡ λὲς καὶ κάποιον κυνηγοῦσε αὐτός...

— Μὰ γύρισε, καίμένε, καὶ πίσω σου!... Εἶνε κακὸ νὰ μὴ γυρίσῃς οὔτε μία βολά!

— Οὐφ, ἀνοησίες! Ἀμε ἀπάνου τώρα!... γειά σου!

Κ' ἔστριψε ἔς τὴν καντουναδά, ἐκεῖ ἔς τὸ τρί-στρατο, χωρὶς νὰ γυρίσῃ πίσω τὸ κεφάλι του.

Αὐτὸ τὴν πίκρανε τὴ Χρηστίνα περισσότερο κι' ἀπὸ τὸ χωρισμό. «Ὡμέ! δὲ θὰ ματαγυρίσῃ ἄλλο!» συλλογίσθηκε. Κι' ἀνέβηκε ἔς τὸ σπίτι μὲ τὴν καρδιά τόσο βαρεμένη, πού δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ κλάψῃ γιὰ νὰ ξελαφρώσῃ.

Ἐπεσε ἔς τὸ κρεββάτι, τὴν ὦρα πού τὸ βαπόρι ἄφινε τὸ δεύτερο σφύριγμα. Τί ἄγριο πού ἦταν!... Ἀγρυπνῇ ἀκούσε καὶ τὸ τρίτο, ἀκόμη ἀγριώτερο. Ὡρες ἔκαμε νὰ κλείσῃ μάτι. Καὶ τὰ χαράματα, μόλις εἶχε ἀποκοιμηθῇ, τὴν ἐξύπνισαν μὲ τρόμο κατὶ ἀγριοφωνάρες.

Ἡ Φιορέττα ἀπ' ἀντίκρου οὐρλιάζε:

— Ἡ Χρυσούλα μου!... Μοῦφυγε ἡ Χρυσούλα μου!... Ξεπόρτισε ἡ Χρυσούλα μου!... Μοῦ κλέψανε τὴ Χρυσούλα μου!... Ὡμέ!... βοηθάτε, χριστιανοί!...

Τὴν κατεργάρα τὴ Φιορέττα!...

Αὐτὸν τὸ σπαρακτικὸν τρόπο σοφίσθηκε γιὰ νὰ κηρύξῃ ἔς τὴ γειτονειά, καὶ προπάντων ἔς τὸ ἀντικρυνό, τὴ μεγάλη εἵδησι, πού τὴν ἤξερε πολὺ καλὰ ἀπὸ βραδύς: Ἡ Χρυσούλα, συντροφευμένη ἀπὸ τὸ γαμπρό της—τὸ ράφτη πού ἔπαιζε βιολί, —ξεπόρτισε λιγὰν νωρίτερα, πῆρε πάλι τὸν κατήφορο τοῦ πελάγου, ἡσυχα κ' ὁμορφα, μπαρκαρίστηκε πρῶτη, κ' ἐπερίμενε τὸ Νιόνιο της ἔς τὸ βαπόρι.

Ὅπως τὰ εἶχαν προσχεδιασμένα, πῆγαιναν μαζί ἔς τὸν Πύργο, νὰ στεφανώθουν.

¹ Σταγκιόν, ἡ ἐποχή.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΝΕΜΕΝΟΣ

«Όσοι δὲ ἀδέχαστον τὴν διάνοιαν φυλάσσονται, οὔτε ἅπαντα ἐπαινοῦσιν ἐπίσης, οὔτε πρὸς ἅπαντα δυσχεραίνουσιν».

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΑΙΚΑΡΝΑΣΣΕΥΣ

Όταν ἀπέθανε πέρυσιν εἰς τὴν Κέρκυραν ὁ Νικόλαος Κονεμένος, ὁ ἐνθουσιασμός μερικῶν οἱ ὅποιοι ἔγραφαν κρίσεις, μοῦ ἐφάνη ὑπερβολικὸς καὶ ὀλίγον ἀδικαιολόγητος.

Εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν ἐκείνον συνέτεινε περισσότερο ἡ ζωὴ τοῦ Κονεμένου παρὰ ἡ φιλολογικὴ του ἐργασία. Μία ζωὴ μυστικὴ καὶ ἀπόκρυφος ἦτο ἐπόμενον νὰ κινήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν λογίων.

Ἐξήγησα καὶ ἐγὼ τώρα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κονεμένου νὰ ἐπισκοπήσω τὸ ἔργον του καὶ νὰ τὸ παρουσιάσω συγκεντρωμένον εἰς στενὸν πλαίσιον, ἔχων πάντοτε ὑπ' ὄψιν μου τὸ γαλλικὸν ρητόν :

On doit des égards aux vivants ;
on ne doit aux morts que la vérité.

Ὁ Κονεμένος ἐγεννήθη εἰς τὴν Πρέβεζαν τῷ 1832, ἀλλὰ ἀπὸ μικρὸς ἐσπούδασεν εἰς τὴν Κέρκυραν, πρῶτα ἰδιαιτέρως καὶ ὕστερα εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν. Ὁρμητικὸς καὶ ἀδέσμευτος, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡλικίαν, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοὺς περιορισμοὺς τοῦ σχολείου.

Ἄγνωστος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κέρκυραν ὅπου ἔζη, ἀπέθανεν ἀφανὴς καὶ ἔρημος εἰς ἓνα παλαιὸν σπίτι ἐνὸς ἀποκέντρου δρόμου.

Ἡ φήμη δὲν ἐδιαλάλησε τὸ ὄνομά του καὶ ἡ δόξα δὲν ἤλθε νὰ ἐγγίσῃ τὴν ψυχὴν του μὲ τὰ γλυκύθυμα πτερά της. Πτωχὸς καὶ λησμονημένος κατέβη εἰς τὸν τάφον του, ὅπως ἡ ζωὴ του ἐπέρασεν ἀθόρυβος, διότι δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι φρονοῦν ὅτι «ὁ σφύζων ἑαυτὸν σωθήσεται», ἐπιζητοῦντες νὰ δημιουργήσουν οἱ ἴδιοι θόρυβον γύρω ἀπὸ τὴν ἀσήμενον προσωπικότητά των.

Ἡ γλωσσικὴ ἰδέα ποὺ κυβερνᾷ ὅλον τὸ φιλολογικὸν ἔργον τοῦ Κονεμένου εἶναι ἡ ἴδια ἰδέα τοῦ Πολυλά, τοῦ Λασκαράτου καὶ τοῦ Καλο-

σγούρου. Ἄν ὅμως θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν ἀπὸ εὐρυτέρας ἀπόψεως τὸ ἔργον τοῦ Κονεμένου καὶ νὰ τὸ συνδέσωμεν μὲ τὴν ἐργασίαν τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Πολυλά καὶ τοῦ Λασκαράτου (πρὸ πάντων μὲ τοῦ τελευταίου) θὰ τὸ εὗρωμεν κατώτερον, διότι τοῦ λείπει τὸ καθαρῶς δημιουργικὸν ἢ πλαστικὸν στοιχεῖον. Ἡ ποιητικὴ του δὲν ἔχει κανένα ἄλλο χάρισμα ἐκτὸς ἀπὸ μίαν εὐχάριστον ρυθμικὴν ἁρμονίαν ποὺ τὴν ἔχουν σχεδὸν ὅλα τὰ ἐπτανησιακὰ τραγούδια. Τὰ στιχογρήματα ὅπου ἔγραψεν ὁ Κονεμένος εἰς τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν, τὰ ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Κέρκυραν τῷ 1864 καὶ δευτέραν φορὰν τῷ 1879. Δὲν ἔχουν ὅμως μεγάλην ἀξίαν. Ὁ Κονεμένος ὄχι μόνον δὲν ἦτο ποιητὴς ἀλλὰ οὔτε τοὺς ποιητὰς ἐννοοῦσε, καθὼς ἐξομολογεῖται ὁ ἴδιος εἰς μίαν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Λασκαράτον δημοσιευμένην εἰς τὴν Κερκυραϊκὴν ἐφημερίδα «Ἀναγέννησις» τῆς 6 Μαΐου 1864 : «Ἀνάμεσα στ' ἄλλα, γράφει, ἔχω βλέπει καὶ τὸ δυστύχημα νὰ μὴν ἐννοῶ μὲ εὐκολία τοὺς ποιητὰς γιὰ τοῦτο πολὺ ὀλίγους ἐδιάβασα καὶ ποτὲ κανένα δὲν ἐμελέτησα».

Τῷ 1876 ἐδημοσίευσεν εἰς ἓνα τεῦχος 68 σελίδων τὴν «Οἰκογένειαν» τῆς ὁποίας ἡ θεμελιώδης ἰδέα εἶναι παρανόσις τῆς θεωρίας μιᾶς ἰταλικῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι τὸ καταστάλαγμα καρπερῆς μελέτης τῆς

ΟΙΚΟΣ ΤΥΦΛΩΝ — ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

ἰταλικῆς φιλοσοφίας τοῦ Ροσμίνι καὶ τοῦ Γκαλιάνι. Τὸ λατινικὸν πνεῦμα ἐπότισε τὴν ψυχὴν τοῦ Κονεμένου καὶ φαίνεται ἀποκρυσταλλωμένον εἰς τὴν ἀπερίτεχνην φράσιν τῆς «Οἰκογενείας», καθὼς εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας γραμμὰς : «Ἐκεῖνο ποὺ κυρίως σχηματίζει καὶ χαρακτηρίζει τὴν ἀνθρώπινον ὑπαρξήν, ἐκεῖνο ποὺ τὴν ἐξευγενίζει, εἶναι ἡ εὐαισθησία καὶ ἡ εὐαισθησία εἶναι ἀχώριστη μὲ τὴ νοημοσύνη ἢ εὐαισθησία δηλαδὴ ἔχει δική της νοημοσύνη ποὺ δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὴν ἐννοήσῃ παρὰ ἓνας ὁποῦ νὰ εἶναι εὐαίσθητος. Στὸν ἀνθρώπον ἡ φύσις ἔχει δώσει δυνάμεις εὐγενικὰς ὅπου ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ τὰς γυρέψῃ, νὰ τὰς καλλιεργήσῃ, νὰ τὰς ἀναπτύξῃ...».

Δὲν ἔμπορῶ νὰ εὗρω καμίαν πρωτοτυπίαν εἰς τὰ πεζά, οὔτε, πολλὴν περισσότερον, εἰς τὰ στιχογρήματα τοῦ Κονεμένου.

Ποιητικὰ σπέρματα ὑπάρχουν εἰς τὸ ἔργον του, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὴν ἐμπνευσιν περισσότερον ἀδρὰν καὶ ζωηρότεραν.

Ἄν ὅμως ἡ φαντασία τοῦ Κονεμένου δὲν ἔχει δυνατὰ πτερά διὰ ὑψηλὰ πετάγματα, ἀλλ' ἔχει ἓνα ὄραϊον καὶ σπάνιον δῶρον, μίαν μελίπικρον εἰρωνείαν.

Ἡ εἰρωνεία εἶναι μία φυσικὴ διάθεσις τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος, ὅπου παρατηρεῖ μὲ ἀδιαφορίαν ἢ μὲ ἀνοχὴν τὰς ἀνορθογραφίας τῆς ζωῆς.

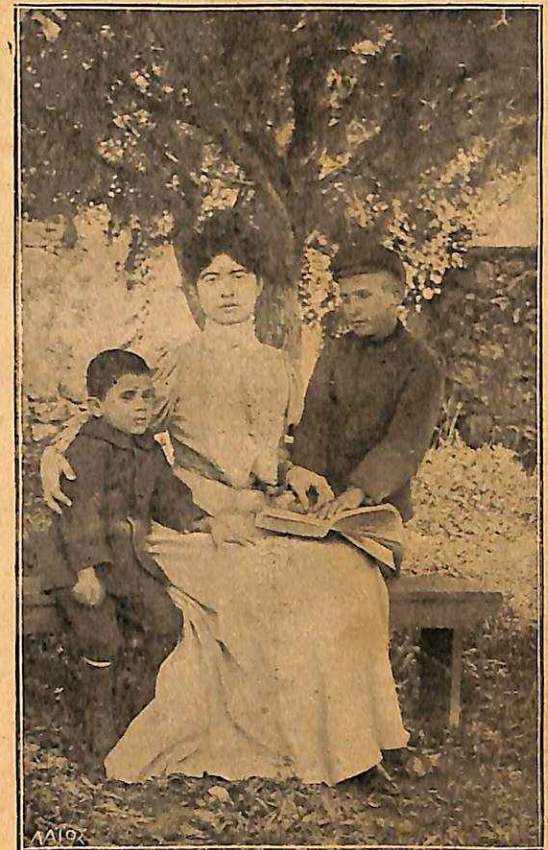
Τῷ 1867 ἐδημοσίευσεν ὁ Κονεμένος τὴν ἔμμετρον κοινωνικὴν σάτυραν «Ἡ Φαντασία μου». «Ἡ Διαθήκη» τυπωμένη τῷ 1901 ἔχει τὴν πλέον ἀληθινὴν εἰρωνείαν ποὺ ἐπλημύριζε τὴν γηρασμένη πλέον ψυχὴ τοῦ Κονεμένου. Μία εἰρωνεία ποὺ γεννᾶται περισσότερον ἀπὸ μίαν καρδίαν ποὺ πονεῖ, παρὰ ἀπὸ ἓνα πνεῦμα ποὺ ἀγωνίζεται, καὶ κρύβει συχνότερα κάτω ἀπὸ τὸ χαμόγελο ἓνα δάκρυ, παρὰ μίαν ἀστραπὴν τῆς σκέψεως.

Ὁ Λουκιανὸς καὶ ὁ Ρουσσώ, διῶλισμένοι μὲ τὴν σκέψιν κάποιων ἰταλῶν φιλοσόφων, ποδηγετοῦν τὴν σκέψιν τοῦ Κονεμένου εἰς μέρη τινὰ τῆς Διαθήκης.

Ὁ Κάρλαϊλ εἶπεν ὅτι «ἡ εἰρωνεία εἶναι ἡ τελειοποίησις τῆς ποιητικῆς ἰδιοφυΐας. Ὁ Κονεμένος εἶχε τὴν εἰρωνείαν ἀλλὰ τοῦ ἔλειπεν ἡ ποιητικὴ ἰδιοφυΐα, καὶ εἰς τὰ ποιήματά του ἀκόμη δὲν φαίνεται ποιητής.

Χάρις εἰς τὸ ἔμφυτον εἰρωνικὸν χάρισμα ὁ Κονεμένος εἰς τὴν Διαθήκην κατορθώνει νὰ συγκρατῇ τὴν προσοχὴν μας ἀκόμη καὶ εἰς ζητήματα στερούμενα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, εἰς ἰδιωτικά συμφέροντα, εἰς μικροεδικήσεις καὶ πείσματα. Καὶ ἡ Διαθήκη του εἶναι γεμάτη ἀπὸ παρόμοια ἐποισιῶδη μέρη.

Ὁ συγγραφεὺς φαντάζεται ὅτι ἐκέρδισε μέγα χρηματικὸν ποσόν, διὰ τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ ἐνός

ΟΙΚΟΣ ΤΥΦΛΩΝ — Ἡ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΔΙΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΠΡΩΤΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ

λαχείου τῆς Ἀμερικῆς, καὶ μᾶς παρουσιάζεται εἰς τὰς τελευταίας ἑρὰς θελήσεις του.

Εἰς τὴν χαριτωμένην αὐτὴν Διαθήκην ὁ Κονεμένος φροντίζει διὰ τὴν πατρίδα του Πρέβεζαν, εἰς τὴν ὁποίαν, καθὼς λέγει, ἐγεννήθη κατὰ τύχην, δὲν τὴν ἐπεσκέφθη ποτέ, καὶ οἱ κάτοικοί της δὲν τοῦ ἔχουν τὴν παραμικρὰν ἐκτίμησιν.

«Ἐρῶ πολὺ καλά, λέγει, ποῦ στὸν τόπο μου κανένας σχεδὸν δὲν ἔμπορεῖ νὰ μὲ ἰδῇ, ἀλλὰ δὲν εἶναι λόγος αὐτὸς γιὰ νὰ θελήσω νὰ ξεσυνεριστῶ καὶ ἐκδυηθῶ ἀγνούμενος ἐκεῖνα τὰ καλά ὅπου ἔχω ἀποφασισμένα γιὰ τὸν τόπο, καὶ ἀφοῦ μάλιστα αὐτὰ τὰ καλά δὲν εἶναι μόνον πρὸς ὠφέλεια ἐκείνων ποὺ ζοῦν σήμερον ἐκεῖ, ἀλλὰ εἶναι καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἐκείνων ὅπου θάρθουν κατόπι καὶ ὅπου δὲν μοῦ ἔχουν φταίξει σὲ τίποτα, καὶ ποὺ ἐλπίζουμε νὰ βγοῦν καλλίτεροι ἀπὸ τουτουνούς, τώρα μάλιστα ποὺ τὸ Πατριαρχεῖο ἀποφάσισε νὰ στελεχίῃ ἐκεῖ ταχτικὸν ἱεροκήρυκα».

Εἰς τὸ τέλος τῆς Διαθήκης ὁ Κονεμένος γράφει καὶ «λίγα περὶ γλώσσας». Μεταξὺ τῶν ἄλλων διατυπώνει ὡς ἑξῆς τὰς γλωσσικὰς του ἀρχάς :

«Τὸ τί θὰ γίνη με τὸν καιρὸ καὶ με τοὺς αἰῶνας, τοῦτο δὲν τὸ ξέρει, καὶ μῆτε εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ προμαντέψῃ κανένας. Ἐμεῖς σήμερα πρέπει νὰ γράφωμε τὴ γλῶσσα τοῦ καιροῦ μας, τὴ γλῶσσα τῆς κοινῆς συνήθειας μὲ ὅσα ἐλαττώματα καὶ ἀτέλειες κι' ἂν ᾔθελ' ἔχει».

Τὴν θεωρίαν αὐτὴν τοῦ Κονεμένου τὴν χαρακτηρίζει μία δειλὴ συντηρητικότης, καὶ τὴν θεωρῶ συζητήσιμην εὐθὺς εἰς τὴν βᾶσιν της, διότι, ἂν τὴν παραδεχθούμε, τρέχομε τὸν κίνδυνον νὰ ῥηθῶμε εἰς τὴν γλῶσσαν μας κάθε πρόοδον καὶ διαμόρφωσιν.

Μὲ τὸ γλωσσικὸν μας ζήτημα εἶχε καταγίνει ὁ Κονεμένος ἀπὸ τῆς νεότητός του, ἐμπνευσμένος κάπως ἀπὸ τὰς ἰδέας τοῦ Σοφιστοῦ καὶ τὸν «Διάλογον μεταξὺ ποιητοῦ καὶ λογιώτατου» τοῦ Σολωμοῦ. Τῷ 1873 εἰς τὴν Κέρκυραν, καὶ τῷ 1874 εἰς τὰς Πάτρας ἐδημοσίευσε δύο φυλλάδια περὶ τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Τῷ 1878 εἰς τὰς Πάτρας, ὅπου ὑπηρετοῦσεν ὡς πρόξενος τῆς Τουρκίας, ἐδημοσίευσε «τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας». Τὰ φυλλάδια αὐτὰ τοῦ Κονεμένου εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ γερμανὸς καθηγητὴς Κρουμπάχερ ὅταν ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου

ἔπλεκε τὸ ἐγκώμιον τῆς δημοτικῆς νεοελληνικῆς γλώσσης.

Τῷ 1858 ὁ Κονεμένος ἐξέδιδεν ἐν Κερκύρᾳ τὸν «Ἐωσφόρον», περιοδικὴν ἐπιθεώρησιν, ὅπου ἐδημοσίευσε διάφορα ἔμμετρα καὶ πεζά! Ἐδημοσίευσε τῷ 1893 ἰταλιστὶ ἔργον τι ὑπὸ τὸν τίτλον *Ladri ed omicidi* ἀλλ' ὅμως δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ τὸ ἴδωμεν.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν εἰς ὀλίγας συνοπτικὰς γραμμὰς ὁ Νικόλαος Κονεμένος καὶ τὸ φιλολογικὸν του ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπροσπαθήσαμεν νὰ ἐξετάσωμεν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τοὺς ἐπικηδεῖους ἐπαίνους μερικῶν λογίων τοὺς ὁποίους ἐνέπνευσεν ὁ πρόσφατος θάνατος τοῦ γηραιοῦ Ἡπειρώτου.

Ἴσως θελήσουν μερικοὶ νὰ χαρακτηρίσουν τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς ὡς ἀνευλάβειαν ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ μὴ συμφωνοῦν με τὴν γνώμην των, ἀλλὰ ἡμεῖς θὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν με τὴν φράσιν τοῦ Paul Louis Courier:

«La postérité voudra savoir ce que nous pensions de nos contemporains. Elle reconnaîtra avec stupeur que nous n'avons point su, ou point osé le dire».

[Ζάκυνθος Ἰούλιος 1907]

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΠΑΡΑΦΡΑΣΗ!

Βλέπετε ἓνα μαῦρον ἥσκιο ποὺ πλανιέται ὀλόγυρά μας με δύο κόκκινα μάτια, κατακόκκινα σὰν ἀναμμένα κάρβουνα, ποὺ νομίζεις πὺς ἐπλάσθηκε ἀπὸ καπνὸ καὶ ἀπὸ φρίκη; εἶναι ὁ Θάνατος... Ἐρχεται μ' ἓνα παγωμένο, πικρὸ χαμόγελο καὶ μοῦ ἀπλώνει τὰ σκελετωμένα του χέρια νὰ παίξωμε... Φύγε, κακὲ Θάνατε! Εἶμαι κουρασμένος ἀπόψε, καὶ τὰ δάχτυλά μου τρέμουν· ἔχω πυρετό, καὶ σὺ θέλεις παιχνίδια... Οὐμᾶμαι ἓναν καιρὸ ποὺ οἱ μενεξέδες ἦταν ἀντισμένοι ὀλόγυρα στὴν πράσινη λίμνη καὶ μιὰ τρελλὴ πεταλούδα ἐφιλοῦσε ὅσα φυλλαράκια ἐσάλευαν στὴ δροσιά... Καῦμένοι καιροί!

Καμιά φορὰ, τυλιγμένος σιμὰ στὸ τζάκι, τὴν ὥρα ποὺ ἔξω χιονίζει, χιονίζει, ξαναθυμοῦμαι τὰ παλιὰ καὶ μοῦ φαίνεται πὺς θὰ τρελλαθῶ! Νὰ τρελλαθῶ... τί νὰ σᾶς πῶ! Εἶναι στιγμὲς ποὺ κατὶ ἀρχίζει νὰ με βασανίξῃ στὸ μυαλό μου σὰν μιὰ ἐπίμονη, καρφωμένη ἰδέα, καὶ τότε νοιώθω μιὰ λαχτάρα μὴν ἐτρελλάθῃκα! Ὅμως, Θεὸς φυλάξοι!... προχθὲς—μὰ μὴν τὸ πῆτε σὲ κανένα!—ποὺ εἶχα ξαπλωθῇ στὴν πρασινάδα, ἐγλίστρησε

στὸ πλάϊ μου ἓνα χελιδονάκι τόσο ἀπαλό, τόσο χαριτωμένο, καὶ ἦρθε σιμὰ μου, σὰν τὸ φύσημα τῆς δροσιάς καὶ μοῦ εἶπε πὺς νὰ μὴ φοβάμαι, γιατί δὲν εἶμαι τρελλός... Ἀπονε Θάνατε! τί γυρίζεις ὀλόγυρά μου με τὸ λευκὸ σου κρανίον καὶ με τὰ κατακόκκινα μάτια σου; Δὲν θέλω ἀκόμα νὰ πεθάνω γιατί οἱ μενεξέδες δὲν ἀνθίσανε καὶ θέλω μενεξέδες, ὁμορφους, γλυκοὺς μενεξέδες ἐγὼ στὸν τάφο μου!

Τί ἀστεῖο, νὰ συλλογίζεται κανένας πὺς τὸ φεγγάρι εἶναι χλωμὸ σὰν τὸ κιτρινωπὸν μάγουλο ἑνὸς ἐτοιμοθάτου φθισικοῦ, καὶ πὺς μέσα στὸ Ἀπειρο εἶναι χίλιοι κόσμοι καὶ χίλια ὄντα σὰν κ' ἐμᾶς, καὶ περπατοῦν, καὶ γελοῦν, καὶ γράφουν, ποῖος ξέρει; Καμιά φορὰ πιστεύω πὺς σὲ κάποιον ἄστρο εἶναι ἓνας ἄνθρωπος, ἴδιος μ' ἐμένα, με τὰ ἴδια γαλανὰ μάτια τὰ δικά μου, καὶ πὺς γράφει τὰ ἴδια πράγματα ποὺ γράφω κ' ἐγώ... Τί ἀστεῖο, ἀλήθεια, δὲν εἶναι ἀστεῖο; Εἶναι νὰ ξεψυχήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ γέλια... Καὶ θάρρη ἓνα φύσημα, ἓνα τρομαχτικὸ φύσημα, νὰ σαρώσῃ ὅλους τοὺς κόσμους, σὰ λευκά, λαμπερὰ χαρτάκια, καὶ θὰ τὰ καταποντίσῃ!... Εἶναι ὥρα! ἐπιστήμη ἢ Ἀστρονομία, καὶ ὁποῖος ἔχει

ἀχόρταγη δίψα γιὰ τὸ Ἄγνωστο, πρέπει νὰ γίνετα ἄστρονόμος· καληνύχτα σας λοιπόν, κυρίες καὶ κύριοι... θὰ πάω ἔξω, στὸ φεγγάρι, καὶ θὰ γράψω ἓνα ποίημα ποὺ ν' ἀρχίξῃ με κλάματα καὶ νὰ τελειώῃ σὲ λυγμούς· ἓνα ποίημα ποὺ νὰ τρέμουν ὅσοι τὸ διαβάσουν καὶ νὰ μὴ γίνωνται πειὰ πόλεμοι, καὶ νὰ μὴ χύνωνται πειὰ αἵματα στὸν κόσμον... Ἀχ! τὸ αἷμα!... τὸ αἷμα ποὺ τρέχει σὰν ποτάμι καὶ πλημμυρίζει τὴ θάλασσα καὶ τὴ φλογίζει... Ἡθελα νὰ ἦμουν μέσα στὴ λεπίδα ἑνὸς μαχαίριου τὴν ὥρα ποὺ ξεσχίζει μιὰ λευκὴ σάρκα! τί νὰ νοιώθῃ τὸ καῦμένο τὸ μαχαίρι;...

Ἀλλὰ τί με νοιάζει; νὰ σᾶς πῶ, λίγο με νοιάζει γιὰ τοὺς ἄλλους...

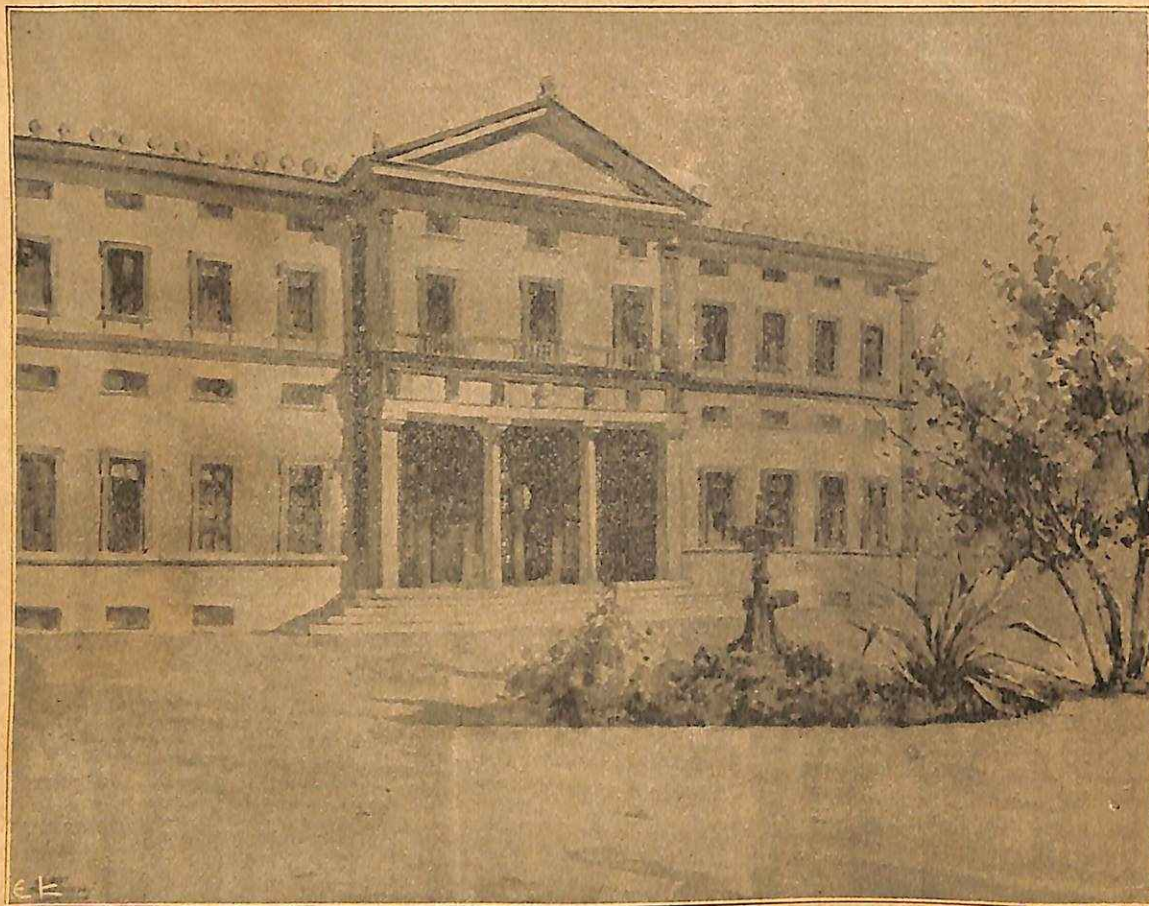
Τί δυστυχισμένος ποὺ εἶμαι! ἓνας ἄγριος πόθος με πνίγει, σὰν νὰ μοῦ εἶχαν δεμένο τὸ στόμα καὶ νὰ ψυχομαχοῦσα· τί ἄτιμη ποὺ εἶναι ἡ ζωὴ! Πονοῦμε μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ζοῦμε, νὰ ξαναπονοῦμε...

Χθὲς τὸ βράδυ, ἦταν σκοτάδι στὸ δρόμο... Ἐνα παιδί γελαστό, με ὥρα! γαλάζια μάτια, ἦρθε πηδώντας σιμὰ μου, καὶ μοῦ ἦρθε μιὰ φοβερὴ ἐπιθυμία, μιὰ ἀχόρταγη δίψα νὰ τὸ σκοτώσω... Ὅμως ἐκρατήθηκα· ἐνῶ, ἂν ἦμουν τρελλός!... Ἐχω μονάχα μερικὲς στιγμὲς ποὺ εἶμαι σὰν πουλὶ καὶ νοιώθω κατὶ θεώρατα φτερά ν' ἀπλώνωνται μέσα στὴν ψυχὴ μου καὶ χυμῶ νὰ πετάξω! Μὰ δὲ μπορῶ νὰ πετάξω, ἐνῶ, ἂν ἦμουν τρελλός, θὰ ἐνόμιζα πὺς ἐπέταξα!... Ἐτσι δὲν εἶναι;

Ποῖος εἶν' αὐτὸς ποὺ μοῦ ἀνοίξε τὸ λαιμὸ μου;... τί κρὺο χέρι! Φοβᾶμαι νὰ γυρίσω τὸ κεφάλι μὴν ἰδῶ τίποτε τρομερὸ ὥς εἶναι, τὸ ἐγύρισα... Κ' ἔπειτα;... τίποτε!... Τριαντάφυλλα χίλιων λογίων, ἂν θέλετε, ἔχω στὸ περιβόλι μου· ἄλλα εἶναι κόκκινα σὰν καρδιὲς κ' ἔχουν μιὰ εὐωδία σὰ νὰ πονοῦνε· ἄλλα εἶναι ἄσπρα, κατάσπρα σὰν τὸ γάλα, καὶ ντρέπονται ἅμα τὰ κυττάξῃ κανένας καὶ κοκκινίζουν... Πὺς τ' ἀγαπῶ τὰ τριαντάφυλλα! ἂν ἦμουν τριανταφυλλία θὰ τ' ἀγκάλιαζα ὅλα καὶ θὰ τὰ ἔλωνα ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴν ἀγάπην πὺς;... Καὶ ἡ θάλασσα δὲν πνίγει τοὺς ναῦτες; παιδιὰ της δὲν εἶναι; Τοὺς πνίγει γιατί τοὺς ἀγαπάει πάρα πολὺ!... Τοὺς πνίγει!... Ἀχ! ἀλήθεια, ὁ θάνατος...

Καὶ ξέρετε τ' εἶναι ὁ θάνατος; ἓνας κακός, ἄσπρος σκελετός, μ' ἓνα σκουριασμένο πελώριο δρέπανο, σκουριασμένο ἀπὸ τὸ θέρισμα τῶν ψυχῶν, ποὺ τρέχει νὰ μᾶς ἀποκοιμίσῃ καὶ νὰ μᾶς νανουρίσῃ! Ἐρχεται στὸ σκοτάδι καὶ μοῦ χαμογελάει... τὰ δόντια του χτυποῦν σὰ νὰ κρῶνῃ καὶ τρίζουν τὰ κόκκαλά του σὰν σάπια ξύλα! ἄλλοίμονο σ' ὅποιον πιάσῃ: τὸν ἀγκαλιάζει καὶ τὸν πάει, μοῦ εἶπαν, σ' ἓνα φοβερὸν,

ἄγριο τόπο, σκοτεινὸ, θεοσκότεινο, χωρὶς φεγγάρι... Αὐτὸς ὁ τόπος, ἀντὶ ν' ἀνθίξῃ τριαντάφυλλα ὅπως στὸ περιβόλι μου, ἀνθίζει ὅλο μάρμαρα, ἄσπρα, κατάσπρα μάρμαρα σὰν τὸ χιόνι... Ἐκεῖ δνειρεύονται οἱ πεθαμένοι, καὶ ἡ ἀπελπισίης τους ποὺ εἶχαν στὴν καρδιά τους γίνονται κυπαρίσσια ὀλόγυρα, καὶ ἡ καρδοῦλες τους γίνονται ἀηδονάκια, μικρούλια, παραπονετικὰ ἀηδονάκια καὶ πετᾶνε ἀπὸ κλῶνο σὲ κλῶνο καὶ κλαῖνε λυπητερά, ὅλη τὴ νύχτα, τὰ μεσάνυχτα, ἔως τὸ γλυκοχάραμα! Αὐτὰ μοῦ εἶπαν ἐκεῖνοι κρυφὰ κρυφὰ, μὰ δὲν τὸ πιστεύω, καὶ δὲν ἐτρελλάθῃκα ἀκόμα νὰ τὰ πιστέψω... Φοβοῦμαι νὰ πιστέψω μερικὰ ἀλλόκοτα πράγματα, καὶ ὅμως ἂν τὰ ἐπίστευα, θαρρῶ πὺς θὰ ἦμουν ἓνας μεγάλος, πολὺ μεγάλος ἄνθρωπος... Ἐχω μιὰ σκέψιν ποὺ μοῦ δαγκάνει τὴν ψυχὴ αὐτὲς τῆς μέρες· θὰ σᾶς τὴν πῶ, μὰ νὰ μὴ γελιάσατε· πρῶτα—πρῶτα δὲν τὴν ξέρω καλὰ—καλὰ, μὰ φαντάζομαι πὺς θὰ εἶναι ἀπάνω—κάτω... Τὸ φεῖδι ποὺ ξεγέλασε τὴν Εὐὰ εἶναι κάτω· στὸ περιβόλι μου! εἶναι κρυμμένο μέσα· στὰ φύλλα ἑνὸς κισσοῦ καὶ ὅταν δύσῃ ὁ ἥλιος, ὅλος ὁ κισσὸς ἀνατριχιάζει, σὰν κατὶ νὰ ἐσάλευε ἀπὸ κάτω! Ἐπῆγα σήμερα τὸ πρῶτ' νὰ τὸ σκοτώσω, μὰ δὲν τὸ εὗρηκα... Ποῖος ξέρει ποῦ νὰ ἐχώθηκε τὸ ἄτιμο καὶ δὲν τὸ εὗρηκα... Εἶναι καταραμένο φεῖδι, ἓνα πρᾶσινο καὶ τρομαχτικὸ φεῖδι, καὶ σιγοτρῶει τίς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων! θὰ στεῖλω νὰ τὸ διώξουν ἀπὸ τὸ περιβόλι μου γιατί φοβοῦμαι νὰ κατέβω ἐγώ, πὺς φοβοῦμαι... Τὸ αἷμα μοῦ ἀνέβηκε ὅλο στὸ πρόσωπό μου καὶ ὅλο φεύγει, λιγοστεύει ἀπὸ τὴν καρδιά μου... Ἡ καρδιά μου, ἡ φτωχὴ μου καρδιά, εἶναι σὰν μιὰ κόκκινη, ὀλοπόρφυρη παπαρούνα ποὺ κάθε ἀναστεναγμὸς τοῦ ἀνέμου τῆς ἐπῆρε κ' ἓνα ματωμένο πέταλο... Τώρα ὁ κόσμος γυρίζει ἐμπρὸς στὰ μάτια μου σὰν ἓνα μεγάλο χρυσοδεμένο βιβλίον ποὺ ξεφυλλίζω στὰ γόνατά μου καὶ κυττάζω τίς χροματιστὲς του, παράξενες εἰκόνες! Κάτω, στὴν αἰλὴν μου, ἔχω μιὰ λίμνη καὶ τὰ μεσάνυχτα κατὶ βουτίζει βαθειά, σὰ μιὰ ψυχὴ πεθαμένη ποὺ τ' ἀμαρτήματά της τὴ στέλνουν, ἥσκιο, πίσω στὴ γῆ καὶ κλαίει ἀπὸ τὸν καῦμό της... Τὸ φεγγάρι ἔπεφτε προχθὲς καθαρὸ, κατακάθαρο στὰ σκιερὰ νερά της με τοὺς θολοὺς ἥσκιους! Τ' ἀστεῖρια ἦταν σὰν ἓνα θαμπὸ περιδέραιο ἀπὸ μαργαριτάρια στὸ μαῦρο λαιμὸ τῆς νύχτας καὶ τὰ κυπαρίσσια ἔκαναν ἀνάλαφρα τὴν παγερὴ προσευχὴ τους! Ἐκεῖ ποὺ ἐπῆγα... τί ἔλεγα;... ᾄ! ναι, τὸ ἦνθα—ἐκεῖ ποὺ ἐπῆγα, μέσα· στὰ νερά ἐτράνταξε ἓνα κίτρινο, κίτρινο χέρι, κίτρινο σὰν τὸ ἀγιοκέρι τῆς ἐκκλησίας, σὰν θολὸ χέρι πεθαμένου, καὶ τὰ δάχτυλά του ἔψαχναν στὸ χάος κατὶ ἄορατο... Ἡ καρδιά μου εἶχε τιναγμοὺς φρίκης μέσα μου, σὰν ἀνυπόταχτο, τρελλὸ παιδί ποὺ δὲ θέλει ν' ἀποκοιμηθῇ!...

ΕΘΝΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ — Η ΠΡΟΣΩΠΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΟΜΗΡΕΙΟΥ

Ὅσο γιὰ τὴ λίμνη, τὴν ξέρετε αὐτὴ τὴν ἱστορίαν· εἶναι παλιὰ, πολὺ παλιὰ καὶ ὁ παπποῦς μου τὴν εἶχε μάθει ἀπὸ ἑνα γέρο θαλασσινὸ μὲ κατὰμαντρα μάτια... Ὅταν ἦμουν παιδάκι, μ' ἐπαίρνε στὰ γόνατά του καὶ μοῦ ἔλεγε ὅλα τὰ παραμυθάκια τῶν βουνῶν, μὲ τὰ χιονόλευκα μαλλιά του καὶ μὲ τὸ ἀγαθὸ του χαμόγελο! Ἐπέθανε ὅμως μιὰ νύχτα καὶ τὸν ἐθάψαμε μακριά, πολὺ μακριά, εἶναι καιρὸς...

Ὅταν πηγαίνω στὸν τάφο του, βρίσκω πάντα μιὰ κοῦρα κουκουβάγια ποὺ μὲ κυττάζει κατὰματα μὲ τὰ στρογγυλά της, ἀπαίσια μάτια... Ἐπρεπε νὰ σκοτώσουν ὅλες τὶς κουκουβάγιες ποὺ πᾶνε στοὺς τάφους καὶ μᾶς κυττάζουν κατὰματα...

Ἐμάδατε τὸ μυστικὸ μου; Κάποιος ἐπῆγε κάποτε κάπου κ' ἔκανε κάτι! Ποιὸς καὶ ποῦ καὶ τί καὶ πότε, δὲ θὰ σᾶς τὸ πῶ· ἂν θέλετε, βασανίσετε λίγο τὸ μυαλό σας καὶ θὰ τὸ βρῆτε...

Ἐγὼ τὸ βασανίζω χίλια χρόνια καὶ δὲν ἔχω καταλάβει ἀκόμα τίποτε!... Ἐνῶ, ἂν ἦμουν τρελλός, ὅπως θέλουν νὰ μὲ παραστήσουν ἐκεῖνοι, ὅλα θὰ τὰ εἶχα νοιώσει!...

Πῶς φέγγει ἀπὸψε τὸ φεγγάρι σὰν ἑνα λευκὸ λευκὸ σάβανο, μὲ τὰ σβησμένα του μάτια! Μιὰ ἀχτίδα του πέφτει κουρασμένη μέσα στὰ χέρια μου καὶ τὰ χέρια μου εἶναι ἄσπρα σὰν ἄσῃμι καὶ σὰν ἀλάβαστρο... Ἄν μποροῦσα νὰ τὴ σφίξω, νὰ τὴν πιάσω, θὰ τὴν ἐπῆγαίνα νὰ τὴν χαρίσω σὲ κάποιον ποὺ ἀγαπῶ!... Εἶνε τόσο ἀπαλή, τόσο γλυκεῖα, σὰ μιὰ καθάρια σταγόνα μέλι ποὺ ἔξεχείλισε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κ' ἔσταξε ἄτονα ἀπάνω στὸ λευκὸ μου χέρι... Ἀπὸψε πῶς ἤθελα νὰ φιλήσω τὸ φεγγάρι... ἢ νὰ τὸ σκοτώσω! Καμιὰ φορὰ ποὺ πονῶ καὶ εἶμαι ξαπλωμένος στὴ γλῶσση, ἔρχεται σιγὰ-σιγὰ μὲ τὰ βελουδένια χερράκια του καὶ μὲ χαϊδεύει, σὰ μανούλα ποὺ χαϊδεύει τὸ πονεμένο παιδάκι της μὲ τὰ ξανθὰ ζγοῦρὰ μαλλιάκια καὶ τὸ στοματάκι

τὸ τριανταφυλλένιο! Ἐκεῖ, ἀποκοιμοῦμαι ὥρες, ὥρες, καὶ δὲν ἔρχεται κανένας νὰ μὲ ξυπνήσῃ... Καὶ χθὲς ἀκόμα...

Ἄχ! ποιὸς μ' ἄρπαξε ἀπ' τὸ λαιμό; Κάτι κρύο καὶ φοβισμένον μὲ πνίγει...

Σωπάτε μὴν κάνετε θόρυβο!

Ἀκούω κρότους στὸ διπλὰνὸ δωμάτιο, σὰν πατήματα ἥσκιον... Ποιὸς εἶναι; Κανένας δὲ μοῦ ἀπαντᾷ, κανένας!... Ποιὸς εἶναι;... Κάποιος ἔρχεται, ἡ πόρτα τρῖζει, ἡ πόρτα ἀνοίγει... Πῶς τρέμω, πῶς τρέμω!... Θέλω νὰ φωνάξω καὶ μοῦ σταμάτησε ἡ πνοή!

Ξέρω ποιὸς εἶναι, τὸ ξέρω πολὺ καλά! Ἐρχεται κάθε βράδυ μὲ τὰ κόκκινα μάτια του!

Ἐρχεται κάθε βράδυ μὲ τὰ κόκκινα, κατακόκκινα μάτια του, ποὺ φεγγοβολοῦν σὰν ἀναμμένα κάρβουνα καὶ θέλει νὰ μὲ πάρῃ!... Ποιὸς εἶναι;

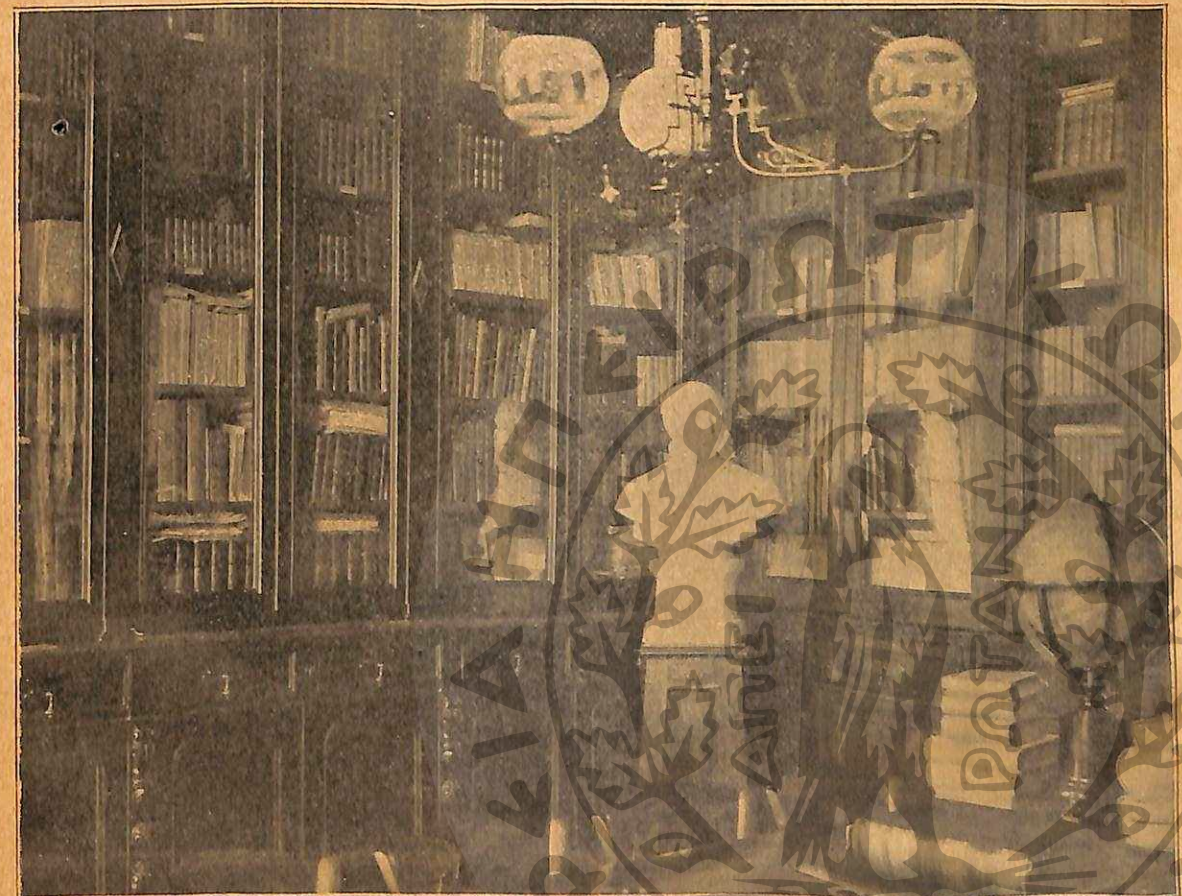
Ἄν ἦμουν τρελλός, ὦ ἐσεῖς ποὺ θέλετε νὰ μὲ

παραστήσετε γιὰ τρελλόν, θὰ ἔβλεπα τόσο καθαρά αὐτὸν τὸν ἄσπρο σκελετὸ μὲ τὸ πελώριο, σκουριασμένον δρέπανο, ποὺ χορεύει μπροστά μου καὶ μὲ τρελλαίνει ἀπὸ τὴ φρίκη... Τὰ δόντια του χτυποῦν σὰν νὰ κρουῶνῃ, καὶ τὰ κόκκαλά του τρίζουν σὰν καμένα ξύλα...

Νάτος, νάτος, εἶναι ὁλόσωμος, θεώρατος, σκελετωμένος μπροστά μου! Χαμογελάει... Κλείνω τὰ μάτια νὰ μὴν τὸν βλέπω καὶ γελῶ, γελῶ, πεθαίνω ἀπὸ τὰ γέλια μὴν τύχη καὶ νομίσῃ πῶς τὸν ἐφοβήθηκα... Εἶναι ὁ θάνατος, εἶναι ὁ θάνατος... θέλει νὰ μὲ σύρῃ, νὰ μὲ...

Καὶ ὅλη τὴ νύχτα ἐκείνη, ὅλοι στὴ γειτονιά, ἄγρυπνοι, φοβισμένοι ἔκαναν τὸ στανό τους, γιὰτὶ ἄκουγαν τὰ μεσάνυχτα μακριά, στὴν κοιμισμένην ἡγῶ, ἕνα γέλιο, ἕνα φοβερὸ σπαρτακτικὸ γέλιο ποὺ ἐξέσχίζε τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας κ' ἐξεψύχισε μὲ ἕνα λυγμὸ κατὰ τὴ χαραινὴ...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ Α. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΕΘΝΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ — Η ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΟΜΗΡΕΙΟΥ

Ἀπὸ τὴν αὐτὴν συνείδησε νὰ προλέγῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου: Σήμερον θὰ συντύχω περίεργον, ἀχάριστον, ὑβριστήν, δολερὸν, βάσκανον, μισάνθρωπον. Ὅλ' αὐτὰ θὰ εἶν' ἐκεῖνοι, διότι δὲν εἰσεύρουν τὴν τάχαθὸν καὶ τὸ κακὸν τί. Ἐγὼ δέ, ἀφοῦ ἐστοχάσθην τὸ τί εἶνε τάχαθὸν καὶ τί τὸ κακόν, ὅτι εἶνε ὥραϊον μὲν ἐκεῖνο, τοῦτο δὲ ἀσχημον, καὶ τὸ πῶς ἐπλάσθη ὁ ἁμαρτωλός, καὶ ὅτι εἶμαι γεννημένος ὁμοίός του, ὅχι ἀπὸ τὸ ἴδιον αἷμα ἢ τὸν ἴδιον σπέρρον, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα καὶ ἀπὸ τὴν ἴδιαν θεῖαν Μοῖραν, οὔτε νὰ βλαφθῶ ἀπὸ κανένα τῶν εἰμπορῶ. Διότι κανεὶς δὲν θὰ μοῦ μεταδώσῃ κακίαν. Οὔτε νὰ ὀργισθῶ διὰ τὸν ὁμοίόν μου εἰμπορῶ, οὔτε νὰ τὸν συχαθῶ. Διότι ἐπλάσθημεν διὰ νὰ ἐργαζώμεθα μαζί, ὥσάν πόδες καὶ χεῖρες καὶ βλέφαρα καὶ ἄνω καὶ κάτω ὀδοντοσειραί. Ἀφύσικον λοιπὸν τὸ ν' ἀντιπράττωμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον ὅταν ὁ ἀγανακτεῖς καὶ συχαίνῃς, ἀντιπράττεις.

Ὑβριζε, ὕβριζε τὸν ἑαυτὸν σου, ὦ ψυχὴ καὶ οὕτωπῶς δὲν θὰ ἔχῃς καιρὸν νὰ ἐπαινέσῃς τὸν ἑαυτὸν σου· διότι μίαν ζωὴν ἔχει ὁ καθείς. Καὶ θὰ περάσῃς τὴν ζωὴν σου δίχως νὰ ἐντρέψῃσαι τὸν ἑαυτὸν σου, ἀναθέτουσα τὴν εὐτυχίαν σου εἰς τῶν ἄλλων τὰς ψυχάς.

Εἶνε πικρὸν τὸ ἀγγοῦρι; ἄφισέ το. Βάτα εἰς τὸν δρόμον; παραιμέρισε. Αὐτὸ φθάνει μὴν εἰπῆς ἀκόμη: Τάχα διατὶ ἔγιναν αὐτὰ εἰς τὸν κόσμον; διότι θὰ σὲ περιγελάσῃ ὁ λογικὸς ἀνθρώπος, ὅπως θὰ σ' ἐπεριγέλα ὁ ξυλουργὸς καὶ ὁ ὑποδηματοποιός, ἐὰν τοὺς ἐκατηγόρεις, βλέποντας εἰς τὸ ἐργαστήρι τῶν ξύσματα καὶ ἀποκόμματα ἀπὸ τὰ κατασκευαζόμενα πράγματα. Ἀγκαλὰ καὶ μερικὸι ἔχουν ποῦ νὰ τὰ ρίψουν ἐν ᾧ διὰ τὴν φύσιν τῶν ὄλων δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἔξω· ἀλλὰ τὸ ἀξιοθαύμαστον τῆς τέχνης τῆς εἶνε, ὅτι ἔχει κανονισμένα τὰ ἔργα τῆς, ὥστε καθεὶ τι, τὸ ὁποῖον στοχαζόμεθα ὅτι καταστρέφεται καὶ γηράσκει καὶ εἶνε ἀχρηστον, τὸ μεταβάλλει μέσα τῆς, καὶ ὅτι ἄλλα νέα δημιουργήματα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἴδια κáμνῃ καὶ οὔτε ἀπὸ ὕλας ξένας ἔχει χρεῖαν, οὔτε ποῦ νὰ πετάξῃ τὰ σαπρότερά ἀποζητεῖ. Καὶ οὕτωπῶς τῆς φθάνει ὁ τόπος ὁ ἐδικός τῆς, καὶ ἡ ὕλη ἡ ἐδική τῆς, καὶ ἡ τέχνη ἡ ἐδική τῆς.

Στοχαζοῦ ἀδιάκοπα ὅτι ὅλα ὅσα γίνονται, διὰ μεταβολῆς γίνονται καὶ συνείδησε νὰ νοῆς ὅτι

τίποτε δὲν ἀγαπᾷ ἢ φύσις τῶν ὄλων περισσότερον, ὅσον τὸ νὰ μεταβάλλῃ τὰ ὄντα καὶ νὰ κáμνῃ νέα ὁμοία. Διότι κάθε ὄν εἶνε ὥσάν σπέρρος ἐκεῖνου τὸ ὁποῖον ἀπ' αὐτὸ θὰ γίνῃ. Καὶ σὺ στοχαζέσαι ὅτι σπέρροι εἶνε μόνον ὅσους εἰς τὴν γῆν ἢ τὴν μήτραν σπείρομεν καὶ εἶνε τοῦτο μεγάλη ἀπειρία.

Γρήγορα θὰ τὰ λησμονήσῃς ὅλα σὺ καὶ γρήγορα ὅλα θὰ λησμονήσῃς ἐσένα.

Βλέπε τὴν ψυχὴν σου μέσα· μέσα ἐκεῖ εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ ὁποία εἰμπορεῖ ἀδιάπαντα ν' ἀναβρύσῃ, ἐὰν ἀδιάπαντα τὴν σκάπτῃς.

Ὅλα τὰ ἐγκόσμια συνήθη διὰ τὴν πείραν ἐφήμερα διὰ τὸν χρόνον ὄντα διὰ τὴν ὕλην. Ὅλα τὰ τωρινὰ ἀπαράλλακτα εἶνε ὅπως καὶ εἰς τὸν καιρὸν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἔχομεν θάψει.

Ὁ ὑγεῖης ὀφθαλμὸς πρέπει ὅλα τὰ ὁρατὰ νὰ βλέπῃ, καὶ νὰ μὴ λέγῃ: Τὰ χλωρὰ θέλω. Αὐτὸ μόνον εἰς πάσχοντα ὀφθαλμὸν ταιριάζει. Καὶ ἡ ὑγεῖης ἀκοὴ καὶ ὁσφρησις πρέπει νὰ εἶνε βολικὴ δι' ὅλα τὰ ὁσφραντὰ καὶ τάκονστά. Καὶ ὁ ὑγεῖης στόμαχος νὰ δέχεται ἐξ ἴσου ὅλα τὰ τρόφιμα, ὅπως ἡ μυλόπετρα ὅλα ὅσα ἐκατασκευάσθη ν' ἀλέθῃ. Καὶ οὕτωπῶς καὶ ὁ ὑγεῖης λογισμὸς πρέπει νὰ εἶνε ἐτοιμὸς δι' ὅλα ὅσα γίνονται· ὁποῖος δὲ λέγει: Ἄς σωθῶν τὰ παιδιὰ καὶ: ὅλοι νὰ μ' ἐπαινῶν, ὅτι καὶ ἂν κάμω, εἶνε ὀφθαλμὸς ζητῶν τὰ χλωρὰ καὶ ὀδόντες ζητοῦντες τ' ἀπαλά.

Θὰ γίνῃς τάχα ποτέ, ὦ ψυχὴ, ἀγαθὴ καὶ ἀπλὴ, καὶ μία, καὶ γυμνὴ, φανερωτέρα τοῦ σώματος τὸ ὁποῖον σὲ περικλεῖναι; Τάχα θὰ δοκιμάσῃς ποτὲ διαθέσεις ἀγάπης καὶ ὑπομονῆς; Θὰ γίνῃς ποτὲ τάχα τελεία, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃς κανενὸς χρεῖαν; καὶ νὰ μὴν ποθῇς τίποτε καὶ τίποτε νὰ μὴν ἐπιθυμῇς οὔτ' ἐμψυχον, οὔτ' ἀψυχον, δι' ἀπολαύσεις ἡδονῶν; οὔτε χρόνον διὰ μακροτέρας ἀπολαύσεις; οὔτε τόπον, ἢ χώραν, ἢ ἀνέμων εὐκαιρίας, οὔτε ἀνθρώπων ταιριασμούς; ἀλλὰ θ' ἀρκῆσαι εἰς τὴν τωρινὴν κατάστασιν καὶ θὰ εὐχαριστήσῃς μετὰ τὰ παρόντα ὅλα, καὶ θὰ πείσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ὅτι ὅλα τὰ ἔχεις, καὶ ἀπὸ τοὺς θεοὺς σοῦ δίδονται, καὶ ὅτι ὅλα καλὰ σοῦ εἶνε καὶ θὰ εἶνε, ὅσα τοὺς εἶνε ἀγαπητὰ καὶ ὅσα μέλ-

λουν νὰ δώσουν διὰ σωτηρίαν τοῦ τελείου ζῆτον, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου, καὶ ὥραϊου, τὸ ὁποῖον ὅλα καὶ τὰ γεννᾷ, καὶ τὰ συγκρατεῖ, καὶ τὰ περιέχει, καὶ τὰ περιμαζεύει ὅταν διαλύωνται διὰ νὰ δημιουργηθοῦν ὁμοία; θὰ εἶσαι ποτὲ τάχα τοιαύτη, ὥστε οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ συγκοινωνοῦν οὕτωπῶς καὶ νὰ μὴν παραπονοῦνται εἰς αὐτούς, οὔτε νὰ κατηγοροῦνται ἀπ' αὐτούς;

Ἀγουρίδα, σταφύλι, σταφίδα, ὅλα εἶνε μεταβολαί, ὅχι εἰς ἀνυπαρξίαν, ἀλλ' εἰς ἀνυπαρξίαν πρὸς ὥρας μόνον.

Συνείδησε καὶ εἰς ὅσα δὲν πιστεύεις, ὅτι θὰ σ' εὕρουν. Διότι καὶ ἡ χεὶρ σου ἢ ἀριστερά, ἡ ὁποία ὡς ἀσυνείθιστος, εἶνε ἀργὴ δι' ἄλλα, τὰ χαλινὰ ὅμως κρατεῖ δυνατώτερα, παρὰ ἡ δεξιὰ, διότι αὐτὸ τὸ συνείδησε.

Τὰ πράγματα στέκουν ἔξω θυρῶν, αὐτὰ ἀπ' ἑαυτῶν, καὶ τίποτε οὔτε εἰσεύρουν δι' ἑαυτά, οὔτε στοχαζονται. Ποῖος λοιπὸν στοχαζεται δι' ἑαυτά; ὁ Κυρίαρχος Νοῦς.

ΕΙΔΩΛΙΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ—ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΘΩΜΑΣ

Ἡ το εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας συναυλίας τῆς Ὀπερας. Ἐπὶ δύο ὥρας εἶχαν ἀποκάμει μετὰ τὸ νὰ μὴ θαυμάζωσαν καὶ νὰ μὴ ἐννοοῦν. Ἐξαφνα ἀντήχησαν τόνοι πολὺ ἀπλοῖ, πολὺ λιτοί, ἀλλὰ εὐστοχοὶ καὶ βαθεῖς. Εἰς τὸν οὐδὸν τοῦ Ἄδου, καὶ μετὰ ὀλίγας φράσεις ὁ Δάντης προσηγόρευε τὸν Βιργίλιον. Ἐπειτα, μετὰ περισσοτέραν ἀκόμη ἡδύτητα καὶ μελαγχολίαν οἱ ἐρασταὶ οἱ ἐξ Ἀριμίνου ἀφηγήθησαν τὸν ἔρωτά των. Τότε αἱ ἐπευφημῖαι ἐξεργάγησαν, καὶ ὁ συνθέτης τῆς «Μινιόν», τοῦ «Ἀμλετ» καὶ τῆς «Φραγκίσκης» τῆς ἐξ Ἀριμίνου ἀνευφημήθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τελευταίαν φορὰν. Τὰ εὐγενῆ ἐκεῖνα «ὀρεσιτατίβα», ἡ ὥραία ἐκείνη ὄλως γαλλικὴ ἀπαγγελία, ἡ τέχνη ἐκείνη τοῦ ἀποδίδειν εἰς μόνον τὰς λέξεις, εἰς μόνον τὸν λόγον, ὅλην τὴν μουσικὴν τὴν ὁποίαν περιέχει, ἡσθάνθησαν ἀορίστως ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε κατὰ τι μέγα, τὸ πολύτιμον, ἀλλοῖμονον! καὶ τὸ ὁποῖον σήμερον ἀπειλεῖται. Εἶνε κατὰ τι ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ τὸ ὁποῖον ἀποσύρεται, τὸ ὁποῖον φεύγει, τὸ ὁποῖον χάνεται ἀπὸ τὰς παρα-

«Ὅλα εἰς μεταβολὴν» καὶ σὺ ὁ ἴδιος εἰς ἀδιάπαντον μεταλλαγὴν καὶ κάπως φθορὰν ἀκόμη καὶ ὁ κόσμος ὅλος.

Στοχαζοῦ ὁποῖον τάχα πρέπει νὰ σ' εὕρῃ ὁ θάνατος καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν. Καὶ στοχαζοῦ ἀκόμη ὅτι σύντομος ὁ βίος καὶ ἀπέραντοι οἱ πρὸ σοῦ καὶ οἱ μετὰ σὲ αἰῶνες, καὶ ὅτι κάθε ὕλικὸν πρᾶγμα εἶνε ἀσθενές.

Προσπάθει νὰ συγκρατῇς τὴν φαντασίαν νὰ σταματᾷς τὰς ὁρμάς νὰ σβύνης τὰς ὁρέξεις σου· νὰ εἶσαι εἰς ὅλα κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου.

Τὸ κάθε τι μοῦ ταιριάζει ὅτι σοῦ εἶνε καλοταίριαστον, ὦ κόσμε. Τίποτε δὲν μοῦ εἶνε πρῶτον, οὔτε ὄψιμον, ὅταν δι' ἐσένα εἶν' ἔγκαιρον. Κάθε τι τὸ ὁποῖον αἱ ἐποχαί σου φέρουν, ὦ Φύσις, εἶνε δι' ἐμένα καρπός ἀπὸ ἐσένα ὅλα γεννῶνται, μέσα εἰς ἐσένα ὅλα ὑπάρχουν, εἰς ἐσένα πάλιν ὅλα ἐπιστρέφουν.

Μεταφρ. ΑΓΓΙΑΟΣ ΘΕΡΟΥ

δόσεις μας καὶ ἀπὸ τὴν ἰδιοφυΐαν μας. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόβλεπαν ὅτι τόσῳ ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον αὐτὸς οὗτος ὁ γηραιὸς μουσουργὸς θὰ μᾶς ἐφενγε διὰ παντός.

Ἦτο ὁ ἀρχαιότερος τῶν μουσουργῶν μας καὶ, νομίζω, ὄλων τῶν μουσουργῶν. Ἦτο ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀπὸ περισσότερα χρόνια ἦτο κάτοικος τοῦ βασιλείου εἰς τὸ ὁποῖον, καθὼς εἶπεν ὁ Ὀφμας, ἐνδιατῶνται αἱ οὐράναι γοητεῖαι τῶν ἡχῶν.

Ἐπειδὴ τὸν ἐγνώρισαν πάντοτε σοβαρόν, κάπως αὐστηρόν, οἱ νεώτεροι ἐλησιμόνουν ὅτι ὁ μουσουργὸς τοῦ «Ἀμλετ» ἐπῆρξεν ἄλλοτε ὁ μουσικὸς τοῦ «Καδῆ». Δὲν ἀπῆρεσκεν ὅμως καὶ εἰς αὐτὸν ἡ τοιαύτη λήθη. Ἐν τούτοις, ἐγὼ, θὰ τὸ ἐνθυμηθῶ σήμερον. Ὁ «Καδῆς» δὲν εἶνε μόνον μία λεπτὴ παραφθία τῆς τέχνης, ἢ μάλλον κάποιος ὀρισμένης ἰταλικῆς τέχνης· δὲν εἶνε τοιοῦτος ἢ ἐξωτερικῶς καὶ κατ' ἐπίφασιν. Κατὰ βάθος, ἡ μουσικὴ αὐτὴ εἶνε πολὺ γαλλικὴ, καὶ καὶ ὀλίγον ἀκόμη θὰ ἔλεγα ἐθνικὴ. Ὡ! ὅλως

διαφορετικά από την «Μασσαλώτιδα». Ἀπὸ μικρῶν ἀπόψεων, ἀλλὰ τόσῳ χαριτωμένων! Εἶνε ἔθνικὴ οὕτω διὰ τῆς εὐχερείας, τῆς οἰκειοτάτης καὶ ἀφελεστάτης εἰρωνείας διὰ τῆς νοστιμιωτάτης ἀντιθέσεως τὴν ὁποῖαν ἀποτελοῦσιν ὁ ἀνατολικὸς διάκοσμος καὶ ἡ ὥς παρισινοῦ χαμινίου διαβολία, αἱ ἐναλλασσόμεναι στροφαὶ τοῦ εὐνοῦχου καὶ τοῦ ἀρχιτυμπανιστοῦ. Καὶ ἔπειτα, καθὼς ἐτραγουδοῦσεν ἡ Μεγάλῃ Δούκισσα τοῦ Γερμανοῦ «Μ' ἀρέσουν οἱ στρατιωτικοὶ μ' ἀρέσουν!» μ' ἀρέσει ὁ «Καδῆς» οὕτω, δι' αὐτὸν τὸν στρατιωτικὸν του χαρακτήρα τὸν εὐθυμον καὶ ἀφελῆ, διὰ τὸν τόνον αὐτὸν τὸν ἀλγερινόν, τόνον εὐθυμίας κατακτητικῆς καὶ ἀποικιακῆς ἐν ταῦτῳ. Naί, ὅλα αὐτὰ εἶνε ἰδικά μας, γέννημα ἰδικόν μας. Τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὁδείου, τὸν μέγαν τιτουλον τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς ὡς προπέμπουν μέχρι τοῦ τάφου αὐρίου τὰ στρατιωτικὰ ἀγγήματα, αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ καὶ αἱ ὁμοβροντίαὶ ἀλλά, τὸν μουσουργὸν τοῦ «Καδῆ» ὡς ἴδωμεν ἐπίσης ν' ἀκολουθοῦν οἱ μικρόσωμοι ζωηροὶ στρατιῶται, οἱ μικρόσωμοι ἀληθινοὶ γάλλοι κληρωτοί.

Ἐν ἐλλείψει ἔθνικῆς κηδείας, κηδεῖα λαϊκὴ ὡς γίνῃ εἰς τὸν μουσικὸν τῆς «Μινιόν». Ἡ «Μινιόν», νομίζω εἶνε τὸ μόνον ἔργον—ὁμιλῶ διὰ τὰ ἔργα τὰ ἄξια τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ—τὸ ὁποῖον παρεστάθη χιλιάκις εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον, ζῶντος τοῦ συγγραφέως. Καὶ μόνον τοῦτο θὰ ἦτο ἤδη μέγα. Χιλιάκις, εἰς τὸ διάστημα τριάκοντα ἐτῶν, καὶ τῶν τελευταίων αὐτῶν ἐτῶν τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν τόσῳ εὐφορᾷ, τόσῳ ἔνδοξῳ, ἀλλὰ τόσῳ ἀχάριστα ἐνίοτε καὶ τόσῳ σκληρᾷ! Τὰ ἔτη αὐτὰ ἐφείσθησαν τῆς «Μινιόν». «Συμβουλευέου τὸν ἀμαθὴ καθὼς καὶ τὸν σοφόν, ἐγνωμάτευσεν ἡ σοφία τῆς Αἰγύπτου, καὶ μὴ ἐπαίρεσαι διὰ τὰς γνώσεις σου». Ἄς τοὺς συμβουλευθῶμεν λοιπὸν τοὺς ἀμαθεῖς ἢ ἐκείνους τοὺς ὁποίους, πέραν τοῦ δέοντος περιφρονητικῶς, ἀποκαλοῦμεν οὕτως. Ἄς ἐρωτήσωμεν τοὺς ἀδυνάτους τοὺς ταπεινοὺς, τὰς ψυχὰς τὰς ἀφελεῖς καὶ τὰς ἀδόλους καρδίας. Παραμένουν πιστοὶ εἰς τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἐπιδραμεῖ εἰς αὐτοὺς τὸ ἰδεῶδες. Ὅτι δὲν εἶνε τὸ ἀνώτερον, τὸ θεσπέσιον ἰδεῶδες, ἀδιάφορον εἶνε ἰδεῶδες ἐν τούτοις, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡμποροῦν νὰ ἐννοήσουν, τοῦ ὁποίου καί, οὕτως εἰπεῖν, εἶνε ἐπιδεκτικοί.

Ὅσῳ δὲ ἀφορᾷ τὴν ἐλευθερίαν τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν εἰς τὴν «Μινιόν» ἀπέναντι τοῦ «Wilhelm Meister» τοῦ Γκαίτε ὡς μὴ ἀγανακτῶμεν καὶ τόσον ἡξεύρω ὅτι ὑπάρχουν Γερμανοὶ καὶ ὅχι ἀπὸ τοὺς ἀσημοτέρους οἱ ὁποῖοι τὸν ἐσυγχώρησαν δι' αὐτήν. Ὁ κ. Χάνσλικ μεταξὺ ἄλλων δὲν παρεδέχετο εἰς ἐν πνευματικῶδες καὶ αἰσθηματικὸν ἔργον τόσῳ γαλλικόν, ὡς τὴν «Μινιόν», ὅτι εἶνε δυνατὸν ἢ ἡρωῖς ν' ἀποθάνῃ. Εἶχε δίκαιον. Ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς μελωδίας ὑπάρχει μία μόνη ἡ ὁποία προμηνύει ἢ ἐπιτρέπει καὶ μίαν λύσιν τραγικὴν; Καὶ πῶς εἶνε καμωμένοι διὰ νὰ περιῖπτανται ἐπὶ μακρὸν ἀκόμη κάτω ἀπὸ τὸν γαλλικὸν μας οὐρανὸν τὸν αἰθριώτερον τοῦ οὐρανοῦ τοῦ γερμανικοῦ, τὸν ὀλιγώτερον θερμὸν τοῦ οὐρανοῦ τοῦ ἰταλικοῦ! Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἡ «Μινιόν» ἴσως θὰ διασωθῇ ἕσασί θὰ εἶνε τὸ τελευταῖον ἀντίτυπον τῆς γαλλικῆς οὔρετα comique, τὸ συμπαθὲς λείψανον ἐνὸς ἐπεράστου μουσικοῦ εἵδους καὶ μιᾶς τέχνης εὐφροσύνης!

Ὁ «Ἀμλέτος» εἶνε ὀλιγώτερον προσφιλεῖς εἰς τὸν λαόν, ἀλλὰ ὁ «Ἀμλέτος» εἶνε ὠραιότερος. Πᾶν ὅ,τι ἀνευφημήθη τελευταίως εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς «Φραγκίσκης τῆς Ἀριμίνου», ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ σεμνότης τοῦ ὕφους, ἡ εὐγλωττία τῶν ἀφηγήσεων, ὅχι μόνον ὅλα αὐτὰ ἀνευρίσκονται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ εὐγενοῦς ἔργου, ἀλλὰ πλέον ἢ ἅπαξ βλέπει τις ἐν αὐτῷ ἀντιπαρερχομένην τὴν θείαν φλόγα, τὴν θείαν ἀστραπὴν. Κατὰ τὸ παράτολμον αὐτὸ ἄθλον, ὁποῖον ἦτο ἡ μελοποίησις τοῦ σαικσπηρείου δράματος, πολλαχοῦ ὁ μουσικὸς ἀνεδείχθη νικητής. Χωρὶς νὰ σᾶς εἰπῶ τίποτε διὰ τὴν ἀληθῶς θαυμαστὴν σκηνὴν τὴν εἰς τὸν προμαχῶνα τοῦ Ἑλσενέρ, ἀναζητήσατε εἰς τὸ ὅλον ἔργον τὰς σελίδας ὀλιγοτέρας σημασίας, τὰς μεταβατικὰς σελίδας, ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὰ παρὰ τοῦ Προέδρου de Brosse καλούμενα ἄλλοτε «δυνατὰ μέρη». Θὰ εὑρετε εἰς αὐτὰς ἐν ἀφθονίᾳ τοὺς χαρακτήρας, τοὺς τύπους τῆς βαθείας ἀληθείας καὶ τοῦ σεμνοῦ κάλλους. Nur wer die Sehnsucht kennt... Ἐκεῖνος ποὺ ἐγνώρισε τὴν μελαγχολίαν... Ἐδῶ περισσότερον παρὰ παντοῦ ἄλλοῦ, ὁ μουσουργὸς τὴν ἐγνώρισε καὶ τὴν κατενόησε· ἀποπνέεται καὶ ἀναστενάζει ἐν τῷ «Ἀμλέτῳ» του, ἡ μελαγχολία αὐτῆς τῆς ὁποίας τὸ ἴδιον τὸ μέτωπόν του ἐφαίνετο

ὡς ὁ ζοφερός της θρόνος. Τραχεῖα μελαγχολία τῆς πράξεως τοῦ παρεκκλησίου, φθάνουσα μέχρι ἐντελοῦς ἐξαντλήσεως ἢ μέχρι μανίας μελαγχολία γεμάτη ἀπὸ παράπονον, καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον μόνον κατευναζόμενη, τῆς πράξεως τῆς παραφροσύνης. Ἀλήθεια, δὲν θὰ προβῶ ἐνταῦθα εἰς κριτικὴν ἀνάλυσιν ἢ εἰς κριτικὴν αὐστηρῶς μουσικὴν! Διὰ τὴν ἡδύτατα ἐξαισίαν σκηνὴν καὶ τι καλλίτερον, καὶ τὸ ὁποῖον εἰσδύει βαθύτερα εἰς τὴν ψυχὴν, ἔχει κανεὶς νὰ εἰπῇ· νὰ ἐπαναλάβῃ μᾶλλον, καθότι τὸ τοιοῦτον ἔχει ἤδη λεχθῇ. «Υπάρχει εἰς τὴν τετάρτην πράξιν τοῦ «Ἀμλέτου» ἐν ἄσμα θεσπέσιον... αἱ ὀλίγαι φράσεις κάποιας μελαγχολίας νοσταλγικῆς καὶ ἀπεγνωσμένης παρέρχονται καὶ ἀντιπαρέρχονται ἀκατάπαυστα ἐν τῷ θρήνῳ τῆς Ὀφελίας, ἐνῷ γύρω ἀπὸ αὐτὴν αἱ σύντροφοί της εἶνε εἰς διαρκὴ κίνησιν χορεύουσαι καὶ ᾄδουσαι καὶ αὐταί, καὶ εἶνε ἢ πάντοτε σπαρακτικὴ διὰ τὴν καρδίαν ἀντίθεσις τῆς Ζωῆς ἢ ὁποῖα χαίρει, ἢ ὁποῖα ἀναπεροῦται γύρω ἀπὸ τὴν ψυχὴν τὴν ὁποῖαν καταβιβρώσκει ὁ μονομερὴς ἔρως, τὸ ὀδυνηρὸν μαρτύριον τοῦ ἐνδομύχου τραύματος... Ἀφήσατέ την, σεῖς ὅλαι εἰς τὰς ὁποίας ἐμοίρασε τ' ἀνθὴ πού εἶχε, μὲ τὴν χάριν της ὡς ἐρωτευμένης βαθεῖα πληγωμένης, ἀφήσατέ την νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἐκεῖνο τὸ ποτάμι... νὰ καταπνίξῃ μέσα εἰς αὐτό, μαζὶ μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀπολεσθείσης χαρᾶς, τὸν ἔρωτα τὸν ἀνίατον. «Χαῖρε, στενάζει ἀκόμη· χαῖρε, μόνε μου φίλε!» Ἡ Ζωὴ ἡμπορεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ χαίρουσα καὶ χοροπη-

δῶσα, ἡ Ἀνοιξὶς ἐπιδραμεῖν φῶς καὶ ἀρώματα, ἡ πάσχουσα ψυχὴ ἐλυτρώθῃ διὰ παντός».

Οὕτως ἔγραφε μίαν ἡμέραν ὁ κ. Παῦλος Μπουρζὲ περὶ τῆς ἡδύτατα ἐξαισίας μουσικῆς. Εἶνε ἀδύνατον νὰ συναγάγῃ τις λεπτότερον τὴν ἐννοίαν της, ἢ τὸν συμβολισμόν της ἢ τὴν ψυχὴν αὐτῆς, καὶ εὐχαρίστως θὰ ἐτελείωνα μὲ τὴν ποιητικὴν αὐτὴν ἐξήγησιν καὶ τὸ ἁρμονικὸν αὐτὸ σχόλιον.

Ἀλλὰ θέλω, ὀφείλω νὰ προσθέσω ὀλίγα λόγια ἀτομικὰ καὶ τὰ ὁποῖα νὰ εἶνε ὥσάν μία μεταμέλεια, ὥσάν μία αἴτησις συγγνώμης μάλιστα ὅσῳ καὶ ἐν ὕστατον χαῖρε. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν προκειμένου περὶ τοῦ τελευταίου ἔργου τοῦ Ambroise Thomas, κάποια λόγια ἀλλοίμονον! περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἐπρεπεν ἐπιτόλαια μοῦ διέφυγαν. Τὰ λόγια αὐτὰ ἐλύπησαν, καθὼς ἔμαθα, τὸν γηραιὸν καὶ πρᾶον μέγαν διδάσκαλον. Τὰ ἡσθάνθη βαθεῖα εἰς τὴν καρδίαν του, ὦ! μόνον εἰς τὴν καρδίαν του ὅπου ἀπὸ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ ἔχῃ θέσιν. Καὶ τὴν θέσιν αὐτήν, τὸ ἡξεύρω ἐπίσης, δὲν μοῦ τὴν ἐπῆρε ἐν τούτοις ἢ ἐπιεικεῖά του μοῦ τὴν διετήρησε μέχρι τέλους. Δι' αὐτό, τελευταίως, ἀσπασόμενος διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ μέτωπόν του τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν μοῦ ἐδείχθη αὐστηρόν, εἶπα σιγά, καὶ θέλω νὰ ἐπαναλάβω ἐδῶ· «Διδάσκαλε, συγχώρησέ με. Ἡ νεότης εἶνε ἀσυλλόγιστη καὶ τὰ λόγια της ἔχουν κάποιαν προπέτειαν. Ἀλλὰ τώρα ποὺ εἶσαι ἐν γνώσει τῶν πάντων, ἡξεύρεις πολὺ καλὰ ὅτι σὲ ἀγαποῦσα».

[Μετάφρ. Χρ. Θ. Λαγ.]

CAMILLE BELLAIGUE

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΙΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΙΟΓΟΙ

Φιλοτουρκισμός

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Πρὸ ὀλίγου ἐπέρασε κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά μου ἡ διαδήλωσις. Ἦτο ἡ μόνη διαδήλωσις ποὺ δὲν μ' ἔκαμε νὰ γελάσω ἢ νὰ γανακτῇσω.

Ο κ. ΜΑΘΗΤΗΣ. — Ἡ διαδήλωσις διὰ τὸ Τουρκικὸν Σύνταγμα. Ἐννοῶ. Κ' ἐγὼ ὑπέθετα ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ ἀνέλπιστος ἐνθουσιασμός, αἱ ζητωκραυγαὶ διὰ τὸν Σουλτάνον καὶ τὸν τουρκικὸν στρατὸν, τὰ χαίρετάματα ποὺ ἐστελναν οἱ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι πρὸς τὸν «προαιώνιον ἐχθρόν», θὰ ἐκινούσαν τὴν εἰρωνειαν σας διὰ τὴν μεταστροφὴν τῶν πραγμάτων εἰς τὸν κόσμον αὐτόν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καθόλου. Αἱ διαδηλώσεις ποὺ εἶχαμεν ἕως τώρα ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐθνικῶν μας ζητημάτων καὶ τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς, ὑπῆρξαν πάντα ὀλίγον ἡλίθιαι καὶ πολὺ μελαγχολικαί. Περιωρίζοντο, ὅπως γνωρίζετε πολὺ καλά, εἴτε εἰς ἀπειλὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας, τοὺς ὁποίους κατετροπώνονμεν με λόγους καὶ ψηφίσματα, εἴτε εἰς διαμαρτυρίας πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκάμναμεν κάθε τὸσον ἓνα μάθημα ἑλληνικῆς ἱστορίας. Εἶχαμεν καταγῆσει ἓνα ἔθνος διαμαρτυρομένων. Ἡ τελευταία διαδήλωσις ἦτο μία διαδήλωσις λογικῇ καὶ ὠφέλιμος.

Ο κ. ΜΑΘ. — Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον συμφωνῶ καθ' ὅλοκληρίαν. Ὑποθέτω ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένας πὺν νάρνηθῃ, ὅτι ἡ ἐθνικὴ ἐνδυνάμωσις τῶν γειτόνων μας εἶναι τὸ μόνον πρᾶγμα ποὺ ἵμπορεῖ νὰ εὐξηθῇ διὰ πολλὰ ἔτη ἡ ἰδική μας ἀδυναμία καὶ ὅτι αἱ φιλικαὶ μας σχέσεις με αὐτοὺς ἀποτελοῦν τὴν μόνην ἐξασφάλισιν σκέπας εὐχρίας διὰ τοὺς δυστυχημένους ἀλτρώτους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζομεν ἀδελφούς καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἐξωτερικὴ μας πολιτικὴ ἔκαμεν ἕως τώρα ἀφόρητην τὴν ζῶην.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Βλέπετε ὅτι χρειάζεται μεγάλη σοφία ἀκριβῶς διὰ νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς τὰ πλοῦστερα τῶν πραγμάτων. Καὶ ἡ σοφία αὕτη μᾶς ἔλειπεν ἕως τώρα. Εὐτυχὸς ἦλθαν τὰ πράγματα νὰ μᾶς τὴν διδάξουν.

Ο κ. ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως καί τι με ἀνησυχεῖ εἰς ὅλην αὕτην τὴν ἱστορίαν. Δὲν εἵμπορῶ νὰ εἶμαι ἀπολύτως εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν κατάστασιν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Διὰ τί;

Ο κ. ΜΑΘ. — Θὰ σὰς ἐξηγήσω. Ὅταν εἶδα τὴν διαδήλωσιν νὰ περνᾷ κάτω ἀπὸ τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Φεραίου, μοῦ ἐφάνη ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἔτρεχαν εἰς τὸ μέγαρον τῆς Τουρκικῆς πρεσβείας, διὰ νὰ ζητωκραυγᾶσιν ὑπὲρ τοῦ Σουλτάνου, ὕβριζαν τὴν σιωπηλὴν θλίψιν τῶν ἀνδριάντων αὐτῶν. Διὰ μίαν στιγμὴν μάλιστα ἐνόμισα ὅτι τὰ χεῖλη τοῦ Πατριάρχου ἐσάλευσαν εἰς μίαν κατάραν καὶ τὰ χεῖλη τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς μίαν χονδρὴν βλασφημίαν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Πρῶτον οἱ ἀνδριάντες αὐτοὶ εἶναι τὸσον ἀσχημοί, ὥστε δὲν ἔχουν κανένα δικαίωμα νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐν ὀνόματι τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων, τοὺς ὁποίους ἀντιπροσωπεύουν. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ εἶχαν δὲν θὰ τὸ ἔκαμναν.

Ο κ. ΜΑΘ. — Ἐπιτρέψατέ μου νὰ διαφωνήσω με τὴν ἀντίληψίν σας αὕτην. Δὲν λησμονοῦν οἱ νεκροί.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Οἱ νεκροὶ εἶναι σοφώτεροι ἀπὸ ἐμᾶς.

Ο θάνατος κάμνει τοὺς ἀνθρώπους σοφώτερους, διότι τοὺς δίνει τὴν αἰωνίαν γαλήνην. Καὶ ἡ γαλήνη εἶναι μὴτέρα τῆς σοφίας. Ἄν θέλετε μάλιστα νὰ σὰς εἰπῶ εἰλικρινῶς τὴν γνώμην μου, ἡ ψυχολογία τῶν ἀνδριάντων αὐτῶν μοῦ φαίνεται ἐντελὼς διαφορετικὴ ἀπ' αὐτὴν ποὺ φαντάζεσθε.

Ο κ. ΜΑΘ. — Ποία εἵμπορεῖ νὰ εἶναι;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ σὰς εἰπῶ. Εἶδατε ποτὲ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐορτὴν τοὺς ἐξάλλους πατριώτας, οἱ ὁποῖοι πηγαίνουν καὶ κρεμοῦν ἀπὸ τὸν λαμὸν τοῦ Πατριάρχου, τοῦ Φεραίου, τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ἐνὸς πλαστογραφημένου Καραϊσκάκη, ποὺ εὐρίσκεται εἰς τὸν Πειραιᾶ, μερικὸς πελωρίους στεφάνους, τοὺς ὁποίους μόλις εἵμπορεῖ νὰ βαστάσῃ καὶ αὐτὸς ὁ μαρμάρινος τράχηλος ἐνὸς ἀνδριάντος; Νομίζω λοιπὸν ὅτι οἱ ἥρωες ποὺ ἀνεφέραμεν, ἂν εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ κινήσουν τὰ χεῖρια των, θὰ ἔπνυν ὅλους αὐτοὺς τοὺς φλυᾶρους στεφανηφόρους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐξάρσαν τὴν ἐλευθερίαν, διὰ νὰ κάμουν τὸσον ἀναξίαν χορὴν τῆς δωρεᾶς των. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἂν ἐξαμυγέλασαν ἀπὸ εὐχαρίστησιν κάποτε τὰ μαρμάρια χεῖλη των, αὐτὸ ἔγινεν εἰς τὴν προχθεσινὴν δισηλῶσιν.

Ο κ. ΜΑΘ. — Φθάνετε εἰς τὴν ὑπερβολήν. Δὲν εἵμπορῶ νὰ φαντασθῶ τὸν Κολοκοτρώνην φιλοτουρκον.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Οἱ ἥρωες ἡξοῦρον νὰ ἐκτιμῶν τοὺς ἐχθρούς των. Εἰς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας οἱ ἡρωῖσμοι δημιουργοῦν μίαν ὑπεροχὴν ἀδελφότητος. Τὴν ἀδελφότητα τῆς ἀνδρείας καὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ. Εἰς τὴν ἄλλην ζῶην ἐκεῖνος πλὴν ἐφόνευσεν καὶ ἐκεῖνος πλὴν ἐφονεύθη, κατὰ ἀπὸ μίαν σημαίαν, γίνονται ἀδελφοί. Καὶ ἡ ἀδελφότης αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ Ἄδου.

Ο κ. ΜΑΘ. — Ὡστε πιστεύετε εἰς μίαν ἄλλην ζῶην;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Αὕτη εἶναι μία ἀδιάκριτη ἐρώτησις. Καὶ ἂν δὲν πιστεύω ἐγὼ, ἐκεῖνοι ἐπίστευαν. Ἄν εἶχαν λάθος, τὸ πρᾶγμα εἶναι μελαγχολικώτερον. Οἱ ἥρωες ποὺ ἐκολύμβησαν εἰς τὸ αἷμα τους δι' ἓνα βουνὸ πλάρι καὶ μίαν φανταστικὴν οὐρὴν ἢ διὰ μίαν γωνίαν τοῦ παραδείσου καὶ μίαν δροσερὰν σκιάν τοῦ οὐρανοῦ κήπου, ἂν δὲν εὐρήκαν τὴν ἀνταμοιβήν ποὺ ἐπερίμεναν, εἶναι ἀπείρως δυστυχέστεροι κάτω ἀπὸ τὸ χῶμα. Καὶ ἡ δυστυχία αὕτη τοὺς ἀδελφώνει ἀκόμη μίαν φορὰν.

Ο κ. ΜΑΘ. — Θέλετε νὰ με καθυστερήσετε.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Θέλω νὰ σὰς πείσω, ὅτι οἱ μαρμάρινοι ἀνδριάντες δὲν εἶχαν κανένα λόγον νὰ σκυθρωπάσουν διὰ τὴν προχθεσινὴν διαδήλωσιν.

Ο κ. ΜΑΘ. — Μοῦ προδίδετε ἓνα φιλοτουρκισμόν, ποὺ μοῦ κάμνει ἐντύπωσιν. Εἶχα λησμονήσει ὅτι ἀγὰπτε τὴν Ἀνατολὴν ἐξ ἰδιουσυγκρασίας, ὅπως ὁ Πιερ Λοτί.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἰσως. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Τοῦρκοι μοῦ εἶναι πολὺ συμπαθητικοί. Μοῦ ἀρέσει ἡ ἀγαθότης των, ὁ ἱπποτισμός των, ἡ μοιραιοδοξία των, ἡ ἀγάπη των πρὸς τὰ σιρόπια καὶ τὰς γυναῖκας, ἡ μαγειρικὴ των, ὁ ἐρωτισμός των, ἡ ὀκνηρία των καὶ ἡ φιλοσοφία των. Πολλὰ πράγματα μοῦ ἀρέσουν εἰς τοὺς προαιωνίους ἐχθρούς μας.

Ο κ. ΜΑΘ. — Ἰσως μία σταγὼν θερμοῦ ἀνατολικοῦ αἵματος ρεεῖ εἰς τὰς φλέβας σας.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Εἶναι πολὺ πιθανόν. Μοῦ ἀρέσει τὸ πλάρι καὶ ὁ χαλβας καὶ τὸ ὄνειρόν μου θὰ ἦτο ἓνα χαρέμι κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν.

Π. ΝΡ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ

ΤΗΝ 7 Ἰουλίου, εἰς τὴν Κηφισίαν, κατόπι μακρᾶς ἀσθενείας, ἀπέθανε ὁ Δημήτριος Βικέλας, ὁ διάσημος συγγραφεὺς τοῦ «Λουκῆ Λάρα» καὶ ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων Βιβλίων.

Ο Δημήτριος Βικέλας ἐγεννήθη τὴν 15 Φεβρουαρίου 1835. Νεός, εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεσύρθη με ἱκανὴν περιουσίαν, διὰ νὰ καλλιεργήσῃ ἀνεξάρτητος τὰ γράμματα. Τὰ πρῶτα του ἔργα ἦσαν ὠραῖα καὶ τρυφερά ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἐσχάτως εἶχε συναρθροῖσιν εἰς τόμον με τὸν μετριοφρόνα τίτλον «Στίχοι». Ἀργότερα ἐπεδόθη εἰς τὴν διηγηματογραφίαν. Ο «Λουκῆς Λάρας», ὁ θεωρούμενος ὡς γενάρχης τοῦ νεοελληνικοῦ διηγήματος, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον του καὶ ἴσως τὸ καλλίτερόν του διήγημα. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶχε σπανίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπιτυχίαν. Ἀνευπώθῃ ἐπανειλημμένως—μία του ἐκδοσις μάλιστα, πολυτελής, κοσμεῖται καὶ ὑπὸ εἰκόνα τοῦ Ράλλη,—καὶ μετεφράσθη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ἡ συλλογὴ τῶν ἄλλων του διηγημάτων δὲν εἶχε τόσην ἐπιτυχίαν, μολοντί μετὰ αὐτῶν εὐρίσκονται μερικά ἀμυλλώμενα κατὰ τὴν ἀξίαν πρὸς τὸν «Λουκῆν Λάραν».

Μνημειώδες ἔργον τοῦ Βικέλα θεωρεῖται ἡ μετάφρασις τῶν Τραγωδιῶν τοῦ Σαίξπηρ εἰς ζωντανὴν ποιητικὴν γλῶσσαν, ἡ ὁποία ἕως τότε ἐθεωρεῖτο ἀκατάλληλος διὰ τὴν σκηνὴν καὶ μάλιστα διὰ τὴν τραγῳδίαν. Ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ἄμλετ, τοῦ Ὁθέλλου, τοῦ Ἐμπόρου τῆς Βενετίας κτλ. ἀπέδειξε ἴσα-ἴσα ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη εἶναι πολὺ καταλληλοτέρα τῆς καθαρηνούσης. Ἐκτοτε τὴν μετεχειρίσθησαν καὶ ἄλλοι, τελειότερα ἴσως ἀπὸ τὸν Βικέλαν. Ἀλλ' ὁ Βικέλας ὑπῆρξε ὁ καινοτόμος, ὁ ἐκδιώξας ἀπὸ τὸ θέατρον τὴν γλωσσικὴν πρόληψιν, καὶ αὐτὸ ἡ ἱστορία τῶν νεοελληνικῶν Γραμμάτων δὲν θὰ τοῦ τὸ λησμονήσῃ.

Τὰ «Παναθηναῖα», τιμῶντα τὴν μνήμην τοῦ ἐπιφανοῦς λογιῶν καὶ πολυτίμου τῶν φίλων, θὰ ἀφιερῶσιν προσεχῶς τὸν προσήκοντα χώρον εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ἔργον του.

ΘΕΑΤΡΟΝ

Θέατρον Κυβέλης (Πανελλήνιον): «Τζοκόντα», τραγωδία εἰς 4 πράξεις τοῦ Γαβριὴλ Δαννοῦντιου, κατὰ μετάφρασιν Ν. Ποριώτη. «Τὸ Χελιδόνι», δράμα εἰς πράξεις 3 ὑπὸ Παύλου Νιρβάνα. «Ἰωάννης Κωλέτης», κωμωδία-ἐπιθεώρησις τοῦ 1835, εἰς πράξεις 3, ὑπὸ Πῶλ Ἀρκάς.—Νέα Σκηνή: «Τὰ Νέα Παναθηναῖα», ἐπιθεώρησις εἰς πράξεις 3 μετ' ᾠμάτων, ὑπὸ Χ. Ἀννίνου καὶ Γ. Τσοκοπούλου.—Θέατρον Συντάγματος: «Οἱ Πετροχάρηδες», δράμα εἰς πράξεις 3, ὑπὸ Σ. Χαρχῆ. «Ἡ Προθυπουργία ἡ αἰ Αἰθῆραι μετὰ 100 ἔτη», κωμωδία εἰς πράξεις 3, ὑπὸ Τίμου Μωραϊτίνου. «Κινηματογράφος», ἐπιθεώρησις μετ' ᾠμάτων εἰς πράξεις 3, ὑπὸ Πῶλ Ἀρκάς.

Ἡ «Τζοκόντα» δὲν εἶναι ἀπλῶς ἔργον με θαυμασίον ποιητικὸν διάλογον, ἀπὸ τὰ δαντελλοειδῆ ἐκεῖνα, τὰ χρυσοῦφанта καὶ μαργαριτοστόλιστα, τὰ στιλπνά καὶ σελαγιζόντα μέχρις ἀποθαμβώσεως, εἰς τὰ ὁποῖα, ἅμα τὰ πτωχὰ μάτια μας συνεθίσουν καὶ αὐτὸν τὸν σελαγισμόν, δὲν ἔχουν πλέον νὰ ἴδουν σχεδὸν τίποτε. Ἀλλ' εἶναι δράμα, ἀληθὴς τραγωδία, τὸσον εἰς τὸ βάθος ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, κανὲν ἄλλο ἔργον τοῦ Δαννοῦντιου δὲν παρουσιάζει τόσας σκηναῖς ἀρετᾶς καὶ κανὲν ἄλλο δὲν ἐθροιάμβεισεν εἰς τὸ θέατρον, μετὰ ἢ ἄνευ τῆς Δουζε, ὅσον ἡ «Τζοκόντα». Αὕτη ἡ Σουλβία Σεττάλα, ἡ δύσεως, ἡ ὁποία

εἰς τὸν ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα τῆς ἐπικρατήσεως ἀπέναντι μᾶς μοιραίας ἀντιζήλου, νικάται καὶ ἀποσύρεται αἰμοσταγῆς καὶ ἀκρωτηριασμένη, χάνουσα καὶ τὰ δύο τῆς χεῖρια, ὡς ἂν εἶχε δοκιμάσῃ νὰ κρατήσῃ με αὐτὰ τὸ βαρὺ καὶ τὸ ἀκράτητον, τὸ ὁποῖον τῆς τὰ συνέτριψε,—ἡ γυναῖκα αὕτη εἶναι τῶντι ὑπερτραγικῇ καὶ ἐνθυμίζει ἡρώϊδα ἀρχαίας τραγωδίας. Ὁ Οἰδίπους, ἐμφανιζόμενος τυφλός, δὲν κινεῖ τόσον τὸν οἶκτον, ὅσον ἡ Σουλβία Σεττάλα ὅταν ἐμφανίζεται εἰς τὴν τετάρτην πράξιν, ὡς πτηνὸν με κομμένας πτέρυγας, κρύπτουσα ὑπὸ τὰς πτυχὰς πενθίμου μανδύου τὴν συμφορὰν τῆς, καὶ ἀνοιμένη τὸ θαλάσσιον δῶρον ποῦ τῆς προσφέρει ἡ Σειρηνοῦλα, διότι δὲν εἵμπορεῖ νὰ τὸ πάρῃ, ὅπως ἀργότερα δὲν εἵμπορεῖ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὴν μικρὰν Μπεάτα τῆς! Εἰς αὕτην τὴν πράξιν προπύτων ἡ Κυβέλη εὗρεν ἐκφράσεις, τόνους καὶ στάσεις ἀληθῶς σπαρτακτικάς. Ποτέ μου δὲν εἶδα ἀληθινώτερον ἄλγος ζωγραφισμένον εἰς τὸ πρόσωπον ἡθοιοῦ, καὶ ἐνόμισα πραγματικῶς ὅτι ἂν ἀπεσῆτο ὁ σκοτεινὸς ἐκεῖνος μανδύας, θὰ ἔβλεπα ἀπὸ κάτω, ἀντὶ χειρῶν, δύο οἰκτρά λείψανα. Κάτι ὁδνηρὸν ἀπεριγράπτως καὶ τόσον, ὥστε εἰς τὴν δευτέραν παράστασιν, δὲν ἡμπούρεσα νὰ ἴδω τὴν πράξιν αὕτην μέχρις τέλους. Ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη σκηνὴ τῆς γ' πράξεως μετὰ τῶν δύο ἀντιζήλων γυναικῶν, εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Κυβέλης εὗρεν ἔσορον ἐρημνεύτριαν. Εἰς τοὺς ὀργίλους μάλιστα καὶ ἀγωνιώδεις τῆς τόνους, εἶχεν ἓνα crescendo μοναδικῆς ἀληθείας καὶ δυνάμεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὴν πρώτην παράστασιν ἡ σκηνὴ αὕτη δὲν ἀπεδόθη τόσον καλά, ἐπειδὴ οἱ ἡθοιοὶ, φορηθέντες μήπως δὲν ἀκούσῃ τὸ ἀκροατήριον, ἤρχισαν τὰς φωνὰς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸν τόνον ἄλλ' εἰς τὴν δευτέραν ἦτο καί τι τέλειον. Ἐν γένει ὁ ρόλος τῆς Σουλβίας ὑπῆρξε θρίαμβος διὰ τὴν Κυβέλην καὶ ἀπέδειξε ὅτι τὸ σπάνιον τάλαντόν τῆς ἱσχυροποιεῖται σταθερῶς με τὴν πείραν καὶ τὴν ἡλικίαν, μετ' ὅλας τὰς μικρὰς διαλείψεις τὰς ὁποίας, ἀπὸ ἐξωτερικὰ καὶ καιρικὰ πάντοτε αἰτία, παρουσίασε τυχρὸν ἐκάστοτε. Ἐκ τῶν ἄλλων ἡθοιοῦν, ὅσοι ἔλαβαν μέρος εἰς τὴν ἁρμονικὴν παράστασιν τῆς «Τζοκόντας», πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν ἰδιαιτέρως τὸν Παπακόντα, τὸν ποιητὴν ἡθοιοῦν, ὁ ὁποῖος παίζει με τὴν ἀγάπην καὶ με τὸσον ἐνθουσιασμόν τὰ ὠραῖα ἔργα ὡς νὰ ἦσαν ἰδιὰ του,—μολοντί ἡ μεγάλη συγκίνησις ποῦ τοῦ προξενοῦν αἱ ποιητικαὶ φράσεις, ἐνῷ τὰς ἀπαγγέλλει, κάποτε τὸν παρασύρουν,—καὶ τὸν κ. Μαρξιν, ὁ ὁποῖος, με τὴν μεταμορφωτικὴν δύναμιν ποῦ ἔχει καὶ με τὴν γλυκύτητα ποῦ γαλήνην, ἦτο τῶντι ἐνδεδειγμένος διὰ τὸν ρόλον τοῦ Κοσμὰ Δάβρου.

Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Ποριώτη ἐκρίθη ποικιλοτρόπως. Φιλολογικῶς ἐξεταζομένη, εἶναι κατ' ἐμὲ ἡ ὠραιότερα μετάφρασις τοῦ ἀκριβολόγου καὶ εὐσυνειδήτου τούτου μεταφραστοῦ. Μετὰ τὴν πλοῦτον λεξιλογίαν καὶ με ἀξίειται ὁμολογουμένως κόπον, ὁ κ. Ποριώτης κατάρθωσε νὰ παρουσιάσῃ ἐν ἔργον γλωσσικὸς ὁμοιόμορφον, με χαρακτῆρα. Ἀλλὰ γεννᾶται ἀμέσως τὸ αἰώνιον ζήτημα: Ἡ ὁμοιομορφία, εἴτε τὴν καθαρὴν οὐσαν γράφῃ κανεὶς, εἴτε τὴν δημοτικὴν, εἶναι ἀναρροῦσαν γράφῃ κανεὶς, εἴτε ἀκόμη ἀνεκτὴ ὑπὸ τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος τῶν περισσοτέρων, διὰ τοὺς ὁποίους βεβαίως προωρίζετο ἡ μετάφρασις τῆς «Τζοκόντας». Ἡ ἀναγκαιότης, ἡ ὁποία κατέλαβε τὸ κοινόν, ἀκούσθη προσῶπα συγχρόνον δράματος.—ἓνα γλύπτην, τὴν γυναῖκα του, τὴν ἐρωμένην του, τὸν φίλον του,—νὰ ὁμιλοῦν ὡς μεσαιωνικοὶ ἥρωες (διότι ὁ χαρακτῆρ ἐν γένει τῆς μεταφράσεως μᾶς ἐφάνη μεσαιωνικός), ἀπαντᾷ εἰς τὸ τελευταῖον ἐρώτημα ὅχι. Ἀλλ' ὅχι ἐπίσης θάπαντήσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ πρῶτον, γλωσσικῶς, εὐρίσκεται εἰς δευτέρου. Ο κ. Ποριώτης, γλωσσικῶς, εὐρίσκεται εἰς τὴν πλάνην. Γλῶσσα ποῦ δὲν ἔχει πολλὴν σχέσιν με τὴν σύγχρονον ζῶην, δὲν ἐπιτρέπεται δι' οὐδένα λόγον εἰς τὸ θέατρον καὶ εἰς ἔργον συγχρόνου ζωῆς. Ἐχει

μέσα της τῷ ψευδός, καὶ τῷ ψευδός, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφῇ ἡ ὁμοιομορφία, δὲν εἰμπορεῖ νὰ σταθῇ πυνθενά. Διὰ τοῦτο ἡ «Τζοκόντα» ἐπαίχθη μόνον δύο φορές, ἐνῷ διαφορετικὰ ἠμποροῦσε νὰ παιγθῇ δέκα.

Καὶ τὸ «Χελιδόνι» τοῦ κ. Παύλου Νιρβάνα ἐπίσης ἐπαίχθη δύο φορές, ἐνῷ ἦτο ἄξιον πολὺ καλλιτέρας τῆς. Ἀλλ' ἡ ἀποτυχία — ἡ θεατρικὴ — αὐτοῦ τοῦ δράματος δὲν ὀρεῖται βέβαια εἰς τὴν γλώσσαν. Ὁ κ. Νιρβάνας, γλωσσικῶς, εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀλήθειαν. Δὲν θυσιάζει τὴν ζωνὴν χάριτι τῆς ὁμοιομορφίας, (ἡ ποῖα εἰμπορεῖ νὰ ἐλθῇ μὲ τὸν καιρὸν ἢ καὶ νὰ μὴν ἐλθῇ ποτὲ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν), οἱ δὲ ἡρώες του ὁμολοῦν ἀπὸ τὴν σκηνῇ, ὅπως θὰ ὁμιλοῦν καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα. Κατωτέρω θὰ ὁμιλήσωμεν διὰ τοὺς «Πετρογόρηδες», οἱ ποῖτοι ἐθριάμβευσαν ὑφ' ὅλας τὰς ἐποφεῖς. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴν ἐπανέλθωμεν σήμερον εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ἄς το εἰπώμεν ἀπὸ τώρα. Καὶ ἡ γλῶσσα τῶν «Πετρογόρηδων» ἦτο ὅπως τοῦ «Χελιδονίου» ἡ ἀρμόζουσα. Οἱ Πετρογόρηδες τοῦ δράματος ὁμολοῦν ὅπως θὰ ὁμιλοῦσαν οἱ Πετρογόρηδες τῆς ζωῆς. Καὶ ὅπως ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἔπορευε νὰ εἴνε ἀτ' ἀρχῆς μέχρις τέλους δημοτικὴ, οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα τῶν ἡρώων τοῦ Νιρβάνα — ἐνὸς καθηγητοῦ, ἐνὸς ἀξιωματικοῦ, μιᾶς κυρίας τοῦ κόσμου, — ἔπορευε νὰ εἴνε τὸ κράμα, ποὺ μεταχειρίζονται σήμερον αὐτῆς τῆς τάξεως οἱ ἄνθρωποι. Οὐτε εἰς τὸ ἔργον τοῦ Νιρβάνα, τοῦ ὁπαδοῦ τῆς μικτηρ, οὔτε εἰς τὸ ἔργον τοῦ δῆθεν *μαλλιαρὸς* Χαρχῆ, οἱ θεαταὶ δὲν ἐξεπλάγησαν διόλου, — φυσικῶτατα! Ἐπομένως, ὅπως ἐδείξαμεν ἐκτενέστερον εἰς ἀρθρον μας δημοσιευθὲν εἰς τὰς «Ἀθῆνας», καὲν ἡ διαφορά μὴν εἶχαν οἱ περὶ τὸν «Νουμῖν» νὰ καυχηθοῦν ὅτι ὁ θρίαμβος τῶν «Πετρογόρηδων» ἦτο θρίαμβος τῆς «γλώσσας» των. Τοῦ Χαρχῆ, ναί! τῶν ἐν ὀνόματι ὅμως τῆς ὁμοιομορφίας — τυμβωρυχῶν, στραγγαλιστῶν καὶ στρεβλωτῶν τῶν λέξεων, καθὲ ἄλλο!

Ἄλλ' ἄς ἐπ' ἀνέλθωμεν εἰς τὸ «Χελιδόνι». Ὁ ἥρωας του εἶνε ένας ἱατρός, ὁ ὁποῖος μελετᾷ καὶ συγγράφει τοὺς ἐρωτας τῶν ζώων—ἀπὸ τῶν μικροβίων μέχρι τοῦ ἀνθρώπου,—ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ποιητής, μὲ διπλὴν ὑπόστασιν, ὅπως ἐπάνω-κάτω ὁ ἴδιος ὁ κ. Νιρβάνας. Τὸ ψυχολογικόν του χαρακτηριστικόν εἶνε τοῦτο: ὅτι ἐνῷ ὁ Λώρης εἶνε θετικὸς ἐπιστήμων καὶ εἰμπορεῖ νὰ ἐξῇ περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων θετικὰς ιδέας,—μάλιστα δὲ περὶ τοῦ ἔρωτος, τὸν ὁποῖον μελετᾷ εἰς τὴν φύσιν,—ἐξακολουθεῖ ὅμως νὰ εἶνε βαθύτατα ἐμποτισμένος ἀπὸ τὰς ιδέας τοῦ καθηγητοῦ καὶ φίλου του Λαουδάρη, ἐνὸς ἰδεολόγου πλατωνικοῦ φιλοσόφου. Γνωρίζει λοιπὸν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' εἰς τὰ βάθη τοῦ ἐγὼ του παρμένει ἡ παλαιὰ πλάνη. Εἰς τὴν ἀέλαιαν αὐτήν, τὴν ἀπόκρυφον ἀλλὰ συνηθεστάτην,—τόσση συνηθὴ, ὥστε εἰμπορὸς νὰ εἴπω, πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον τοῦ κ. Νιρβάν, ὅτι παρετήρησε καὶ συνέλαβε κάτι, τὸ ὁποῖον πολὺ ἡ ὀλίγον παρουσιάζουν ὅλοι οἱ ὀπισθόηποτε μορφωμένοι ἄνθρωποι,—πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ κάποια νευρασθένεια, ἡ ὁποία τὸν κάμνει ἀτολμον καὶ διστακτικόν. Κοινὴ καὶ τετριμμένη ἡ ἱστορία τοῦ Λώρη, ἀλλ' ἀσυνήτης, καὶ μόνον διὰ τὸν χαρακτηῖρα του ἀναγκαῖος, ὁ τρόπος ποὺ ἀντιδρᾷ εἰς αὐτήν: Τὸν ἀπατᾷ ἡ σύζυγός του. Ἡ νέα καὶ ὀραία Λιλή, τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν ἀπὸ ἔρωτα, ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον των, ἀλλάζει φιλὶ ἐρωτικὸν μὲ κάποιον ἀξιωματικόν, νικητὴν εἰς τὰς ἱπποδρομίας, κάτω ἀπὸ τὰ ἴδια ἐκεῖνα νυκτολούουδα, ποὺ τὴν εἶδαν νάλλασιν καὶ τὸ πρῶτον φιλὶ μὲ τὸν Λώρη. Πόσα δράματα μὲ τὸ ἴδιον θέμα! Ἀλλὰ τὸ νέον εἰς τὸ δρᾶμα τοῦ Νιρβάν, ἐκεῖνον ποὺ τὸ κάμνει νὰ μὴν ὁμοιάξῃ μὲ κανέν, εἶνε, ὡς εἴπαμεν, ἡ ἀντίδρασις τοῦ προδιδομένου συζύγου. Βλέπον τυχαίως ἀπὸ τὸ παράθυρον τὴν σκηνηγῆς ἀπιστίας, τὴν ἐντελῶς ἀπρόοπτον δι' αὐτόν, ἡ ὁποία τὸν ρίχνει ἀπὸ τὰ σύννεφα,—διότι ἂν ὡς ἐπιστή-

μων μελετητης του ἔρωτος, ἤξευρεν ὅτι ὁ ἔρως μερικῶν ζῳῶν καὶ ἰδίᾳ του ἀνθρώπου δὲν εἶνε σταθερὸς καὶ αἰώνιος, ὡς μαθητὴς ὁμοῦ τοῦ διδασκάλου του, ἐπίστευεν ἐνδομύχως εἰς αὐτὴν τὴν σταθερότητα καὶ εἶχε πλήρη, τυφλὴν, ἀλόγητον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν σύζυγόν του, καὶ μάλιστα τὴν ἐμπιστοσύνην ἐκείνην, ἥ οποῖα φέρει κάποτε τὴν παρὰμέλυσιν,—εἰς τὴν ἀρχὴν ὁρμῇ μανιωδῆς πρὸς τὸ ἔνοχον ζευγος, διὰ τὴν κἀμὴ καὶ νὰ δεῖξῃ. Ἄλλᾳ ἐπεμβαίνει ἡ ἀβουλία τοῦ νευροπαθοῦς καὶ τὸν καθιλόνη ἀδρανή. Καὶ τότε ἀρχίζει νὰ σκέπτεται. Ἡ σκέψις εἶνε ἡ δράσις τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Καὶ κάποτε, διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀνθρώπων, ἡ σκέψις αὐτὴ εἶνε τόσον δραματικὴ, καὶ τραγικὴ ἂν θέλετε, ὅσον ἡ δράσις τῶν ἄλλων. Ὁ Ἀώρης λοιπὸν σκέπτεται. Σκέπτεται ὅτι τὴν στιγμήν ποῦ ἡ ψυχὴ τῆς γυναικὸς του δὲν ἀνῆκει πλέον εἰς αὐτόν, εἶνε ὁλωσθιδίου ἄδικον καὶ ἀνοσιγὰς νὰ φονεύσῃ τοῦ σώμα τῆς. Ἄν ἡμποροῦσε νὰ φονεύσῃ τὴν ψυχὴν τῆς, μάλιστα ἀλλὰ πῶς φονεύονται αἱ ἀθάνατοι ψυχαί; Σκέπτεται ἀκόμη ὅτι ἡ σύζυγός του εὐρίσκειται εἰς τὸ δικαίον περισσότερον ἀπὸ αὐτόν. Κάτι ἄρρητον, ἀνώτερον τῆς, ἰσχυρότερον τῆς, τὴν δικαιολογεῖ. Εἰς τὴν τελευταίαν συνέντευξιν μεταξὺ τῶν δύο συζύγων, ἐκείνη τοῦ διασιθάνεται, ἀλλὰ δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ ὀρίσῃ καὶ νὰ τὸ ἐκφράσῃ. Ἔκεινος ὁμοῦ, ὁ ἐπιστήμων καὶ ὁ φιλόσοφος, τὸ γνωρίζει καλὰ: εἶνε ἡ γοητεία ποῦ ἔξασκει ἐπάνω εἰς τὴν νέαν γυναικὰ ὁ ἄρρενονπὸς ἄξιωματικός εἶνε μίαν ἐρωτικὴν ὥραν, εἶνε τὸ ἀναφαίρετον τοῦ ἀτόμου δικαίωμα νὰ κλίνη πρὸς τὸ ταῖρι ποῦ τοῦ ὑποδεικνύει ἡ φύσις διὰ τὴν διαίωνα τοῦ εἶδους. Τὸ μέγα αὐτὸ μυστήριον θὰ τὸ ἐξυμνητοῦσε τελειότερα ἡ ὥραία Λιλὴ μὲ τὸν εὐσταλὴ ἱπποδαμαστὴν παρὰ μὲ τὸν ἀγαθὸν φροσιδίφην. Καὶ δι' αὐτὸ ὑποκίπτεται γρηγορώτερα ἀπ' ὅσον θὰ ἠθέλει καὶ ἡ ἰδία. Καὶ δι' αὐτὸ ὁ δυστυχὴς ἐκείνος, πρὸ τοῦ μοιραίου, τοῦ ἀνεπανορθώτου καὶ τοῦ ἀναποδράστου, ἀποφασίζει τέλος νὰ συγχωρήσῃ τὴν γυναικὰ του καὶ νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ. Φεύγει. Φεύγει ὅπως τὸν χελιδόνι ποῦ εἶχε κτίσῃ φωλεὰν ἀπέξω ἀπὸ τὸ παρὰθύρον του. Τὸ χελιδόνι πιθαδὸν νὰ γυρίσῃ εἰς τὴν ἰδίαν φωλεάν, διότι εἶνε χελιδόνι. Ὁ Ἀώρης ὁμοῦ δὲν θὰ ἔναγωνισθῇ διότι εἶνε ἄνθρωπος. Καὶ κατὰ ἄλλο, ἀκόμη θλιβερότερον διὰ τοὺς ἐννοοῦντας τὰ ψυχικὰ δράματα: Τὸ σύγγραμμά του ἱατροῦ περὶ τοῦ ἔρωτος τῶν ἐμψύχων, σταματᾷ ἀποτόμως εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον. Ποτὲ δὲν θὰ γράψῃ αὐτὸς περὶ τοῦ ἔρωτος τῶν ἀνθρώπων!

Δὲν εἶνε ἀπορίας ἄξιον πῶς ἓνα δράμα μὲ τόσῳ λεπτῷ θεμαί, δὲν καθάρθωσαν νάφαρπάζει τὸ ἀκροατήριον τοῦ θερινοῦ θεάτρου. Καὶ ὁμως δὲν εἶχε μεγάλας σκηνηκινὰς ἐλλείψεις, ὃ δὲ διάλογος τοῦ ἡτο τόσον φωαῖος καὶ ποιητικὸς, καὶ τόσον συχνὰ παρουσίαζε τοὺς σελαγισμοὺς τοῦ Δαννούντου, ὥστε μόνος αὐτὸς θά ἦτο ἱκανὸς νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ τὴν ἡδονὴν, ἐνὸς ἀληθινὰ ἀνεπτυνγμένου κοιντοῦ, χωρὶς νὰ τὸ κάμῃ νὰ νυστάξῃ ἐπὶ δύο τοῦλάχιστον ὥρας. Ἀλλὰ τὸ ἀκροατήριον ἐδείχθη ἐντέλως ἀνίκανον νὰ παρακολουθήσῃ τὴν σκέπην τοῦ ποιητοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μόνον τὸ δράμα ἐγεννε δεκτὸν μετὰ ψυχρότητος. Τῆς ὑποδοχῆς αὐτῆς ἐπωφελήθησαν μερικοὶ κριτικοὶ τοῦ κατημερινοῦ τύπου, οἱ ὁποῖοι μετενούν ἰσως διότι συνετέλεσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν περυσινήν ἀποθέωσιν τοῦ Νιρβάνα μὲ τὸν «Ἀρχιτέκτονα Μάρθα», καὶ τοῦ ἐξορίθησαν ἀλύπητα. Τὸ δράμα ἐκουρελιάσθη μὲ ὅσην εὐκολίαν—ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀναίσθησία,—κουρελιάζονται τὰραχνοῦφανα. Κ' ἐπὶ ἤλθε τοῦτο τὸ πράγματι παράδοξον καὶ καμικοτραγικὸν ἀποτέλεσμα: νὰ ὕβρισθῇ καὶ νὰ προπηλακισθῇ ὁ Νιρβάνας δι' ἓν ἔργον ἀναντιρρήτως φωαῖότερον, βαθύτερον, ἀληθινώτερον καὶ ἀνθρωπινώτερον τοῦ «Ἀρχιτέκτονος Μάρθα», ἀπὸ τοὺς ἰδίους περιπτοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι διὰ τὸ πρῶτον τοῦ ἐκεῖνο δράμα τὸν ἀνέβασαν εἰς τὰ οὐράνια!...

Τὸ θέατρον τῆς Κυβέλης, καὶ προπάντων αὐτὴ ἡ Κυβέλη ἔβαλε τὰ δυνάτῃ της διὰ τὰ παρουσιάσει τὸ «Χελιδόνι» ὅσῳ τὸ δυνατόν εὐπροσώπτερον. Ἵσως μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἠθοποιούς της παρεγγήγησαν τοὺς ρόλους τῶν καὶ ἄλλοι ἐδείχθησαν κατώτεροι αὐτῶν. Ἀλλ', ἐν τῷ συνόλῳ ἡ παράστασις διεξήχθη καλὰ, καὶ οὔτε θὰ εἶχε κανεὶς τὴν ἀξίωσιν τὰ παῖζων οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι θερμότερα καὶ σοφώτερα πρὸς τῆς παγερᾶς ἀδιαφορίας καὶ τῆς ἀδαημοσύνης τοῦ ἀκροατηρίου.

Οἱ «Πετροζάρηδες» εἶχαν πολὺ διαφορετικὴν τὴν ὑποδοχὴν. Ἐνθουσίασαν σχεδὸν εὐθὺς μετ' ὅτι ἀνοίγουν τῆς αὐλαίας. Διότι εἶνε ἀπὸ τὰ δράματα τὰ συνδεδεμένα ἀμεσώτερον μετὴν «λαϊκῆς» ψυχῆς, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ ἐν «ἀριστοκρατικῶν» λεγομένων ἀκροατῆριον εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἶνε, ἂν θέλετε, ἔργον καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ διὰ τοὺς ὀλίγους. Διὰ τοῦτο οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ Συντάγματος ἔκαμαν θαύματα τὴν ἑσπέραν ἐκείνην κ' ἐφάνησαν κυριολεκτικῶς ἀγνώριστοι. Δὲν λέγω διὰ τὸν κ. Φύρστ, ὁ ὁποῖος εἶνε ὑπερποχὸς ἠθοποιὸς καὶ παῖξεν ὅτι θέλει, καὶ οὗτος ἢ ἄλλως θὰ ἐκαμινεν ἐνθουσιασμόν Πετροζάρην. Ἄλλ' ἂν ἡ Βασιλεῖα Στεφάνου ἐπαῖξεν ἑξαιρετικῶς ὥρατα ὡς Γιαννούλα, καὶ προπαντὸν ἢ Ἀγνή Ῥόζαν ὡς Λυγερή, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἔργου.

Οἱ «Πετροχάρηδες» εἶνε μακρὰ τραγωδία μονόπρακτος ὡς αἱ ἀρχαῖαι, με̐ δύο διαλειμματα. Κάθε πρᾶξις δηλαδὴ εἶνε ἀμέσως συνέχεια τῆς προηγουμένης. Εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα, νύκτα ἑλέου καὶ τρόμου, γέγραυτο Πετροχάρης, ὁ ὑπερήφανος υἱὸς τοῦ ἐνδόξου ἀγωνιστοῦ τοῦ 21, μανθάνει ὅτι ἀτιμάσθη ἡ ἀνεψία του καὶ ἐλληστευὴ ἡ κόποις Ἀλεξονίδης,—τοκογλύφος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀρπάξει τὴν περιουσίαν τῶν Πετροχάρηδων,—καὶ ὅτι δράστης τῶν δύο ἀτίμων ἐγκληματῶν ἦτο ὁ νεὸς Μάνθος, ὁ ἀνάξιος υἱὸς του, κληιδόων οὗτω τὸ τίμιον οἰκογενειακὸν ὄνομα. Ἡ ἀγανάκτησις του εἶνε ἀπερίγραπτος καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν θέλει νὰ παραδώσῃ ἀμέσως τὸν Μάνθον εἰς τοὺς χωροφύλακας ποῦ τὸν κυνηγοῦν. Ἀλλὰ σκέπτεται ὅτι εἴτοι θὰ ἐξετιθῇτο περισσότερον ἡ ὑπόληψις του καὶ ἀποφασίζει νὰ τὸν κρύψῃ εἰς τὸ σπίτι. Ἡ ἰδέα του εἶνε νὰ τὸν κρύβῃ καὶ νὰ τὸν τιμωρήσῃ μόνος του. Καὶ παγματικῶς, τὴν στιγμὴν ποῦ ἐπιχειρεῖ νὰ δρατετεύσῃ ὁ Μάνθος, σπεύδον εἰς ἀντάμωσιν τῆς ἐρωμένης του, ἡ ὁποία τὸν περιμένει νὰ φύγουν μαζῇ, με̐ τὰ κλοπιμαῖα, ὁ γέγραυτο-Πετροχάρης τὸν κυνηγᾷ ὡς ἔξω, καὶ με̐ μίαν τοφεριανὴν τὸν ἐξαπλόγει νεκρὸν.

Με αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὁ κ. Σ. Χαρήης (Παντελής Χόρον) καθόρθως νὰ μᾶς παρουσιάσῃ σκηνὰς ἐξόχου δυνάμεως καὶ τραγικότητος. Διὰ τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Ἀνεκτίμητου» τοῦ πρώτου του ἔργου, διὰ τὸ ὅποιον ὀμυλήσαμεν ἐδῶ, τοῦτο δὲν ἦτο ἐπιληκτικόν. Ὁ κ. Χαρήης ἔχει σπανίαν δραματικὴν φλέβα. Μία μάλιστα σκηνὴ τῶν «Πετροχαρόν», ἐκείνῃ ὅπου ὁ γέρω - Πετροχαρὸς ἀποφασίζει τέλος νὰ κρύψῃ τὸν Μάνθον, καὶ δίδει εἰς τὴν γυναῖκα του τὸ κλειδί μιᾶς ἀποκρύφου καταπατητῆς εἰς τὴν ὅποιαν φυλάσσονται τὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια, — τὰ ἅγια λείψανα, τὰ αἱματομένα ρούχα τοῦ γενάρχου, — μαζὶ μετὰ τὰ ὅποια θὰ ἐγκλιθεῖ ἡ μόρτικα μοιραῖος ἕνας ἀνάξιος ἀπόγονος, κλέπτῃς καὶ αἰμοκράτης, — εἶνε μέγα ἡ σκηνὴ πραγματικῆς. Δίδει μίαν φρικτίαν, τὴν ὅποιαν κάθε δραματικὸς θὰ ἐξήλευε. Ἐν γένει ἡ τραγῳδία τοῦ κ. Χαρήης εἶνε γοργὴ καὶ σφιγτοδεμένη. Ἡ ἀπότης τῆς καὶ ἡ λιτότης τῆς, ἡ κλασικὴ, μεταβάλλεται ὅλη εἰς δύναμιν. Τὰ πρόσωπα, ἀντιγραφμένα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἀλλ' ἀπὸ ἐκείνην πὺν προσπίπτει μόνον εἰς τὰ μάτια τοῦ καλλιτέχνη, εἶνε ἔντονα καὶ ζωηρά ὡς τύποι. Καὶ ἂν ἔχῃ ἐλάττωμα τὸ φράϊον αὐτοῦ γοργόν, εἶνε ἕνα ἔχονς νεανικῆς ἀπειρίας, ἡ ὅποια κἀννοεῖ ἴσως τὸν Πετροχαρόν νὰ λέγῃ περισσότερα τοῦ δέοντος.

Ἐπὶ τὸν «Πετρογόρηδες» εἶνε δρᾶμα *μέ θέαν*. Ἰσως, Νομίζω διῶς ὅτι ἡ εὐμορφία τοῦ ἔργου εἶνε τόση, ὥστε νὰ τὴν ἀντιλαμβάνεται κανεὶς χωρὶς νὰ εἶνε ἀναγκασμένος νὰ τὴν ἐξαγάγῃ με συλλογισμούς. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ ἔργα, τὰ αὐθύπαρκα ὡς καλλιτεχνήματα, μοῦ εἶνε ἀδιάφορον ἂν ἔχουν *θέαν* ἢ ὄχι. Ἰσως οἱ «Πετρογόρηδες» νὰ εἶνε ἀπλῶς μία ἀνωτέρα ἡθοιογραφία. Ἰσως ὁ συγγραφεὺς νὰ μᾶς δείχνῃ, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, τὸν ἐκφυλισμὸν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν τῆς πολεμικῆς μας ἀριστοκρατίας, τῶν ὁποίων συγγένετα οἱ βλαστοὶ, μὲ τὰ ἐνδοξα ἱστορικὰ δυνάμεια, μεταφράζουν πολὺ ἄσχημα τὰ κληρονομικὰ ἐνστικτὰ τῆς βίας καὶ τῆς αὐθιγείας, τὰ ὁποῖα ὑπὸ ἄλλας συνθήκας ἀνέδειξαν τοὺς προγόνους. Καὶ ἰσως ἀκόμη νὰ μᾶς δείχνῃ τὴν διαφορὰν τοῦ *ιδανικοῦ* ἀπὸ τὴν μίαν γενεάν εἰς τὴν ἄλλην. Ἀλλὰ τί τὰ θέλετε! Ἐμὲ, τὸν ἀπλὸν αἰσθητικὸν κριτὴν, ἐνδιαφέρει μόνον τὸ ὅτι ὁ κ. Χαρλῆς ἐπὶ τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν, τὰς ὁποίας με τὸσην εὐστοχίαν ἀνέσυρεν ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν εἰκόνα, ἡμπόρεσε νὰ στηρίξῃ τὰς δραματικὰς ἀντιθέσεις τοῦ ἔργου του, καὶ εἰς μίαν σύγκρουσιν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, *ἀληθινῶν*,—ὄχι μόνον ἐλληνικῶν ἀλλ' ἀνθρωπίνων,— νὰ μᾶς δώσῃ τὴν τραγικὴν συγκίνησιν, δηλαδὴ κατὰ ἀνώτερον τόπου καὶ χρόνον. Μοῦ φαίνονται διὰ τοῦτο παράλογοι καὶ παιδαριώδεις αἱ κριτικαὶ ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἐκτύπησαν τὴν βᾶσιν τοῦ ἔργου, θεωρουμένον δῆθεν ἐξ ἀπόψεως, καὶ εἶπαν ὅτι τὸ *ιδανικόν* τοῦ γέρο-Πετρογόρη, τὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ὑπερασπιζόμενος, εἶνε ἀνάξιον τῆς ἐποχῆς μας ὡς δῆθεν καθαρῶς ἀστικὸν *ιδανικόν* μᾶς τάξεως ψευδοαριστοκρατικῆς. Καὶ ἀληθινὰ ἂν ἦσαν αὐτὰ, τὶ σχέσιν ἡμπορεῖ νὰ ἔχουν με τὴν ὥραιότητα ἐνὸς δράματος; Τὸ ζήτημα δὲν εἶνε *τί εἶνε* πράγματι ὁ γέρο-Πετρογόρης, ἀλλὰ *τί νομίζει* ὅτι εἶνε. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ νομίζει ὅτι εἶνε, καὶ αὐτὸ τὸ νομίζον οἱ περισσότεροί Πετρογόρηδες τῶν ἡμερῶν μας, ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι νομίζουν ἄλλοι,—ὁ Μάνθος π. χ.—καὶ κἀμνεὶ τὸ δρᾶμα. Καὶ αὐτὸ ἀκριβὲς μᾶς ἐνδιαφέρει: νὰ γίνῃ δρᾶμα, καὶ ὄχι σοσιαλιστικὴ διδασκαλία...

Δύο μόνον φορές ἔως τώρα κατορθώθη νὰ παιχθῇ καὶ τὸ θριαμβεύσαν αὐτὸ δράμα! Τὸ ἔβριλαν, τὸ δυστυχή-
 μένον, εἰς τὴν μέσῃ αἱ Ἐπιθεωροίσεις, καὶ ποὺ νὰ τοῦ
 ἀρίστων τόπον! . . Διότι εἰς τὰ τραγυδιῶνα τρέχει ὁ
 κόσμος, καὶ ὄχι μόνον τὰ δράματα, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ
 ἐλαφρότεραι κωμωδία δὲν εὐρίσκουν φέτος εἰς τὰς
 Ἀθήνας ἀρεστοὺς θεατὰς. Οὐτοὶ τὰ θεάτρου μας κινδυν-
 νεύουν νὰ μεταβληθοῦν εἰς βαριετὲ ἢ εἰς καρφ-σαντάν,
 οἱ δὲ ἡθοποιοὶ μας, καὶ οἱ κάλλιστοι, εἰς . . . νούμερα τοῦ
 Ἀρνιώτη.

Πρέπει ἄρα γε νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ διὰ τὰς Ἑπιδει-
ρήσεις· Διατὶ ὅχι, ἀφοῦ ὅλος ὁ κόσμος ὁμιλεῖ δι' αὐτάς;
Ἐγὼν ἕως τῶρα δύο· Ὁ Κινηματογράφος· εἰς τὸ
Σύνταγμα καὶ τὰ «Νέα Παναθηναῖα» εἰς τὴν Νέαν
Σκηνήν. Ἡ πρώτη εἶνε κάπως ἐξυπνότερα γραμμένη, ἡ
δευτέρα παιζεται καλλίτερα. Ἡ μεγάλη τῶνον ἐπιτυχία
τῶν «Παναθηναίων» ὀφείλεται εἰς τὸν κ. Σαγιώρ, τὸν
ἀμίμητον Πετεινάρη, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ τέλος παλαίει
μὲ... ἀνδραιοκελλον τοῦ Τιβερίου· — εἰς τὴν Δακ Κοτο-
πούλην, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ὡς Νέα Γυναικα, ὡς
Γκῆστα καὶ ὡς Πρόεδρος τῶν Ἀγώνων, ἀληθινὰ χωρι-
σμένη καὶ εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐνσαρκώσεις· — καί εἰς τὴν
ζωηροτάτην κυρίαν Γαβριηλίδου, ἡ ὁποία μιμεῖται ἐξο-
χος τὴν Σαλώμην καὶ τὴν Ναπολιτάναν τῆς Ταραντέλ-
λας, Ὁ «Κινηματογράφος» ὅμως, ἐκτός της κ. Ροζα-
λίας Νίκα, ἡ ὁποία τραγουδεῖ τὸς Φίφτυ-Τὸυ μὲ πολ-
λὴν χάριν, δὲν πρὸς τὴν ἑξῆς τῆς ἰδίας ικανότητος
ἐκτελεστιάς, διὰ τοῦτο ὁ θριαμβὸς τὸν εἶνε μᾶλλον
ποδὲ τιμὴν τῆς εὐφύας τοῦ συγγραφέως.

Ο «Ιωάννης Κωλέττης» του ιδίου την αποδεικνύει περισσότερο. Οί «ιστορικοί» οί όποιοι καταδιώκουν

πάντοτε τὰ «ιστορικά» ἔργα, εἶρον πάλιν ὅτι ὁ Κωλέττης τοῦ Πῶλ Ἀρκὰς δὲν εἶνε ὁ Κωλέττης τῆς ἱστορίας. Ἄλλοι πάλιν δυσχεροῦνται διότι ὁ συγγραφεὺς κατοματαιρίζεται κάπως τοὺς Φαναριώτας. Μὲ δὲ αὐτά, ὁ Ἰωάννης Κωλέττης εἶνε κωμωδία ἀρετὰ χαρὰ κτηριστικὴ τῆς ἐποχῆς, πολὺ διασκεδαστικὴ καὶ φαιδρὰ, καὶ θὰ ἦτο καλλιτέρα, ἂν εἰς τὴν τρίτην πράξιν δὲν εἶχε μεγάλας ἀπιθανότητας. Ὅπως δὲ εἶνε τὸ πλέον ἐπιτυχημένον θεατρικὸν ἔργον καὶ ἀπὸ τὰ τριάντα πού ἔδωκεν ὡς τώρα ὁ τόσον γόνιμος συγγραφεὺς. Παίζεται δὲ καὶ μὲ ἑκτακτὸν ὄριον ἀπὸ τοὺς ἡθοποιοὺς τοῦ «Πανελληνίου». Ὁ κ. Μαυρίκος ὡς Κωλέττης, ὁ κ. Ζάννος ὡς Μαλτέζος, ἡ κ. Κυβέλη ὡς Ἀγγελα μάλτεζοπούλα καὶ ὁ κ. Πλέσσας ὡς παραμάγειρος Νικολός, πρέπει νὰ σημειωθοῦν ἰδιαίτερως.

Ὀλίγα, λέξεις ἀκόμη καὶ διὰ τὴν «Πρωθυπουργίαν» τοῦ κ. Μωραϊτίνου. Ἡ κωμωδία αὕτη, ἡ ὁποία σαυρίζεται τὴν γυναικίαν χειραφέτησιν, μᾶς ἤρρεσεν. Ἀπὸ τοὺς θεατρικοὺς μᾶς συγγραφεῖς, ὁ κ. Μωραϊτίνος εἶνε ἀναιτιμωχῶς ὁ πλέον πνευματώδης. Τὸ πνεῦμα τοῦ θαυματοουργεῖ καὶ χωρὶς ὑπόθεσιν καὶ χωρὶς πλοκήν. Παρουσιάζει κατὰ ἀπρόσπτα, τὰ ὅποια σώζουσιν πάντοτε τὸ σύνολον. Ἡ «Πρωθυπουργία» ἔχει πέντε-ἕξ τοιαῦτα σημεῖα πρώτης τάξεως. Ἀλλὰ δὲν ἔχει καὶ τίποτε τὸ ἄνοστον ἢ τὸ τετριμμένον. Τὰ τραγούδια μόνον ἐφάνησαν περικτὰ. Καὶ εἶνε, νομίζομεν, ὁ μεγαλύτερος ἐπαινος πού εἰμπορεῖ νὰ κάμῃ κανεὶς εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον τὸ αὐθυπόκριντος πνευματώδες, καθ' ἣν ἐποχὴν τόσα ἄλλα φημισμένα πνεύματα, διὰ νὰ σταθοῦν εἰς τὸ θεάτρον, ζητοῦν στήριγμα ἀπὸ τὴν ἐλαφρὰν μουσικὴν τῶν ξένων κωμειδουλίων.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Με χαράν μᾶς βλέπομεν ἐκδιδόμενα ἀλλεπάλληλα τὰ τεύχη τῶν ἐργασιῶν τοῦ φίλου ἱστοριοῦρου κ. Ν. Βέη. Προχθὲς ἀκόμη εἰχομεν τὰς *Μνείας* τοῦ Ἀστρου, ἐν ἀπὸ τὰ κάλλιστα μελετήματα του, βγαλμένον ἀπὸ πλουσίας πηγὰς καὶ νέα πράγματα ἀποδεικνύον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τοπογραφίαν καὶ τὴν τοπωνυμίαν τοῦ ἄνω μερόν.

Ἡδὲ βλέπει τὸ ὥς τὸ πρῶτον, καίτοι φέρεται τυπωθεὶς τὸ 1906, ὁ κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας Ἀθηνῶν (Μέρος Α' ὡς περιέχον περιγραφὴν 80 κωδίκων εἰς 72 σελίδας). Σχετικὰ ὑπομνήματα καὶ σημειώσεις πλουτίζουν τὸν κατάλογον τοῦτον, περιέχοντα πολλοὺς ἀξίους λόγους κώδικας, οἷος εἶναι ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Β' (ὑπ' ἀριθ. 80). Καὶ ὁ μὲ ἀκροῦς διατύλους ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἱστορίαν γνωρίζει πόσον μεγάλη εἶναι ἡ σημασία καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς συντάξεως τοιοῦτον καταλόγων καὶ πόσης τιμῆς ἀξιοὶ εἶναι οἱ μετὰ κόπον καὶ ἀφοσιώσεως ἐπιστημονικῶς καταλόγους συντάσσοντες, οἱ εἶναι παρ' ἡμῶν οἱ κ. κ. Ι. Σακελλίαν, Σπ. Λάμπρος, Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, Μ. Γεδεών. Ὁ κ. Ν. Βέης καὶ κατάλογον τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεσσαλονικίᾳ μονῆς ἐκδεδώσει, καὶ πλείστας ἄλλας παρομοίας ἐργασίας, ἐκδομένης καὶ μὴ, ἔχει μετὰ ζήλου ἐκτελέσει, ἐξ ὧν σπουδαιότητα εἶναι ἡ καταγραφή τῶν χειρογράφων τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου (ἀνέκδοτος).

Κ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

ΕΛΛΑΒΑΜΕΝ μικρὸν τεῦχος ἀπὸ 24 σελίδας τὸ *Ὀμήρειον* τοῦ κ. Α. Μαρκοπούλου. Εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ ἐν Σμύρῃ παρθενωγείου μετ' οἰκοτροφείου τὸ ὅποιον ἀπὸ 27 ἐτῶν λειτουργεῖ τιμῶν πραγματικῶς τὴν μικρασιατικὴν προτείνουσαν. Ἡ πρώτη ἰδέα τοῦ ιδρύματος αὐτοῦ ἐγεννήθη εἰς τὸν Παῦλον Ἀθηνογενῆν, ἐκλεκτὸν μέλος τῆς Σμυρναϊκῆς κοινωνίας. Ἡ ἀτελής ἑλληνικὴ μόρφωσις τῶν ξένων παρθενωγείων

τῆς Σμύρνης ὅπου κατέφευγον αἱ Ἑλληνίδες πρὸς ἐκμάθησιν καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν καὶ αἱ ἐκάστοτε γενομένηαι προσηλυτίσεις ἐγέννησαν εἰς τὸν Παῦλον Ἀθηνογενῆν τὴν σκέψιν αὐτὴν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1881. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους τὸ *Ὀμήρειον* ἤρχισε νὰ λειτουργῇ καὶ νὰ ἐλκύνῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν υποστήριξιν ὧν. Τὸ κεφάλαιον τῶν 1000 λιρῶν πού κατέθεσαν οἱ δέκα πρῶτοι ἰδρυταὶ δὲν ἦτο βέβαια ἐπαρκὲς δι' ἓνα ἴδρυμα τοιοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἀκαταπόνητος ἐργασία καὶ ὁ ζήλος τῶν δέκα αὐτῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν διαδόχων τὸν ἐνίκησε κάθε ἐμπόδιον. Καὶ τώρα, ἀφού τὸ *Ὀμήρειον* ἔζησε ἑτη δοκιμασίας, ὑφίσταται τιμητικὸν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔργων τῆς Σμύρνης καὶ προκαλεῖ ἀμέριστον τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἰδοὺ μερικοὶ ἀριθμοὶ πού ἐγγλωττίστερα ὀφίλου. Κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς ἰδρύσεώς του, τὸ *Ὀμήρειον* εἶχε χρῆν 4004 λίρας. Σήμερον χρεωστεῖ μόνον 400. Ἡ βιβλιοθήκη του, ὁλόκληρος ἐκ δωρεῶν, ἀξίζει λίρας 250. Κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1907-8 ἐφοίτησαν 202 μαθήτριά, ἐκ τῶν ὁποίων 50 οἰκότροφοι καὶ 19 ἡμισύτοι.

Ἡ Σμύρνη πρέπει νὰ σεμνύνεται διὰ τὸ *Ὀμήρειον* τῆς. Αἱ εὐποροὶ Ἑλληνίδες λαμβάνουν ὑπὸ τὴν στέγην του ἀνατροφὴν καὶ μόρφωσιν ἑλληνικὴν, διδασκόμεναι καὶ ξένας γλώσσας, μουσικὴν κλπ.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ *Ὀμήρειον* δὲν πρόκειται νὰ περιορισθῇ ἐδῶ μόνον. Ἡ τόσον εὐεργετικὴ δρᾶσις τοῦ προέδρου κ. Α. Μαρκοπούλου ἀποβλέπει ἀκόμα μακρύτερα. Ἐάν τὸ *Ὀμήρειον* γίνῃ οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητον προικοδοτούμενον ὑπὸ τινος πατριώτου, θὰ ἰδρῶσιν νηπιαγωγεῖα καὶ ἀστικάς σχολὰς πρὸς καταπολέμησιν τῶν προσηλυτιστικῶν ἐνεργειῶν τῶν ξένων καὶ θὰ δέχεται δωρεὰν ὑποτρόφους ἐκ τῶν ἀρμενοφάνων π. χ. ἑλληνικῶν χωρίων τοῦ Πόντου αἱ ὁποῖαι ἐπιστρέφουσαι κατόπιν εἰς τὰς πατρίδας τῶν νὰ διδάξουν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Ὁ κ. Ν. Ι. Λάσκαρης γράφει εἰς τὸν *Ἀπόλλωνα* περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις μελοδράματος τοῦ 1840 καὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Εἰς τὰ ἑλληνικὰ θέατρα, εἶνε γνωστὸν, τὰ γυναικεία πρόσωπα ὑπεδύνοντο ἄνδρες. Τότε μὲ τὸ ἰταλικὸν μελόδραμα πρώτην φορὰν παρουσιάζοντο γυναῖκες ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ὅλοι, νέοι καὶ γέροντες ἦσαν ἀνάστατοι μὲ τὸν νεωτερισμόν. Μερικοὶ δημοσιογράφοι διεμαρτυρήθησαν κατὰ τοῦ σκανδάλου, ἀλλὰ εἰς μάτην. «Ἐσπέραν τινὰ, δηγρεῖται ὁ κ. Λάσκαρης, ἡ μεσοφώνος Λούλη ἐπέδειξε γυμνάς τὰς κνήμας τῆς πρὸ κοινοῦ, τὸ ὅποιον ὀλίγον δεῖν ἐλπιόθημε ἐκ τῆς ἡδυπαθείας! Εὐρὼν κατὰλληλον τότε τὴν περίστασιν ὁ γέρον Λούλας, ἡγέρθη ἐν μέσῳ θεάτρον καὶ διεμαρτυρήθη κατὰ τῶν πολεμούντων τὸ ἰταλικὸν θέατρον ὡς ἐξῆς:

Πατριώται! Ζήτη τὸ ἰταλικόν! Στὸ διάβολο ἂς πάη καὶ τὸ παληάμπλο! «Ἦν δὲ τὸ παληάμπλον αὐτὸ τὸ τελευταῖον τῆς περιουσίας του λείψανον, ἡ τις πᾶσα εἶχε καταναλωθῇ εἰς δῶρα πρὸς τὴν ἰταλίδα μιμάδα, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ἐκείνης ἤρχισε νὰ «βάξῃ χέρι» καὶ εἰς τὸ παληάμπλον, τὸ ὅποιον καὶ ἐτρύγησε μέχρι τῆς τελευταίας ρίζης του».

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Παρθένος γνωστὸς εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν *Παραθηναίων*, ἓνας ἀπὸ τοὺς καλλιτέρας ζωγράφους μᾶς, πρόκειται νὰ κάμῃ ἑκδεσιν ἔργων τοῦ εἰς τὸ Παρίσι. Ὁ κ. Παρθένος ἀπὸ δύο ἐτῶν περὶπου ἐργάζεται μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ νὰ τώρα ὁποῦ ἀπὸ ἓνα γαλλικὸν περιοδικὸν «Isis» μανθάνομεν τί γίνεται. Ὁ κ. Jean Libert ἀφιερώνει εἰς τὸν ἀγαπῶν καλλιτέχνην ὥραιάς γραμμὰς. Καὶ θὰ διαβάσωμεν μὲ χαρὰν τὴν ἐντύπωσιν τῶν ἔργων τοῦ ἑλλήνος ζωγράφου εἰς τὸ Παρίσι, τοῦ ὁποίου ἡ τέχνη καὶ ἡ λεπτὴ ἀντίληψις θὰ ἐκτιμηθοῦν βέβαια ἀπὸ τοὺς γάλλους κριτικούς.

Εἰς τὴν σελίδα 208 δημοσιεύομεν δύο εἰκόνας τοῦ *Ὁίκου Τυφλῶν*, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἐνὸς ἔτους λειτουργεῖ εἰς τὴν Καλλιθέαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Δδὸς Εἰρήνης Λασκαρίδου. Ἀπὸ τὴν λογοδοσίαν τῆς ἐφορείας διὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1907 μανθάνομεν ὅτι πρὸς τὸ παρὸν ἡ σχολὴ περιλαμβάνει μόνον νηπιαγωγεῖον κατὰ Φρεβελιανὸν σύστημα μὲ χειροτεχνίαν: Ἡ Σχολὴ ἀριθμεῖ 6 μισθιτάς. Εἶναι καὶ ὁ *Ὁῖκος Τυφλῶν*, ἓνα ἀπὸ τὰ ὥραια ἔργα πού ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Ἑλλάς καὶ τὰ ὁποῖα συνδέονται παντοεινὰ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πρὸ τριῶν ἑβδομάδων κηδευθέντος Βικέλα. Αὐτὸν καὶ τὸν κ. Δροσίνην πολὺ καλὸ ἀποκαλεῖ ἡ διευθύντρια ἡθικὸς ἰδρυτὰς τοῦ *Ὁίκου Τυφλῶν*.

Εἰς τὴν Σμύρῃν ἰδρῦθη πρὸ μηνὸς ἓνα πρακτορεῖον διαφημίσεων. Ἰδρυτὴς του εἶνε ὁ γνωστὸς δικηγόρος καὶ δημοσιογράφος κ. Δημήτριος Καλλιγέρης. Ἡ φωτεινὴ αὕτη ἰδέα θὰ ἔχῃ ἀναμφιβόλως εὐχάριστα ἀποτελέσματα διότι θὰ συγκεντρώσῃ τὰς ἀγγελίας τῶν μεγάλων ἐργοστασίων τῆς Εὐρώπης αἱ ὁποῖαι, δημοσιεύόμεναι εἰς τὰς ἐφημερίδας τοῦ τόπου καθὼς καὶ εἰς τὰ περιοδικὰ τῶν Ἀθηνῶν, θὰ δώσουν σημαντικὴν ὠθίσιν καὶ εἰς τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον.

Εἰς τὰς Ἀθήνας παρόμοια πρακτορεῖα ὑπάρχουν ἓνα ἢ δύο, νομίζομεν, ἐργαζόμενα ὅμως μᾶλλον ἐπιτοπίως. Ἐννοοῦμεν τὸν εὐρύτερον σκοπὸν τοῦ πρακτορείου τοῦ κ. Καλλιγέρη ὅστις χρησιμοποιοῖ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιοδικοῦ τύπου, θὰ ἐπιζητήσῃ δι' αὐτοῦ προπᾶντων τὴν διαφήμισιν.

Περὶ τῆς διαφημίσεως διὰ τοῦ περιοδικοῦ τύπου ἔχουν γραφεῖ ὁλόκληρα βιβλία εἰς τὴν Ἀμερικανὴν καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Οἱ πράκτορες τῶν διαφημιστικῶν γραφείων γνωρίζουν ὅτι αἱ διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσιεύόμεναι ἀγγελίαι εἶνε ἐφήμεροι καὶ πολλάκις παρέρχονται ἀπαράτητοι, ἐνῷ παρουσιάζονται εἰς τὸ κοινὸν διὰ τῶν περιοδικῶν ἀναγινώσκονται περισσότερον καὶ συνεπῶς συντελοῦν εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον ἐμπορικὸν σκοπὸν.

Ὁ Λέων Τολστόϊ ἐγράψε νέον μυθιστόρημα *Ὁ Πατὴρ Σέργιος* τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἐκδοθῇ πρὶν παρέλθῃ ἔτος ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ συγγραφέως. Ἐδημοσιεύθη ὁμοῦς ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου. Ἐνας ἀξιωματικὸς ἀπατηθεὶς εἰς τὸν ἑρωτὰ του, γίνεται μοναχός. Ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ του καὶ αἱ εὐεργεσίαι του τὸν κάμνουν ἀγαπητὸν εἰς ὅλους. Ἀπὸ τὴν ζωὴν ὅμως αὐτὴν τῆς μοναξιάς θέλουν νὰ τὸν σύρουν οἱ παλαιοὶ φίλοι του χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώσουν. Οὕτε τὸ κάλλος μιᾶς νέας γυναικός, ἡ ὁποία ἀνέλαβε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν ἐρημικήν του, ἡμπόρεσε νὰ τὸν μεταπεισῇ. Ἦλθε ὅμως ἡμέρα πού ἡ καρδιά του ὑπέκυψε εἰς τὴν ἀγάπην μιᾶς κόρης χωρική. Ἀλλ' ὁ πατὴρ Σέργιος μανιώδης διὰ τὴν ἥτταν του τὴν σκοτᾷ εἰς στιγμὴν παραφροσᾶς.

Ἀπὸ ἐπιστολὰς δημοσιευθείσας εἰς τὴν «Revue»: Ὁ Περὶ τῆς ἐφορείας ἰατρὸς Φάβρος τὸν ὁποῖον ἐθαύμαζε ὅλη ἡ Γαλλία διὰ τὰς πρωτοτυπίας αὐτοῦ παρατηρήσεις τύπων εἰς τὰς αἰθούσας, τὰ θέατρα καὶ τὰ καλλιτεχνικά ἐργαστήρια, ἐγγνώρισε τὸν Δουμᾶν τῷ 1866 εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Γεωργίας Σάνδης. Ἡ μεγάλη μυθιστοριογράφος ἀδιαθετοῦσα ἀπεφάσισε νὰ συμβουλευθῇ ἐκείνον πού ἀπεκάλουν τότε Φάουστ, τὸν διάσημον Φάβρο. Κατὰ σύμπτασιν ὁ Δουμᾶς ἔτυχε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Σάνδην κατὰ τὴν ἰδίαν ὥραν. Ὅταν ἀνεχώρησε, ἡ συγγραφεῖς ἠρώτησε τὸν ἱατρὸν.

— Τί ἰδεᾶν ἔχετε διὰ τὸν μεγάλον μου Ἀλέξανδρον;
— Ποιὸν Ἀλέξανδρον;
— Τὸν ξανθὸν αὐτὸν κύριον πού μ' ἐπεσκέψθη εἶναι ὁ Δουμᾶς υἱός.
— Αἶ, τότε λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρός σας ὁμοιάζει μὲ ἓνα ἐρωτοχτυπημένον λοχαγὸν τῶν Δραγόνων.

— Ἀλήθεια; Ἐχει πάντοτε μαύρας σκέψεις καὶ διαρκῶς περὶ αὐτοκτονίας ὁμιλεῖ. Εἶμαι βέβαια ὅτι ἡ συμβουλὴ σας θὰ εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ εὐεργετικὴν ἐπιβολήν.

Μετά τινος ἡμέρας ὁ Δουμᾶς καὶ ὁ ἱατρὸς ἦσαν φίλοι. Ὁ Δουμᾶς ἠσυχολεῖτο τότε μὲ τὴν χειρομαντείαν καὶ ἐδείκνυε ἐνδιαφέρον διὰ κάθε προφητικὴν σπουδὴν. Ὁ Φάβρος ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων δημιουργῶν τῆς τυπολογίας ἡ ὁποία εἶνε συγχρόνως φιλοσοφία, ἐπιστήμη καὶ αἰσθητικὴ, εἶχεν ἰδιάζουσας διεισδυτικὴν δύναμιν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀνθρωπίνων τύπων. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Δουμᾶ εἰς τὴν οἰκίαν του παρουσιάσθη εἰς τὴν σύζυγον του. Ἐκείνη τὸν ἐδέχθη εὐγενέστατα μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τῆς εἴτῃ τί ἰδεᾶν εἶχε διὰ τὸν χαρακτήρα τῆς. Ὁ ἱατρὸς διστάζων κατ' ἀρχὰς ἠναγκάσθη ἔπειτα τῇ ἐπιμόνῳ παρακλήσει καὶ τῶν δύο συζύγων ν' ἀπαντήσῃ.

— Κυρία, εἰσθε μία βάρβαρος ἡ ὁποία ποτὲ δὲν θὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς συνηθείας τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Ἡ κ. Δουμᾶ ἐμειδίασε καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Φάβρος ἐθεωρήθη ὡς στενὸς φίλος τῆς οἰκογενείας.

Ἐνα ἀπόγευμα διέκοψε τὴν ἰδιαίτεραν αὐτῶν συνομιλίαν ἄγνωστος εἰς τὸν ἱατρὸν ἐπισκέπτης. Ὁ Δουμᾶς ἐπίτηδες δὲν τὸν συνέστησεν καὶ ὅταν ἀνεχώρησε ἠρώτησε τὸν Φάβρο.

— Τί φρονεῖτε διὰ τὸν κύριον αὐτόν;

— Ὁμοιάζει μ' ἓνα πύθιον πού ἔχασε τὸ φουντοῦκι του. Ὁ Δουμᾶς ἐγέλασε. Ἦτο ὁ Ἀμπού.

Ὁ ἱατρὸς μελετῶν τὸν φίλον του, ἀποκαλύπτει εἰς αὐτὸν τὰ μυστικά τοῦ χαρακτῆρος του, τὸν κατέστησεν ἱκανὸν νὰ εἰσδῇ εἰς τὴν πολὺπλοζον φύσιν τῶν ἀνθρώπων πού ἐπλησίαζε. Ὁ Δουμᾶς ὑπὸ τὸν φαινομενικὸν ἀθλητισμὸν του ἔκρυπτε ψυχὴν δειλὴν καὶ καρδίαν ἀσθενή. Ὁ γραφικὸς τοῦ χαρακτῆρος ἐφάνερον καθαρά τὴν ἀδυναμίαν του. Ποτὲ δὲν μετεχειρίζετο κεφαλαῖα. Ποτὲ γράμματα προεκτείνοντα εἰς πρὸς τὰ ἄνω εἴτε πρὸς τὰ κάτω. Ἀλλὰ πάντοτε γραμμὰς κανονικὰς καὶ χαρακτῆρας σχεδὸν ὁμοίους.

Ἡ ὀφείλεια τοῦ ἐξόχου δραματικοῦ ἐκ τῆς συγχῆς συναναστροφῆς μὲ τὸν δεινὸν παρατηρητὴν ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἤρχισε νὰ σχηματίζῃ μέθοδον ψυχολογικὴν τὴν ὁποίαν ἐξέθεσε εἰς τὴν «Nouvelle Lettre de Junius» δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ Λονδίνον τὴν 23 Ἰανουαρίου 1871. Ἰδοὺ ἐν ἀπόσπασμα:

«Ἡ μέθεδός μου εἶνε ἀπλουστάτη. Ὅταν ἀκούω νὰ γίνεταί λόγος περὶ ἐξόχον τινὸς ἀνθρώπου καταφεύγω εἰς τὴν φωτογραφίαν του. Ἀναλύω τὰς γραμμὰς του καὶ γνωρίζω σχεδὸν πάντοτε ἐντὸς ὀλίγου ἂν εἶνε ἀξίος ἢ ὀχι τῆς φήμης του. Ἄν τὰ χαρακτηριστικά τὰ ὁποῖα εἶνε ἀναμειγμένως συμφωνοῦν μὲ τὴν φυσιογνωμικὴν τὸν σύστασιν. Ἄν τὸ πεπρωμένον του θὰ τὰ κατανικήσῃ ἢ θὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν δύναμιν των. Εἶνε προφανὲς ὅτι αἱ γραμμαὶ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος δὲν χρησιμεύουν μόνον εἰς τὸ νὰ διακρίνωμεν φυσικῶς τοὺς τύπους μεταξὺ τῶν ἄλλ' ἐπίσης νὰ τοὺς καθορίζωμεν καὶ ἀπὸ ἠθικῆς ἀποψεως. Ὅλα ἔχουν τὸν λόγον των τὸ χρῶμα τὸ μελαγχρὸν, τὸ λευκόν, τὸ ῥοδινόν ἢ κίτρινον, τὰ κατὰξανθὰ, καλὰ ἢ τὰ κατὰμαυρα, τὰ κοντὰ χέρια ἢ τὰ μακρὰ, τὰ ἀδύνατα ἢ παχεῖα, τὰ ἀπαλὰ ἢ σκληρά. Εἶσθε ὑποθέτω πεπεισμένος ὅπως ἐγὼ ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ εἶνε κανεὶς Ραφαὴλ μὲ τὴν ἑκφρασὶν τοῦ Μαρατῶν ἢ Καίσαρ μὲ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Γκιρασσό».

Ὁ κ. Μ. Réja ἐδημοσίευσεν παράδοξον βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ τέχνη τῶν τρελλῶν» εἰς τὸ ὅποιον μὲ ἐπιστημονικὴν λεπτομέρειαν μελετᾷ τοὺς παράφρονες ὡς ἱχνογράφους, ὡς μουσικούς, ὡς πεζογράφους καὶ ὡς ποιητάς. Διαιρεῖ τοὺς πρωτοτύπους αὐτοὺς τεχνίτας εἰς δύο κατηγορίας. Εἰς ἐκείνους πού ἦσαν ἤδη καλλιτέχνη πρὸ τῆς παραφροσύνης των καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πού δὲν ἐξεδήλωσαν καλλιτεχνικὰς τάσεις

πρὸ αὐτῆς. Βεβαίως τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον ἐλκύνει μᾶλλον οἱ δευτεροὶ καὶ περὶ αὐτῶν γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λόγος εἰς τὸ βιβλίον.

Ὡς μουσικοὶ οἱ τρελλοὶ εἶνε ἀξιοπαρατήρητον ὅτι γενικῶς σχεδὸν εἶνε μελομανεῖς ἀλλ' ὅχι συνθέται. Ὁ τρελλὸς δὲν δημιουργεῖ μουσικὴν. Ἐνθυμεῖται τὰς μελωδίας πού ἤκουσε, τὰς ἐπαναλαμβάνει χωρὶς νὰ κουράζεται, τὰς ἀλλοιώνει, ἀλλὰ δὲν ἐπινοεῖ ποτὲ ἰδικὰς του.

Ὡς ἱχθυογράφοι οἱ τρελλοὶ εἶνε πολυάριθμοι, ἴσως περισσότεροι τῶν τρελλῶν συγγραφέων. Μέγα μέρος ἐξ αὐτῶν ἀρέσκειται εἰς τὴν σχεδίασιν γεωμετρικῶν σχημάτων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πολυπλόκων. Ὅσοι ἱχθυογραφοὺν φυτὰ, ζῷα καὶ ἀνθρώπους ἔχουν πολλάκις μοναδικὴν εἰλικρίνειαν ἐνθυμίζουσιν τοὺς πρωτογενεῖς ζωγράφους καὶ γλύπτας. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ τοὺς λείπει πάντοτε εἶνε ἡ προοπτικὴ. Κάποτε δὲ παραδόξως εἶνε ἀντίστροφος. Δηλαδή τὰ πλέον ἀπομακρυσμένα πρόσωπα μίαν εἰκόνα εἶνε μεγαλείτερα ἐκείνων ποὺ εἶνε πλησιέστερα πρὸς ἡμᾶς. Πολλάκις, καθὼς εἰς τὰ παῖδια καὶ εἰς τοὺς ἀγρίους, τὸ ἱχθυογράφημα ἀπλῶς ἀνακαλεῖ εἰς τὸ πνεῦμα ὅτι πρόκειται περὶ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τοῦ ἀντικειμένου. Τὸ παιδί λόγον χάριν, καὶ ὅταν ἱχθυογραφεῖ μίαν κεφαλὴν ἐκ τοῦ πλαγίου, θέτει δύο ὀφθαλμούς διότι διὰ τὴν ἀντίληψίν του τὸ οὐσιώδες ἀνθρωπίνης κεφαλῆς εἶνε δύο ὀφθαλμοί.

Ἡ φιλολογία τῶν εἶνε ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα. Εἶνε φυσικώτατον τὸ παρατηρούμενον ὅτι σχεδὸν πάντοτε ἡ φιλολογία τῶν τρελλῶν εἶνε ῥομαντικὴ καὶ προσωπικὴ. Βεβαίως οὐδέποτε ἡδύνατο νὰ τοὺς ἀπασχολήσῃ τὸ δράμα διότι τὸ εἶδος τοῦτο ὡς ἀντικειμενικώτερον παντὸς ἄλλου, ὡς ἀπαιτοῦν παρατήρησιν, εἶνε ἀπρόσιτον εἰς διανοίαν παρὰφρονος μὴ δυναμένου νὰ σκεφθῇ ἡρέμως. Ἐπίσης δὲν γράφουν ἱστορικὰ μυθιστορήματα προφανῶς διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Τὰ μυθιστορήματά των εἶνε πάντοτε αὐτοβιογραφαὶ καὶ ὅταν γράφουν στίχους ὁμιλοῦν συχνότερον διὰ τὸν ἑαυτὸν των.

Ὁ χρονογράφος τῆς «Πατρίδος» ἔγραψε τελευταίως ὅτι ἡ μὴ συμπλήρωσις ἕως τῶρα τοῦ ἀπαιτουμένου ποσοῦ διὰ τὴν προτομὴν τοῦ Σολωμοῦ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ «Παναθηναίαι» ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὴν μετρίαν δραστηριότητα τοῦ διευθυντοῦ των.

Ὁ κύριος αὐτὸς θέλει τοὺς ἄλλους νὰ σκέπτονται μὲ τὸ μυαλὸ τὸ δικό του. Δύσκολο κάπως. Ἐμεῖς ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε, ὅτι δὲν ἠθελήσαμεν ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Ποιητὴν νὰ περιέλθωμεν εἰς τὸν χρονογράφον τῆς «Πατρίδος» τὰ ὀνόματα τῶν κριτῶν. Πρὸς τὸ παρὸν εἶναι εὐχάριστον πολὺ ὅτι ἡ θέσις ὅπου πρόκειται νὰ στηθῇ ἡ προτομὴ, ἂν μᾶς παραχωρηθῇ ὑπὸ τοῦ Δήμου, ὅπισθεν τῆς Ρωσικῆς ἐκκλησίας, εἶναι μὲ τὴν γνώμην τοῦ χρονογράφου τῆς «Πατρίδος». Καὶ ἔτσι δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα ἡσυχάζομεν.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν
Ρωθόεδα Ματούσο—Κρήτη.—

Δραχ. 2.268,40

Δραχ. 2.269,40

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ φίλος ποιητὴς κ. Γ. Δροσίνης ἐκ τῶν ἐκτάκτων συνεργατῶν τῶν «Παναθηναίων» διωρίσθη Γεν. Ἐπιθεωρητὴς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἦνοιξε καὶ πάλιν τὸ Μουσεῖον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος μετὰ κλείσιμον τεσσάρων ἐτῶν κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπιδιορθώοντο.

Με χαρὰν ἀναγγέλλομεν τοὺς γάμους τοῦ ἀγαπητοῦ συνεργάτου μας ποιητοῦ Μ. Μαλακᾶς μετὰ τὴν Δαδὰ Ἐλί-ζαν Ἐπ. Δελιγεώργη.

Μ' ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ὁ θίασος τῆς Κυβέλης προετοιμάζει τὴν *Φωτεινὴν Σάντη* («Κόκκινος Βράχος») τοῦ κ. Ξενοπούλου. Ὁ κ. Ζολλὺ, ὁ κάλλιτος παρ' ἡμῖν σκηνογράφος, κάμνει τὰς σκηνογραφίας ἐπὶ τῇ βάσει φωτογραφιῶν αἱ ὁποῖαι ἐστάλησαν ἐκ Ζακύνθου. Ἡ αἴθουσα τῆς Ζακυνθικῆς ἐπαύλεως καὶ τὸ τοπίον, τὸ ὁποῖον θὰ φαίνεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ταρατάν, θάναπαρυσταθὸν πιστότατα εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας. Τὸ ἔργον θὰ δοθῇ ἀρχὰς Αὐγούστου.

Εἰς τὸ «Θέατρον Κυβέλης» εἰσιμαζόνται: Ἡ *Δις Τροῖα* τοῦ Στρίνμπεργ, Ὁ *Αρχιτέκτων Σόλνες* τοῦ Ἰψεν, Ἡ *Μποτίλια* κωμωδία τῶν Μεϊλάκ καὶ Ἀλεβύ, Ἡ *Κυρία μὲ τὰς καμελίαις* τὸ γνωστὸν δράμα τοῦ Δουμά, Ἡ *Μαργιωρὴ* κωμωδία τοῦ Βέμπερ καὶ ἄλλα.

Εἰς τὴν «Νέαν Σκηνὴν» προσερχῶς: *Μαρία ἡ Πενταγώνισσα* τοῦ κ. Νιρβάνα, *Τὰ τρία φίλά* τοῦ κ. Κ. Χρηστομάνου κτλ.

Τὸ «Χελιδόνι» τοῦ κ. Νιρβάνα περὶ τοῦ ὁποῖου γράφει εἰς τὴν θεατρικὴν στήλην τοῦ τεύχους αὐτοῦ ὁ κ. Ξενοπούλος, θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς εἰς τὰ «Παναθηναία». Ἐπίσης οἱ *Πετροχάρηδες* τοῦ κ. Χαρχλή.

Τὸν Αὐγούστον θὰ γείνη εἰς τὴν Δροσίνην συνέδριον τῶν ἐσπεραντιστῶν. Ὁ ἐφευρέτης τῆς ἐσπεράντο ἱατρὸς Ζαμένωφ εἰσιμαζέει διὰ τὸ συνέδριον παράστασιν τῆς Ἱφιγενείας ἐν Ταύροις τοῦ Εὐριπίδου εἰς τὴν διεθνή αὐτὴν γλῶσσαν.

Ὁ ἄγγλος ποιητὴς Σούνμπερν ἔγραψε τραγωδίαν ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν Borgias.

Ἐνας πλούσιος τοῦ Μπορντῶ ἴδρυσεν κατὰστημα λουτρῶν διὰ τὸν λαόν. 20 λεπτά θὰ στοιχίσῃ λουτρόν, σαποῦνι καὶ σεντόνι.

Εἰς τὸν δημοτικὸν κήπον τῆς Βιέννης θὰ στηθῇ τὸ μνημεῖον τοῦ Γιόχαν Στράους. Τὸ σύμπλεγμα, ἔργον τοῦ γλύπτου Hellner, παριστᾷ τὸν Στράους ὄρθιον, εἰς μίαν ἀγαπημένην του στάσιν, παίζοντα βιολί.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἡ *τροφὴ τοῦ ἀρρώστου* ἦτοι οδηγία πρὸς παρασκευὴν τροφῆς καταλλήλου διὰ τοὺς ἀρρώστους ὑπὸ Βέρθας Σ. Λέκα. Ἀθήναι, Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Κ. Μάισερ καὶ Ν. Καργαδούρη. Δρ. 2.

Ἡ *ἀγωγὴ τοῦ πολίτου* πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν διδασκαλείων ὑπὸ Μιχ. Δ. Βολονάκη. Λευκωσία, Δρ. 3,50.

Un Testamento, Salvatore Farina. — Roma - Torino Roux e Viarengo.

La ville Charnelle, F. T. Marinetti Paris, Sansot fr. 3,50.

Les Dieux s'en vont, d'Annunzio reste, F. T. Marinetti Paris, Sansot, fr. 3,50.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

Ἀθήναι. — Ὁδὸς Ἑρμοῦ

Πλούτος γραφικῆς ὕλης. — Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά. — Ἐργοστάσιον φακέλων τέλειον. — Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων παντὸς εἴδους καὶ ποιότητος.

Εὐθηνία, ταχύτης, ἀκρίβεια.

ΤΕΪΑ ΚΥΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ BLUE CROSS TEA

Εἶναι τὰ ἀρίστα τῶν *Τεϊῶν*, συσκευάζονται εἰς πακέτα καὶ κυτία ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ζητεῖται ἐπὶ ἐκάστου πακέτου ἡ κυτίου τὸν *ΚΥΑΝΟΥΝ ΣΤΑΥΡΟΝ*.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ εἰς τὰς πρώτας τάξεις Ἐδωμο-πώλεια Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Βόλου, Πατρῶν, Σύρου, Ἀργοστολίου, Λαμίας καὶ Κρήτης.

Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ. — Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).

LA REVUE

ANCIENNE REVUE DES REVUES

Sommaire du 1er Août. — Abbé Th. Moreux, Le problème du Pôle Sud. — Henri Schœn, Sully Prudhomme intime. — Francis Delaisi, Le bilan de l'affaire marocaine. — Fernand Mazade, Les Palilies. — Emile Faguet, Comment former un esprit. — Francis de Pressensé, L'Angleterre pendant la guerre de 1870. — Vera Starkoff, Les décadents Russes. — Camille Mauclair, La saison musicale. — Jacques de Coussanges, Jonas Lie. — etc. etc.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΤΕΑΤΟΚΗΡΟΠΟΙΕΙΟΝ

Ο "ΦΟΙΒΟΣ",

ΕΤΑΙΡΙΑ ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1893

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 500.000

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

Βραβεύοντα διὰ χορηγῶν βραβείων ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισιῶν, τῇ Διεθνείᾳ Ἐκθέσει τῆς Κρήτης καὶ τῇ Διεθνείᾳ Ἐκθέσει τῶν Ὀλυμπίων.

Στεατοκήρια (Σπερματσέτα) ἀρίστης καὶ πρώτης ποιότητος, χρωματιστὰ καὶ ἐκκλησιῶν, κατασκευαζόμενα διὰ νεωτάτης χημικῆς μεθόδου, δίδουσιν ἀπλετοὺς φῶς, τήκονται ἄνευ σταγόνων καὶ σβύνουσιν ἄνευ ὀσμῆς. **Στεατίνη, Παραφίνη, Κηρίδιον, Γλυκερίνη καὶ Ἐλαίην.**

Γραφεῖον Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σοφοκλέους ἀρ. 2.

ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΥ

ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1882

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡ. 3.000.000

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

ΒΡΑΒΕΥΟΝΤΑ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΔΙΑ ΧΡΥΣΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ

Πυρίτις ἀκαπνὸς πολέμου καὶ κρηγιῶν. Πυρίτις μαύρη καὶ λευκὴ ὅλων τῶν εἰδῶν. Φυσίγγια ἀκάπνου καὶ μαύρης πυρίτιδος παντὸς ὅπλου. Κάλυκες Μάνλιχερ, Γκρά καὶ περιστροφῶν. Θεϊκὸν δέξυ, Νιτρικὸν δέξυ, Ὑδροχλωρικὸν δέξυ, Θεϊκὸς χαλκός, Θεϊκὸς σίδηρος, Ἀντιπερονοσπορίνη, Στουπέτσι, Μολυβδοσωλῆνες, Σκάγια.

Τιμαὶ ἀνεπίδεκτοι συναγωνισμοῦ.

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Κερκύρα, Κεφαλληνία, Ζακύνθω, Πάτραις, Πειραιῇ, Τριπόλει.

Καταθέσεις. Ἡ Ἴονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1^{ης} Ἰουνίου 1907 καὶ μέχρι δευτέρας εἰδοποιήσεως, δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

2 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100.000 Δρ. — 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ πέραν τῶν 100.000 Δρ. — 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 3 μῆνας. 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἐτῶν μέχρι 4 ἐτῶν. — 4 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ ἐπέκεινα τῶν 4 ἐτῶν.

Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἑξῆς: 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν. — 3 1/4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας. — 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 1 ἔτος. — 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς δ' εἶδος ἐγένετο ἢ κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἑντοκοὶ καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερελίνας ἀποδοτέας εἰς ὀρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς. Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς δ' ἐγένετο ἢ κατάθεσις, εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὅπως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐπιταγῇ τοῦ ὁμολογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσιν τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς, ἐν Κερκύρᾳ δὲ Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ διὰ τῶν Ὑποκαταστημάτων τῆς Ἴονικῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων

1 1/2	τοῖς	0/0	κατ'	ἔτος	διὰ	κατάθ.	6	μηνῶν
2	»	0/0	»	»	»	»	1	ἔτους
2 1/2	»	0/0	»	»	»	»	2	ἐτῶν
3	»	0/0	»	»	»	»	4	ἐτῶν
4	»	0/0	»	»	»	»	5	ἐτῶν

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐντολὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαί ἢ ἀνώνυμοι.

ΤΑ ΚΑΛΙΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Κοιμώσεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκης, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Βιβλιοδετεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Ἐδωδιμπολεῖα

Β. Ἀπότσου πρόφην Γουλιέλμου, ὁδὸς Σταδίου 9.

Καφεζυθοεστιατόρια

Πανελλήνιον, ὁδὸς Πανεπιστημίου-Προαστείου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON-HOUSTON

ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧΜ. 10.000.000. * ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10.000.000

Κεντρικὸν Ἐργοστάσιον ἐν Νέῳ Φαλήρῳ. Σταθμοί: Ἐν Ἀθήναις, Πειραιῇ, Νέῳ Φαλήρῳ καὶ Κηφισσίᾳ. — Ἡλεκτρικὴ κίνησις τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ Σιδηροδρόμου καὶ τῶν Τροχιδοδρόμων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων. — Προνόμιον φωτισμοῦ δι' ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἀερίου τῶν πόλεων Πειραιῶς, Πατρῶν, Σύρου, Καλαμῶν, Ἀργαστολίου καὶ Χαλκίδος. — Ἡλεκτρικὸς Τροχιδοδρόμος Πατρῶν.

Ἡ Ἐταιρία ἀναλαμβάνει ἐγκαταστάσεις φωτισμοῦ καὶ κινητηρίων δυνάμεως καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐργασίαν σχετιζομένην μετὰ τὸν ἡλεκτρισμὸν ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς μορφάς. — Προμηθεύει παντὸς εἶδους ὑλικά ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἰδιά ὄργανα καὶ μηχανὰς THOMSON HOUSTON τῶν ὁποίων εἶναι

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ